

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

ISSN-1857-9779

БИЛТЕН

НА
УНИВЕРЗИТЕТОТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ ВО СКОПЈЕ

Број 1309

Скопје, 15 јуни 2024 година

**Издание на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Бул. „Гоце Делчев“ бр. 9, 1000 Скопје**

ПРВИОТ БРОЈ НА БИЛТЕНОТ Е ОБЈАВЕН ВО МАЈ 1957 ГОДИНА

**Уредник на издавачката дејност на УКИМ:
проф. д-р Биљана Ангелова, ректор**

**Уредник на Билтенот:
Илија Богоевски**

**Лектори:
Весна Илиевска-Цветановска
Соња Попоска**

**Техничко уредување:
Зоран Кордоски**

СОДРЖИНА НА БИЛТЕН БРОЈ 1309 ОД 15 ЈУНИ 2024 ГОДИНА

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (Теуга Реџа).....5

МЕДИЦИНСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на ракописот Медицина на трудот за тригодишните стручни студии и академските студии по логопедија од група автори.....6-12
2. Рецензија за оцена на докторската дисертација Подобрување на предикцијата на карциномот на простата преку воведување нов комбиниран модел со користење на простатичниот здравствен индекс и магнетната резонанца од д-р Тони Крстев, пријавена на Медицинскиот факултет – Скопје.....13-20

ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје (вонр. проф. д-р Милка Ракочевиќ).....21-43
2. Рецензија за оцена на докторската дисертација Главната расправа во практиката – предизвици и дилеми од м-р Фатиме Фетаи, пријавена на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје.....44-50
3. Преглед на одобрени теми за изработка на докторски дисертации (м-р Ирена Мишковска, м-р Андреа Здравковска, м-р Бесиана Џафери).....51
4. Преглед на одобрени теми за изработка на магистерски трудови (Иљхам Исмани, Ивона Крстевска, Драган Николоски, Филип Милошевски, Христина Столеска, Фидела Шкријел, Викторија Џунџева, Лидија Петровска).....52-53

ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област (дисциплина) микологија и методика на наставата по биологија, на Природно-математичкиот факултет – Скопје (д-р Катерина Русевска).....54-78
2. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области (дисциплини) физиологија и имунологија, на Природно-математичкиот факултет - Скопје (д-р Никола Хаџи-Петрушев).....79-97
3. Реферат за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области: туристичка географија (предмет: Туристичка географија), туристичка политика (предмет: Стратегија за развој на туризмот), регионална географија (предмет: Географија на Европа) и други специфични подрачја (предмет: Основи на туризмологијата) на Институтот за географија при Природно-математичкиот факултет – Скопје (доц. д-р Христина Димеска Трајкова).....98-110
4. Рецензија за оцена на докторската дисертација Анализа на процесите и идните правци на урбанизацијата во Скопскиот Регион од м-р Павел Вељаноски, пријавена на Природно-математичкиот факултет – Скопје.....111-116

СТОМАТОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

1. Реферат за избор на едно лице во сите наставно-научни звања во научната област (дисциплина) стоматолошка протетика на Катедрата за стоматолошка протетика, на Стоматолошкиот факултет – Скопје (вонр. проф. д-р Сашо Јовановски, д-р Филип Тангуровски).....117-139

ТЕХНОЛОШКО-МЕТАЛУРШКИ ФАКУЛТЕТ

1. Рецензија на ракописот Анализа и синтеза на процеси од авторот вонр. проф. д-р Стефан Кувенџиев.....140-144

ФАКУЛТЕТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА

1. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Епидемиологија на кучешката лајшманиоза во Косово и улогата на *Phlebotomus spp.* во нејзиното ширење од Бетим Џекај**, пријавена на Факултетот за ветеринарна медицина – Скопје.....145-154

ФАКУЛТЕТ ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКА И ИНФОРМАЦИСКИ ТЕХНОЛОГИИ

1. Преглед на одобрена тема за изработка на докторска дисертација (м-р **Кјани Гури**).....155
2. Преглед на одобрени теми за изработка на магистерски трудови (**Костадина Тодоровска, Мевлан Камбери, Ристо Гацев, Андријана Јанкова Тошеска**).....156

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

1. Преглед на одобрена тема за изработка на докторска дисертација (м-р **Даниела Неделкова**).....157

ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“

1. Реферат за избор во звањето виш лектор во наставно-научната област романистика (Романски јазик) на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје (д-р **Радумихаил Атанасов**).....158-166
2. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Другоста во постколонијалната проза на Ханиф Куреиши, Казуо Ишигуро и Салман Ружди** од м-р **Анита Димитријовска-Јанкуловска**, пријавена на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје.....167-178
3. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Албанскиот говор на жителите од скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско** од м-р **Идаете Синани**, пријавена на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје.....179-187
4. Преглед на одобрени теми за изработка на докторски дисертации (м-р **Иван Антоновски, м-р Кристина Тодоровска, м-р Нурие Емрулаи**).....188

ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ

1. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (**Емилија Саздовска**).....189

ИНСТИТУТ ЗА ЗЕМЈОТРЕСНО ИНЖЕНЕРСТВО И ИНЖЕНЕРСКА СЕИЗМОЛОГИЈА

1. Преглед на одобрена тема за изработка на докторска дисертација (**Бурбуке Шатри**).....190
2. Преглед на одобрена тема за изработка на магистерски труд (**Агон Шаини**).....191

ЈНУ ИНСТИТУТ ЗА МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА

1. Рецензија за оцена на докторската дисертација **Св. Климент Охридски во современата македонска творечка инспирација** од м-р **Зоран Пејковски**, пријавена на Институтот за македонска литература - Скопје.....192-199

ПРЕГЛЕД
НА ПРИФАТЕНИ ТЕМИ ЗА МАГИСТЕРСКИ ТРУД НА ЕКОНОМСКИОТ ФАКУЛТЕТ
– СКОПЈЕ

Ред. Бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. На одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	Теута Реца	„Криптовалути и електронските платежни системи и перцепцијата за нивно користење во Република Северна Македонија“	“Cryptocurrencies and electronic payment systems and the perception of their use in the Republic of North Macedonia“	проф. д-р Сашо Јосимовски	30.5.2024 година Бр.02-1056/14

Прилог бр. 3

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ „МЕДИЦИНА НА ТРУДОТ ЗА ТРИГОДИШНИТЕ СТРУЧНИ СТУДИИ И АКАДЕМСКИТЕ СТУДИИ ПО ЛОГОПЕДИЈА“ ОД ГРУПА АВТОРИ

Врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, бр. 02-2217/5, за членови на Рецензентската комисија за рецензирање на учебникот „Медицина на трудот за тригодишните стручни студии и академските студии по логопедија“, од авторите: проф. д-р Јордан Минов, проф. д-р Драган Мијакоски, проф. д-р Сашо Столески, ас. д-р Анета Атанасовска и ас. д-р Драгана Бислимовска, наменет за студентите на Медицинскиот факултет, за предметите: Здравје и заштита при работа, Јавно здравство со епидемиологија и статистика, Медицина на трудот со ергономија, Медицина на трудот, избрани се: проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска и проф. д-р Елисавета Стикова.

По добивањето на ракописот и неговото детално разгледување и анализа, до Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет при УКИМ во Скопје, рецензентите го поднесуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

I. ОПШТ ДЕЛ

Основни податоци за ракописот

Назив на ракописот:	Медицина на трудот за тригодишните стручни студии и академските студии по логопедија
Назив на предметната програма:	Здравје и заштита при работа – Тригодишни стручни студии за дипломирана акушерка/акушер , Медицински факултет, УКИМ, Скопје Здравје и заштита при работа – Тригодишни стручни студии за дипломиран инженер по медицинско-лабораториска дијагностика , Медицински факултет, УКИМ, Скопје Јавно здравство со епидемиологија и статистика – Тригодишни стручни студии за дипломирана медицинска сестра/техничар , Медицински факултет, УКИМ, Скопје Медицина на трудот со ергономија – Тригодишни стручни студии за дипломиран физиотерапевт , Медицински факултет, УКИМ, Скопје Медицина на трудот – Академски студии по логопедија , Медицински факултет, УКИМ, Скопје
Назив на студиската програма:	Тригодишни стручни студии за дипломирана акушерка/акушер Тригодишни стручни студии за дипломиран инженер по медицинско-лабораториска дијагностика Тригодишни стручни студии за дипломирана медицинска сестра/техничар Тригодишни стручни студии за дипломиран физиотерапевт Академски студии по логопедија

<p>Фонд на часови и ЕКТС-кредити (доколку ракописот е наменет за повеќе предмети, да се наведат сите предмети):</p>	<p>Здравје и заштита при работа (дипломиран акушер) Здравје и заштита при работа (дипломиран инженер по медицинско-лабораториска дијагностика) Јавно здравство со епидемиологија и статистика – Професионална заштита (дипломирана медицинска сестра/техничар) Медицина на трудот со ергономија (дипломиран физиотерапевт) Медицина на трудот (дипломиран логопед)</p>
<p>Предметот Здравје и заштита при работа – за студентите на додипломска настава на тригодишните стручни студии за дипломирани акушерка/акушер на Медицинскиот факултет во Скопје, е задолжителен предмет со фонд на часови – 40, број на ЕКТС кредити – 1,5 и се слуша во втори семестар.</p> <p>Предметот Здравје и заштита при работа – за студентите на додипломска настава на тригодишните стручни студии за дипломиран инженер по медицинско-лабораториска дијагностика на Медицинскиот факултет во Скопје, е задолжителен предмет со фонд на часови – 40, број на ЕКТС кредити – 3 и се слуша во семестар.</p> <p>Предметот Јавно здравство со епидемиологија и статистика – за студентите на додипломска настава на тригодишните стручни студии за дипломирана медицинска сестра/техничар, на Медицинскиот факултет во Скопје, е задолжителен предмет со фонд на часови-110 (30), број на ЕКТС кредити-4 (1) и се слуша во втори семестар.</p> <p>Предметот Медицина на трудот со ергономија – за студентите на додипломска настава на тригодишните стручни студии за дипломиран физиотерапевт, на Медицинскиот факултет во Скопје е задолжителен предмет со фонд на часови-65, број на ЕКТС кредити – 3 и се слуша во шести семестар.</p> <p>Предметот Медицина на трудот – за студентите на додипломска настава на академските студии по логопедија, на Медицинскиот факултет во Скопје, е задолжителен предмет со фонд на часови – 20, број на ЕКТС кредити – 1 и се слуша во шести семестар.</p>	
<p>Реден број на изданието: <u>прво издание</u></p>	
<p>Општи податоци за ракописот:</p>	<p>Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 174 страници (формат Б4), напишани на компјутер, со големина на фонот 12. Текстот е поделен во 16 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 91 слика и 1 табела.</p>

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска, с.р.
Проф. д-р Елисавета Стикова, с.р.

II. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р ЈОВАНКА КАРАЦИНСКА БИСЛИМОВСКА

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Овој учебник, наменет за студентите на тригодишните стручни студии за физиотерапевти, медицински сестри/техничари, инженери по лабораториска дијагностика и акушерки/акушери и академските студии по логопедија на Медицинскиот факултет при УКИМ, Скопје, ги содржи основните поглавја од медицината на трудот што се составен дел од програмите на овие студии.</p> <p>Ракописот е групиран во следните 16 поглавја: „Вовед во медицината на трудот“ (Работа, работно место и работна средина, Безбедност и здравје при работа, Законска регулатива на безбедност и и здравје при работа, Медицина на трудот, Специјалисти по медицина на трудот), „Физиолошки и психолошки аспекти на работата“ (Физиолошки аспекти на работата; Психолошки аспекти на работата), „Професионални штетности и опасности“ (Професионални штетности, Професионални опасности), „Професионални физички штетности“ (Клима и микроклима, Високи температури и топлотно зрачење, Ниски температури, Бучава, Вибрации, Јонизирачко зрачење), „Професионални хемиски штетности“ (Ефекти врз здравјето на професионалните хемиски штетности, Изложеност, токсикокинетика и токсикодинамика, Екомониторинг на професионалните хемиски штетности, Законски аспекти на изложеноста на професионалните хемиски штетности), „Професионални биолошки штетности“ (Професионални инфективни болести, Професионални крвно-преносливи инфективни болести, Професионални инфективни болести што се пренесуваат преку воздухот, Професионални зоонози, Алергиски болести предизвикани од професионалните биолошки штетности, Малигни болести предизвикани од професионалните биолошки штетности, Законски аспекти на изложеноста на професионалните биолошки штетности), „Професионални психосоцијални штетности“ (Стрес, стресогени фактори и стрес поврзан со работата, Фактори што доведуваат до стрес поврзан со работата, Модел на барања и ресурси на работното место, Ефекти на стресот поврзан со работата, Синдром на согорување, Ефекти на синдромот на согорување, Фактори за појава на синдромот на согорување, Превенција на стресот поврзан со работата),</p>
--	---

	<p>„Професионални болести и болести во врска со работата“ (Професионални болести, Болести во врска со работата), „Повреди при работа“, „Еколошки и биолошки мониторинг“ (Еколошки мониторинг, Биолошки мониторинг, Биолошки маркери). „Анализа на ризикот на работното место“ (Ризик и професионален ризик, Процена на ризикот на работното место, Идентификација на штетноста, Процена на изложеноста, Процена на ефектите доза-одговор, Карактеризација на ризикот), „Превентивни мерки и активности“ (Дефиниција и класификација, Технички превентивни мерки, Техничко-технолошки мерки за колективна заштита, Технички превентивни мерки за лична заштита, Медицински превентивни мерки, Законски превентивни мерки), „Испитувања на функционалната способност на органите и системите ангажирани во работниот процес“ (Антропометрија, Испитување на функцијата на сетилото за вид, Испитување на функцијата на сетилото за слух, Испитување на функцијата на кардиоваскуларниот систем, Испитување на функцијата на белите дробови), „Оценка на работната способност“ (Работа и работна способност, Цели на ОРС, Индикации за изведување на ОРС, Методологија на ОРС), „Медицинска и професионална рехабилитација“ (Рехабилитација, Медицинска рехабилитација, Професионална рехабилитација), „Ергономија со ергономска антропометрија“ (Ергосистем, Ергономска процена, Ергономски приод и ергономски принципи, Ергономски интервенции, Технички ергономски интервенции, Административни ергономски интервенции, Бихејвиорални/персонални ергономски интервенции, Микроергономија и макроергономија, Антропометрија, Ергономска антропометрија).</p> <p>Сите тематски целини во учебникот се соодветно дидактички обработени, а материјата е презентирана преку современ академски модел, со добро конципирана содржина. Напишан е од наставниците и асистентите од Катедрата за медицина на трудот при Медицинскиот факултет врз база на актуелните податоци од литературата, како и врз база на искуството од повеќегодишната работа во оваа област.</p> <p>Секое поглавје, освен текстуалната содржина, е збогатено со слики, со што студентите полесно ќе ја</p>
--	---

	разберат и совладаат наставната програма. Користената литература за подготовка на ракописот е цитирана по секое поглавје.
Оцена за усогласеноста со предметната програма:	Текстот е целосно усогласен со предметните програми.
Предлози за потребни корекции:	Не се потребни корекции.
Оцена на ракописот:	Ракописот ги задоволува сите критериуми и современи стандарди за одличен академски учебник и од методолошки и од содржински аспект.
Категоризација:	учебник
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:	Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 174 страници (формат В ₄), напишани на компјутер, со големина на фонтот 12. Текстот е поделен во 16 поглавја (едно поглавје вовед) и литература за секое поглавје поединечно и содржи 91 слика и 1 табела. Предложениот ракопис е напишан во академски стил, концизно и јасно, и ќе придонесе за полесно презентирање и усвојување на наставните содржини од областа на медицината на трудот за студентите на тригодишните стручни студии за физиотерапевти, медицински сестри/техничари, инженери по лабораториска дијагностика и акушерки/акушери и академските студии по логопедија на Медицинскиот факултет.

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како учебник по предметите: Здравје и заштита при работа, Јавно здравство со епидемиологија и статистика, Медицина на трудот со ергономија, примарно наменети за студентите на додипломска настава на тригодишните стручни студии, како и предметот Медицина на трудот за студентите на додипломска настава на академските студии по логопедија на Медицинскиот факултет, УКИМ, Скопје.

Во Скопје, 2024 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Јованка Караџинска Бислимовска, с.р.

III. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р ЕЛИСАВЕТА СТИКОВА

Краток опис на содржината:	<p>Медицината на трудот или медицината на работната средина е гранка на клиничката медицина чија основна цел е заштита на работничката популација преку превенција, рана дијагноза и третман на негативните здравствени ефекти предизвикани од влијанието на професионалните штетности и опасности врз здравјето и животот на изложените работници.</p> <p>Како што е наведено во едно од поглавјата на овој учебник, работниците во текот на својата работа се изложени на некоја од околу 100 000 професионални хемиски штетности, околу 50 професионални физички штетности, повеќе од 200 професионални биолошки штетности и многу други професионални психосоцијални и ергономски штетности.</p> <p>Со минимизирање и/или елиминирање на професионалните штетности и опасности на работното место т.е. на местото на нивното појавување се врши примарна превенција на професионалното здравје на експонираните работниците. Затоа, раното откривање и соодветното лекување на нарушувањата на здравјето предизвикани од нив, претставува една од примарните задачи на медицината на трудот.</p> <p>Во учебникот се опишани можните нарушувањата на здравјето поврзани со изложеност на работниците на овие штетности и опасности во работната средина и работниот процес, нивниот вид, како и степен на тежина на оштетување на здравјето. Како што е наведено во едно од поглавјата на овој учебник, работниците во текот на својата работа се изложени на некоја од околу 100 000 професионални хемиски штетности, околу 50 професионални физички штетности, повеќе од 200 професионални биолошки штетности и многу други професионални психосоцијални и ергономски штетности, како и на бројни професионални опасности, кои можат да имаат значајни негативни ефекти врз нивното здравје. Авторите сите овие опасности и штетности значајни за структурата на стопанството кај нас и степенот на индустриски развој соодветно ги групирале во 16 поглавја, а секое од нив во одреден број на под поглавја, со цел да се даде подобар увид во</p>
-----------------------------------	--

	карактеристиките на штетностите и опасностите, видот и проценката на професионалната експозиција, како и очекуваните можни оштетувања на здравјето. Посебно внимание е посветено на превентивните мерки, честопати се дадени и опишани прифатени добри клинички практики, како и потреба за примена на превентивни мерки (техничко-технолошки, организациски и медицински).
Оцена за усогласеноста со предметната програма:	Содржината и начинот на прикажување на материјата се целосно усогласени со предметната програма.
Предлози за потребни корекции:	/
Оцена на ракописот:	Учебникот нуди сеопфатни и современи стручни информации, поткрепени со литературни податоци и законски обврски и претставува дава висок квалитет на обработената материја соодветна за предметот и студиската програма.
Категоризација:	учебник
Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:	Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 174 страници (формат Б4), напишани на компјутер, со големина на фонтот 12. Текстот е поделен во 16 поглавја (вклучувајќи ја литературата) и содржи 91 слика и 1 табели.

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како УЧЕБНИК по предметот Медицина на трудот за тригодишните стручни студии и академските студии по логопедија, примарно наменет за студентите на Медицинскиот факултет.

Во Скопје, 27.5. 2024 година

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Елисавета Стикова, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ПОДОБРУВАЊЕ НА ПРЕДИКЦИЈАТА НА КАРЦИНОМОТ НА ПРОСТАТА ПРЕКУ ВОВЕДУВАЊЕ НОВ КОМБИНИРАН МОДЕЛ СО КОРИСТЕЊЕ НА ПРОСТАТИЧНИОТ ЗДРАВСТВЕН ИНДЕКС И МАГНЕТНАТА РЕЗОНАНЦА“ ОД Д-Р ТОНИ КРСТЕВ, ПРИЈАВЕНА НА МЕДИЦИНСКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет во Скопје, на својата VII редовна седница одржана на 26.4.2024 година, а по предлог на Советот на студиската програма на трет циклус студии – докторски студии, студиска програма: Медицина, во согласност со член 73 од Статутот на Медицинскиот факултет во Скопје, во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 458/2019 и 458 – Анекс/2021), член 61 од Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус студии – докторски студии на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 245/2013) и член 91 од Правилникот за условите, критериумите и правилата за запишување и студирање на трет циклус академски студии – докторски студии на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Универзитетски гласник бр. 530/2020), формираше Комисија за оцена на докторската дисертација на кандидатот д-р Тони Крстев со наслов „Подобрување на предикцијата на карциномот на простата преку воведување нов комбиниран модел со користење на простатичниот здравствен индекс и магнетната резонанца“, во состав: проф. д-р Оливер Станков, претседател, проф. д-р Оливера Стојчева Танева, ментор, проф. д-р Сашо Дохчев, член, проф. д-р Скендер Саиди, член и проф. д-р Бети Зафирова Ивановска, член.

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот д-р Тони Крстев, со наслов: „Подобрување на предикцијата на карциномот на простатата преку воведување нов комбиниран модел со користење на простатичниот здравствен индекс и магнетната резонанца“, содржи 135 страници компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со 1,15 проред и големина на букви 12, и 263 библиографски единици, меѓу нив научни трудови, статии, и книги. Трудот има апстракт на македонски и англиски јазик и е структуриран во 8 глави, вовед, цели за изработка на докторскиот труд, материјали и методи на истражувањето, статистички методи, резултати, дискусија, заклучни согледувања и користена литература. Текстот е збогатен со табели и слики. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето. Начинот на презентирање е концизен, јасен и лесно разбирлив.

Првата глава од докторската дисертација претставува **Вовед**, кој е правилно структуриран и започнува со анатомија, физиологија и ембриологија на простатичната жлезда, следено со податоци за болеста, односно карциномот на простатата, епидемиолошки податоци, фактори на ризик, потоа патологија и патохистологија на простатичниот карцином, следено со класификацијата и степенот на малигнитет на карциномот. Потоа следува детален опис на клиничката слика на појавата и ширењето на карциномот на простатата, како и дијагностичките процедури. Посебно детално се

опишани лабораториските анализи за откривање на карциномот на простатата, различните молекуларни изоформи и облици на простата специфичниот антиген (англ. Prostate Specific Antigen-PSA), како и формулата за определување на простатичниот здравствен индекс (англ. Prostate Health Index-PHI). Опишани се и сите фактори кои влијаат на покачувањето на простатичниот специфичен антиген, како и на сите други молекуларни изоформи и облици на PSA. Понатаму следува детален опис на mpMRI (магнетната резонанца – магнетна спектроскопија) како неинвазивна метода и одредувањето на PI-RADS score (англ. Prostate Imaging Reporting and Data System) и нејзината клучна улога во дијагностиката на карциномот на простатата.

Втората глава ги набројува целите на докторскиот труд.

Предмет на истражувањето на овој докторски труд е одредување на предиктивната вредност на комбинираниот модел на простатичниот здравствен индекс и PI-RADS score со магнетната спектроскопија во споредба со предиктивната вредност на секоја метода поединечно. Со употребата на овој модел би се избегнале непотребните биопсии на простатата кај одреден дел од групата на пациенти кај кои со значајна статистичка веројатност ќе биде исклучена дијагнозата на карцином на простатата.

Целите на докторскиот труд се јасни, дефинирани во 4 точки, и кореспондираат со донесените заклучоци на крајот од дисертацијата.

Целите се дефинирани на следниот начин:

1. да се спореди сензитивноста, специфичноста, негативната и позитивна предиктивна вредност на PHI посебно за рано откривање на РСa, кај пациенти во т.н. „сива зона“ со вредности на PSA од 4-10,0 ng/ml и неговите изоформи;
2. да се утврди значење на PHI и магнетната спектроскопија како комбиниран модел во раното откривање на агресивните форми на РСa, користејќи ги простатичната биопсија и Глисоновиот скор (англ. Gleason score ≥ 7) како златен стандард, со досега користените методи на PSA и неговите изоформи;
3. да се процени значењето на вредностите на PHI ≥ 55 во откривањето на РСa и неговите агресивни форми;
4. да се процени значењето на мултипараметриската магнетна спектроскопија во откривањето на РСa и неговите агресивни форми.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена докторската дисертација

Докторската дисертација е од областа на урологијата – дијагностика на карциномот на простата.

Во Градската општа болница ГОБ „8-ми Септември“ – Скопје, но и во другите уролошки установи во земјата, во рутинска дијагностичка и клиничка пракса, главно, се користи простатичниот специфичен антиген како маркер за дијагноза на карциномот на простата. Постојат и повеќе други лабораториски маркери на PSA изоформи и облици, кои покажале дека имаат слични дијагностички вредности како PSA. Како златен стандард во дијагнозата останува биопсијата на простатата, но како и во други земји, така и во нашата земја, често пати поради непрецизната предикција на PSA во рутинската пракса за карцином на простата се прави непотребно биопсирање што доведува до прекумерно користење на дијагностички процедури кои се агресивни (инвазивни) и од една страна непријатни за пациентот со несакани моменти и компликации, а од друга страна претставуваат дополнителен финансиски трошок за здравствениот систем, како и оптоварување на медицинскиот персонал.

Со овој докторски труд, со помош на новиот комбиниран модел за дијагностика, во кој влегува простатичниот здравствен индекс и магнетната спектроскопија,

целта е да се процени дали постои можност со поточна дијагностика да се намали бројот на непотребните биопсии кај простатата.

Во **третата глава** се презентирани **материјалот и методите** кои се примениле во овој докторски труд, кој претставува проспективна, опсервациска и нерандомизирана студија. Во студијата се опфатени околу 100 пациенти, прегледани во периодот од 2018 до 2019 година во ГОБ „8 Септември“ – Скопје, со следните инклузиони критериуми: мажи, на возраст од 50 години и постари, со нормален дигито-ректален преглед, со вредности на PSA 4-10 нг/мл, со патохистолошки наод поставен врз основа на материјал добиен од трансректално водена ултразвучна биопсија на простата со 12 исечоци, пациенти без претходна историја на карцином на простата. Студијата ги исклучува од анализираната група пациентите кои: порано земале лекови или се на терапија со 5-алфа редуктза инхибитори, претходно била кај нив направена биопсија на простатата, имале претходни воспалителни промени на простата, имале претходни воспалителни промени на уринарниот тракт, кои примале антиандрогена терапија во склоп на други заболувања, оние со вредности на PSA над 10,0 нг/мл и оние кои претходно имале инвазивни интервенции на простатата (трансуретрална ресекција.)

Докторандот детално ги објаснува методите и постапките што се направени. Кај сите пациенти се правени опсежни лабораториски испитувања, вклучувајќи го простата специфичниот антиген и неговите молекуларни изоформи и облици, ултразвучно водена биопсија на простатата проследена со патохистолошка анализа и одредување на Глисоновиот скор (англ. Gleason score-GS), како и магнетна спектроскопија. Одредување на вредности на PSA и неговите изоформи, како и на простатичниот здравствен индекс се направени од серумски примероци земени од пациенти пред да биде направен дигиторектален преглед, трансректална ултрасонографија и биопсија на простатата. mpMRI спектроскопијата е направена на апарат Siemens Magnet Skyra 3T MRI System, Simens AG, Healthcare Sector користејќи протокол препорачан од страна на ACR, исто така пред да биде направена трансректалната биопсија. Трансректално ултразвучно водената биопсија е направена со U3 апарат модел (Esaote Technos MP) со ректална сонда од 5 MHz, со пиштол за биопсија и игла за биопсија (G 18 × 20 cm (Kimal, UK). Поради инвазивноста на методата, пациентите претходно се информирани за постепењето на сите ризици од оваа метода и е потпишана согласност за извршување на интервенцијата. Секој пациент добивал протокол за биопсија по кој треба да постапува, а е во согласност со препораките на Европската уролошка асоцијација.

Земениот биоптичен материјал од простатичната жлезда е испратен на патохистолошка анализа и микроскопски се одредува хистолошкиот тип и градусот на туморот (Gleason score од 2 до 10), согласно со препораките од Годишната конференција на Меѓународното здружение на уропатолози, 2005 (2005 Consensus Conference of the International Society of Urological Pathology definitions). Биопсиите ќе бидат третирани како еднодневен болнички третман.

Во **четвртата глава** е опишана статистичката анализа која се користи во овој докторски труд. Користени се униваријантни и мултиваријантни статистички тестови, а за идентификацијата на предикторите на малигнитет на карциномот на простатата употребени се Receiver operating characteristic (ROC) анализа за проверка на дијагностичкиот квалитет на анализираните параметри од испитаниците. Анализирани се и Area under the curve (AUC), плоштината под кривата, како и мерките на квалитет на дијагностичките тестови (сензитивност, специфичност, предиктивни вредности), за различни гранични вредности (англ. cutoff point).

Во **петтата глава**, докторандот ги прикажува **резултатите** од истражувањето.

Во истражувањето биле вклучени 100 испитаници, пациентите од ГОБ „8-ми Септември“ од кои 79% со бенигна хиперплазија на простата (BPH), 21% со карцином на простата (PCa).

Возраста на пациентите била од 51 до 85 години, со просечна возраст од 69.2 ± 6.8 години.

Резултатите се анализирани со помош на повеќе статистички анализи во правец на предикција на одделни простатични маркери за карциномот на простатата (tPSA, fPSA, %fPSA, p2PSA, %p2PSA и PHI), како и за магнетната спектроскопија со PI-RADS score. Одредувана е плоштината под ROC-кривата AUC (Area Under the Curve) за сите овие маркери за да се види каква дискриминаторска способност има секој од нив во разграничување на пациенти со и без карцином на простата. Одредувана е најдобрата гранична вредност (cut off) за секој од овие маркери, од која почнува детекцијата на пациентите со карцином на простата, како и нивната сензитивност и специфичност.

Резултатите се прикажани во вкупно 52 табели и 25 слики (графикони) и се прикажани на 32 страници.

Од досегашните истражувања и клинички испитувања, утврдено е дека ниту еден биомаркер сам по себе нема совршени карактеристики кои се неопходни во раната детекција и стратификација на простатичниот карцином.

Просечна вредноста на PHI е многу повисока кај пациентите со PCa 73,04 (48,31-103,1) отколку кај пациентите со бенигни заболувања на простата 30,50 (25,4-38,71). Резултатите кои се добиени во овој труд покажуваат дека со пораст на вредности на PHI статистички значајно расте и бројот на пациенти со PCa. За вредности на PHI од 0-26,99 кај 29,11% од пациентите е дијагностицирана бенигна простатична хиперплазија, а за втората група за вредности на PHI од 27,0-35,99, 37,97% од пациентите се со дијагноза на бенигна простатична хиперплазија. Со ROC анализа (англ. „receiver operating curve“), се покажува дека PHI е значително подобар маркер за детекција на PCa од останатите молекуларни изоформи и облици на PSA. Во поединечната анализа на маркерите, најголема AUC ROC е регистрирана за простатичниот здравствен индекс. Имено, плоштината под ROC-кривата AUC (Area Under the Curve) за овој индекс има вредност од 0.954 (AUC=0.954, CI 95% 0.913-0.995), во споредба со 0.656 (AUC=0.656, CI 95% 0.532-0.780) за PSA, како најупотребуван маркер во дијагностицирањето и предикцијата на простатичниот карцином.

Со класифицирање на пациентите во групи врз основа на вредностите на PHI, докторандот покажува дека кај групата пациенти со PHI 0-26,99 и 27.0-35,99 не се забележани пациенти со карцином на простата, а во групата со вредност на PHI од 36,0-54.99, дури 70 % од пациентите имаат клинички несигнификантен карцином (GS <7), а само 30 % имаат поагресивна форма (GS $\geq$ 7). Со растот на вредностите на PHI, процентот на заболени со агресивна форма на карцином расте, па така за вредност на PHI 55+ овој процент е двојно поголем во споредба со претходната категорија (група). Овие резултати покажуваат дека со зголемувањето на вредностите на PHI се зголемува и можноста за рана детекција и предикација на агресивната форма на карциномот.

Во статистичкиот модел каде што е земена cut-off вредноста за PHI поголема од 54.99 ng/ml, дури кај 14 пациенти (66,67 %) се докажал карцином на простата, а само кај 3 (3,8 %) бенигна хипертрофија на простатата. Овој маркер сам по себе покажал висока сензитивност и специфичност (66,67 % и 96,2 %), со точност од 90 %, што е од големо значење како идна апликативна метода во дијагностиката на карциномот на простатата.

Како одличен тест за детектирање на пациенти со карцином на простата ROC анализата освен за PHI, го презентира во овој труд и PI-RADS скорот. Во оваа студија пациентите со и без карцином на простата сигнификантно се разликувале во однос на PI-RADS score ($p < 0.0001$).

При тоа со PI-RADS 1 лезии се регистрирани само 5 (6,33 %) пациенти, PI-RADS 2 – 33 (41,77 %), пациенти, и сите тие се со бенигни заболувања на простатата. Со PI-RADS 3 – се регистрирани 40 пациенти, и тоа 1 (4,76 %) пациент со РСa и 39 (49,37 %) пациенти со бенигни заболувања на простатата, со PI-RADS 4 – се регистрирани 21 пациент од кои 19 (90,48 %) пациенти со РСa и 2 (2,53 %) пациенти со бенигна простатична хиперплазија, а најмалку, само еден (4,76 %) дијагностициран со PI-RADS 5 и тоа со РСa. (за $p < 0,0001$)

Плоштината под ROC-кривата AUC (Area Under the Curve) за овој индекс има вредност од 0.976 (AUC=0.976, CI 95% 0.942-1.000), што укажува дека овој тест има одлична дискриминаторска способност во разграничување на пациенти со и без карцином на простата.

Но, резултатите покажуваат дека најдобра предиктивна вредност има комбинираниот модел со користење на простатичниот здравствен индекс (PHI) и магнетната спектроскопија. Во овој труд, докторандот покажува дека анализираната корелација помеѓу PHI и PI-RADS скорот беше статистички сигнификантна ($p < 0.0001$). Согласно со вредноста на Spearman-овиот коефициент, $R=0.748$, корелацијата е позитивна, односно директна, и покажува дека со зголемување на вредноста на простатичниот здравствен индекс се зголемува PI-RADS score, и обратно. За статистичка анализа беше направено спојување на групите со PI-RADS 1 и 2, како и групите со PI-RADS 4 и 5. PHI вредностите беа сигнификантно различни меѓу класите на PI-RADS score ($p < 0.0001$). Сите меѓугрупни споредби со post-hoc анализата презентираа сигнификантни разлики. Пациентите со PI-RADS score ≤ 2 и со PI-RADS 3 презентираа сигнификантно пониски PHI-вредности од пациентите со PI-RADS 4 и 5 ($p < 0.0001$ и $p=0.000253$, соодветно). Сигнификантно пониски PHI-вредности имаа и пациентите со PI-RADS ≤ 2 од пациентите со PI-RADS еднаков на 3 ($p=0.000246$). Вредностите на PHI ≥ 74.89 и PI-RADS score ≥ 4 се значајни во откривањето на клинички сигнификантниот простатичен карцином, csPCa (Gleason score ≥ 7 (3 + 4)), како единствен модел или додадени кон базичниот модел на испитување кој ги вклучува возраста, PSA, fPSA, % fPSA и волуменот на простатата.

Комбинацијата на PHI и PI-RADS скорот се покажува како добар модел за предикција на карциномот на простатата. Плоштината под ROC-кривата AUC (Area Under the Curve) за овој комбиниран модел покажала вредност од 0.993 (AUC=0.993, CI 95% 0.982-1.000), со сензитивност од 95,2 %, специфичност од 94,9 %.

Во **шестата глава во дискусијата**, докторандот ги коментира резултатите од сопственото истражување кои се концизно и јасно објаснети. Добиените резултати на околу 15-тина страници истовремено ги споредува со веќе објавени резултати во литературата од таа област. Ги коментира позитивните и негативните согледувања на слични студии во оваа област на урологијата, при што го изведува заклучокот дека покрај сите маркери кои се користат за дијагностика на карциномот на простатата, со сите свои предности, но и ограничувања, произлегува дека комбинираниот модел кој го користи простатичниот здравствен индекс и магнетната спектроскопија има најголеми предности.

Тоа може да биде ветувачки модел при проценката дали да се направи биопсија или не, со што би се избегнале што е можно поголем број на непотребно направени биопсии. Вредноста на наодите добиени од mpMRI (спектроскопијата) пред биопсија, кај пациенти кои не се подложни на биопсија е главна тема на интерес, бидејќи mpMRI најчесто се препорачува кај пациенти со претходно негативни биопсии. Со комбинираниот модел, уште повеќе ќе се зголеми точноста на предикција на карциномот на простата кај претходно негативните биопсии.

Кандидатот кон крајот на дискусијата ги наведува и ограничувањата на сопствената студија. Испитуваните пациенти не ја претставуваат целокупната скрининг-популација. Направена е во секундарен референтен центар, каде што пациентите се вклучени во студијата под сомнение на зголемен ризик од постепено на карцином на простата. Бројот на испитуваните пациенти, исто така, е ограничен. Се користи комбинацијата на трансректална и стандардна биопсија како патолошки референтен стандард. Дијагностичката вредност е многу подобра користејќи ја трансперинеалната мапинг-биопсија. И понатаму биопсијата на простата претставува „златен стандард“ во дијагностиката на карцином на простата, кај пациенти кај кои постои сомнение на зголемен ризик од постепено на карцином на простата.

Главниот недостаток на оваа студија е и неможност за евалуација на резултатите од следењето на пациентите (англ. follow up) со висок PI-RADS score лезии и негативни биопсии поради временско ограничување на студијата. **Затоа, тој смета дека оваа студија треба да се разгледува како пилот-студија во комбинирањето на PHI и mpMRI спектроскопијата во детекцијата на простатичниот карцином.**

Во седмата глава, кандидатот коректно ги претставува **заклучните согледувања** и ги потврдува појдовните цели на истражувањето. Врз основа на добиените резултати од овој докторски труд се заклучува дека:

- Простатичниот здравствен индекс како комбинација на проензимските форми на PSA, за вредности ≥ 55 , покажува подобри карактеристики со специфичност од 96,2 %, сензитивност од 66,67 % со PPV од 82,35 % и NPV од 91,57 % во споредба со останатите биомаркери во т.н. „сива зона“ на PSA.
- Комбинираниот модел на PHI и mpMRI спектроскопијата има поголема вредност и точност во детекцијата и предикцијата на простатичниот карцином споредено со PHI и mpMRI спектроскопијата како единечни дијагностички алатки. Во студијата, просечната вредност на PHI од 42.8 е идентификувана како најдобра гранична вредност со сензитивност од 85,7 % и специфичност од 86.1 и во комбинација со MRI спектроскопијата значително ја подобрува предикцијата на простатичниот карцином.
- Вредностите на PHI ≥ 74.89 и PI-RADS score ≥ 4 се значајни во откривањето на клинички значајниот (англ. clinical significant prostate cancer, csPCa) со Gleason score ≥ 7 (3 + 4), како единствен модел или придодадени кон базичниот модел на испитување.
- Со растот на вредностите на PHI, процентот на заболени со агресивна форма на карцином расте, па така за вредност на PHI 55+ овој процент бил двојно поголем во споредба со претходната категорија (група). Со зголемувањето на вредностите на PHI се зголемува и можноста за рана детекција и предикација на агресивната форма на карциномот.
- Нивната примена во клиничката пракса овозможува персонализиран терапевтски пристап за секој пациент со сомнителен простатичен карцином.
- Овој комбиниран модел на дијагностика на карциномот на простатата, поради многу повисокото ниво на точност и прецизност во однос на досегашните маркери кои се користеа во рутинската пракса за негово дијагностицирање (PSA и други форми на лабораториски маркери), може да овозможи редукција (намалување) на бројот на направените биопсии кај пациенти со PI-RADS score 1 и 2, и вредности на PHI < 40, до 50 %, а кај пациенти со PI-RADS 5 лезии како и со PI-RADS 3 и 4 и вредности на

$PHI \geq 40$, укажува на високо сомневање од постоење на карцином, особено на клинички значајната форма на простатичен карцином.

- Комбинираниот модел овозможува да се намали бројот на агресивната дијагностика, непотребното оптоварување на медицинскиот персонал и заштеда на здравствениот денар.
- Пациентите кај кои не е направена биопсија на простата, а имаат ниски вредности на PHI, како и PI-RADS score 1 и 2, би се следеле понатаму внимателно (англ. watchful waiting), со понатамошни чести контроли на претходно споменатите дијагностички алатки, за евентуална појава на потреба од биопсија на простатата.
- Овозможува минимализирање на прекумерната дијагноза (overdiagnosis) и прекумерното лекување (overtreatment).
- Овој комбиниран модел може да се користи и како алатка во мониторингот кај пациенти со активно преживување (англ. active surveillance).
- Биопсијата на простата и понатаму останува „златен стандард“ во дијагностиката на простатичниот карцином.

Осмата глава од дисертацијата ја содржи приложената литература, која е обемна, прегледна и коректно цитирана по прифатените стандарди.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот д-р Тони Крстев, со наслов „Подобрување на предикцијата на карциномот на простата преку воведување нов комбиниран модел со користење на простатичниот здравствен индекс и магнетната резонанца“, претставува истражување во областа на урологијата.

Изработката на темата на оваа докторска дисертација има за цел да ги унапреди и прошири знаењата за карциномот на простатата и да ја симплифицира дијагнозата преку користење на комбинираниот модел со простатичниот здравствен индекс и магнетната спектроскопија, како и да превенира или да намали непотребни биопсии на простатата.

Од научното истражување, оваа докторска дисертација овозможува примена на овој неинвазивен комбиниран дијагностички модел во секојдневната клиничка пракса во подобрувањето на предикцијата на простатичниот карцином со соодветна примена на превентивни и терапевтски мерки.

Докторската дисертација на кандидатот д-р Тони Крстев, со наслов „Подобрување на предикцијата на карциномот на простата преку воведување нов комбиниран модел со користење на простатичниот здравствен индекс и магнетната резонанца“, според мислењето на Комисијата за оценка, ги исполнува основните услови и стандарди за изработен докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатот, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавил (како прв автор, во меѓународни научни списанија) следниве рецензирани истражувачки трудови:

[1]. Toni Krstev et al. Combining Prostate Health Index and mpMRI data (MRI spectroscopy to manage PI-RADS lesions and reduce excessive biopsy; a single center study. *Journal of Morphological Sciences* 2023;6(3): 203-216. ISSN 2545-4706.

[2]. Toni Krstev et al. Diagnostic performance of Prostate Health Index (PHI) in predicting prostate cancer on prostate biopsy; a single center study. *Journal of Morphological Sciences* 2023;6(3): 222-233. ISSN 2545-4706.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Научниот придонес на оваа докторска дисертација се заснова во зголемувањето на предиктивната вредност на комбинираниот модел на простатичниот здравствен индекс и PI-RADS score со магнетната спектроскопија во споредба со предиктивната вредност на секоја метода поединечно. Овој модел би помогнал за навремена проценка на ризикот од карцином на простата кај пациентите и соодветна примена на превентивни и терапевтски мерки. Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Медицинскиот факултет да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатот **д-р Тони Крстев** со наслов: **Подобрување на предикцијата на карциномот на простата преку воведување нов комбиниран модел со користење на простатичниот здравствен индекс и магнетната резонанца.**

КОМИСИЈА

Проф. д-р Оливер Станков, претседател, с.р.
Проф. д-р Оливера Стојчева-Танева, ментор, с.р.
Проф. д-р Сашо Дохчев, член, с.р.
Проф. д-р Скендер Саиди, член, с.р.
Проф. д-р Бети Зафирова Ивановска, член, с.р.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО
НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ ГРАЃАНСКО ПРОЦЕСНО ПРАВО
НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, објавен во весниците „Вечер“ и „Коха“ од 9.5.2024 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област граѓанско процесно право, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, бр. 02-660/6 донесена на 3.6.2024 година, формирана е Рецензентска комисија во состав: д-р Арсен Јаневски, редовен професор во пензија на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, д-р Родна Живковска, редовен професор во пензија на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје и д-р Татјана Зороска Камиловска, редовен професор на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во научната област граѓанско процесно право, во предвидениот рок се пријави д-р Милка Ракочевиќ, вонреден професор на научната област граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Кон пријавата, кандидатката достави доказ за стекнат соодветен степен на образование – нотарски заверен препис од дипломата за научен степен доктор на правни науки, изјава за исполнување на општите и посебните услови за избор, уверение за државјанство, кратка биографија, список на објавени научни и стручни трудови и по еден примерок од трудовите, и преглед на наставно-образовната дејност, научноистражувачката дејност, стручно-применувачката дејност и дејноста од поширок интерес.

1. БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Милка Ракочевиќ е родена на 12.6.1983 година, во Скопје. Основно образование завршила во Скопје. Средно образование завршила во ДСУ Гимназија „Никола Карев“ во Скопје, со континуиран одличен успех, на насоката природно-математичка гимназија.

Во студиската 2002/2003 година се запишала на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, на правните студии. Дипломирала во 2007 година, со просечен успех 9,94, како прва по успех во својата генерација. Добитник е на Наградата „26 Јули“ од Фондацијата „Франк Манинг“, за најдобар студент во завршната година на студии во текот на учебната 2005/2006 година, која се доделува на шест најдобри студенти на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, од областа на архитектурата, општествените науки и уметноста.

Кандидатката активно се служи со англискиот и српскиот јазик. Има солидно познавање на шпанскиот јазик и основно познавање на францускиот јазик.

Во 2008 година се запишала на постдипломските студии по граѓанско право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Испитите од постдипломските студии ги положила заклучно со месец јуни 2010 година, со просечен успех 10. На 9.3.2011 година успешно го одбрала магистерскиот труд под наслов: „Суштина на начелото на сослушување на странките во парничната постапка“ и се стекнала со академскиот степен магистер на правни науки, од областа на граѓанското право.

Во октомври 2011 година пријавила тема за изработка на докторска дисертација на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје под наслов: „Злоупотреба на процесните овластувања во парничната постапка“, која со Одлука на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје е прифатена како подобна. Докторската дисертација на тема: „Злоупотреба на процесните овластувања во парничната постапка“ успешно ја одбрала на 19.12.2014 година, пред Комисија во состав: проф. д-р Арсен Јаневски, проф. д-р Гордана Станковиќ, проф. д-р Родна Живковска, проф. д-р Јадранка Дабовиќ Анастасовска и проф. д-р Татјана Зороска Камиловска. Со тоа се стекнала со научниот степен доктор на правни науки.

На 14.11.2019 година положила правосуден испит.

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, избрана е за демонстратор во наставно-образовниот процес по предметот Граѓанско процесно право за учебната 2007/2008 година.

На 23.4.2008 година избрана е во звањето помлад асистент на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје на научната област граѓанско процесно право, а на 27.6.2011 година во звањето асистент на научната област граѓанско процесно право на Факултетот.

На 8.4.2015 година, со одлука на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје избрана е во наставно-научното звање доцент на научната област граѓанско процесно право.

На 29.11.2019 година, со одлука на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје избрана е во наставно-научното звање вонреден професор на научната област граѓанско процесно право.

Во моментот е вонреден професор на научната област граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Последниот реферат за избор во наставно-научното звање вонреден професор на научната област граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје за кандидатката д-р Милка Ракочевик е објавен во Билтен на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, бр. 1202 од 1.11.2019 година.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката д-р Милка Ракочевик од почетокот на кариерата, коишто се прикажани и вреднувани во Билтенот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје бр. 939 од 1.4.2008 година, бр. 1008 од 16.5.2011 година, бр. 1096 од 16.3.2015 и бр. 1202 од 1.11.2019 година, како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

2. НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТОТ ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, кандидатката д-р Милка Ракочевик е активно вклучена во наставно-образовниот процес на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Од изборот во звањето вонреден професор, до сега, во текот на учебните 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024, на првиот циклус на правните студии (дипломски студии) на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, д-р Милка Ракочевик учествувала во изведувањето на наставата по предметот Граѓанско процесно право.

На мастер студиите (втор циклус на правни студии) изведувала настава на насоките граѓанско материјално право и граѓанско процесно право и на деловно право. На насоката граѓанско материјално и граѓанско процесно право, д-р Милка Ракочевик изведувала настава по предметите: Парнично право, Вонпарнично и извршно право, Граѓанско право – применета програма (во делот што се однесува на процесното право), Нотарско право, Арбитражно право, Алтернативно решавање на спорови, Стечајна постапка, Граѓанско процесно право на ЕУ и Постапка за признавање и извршување на странски судски и арбитражни одлуки. На насоката деловно право е вклучена во изведувањето на наставата по предметите арбитражно право и стечај и стечајна постапка.

Кандидатката д-р Милка Ракочевик учествувала како член во комисији за оцена и одбрана на 30 магистерски трудови и на 1 докторска дисертација. Била член на три комисији за оцена на подобност на докторска дисертација.

Кандидатката е коавтор на рецензиран практикум под наслов: „Практикум по парнично право“, Скопје 2019 година, во коавторство со проф д-р Татјана Зороска Камиловска.

Научноистражувачка дејност

Д-р Милка Ракочевик, како автор или коавтор, од изборот во звањето вонреден професор има објавено вкупно 14 научни и стручни труда од областа на граѓанското процесно право, алтернативното решавање на споровите и граѓанското процесно право на ЕУ, од кои 1 труд објавен

во меѓународно научно списание индексирано во HeinOnline и Web of Science, 3 труда во научно списание кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови, 2 труда во научно списание објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД, 7 труда во меѓународни научни публикации и зборници од меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји и 1 труд објавен во научно/стручно списание.

Кандидатката како автор, односно коавтор, ги објавила следните монографии: 1) „Новините во Законот за извршување од 2016 година со измените и дополнувањата од 2018 и 2020 година“, Скопје 2021 година во коавторство со проф. д-р Арсен Јаневски и проф. д-р Татјана Зороска Камилоска; 2) „Злоупотреба на процесните овластувања во парничната постапка“, Арс Ламина, Скопје 2022 година; и 3) The Role of the Higher Courts in Securing the Uniform Application of the Law in North Macedonia, Research Chapter No. 12/2022, Institute for Democracy „Societas Civilis“, Скопје, 2022 година, во коавторство со доц. д-р Денис Прешова и проф. д-р Бобан Мисоски.

Д-р Милка Ракочевик била учесник во 2 национални и 6 меѓународни научни проекти.

Кандидатката била ментор во изработката на 5 успешно одбранети магистерски труда на Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје.

Кандидатката била рецензент на 13 научни/стручни труда.

Д-р Милка Ракочевик учествувала на вкупно 21 собир (семинари, советувања, конференции и работилници) во земјата и во странство, од кои на 11 собири настапила со свои пленарни или секциски предавања и реферати.

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Во рамките на стручно-апликативната дејност и дејноста од поширок интерес, од изборот во звањето вонреден професор до сега, д-р Милка Ракочевик покажала особена активност.

Кандидатката учествувала во промотивни активности на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Кандидатката д-р Милка Ракочевик остварила експертски активности во вид на изработка на стручно правно мислење по барање и за потребите на правни лица.

Била член на работна група при Министерството за правда за изготвување на предлог-измени на Законот за парничната постапка.

Била член на работна група за изработка на Нацрт-деловник за начин на работа и одлучување на Деканатската управа и изработка на Нацрт-деловник за начин на работа и одлучување на внатрешните организациони единици, работните и стручните тела и комисиите на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Кандидатката била член на уредувачкиот одбор и секретар на Годишникот на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, Liber Amicorum во чест на проф. д-р Арсен Јаневски.

Како соработник учествувала во изготвување и пријавување на научни национални и меѓународни проекти.

Во периодот од 2021 до 2024 година, д-р Милка Ракочевик била секретар на Институтот за граѓанско право и секретар на Колегиумот на студиската програма на втор циклус студии, Граѓанско материјално право и граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Во периодот од 2022 до 2023 година била секретар на Советот на студиската програма Граѓанско право на третиот циклус студии – докторски студии на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Кандидатката активно е вклучена во работата на стручни комисии и работни групи при Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Д-р Милка Ракочевик во два мандата била претседател на Комисијата за дисциплинска одговорност на студентите на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. Била член на Комисијата за избор на декан на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје за мандатен период 1.3.2021 – 1.3.2024 и за мандатен период 1.3.2024 – 28.2.2027. Кандидатката во два мандата била член на Комисијата за јавни набавки на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Била член на Комисија за избор на демонстратор на предметот Граѓанско процесно право на прв циклус студии, за учебните 2020/2021, 2021/2022 и 2022/2023 година на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Била член на Комисија за избор во звање на соработник во соработничко звање – асистент на научната област граѓанско материјално право и асистент на научната област граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Кандидатката била член на Координативна работна група за подготовка на документација за повторно акредитирање на постојната студиска програма на правни студии прв циклус на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје.

Д-р Милка Ракочевик зела активно учество во комисији и тела на државни и други органи. Во периодот од 2022 до 2023 година била претседател и член на Комисијата за спроведување на испит за извршители при Министерството за правда. Од октомври 2021 година до денес, кандидатката е претседател и член на Стручниот совет на Комората на извршители на Република Северна Македонија.

Оценка од самоевалуација

Во рамките на процесот на самоевалуација на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, д-р Милка Ракочевик во континуитет добива позитивни оценки од аниминно спроведените анкети на студентите на првиот и вториот циклус студии на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје. На спроведените евалуации, во текот на учебните 2019/2020, 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 година, како на додипломските, така и на мастер студиите е оценувана со висока просечна оценка.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, како и дејноста од поширок интерес на д-р Милка Ракочевиќ.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатката од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека д-р Милка Ракочевиќ поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избран во звањето редовен професор во научната област граѓанско процесно право.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, д-р Милка Ракочевиќ да биде избрана во звањето **редовен професор** во научната област граѓанско процесно право.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Арсен Јаневски, с.р.

Проф. д-р Родна Живковска, с.р.

Проф. д-р Татјана Зороска Камилоска, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат:

Милка Владимир Ракочевик

Институција:

Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје

Научна област: *граѓанско процесно право*

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН
ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус * Просечниот успех на прв циклус изнесува: _____ Просечниот успех на втор циклус изнесува: _____ Просечниот успех изнесува _____ за интегрираните студии.	/
2	Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научната област: граѓанско право, поле: правни науки, подрачје: општествени науки.	ДА
3	Објавени најмалку шест рецензирани научни труда** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор	ДА
3.1	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование	ДА (детално во Образец 2)
3.2	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	ДА (детално во Образец 2)
3.3	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД	ДА (детално во Образец 2)
3.4	Книга или дел од книга рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД	/

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
3.5	Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји	ДА (детално во Образец 2)
3.6	Преводи на капитални дела во области кои ги утврдува Националниот совет за високо образование и научноистражувачка дејност	/
4	Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира ***	ДА (детално во Образец 2)
5	Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен:	Претходен избор: 29.11.2019 година. Билтен број: 1202 од 1 ноември 2019 година
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност.	ДА

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

** За кандидатот/ите кој има повеќе од 6 (шест) научни труда во референтна научна публикација, рецензентската комисија научните труда ќе ги наведе, ќе ги оцени и ќе ги вреднува во Образец 2.

*** Наведениот услов ќе се применува по истекот на три години од денот на стапувањето во сила на Законот за високото образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 82/2018).

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Проф. д-р Арсен Јаневски, с.р.

Проф. д-р Родна Живковска, с.р.

Проф. д-р Тајјана Зороска Камилоска, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Милка Владимир Ракочевик
Институција: Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје
Научна област: граѓанско процесно право

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	<p>Одржување настава:</p> <p>ПРВ ЦИКЛУС СТУДИИ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Учебна 2019/2020 година: <ul style="list-style-type: none"> – Граѓанско процесно право (6 семестар) 5*15*0.04=3 поени – Учебна 2020/2021 година: <ul style="list-style-type: none"> – Граѓанско процесно право (6 семестар) 5*15*0.04=3 поени – Учебна 2021/2022 година: <ul style="list-style-type: none"> – Граѓанско процесно право (6 семестар) 5*15*0.04=3 поени – Учебна 2022/2023 година: <ul style="list-style-type: none"> – Граѓанско процесно право (6 семестар) 3.4*15*0.04=2 поена – Учебна 2023/2024 година: <ul style="list-style-type: none"> – Граѓанско процесно право (6 семестар) 3.4*15*0.04=2 поена <p style="text-align: right;">Вкупно: 13 поени</p> <p>ВТОР ЦИКЛУС СТУДИИ</p> <ul style="list-style-type: none"> – Учебна 2019/2020 година: <ul style="list-style-type: none"> – Парнично право (7 семестар) 2.5*15*0.05=1.87 поени – Вонпарнично право (7 семестар) 2.5*15*0.05=1.87 поени – Арбитражно право (7 семестар) 2.5*15*0.05=1.87 поени – Сечај и сечајна постапка (7 семестар) 0.83*15*0.05=0.62 поена – ГП применета програма (8 семестар) 0.5*15*0.05=0.37 поени – Нотарско право (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Алтернативно решавање на спорови (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Сечајна постапка (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени 	52,14

	<ul style="list-style-type: none"> – Арбитражно право (8 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени <p style="text-align: right;">Вкупно: 7,68 поени</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> – Учебна 2020/2021 година: <ul style="list-style-type: none"> – Парнично право (7 семестар) $2.5 * 15 * 0.05 = 1.87$ поени – Вонпарнично право (7 семестар) $2.5 * 15 * 0.05 = 1.87$ поени – Арбитражно право (7 семестар) $2.5 * 15 * 0.05 = 1.87$ поени – Сечај и сечајна постапка (7 семестар) $0.83 * 15 * 0.05 = 0.62$ поени – ГП применета програма (8 семестар) $0.5 * 15 * 0.05 = 0.37$ поени – Нотарско право (9 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени – Алтернативно решавање на спорови (9 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени – Алтернативно решавање на спорови (8 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени – Арбитражно право (8 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени – Нотарско право (8 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени – Сечајна постапка (8 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени – Граѓанско процесно право на ЕУ (8 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени <p style="text-align: right;">Вкупно: 8,49 поени</p>	
	<ul style="list-style-type: none"> – Учебна 2021/2022 година: <ul style="list-style-type: none"> – Парнично право (7 семестар) $2.5 * 15 * 0.05 = 1.87$ поени – Вонпарнично право (7 семестар) $2.5 * 15 * 0.05 = 1.87$ поени – Арбитражно право (7 семестар) $2.5 * 15 * 0.05 = 1.87$ поени – Сечај и сечајна постапка (7 семестар) $0.83 * 15 * 0.05 = 0.62$ поени – ГП применета програма (8 семестар) $0.5 * 15 * 0.05 = 0.37$ поени – Нотарско право (9 семестар) $0.37 * 15 * 0.05 = 0.27$ поени – Постапка за признавање на странски судски и арбитражни одлуки (9 семестар) 	

	<p>0.37*15*0.05=0.27 поени</p> <ul style="list-style-type: none"> – Алтернативно решавање на спорови (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Алтернативно решавање на спорови (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Арбитражно право (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Нотарско право (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Сечајна постапка (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Граѓанско процесно право на ЕУ (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени <p style="text-align: right;">Вкупно: 8,76 поени</p> <p>– Учебна 2022/2023 година:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Парнично право (7 семестар) 2.5*15*0.05=1.87 поени – Вонпарнично право (7 семестар) 2.5*15*0.05=1.87 поени – Арбитражно право (7 семестар) 2.5*15*0.05=1.87 поени – Сечај и сечајна постапка (7 семестар) 0.83*15*0.05=0.62 поени – ГП применета програма (8 семестар) 0.5*15*0.05=0.37 поени – Нотарско право (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Постапка за признавање на странски судски и арбитражни одлуки (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Алтернативно решавање на спорови (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Сечајна постапка (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Алтернативно решавање на спорови (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Арбитражно право (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Нотарско право (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Сечајна постапка (8 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени <p style="text-align: right;">Вкупно: 8,49 поени</p> <p>– Учебна 2023/2024 година:</p>	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Парнично право (7 семестар) 1.67*15*0.05=1.25 поени – Вонпарнично право (7 семестар) 1.67*15*0.05=1.25 поени – Арбитражно право (7 семестар) 1.67*15*0.05=1.25 поени – Сечај и сечајна постапка (7 семестар) 0.83*15*0.05=0.62 поена – Постапка за признавање на странски судски и арбитражни одлуки (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Алтернативно решавање на спорови (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Арбитражно право (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Нотарско право (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени – Сечајна постапка (9 семестар) 0.37*15*0.05=0.27 поени <p style="text-align: right;">Вкупно: 5,72 поени</p>	
2.	<p>Консултации со студенти:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Учебна 2019/2020 година: 300*0.002=0.6 поени – Учебна 2020/2021 година: 300*0.002=0.6 поени – Учебна 2021/2022 година: 250*0.002=0.5 поени – Учебна 2022/2023 година: 250*0.002=0.5 поени – Учебна 2023/2024 година: 250*0.002=0.5 поени <p style="text-align: right;">Вкупно: 3,3 поени</p>	3,3
3.	<p>Член на комисија за оцена или одбрана на докторски труд:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Состојби и предизвици во обезбедувањето и присилното исполнување на побарувањата од договорот за кредит во домашното и споредбеното право“ од докторантката м-р Анета Бошковска; 	0,7
4.	<p>Член на комисија за оцена или одбрана на магистерски труд:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Правната положба на замешувачот во парничната постапка“ од кандидатот Игор Вељановски; 	

	<ul style="list-style-type: none"> – „За потребата од промени во вршењето на родителското право по развод на брак“ од кандидатката Љубица Пановска Стојановски; – „Поништување на арбитражна одлука во практиката на Основниот суд Скопје 2 Скопје“ од кандидатот Димитар Димоски; – „Поимот ствари и извршување на стварите“ од кандидатот Благој Бањански; – „Признавање и извршување на странски судски и арбитражни одлуки во практиката на Основниот суд Скопје 2 Скопје“ од кандидатката Валерија Крстева; – „Извршување врз подвижни предмети заради наплата на парично побарување во македонското право и практика“ од кандидатот Филип Пишмановски; – „Докажување во арбитражна постапка“ од кандидатот Беким Шерифи; – „Извршување врз недвижности заради наплата на парично побарување во македонското право и практика“ од кандидатот Владимир Цветаноски; – „Правната положба на доверителите во стечајната постапка“ од кандидатката Емилија Јаневска; – „Методи на алтернативно решавање на граѓанските и трговските спорови со осврт на примената во Република Северна Македонија“ од кандидатката Ана Богдановиќ; – „Трошоци во меѓународната трговска арбитража“ од кандидатката Бисера Каранакова; – „Повторување на парнична постапка по пресуда на Европскиот суд за човекови права“ од кандидатката Ивана Кузманоска – „Нотарски платен налог во правото на Република Северна Македонија и во споредбеното право“ од кандидатката Елена Грца; – „Полноважност на арбитражна спогодба“ од кандидатката Стефани Младеновска; – „Значењето на владението во стварноправните односи“ од кандидатката Александра Василкова; – „Граѓанско-судска заштита од дискриминација“ од кандидатката Наташа Васевска; – „Нотарски услуги во дипломатско-конзуларните претставништва на Република Северна Македонија во странство“ од кандидатката Катерина Николовска; – „Согласноста на страните како основа на меѓународната трговска арбитража“ од кандидатката Габриела Грозданова; 	<p>9,6</p>
--	---	------------

	<ul style="list-style-type: none"> – „Положбата и улогата на државниот правобранител како застапник во парничната постапка“ од кандидатката Шефије Синани; – „Нотарски тестамент во македонското и споредбеното право“ од кандидатката Едина Беровиќ; – „Учество на децата во постапките во кои се одлучува за нивните права во домашното и во споредбеното право“ од кандидатката Сања Ефремова; – „Судска контрола на извршувањето во правото на Република Северна Македонија“ од кандидатката Теа Мицевска – „Привремени мерки во постапка пред меѓународна трговска арбитража“ од кандидатката Анастасија Велкова; – „Полномошници на странките во парничната постапка“ од кандидатката Снежана Игнатова; – „Причини за развод на брак“ од кандидатот Новица Зечевиќ; – „Улогата на Врховниот суд во обезбедување на единствена примена на правото во парничната постапка во македонското и споредбеното право“ од кандидатката Тијана Крстевска; – „Сведокот како доказно средство во парничната постапка“ од кандидатот Денис Митовски; – „Употреба на електронски докази во парнична постапка“ од кандидатката Магдалена Панева; – „Стекнување право на сопственост врз основа на закон“ од кандидатката Ема Ангелковска; – „Задолжителниот обид за медијација во македонското и споредбеното право“ од кандидатката Јованка Панова; – „Контумационите пресуди во парничното право во Република Северна Македонија и во споредбеното право“ од кандидатот Дарко Савески (стара програма); – „Полномошно и застапување преку полномошник во парничната постапка“ од кандидатката Слаѓана Стојковска (Кузманоска) (стара програма), 	
4.	<p>Позитивно рецензирана збирка задачи или практикум:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Практикум по парнично право, Правен факултет „Јустинијан Први“, Скопје, 2019 (коавторство со проф. д-р Татјана Зороска Камиловска) 	3
	Вкупно	68,74

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. Број	Назив на активност:	Поени
1.	Ментор на магистерски труд:	

	<ul style="list-style-type: none"> – „Поништување на арбитражна одлука во практиката на Основниот суд Скопје 2 Скопје“ од кандидатот Димитар Димоски (одбранет); – „Положбата на државниот правобранител како застапник во парничната постапка“ од кандидатката Шефије Синани (одбранет); – „Полномошници на странките во парничната постапка“ од кандидатката Снежана Игнатова (одбранет); – „Улогата на Врховниот суд во обезбедување на единствена примена на правото во парничната постапка во македонското и споредбеното право“ од кандидатката Тијана Крстевска (одбранет); – „Сведокот како доказно средство во парничната постапка“ од кандидатот Денис Митовски (одбранет). 	10
2.	<p>Учесник во национален научен проект:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Евроинтеграција на општествениот, правниот и политичкиот систем на Република Македонија, Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје (2020-2023); – Евроинтеграција на Република Северна Македонија: Усогласување со Европското <i>acquis</i> во Поглавје 23 - материјални и процесни права на детето и Поглавје 24 - Судска соработка со граѓанската материја (брачни спорови, родителски одговорности и меѓународно грабнување на деца) (Правен факултет „Јустинијан Први“ во Скопје) (2022 – 2023). 	6
3.	<p>Учесник во меѓународен научен проект:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Diversity of Enforcement Titles in Cross-border Debt Collection in EU“, JUST-AG-2018/JUST-JCOO-AG-2018, funded by Justice Programme of the European Union (1.6.2019-31.5.2021); – „Rule of Law: Arbitration as an Opportunity for Peaceful Dispute Settlement“, Europa-Institut, Saarland University – SEELS – DAAD (2020); – „Legal Status and Protection of Internationally Displaced Persons, Refugees, Asylum Seekers and 'Invisible' Persons without IDs“ (the Forced Migrations Project) – SEELS (2019 – 2021); – „Promoting Mechanism for Alternative Dispute Resolution and Mediation in North Macedonia – INVESTinADR“ (German Federal Ministry of Education and Research – BMBF) (2021 – 2024); – „Bridging the Gap between Formal Processes and Informal Practices that Shape Judicial Culture in the Western Balkans“ (implemented by the Institute for Democracy „Sociteas Civils“ – Skopje and supported by the Dutch Fund for Regional Partnership (NFRP)/Matra (2022); 	30

	<ul style="list-style-type: none"> – PACE Project „Creating privacy awareness in civil enforcement“ (coordinated by the Centre for European Constitutional Law) (2024). 	
4.	<p>Монографија:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Новините во Законот за извршување од 2016 година со измените и дополнувањата од 2018 и 2020 година, Скопје 2021 година (коавторство со проф. д-р Арсен Јаневски и проф. д-р Татјана Зороска Камиловска); – Злоупотреба на процесните овластувања во парничната постапка, Арс Ламина, Скопје, 2022; – The Role of the Higher Courts in Securing the Uniform Application of the Law in North Macedonia, Research Chapter No. 12/2022, Institute for Democracy „Societas Civilis“ – Скопје, July 2022 (коавторство со доц. д-р Денис Прешова и проф. д-р Бобан Мисоски), (https://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2022/08/MACEDONIA_3_B5.pdf). 	20,8
5.	<p>Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание кое нема импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank, MathSciNet (Mathematical Reviews), Zentralblatt fur Mathematik и Реферативный журнал „Математика“ или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Specialization of Jurisdiction back from Oblivion – a New Attentive and Assiduous Approach to Complex Cross Border Family Law Cases or Possible Revitalization of ‘Mutual Trust’, EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC 5), EU 2021 – The future of the EU in and after the pandemic, Osijek 2021, p. 529 – 552 (коавторство со доц. д-р Илија Руменов), индексирано во HeinOnline и Web of Science. 	4,5
6.	<p>Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Должност за зборување на вистината во парничната постапка, Годишник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. д-р Гале Галев, Скопје 2021, стр. 749 – 762; – Human Rights and Antidiscrimination Law, Right of Access to Justice, North Macedonia, SEE Law Journal, 	15

	<p>Special Edition, Issue 1, No, 10, Skopje, 2022, p. 202 – 210;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Постапка во спорови од мала вредност, Годишник на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, Liber Amicorum во чест на проф. д-р Арсен Јаневски, Скопје, 2023, стр. 291 – 310. 	
7.	<p>Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obtaining an Enforceable Title for Uncontested Monetary Claims: Parallels between Macedonian and Spanish Law, Revista Ibérica do Direito, Ano I, Vol. I, Núm. I, Jan/Abr 2020, p. 142 – 156 (коавторство со проф. д-р Татјана Зороска Камиловска); – Bona Fides in Roman Civil Procedure, Ius Romanum, Periodicum Digitale, Број I / 2021: OBLIGATIO, p. 414-435. 	9,5
8.	<p>Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Načelo saslušanja stranaka u parničnom postupku, Зборник радова „Право и вриједности“, Научни скуп одржан на Правном факултету Универзитета у Источном Сарајеву, Источно Сарајево 2019, стр. 277 – 291 (коавторство со проф. д-р Арсен Јаневски); – Дозволеност на ревизија во парничната постапка низ практиката на Врховниот суд на Република Северна Македонија, Zbornik radova s V. Međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split 2019, str. 203 – 222 (коавторство со проф. д-р Татјана Зороска Камиловска); – Prigovor o nezakonnostima u postupku ovrhe, Zbornik radova s VI. Međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split 2020, str. 39 – 56 (коавторство со проф. д-р Татјана Зороска Камиловска); – Obavezni pokušaj medijacije u parničnom postupku Sjeverne Makedonije, Zbornik radova s VII. Međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split 2021, str. 59 – 76 (коавторство со проф. д-р Татјана Зороска Камиловска); – The System of Free Legal Aid in the Republic of North Macedonia: Current Situation and Challenges, 	32

	<p>Zbornik radova s VIII. Međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split 2022, str. 133 – 160 (коавторство со проф. д-р Татјана Зороска Камиловска и ас. м-р Теа Мицевска);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Људска права и антидискриминационо право, право на пристап правосудју, Северна Македонија, национални извештај, ”Правни положај и заштита меѓународно расељених лица, избеглица, тражилаца азила и правно невидљивих лица”, Водич добре праксе, SEELS Регионална научна конференција, Зборник радова, Ниш, 2022, стр. 315 – 330; – Postupanje ovršitelja sa pokretninama koje se nalaze na nekopokretnosti na kojoj je izvršena prodaja radi naplate novčane tražbine, Zbornik radova s IX. Međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Split 2023, str. 237 – 252. 	
<p>9.</p>	<p>Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание</p> <ul style="list-style-type: none"> – Режимот на дозволеност на ревизија во парничната постапка со осврт на практиката на Врховниот суд на Република Северна Македонија, Деловно право, Издание за теорија и практика на правото, година XX, бр. 41, Скопје 2019, стр. 119 – 138 (коавторство со проф. д-р Арсен Јаневски и проф. д-р Татјана Зороска Камиловска) 	<p>2,4</p>
<p>10.</p>	<p>Рецензија на научен/стручен труд:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „O potrebi proširenja domašaja instituta zabrane zloupotrebe subjektivnih prava“, труд пријавен за објавување во списанието „Зборник радова Правног факултета у Нишу“; – “The Change of the Complaint as Procedural Act of Free Disposition by the Plaintiff”, труд пријавен на меѓународната конференција „Ohrid School of Law 2019“; – “Some Problems Related to the Amendments to the Enforcement Procedure under the CPA, made by the Law on Amendments of the CPA No. 86/2017, труд пријавен на меѓународната конференција „Ohrid School of Law 2019“; – „European Small Claims Procedure“, труд пријавен за објавување во списанието „Iustinianus Primus Law Review“; – „Videoconferencing in Times of the Pandemic and Beyond: Addressing Open Issues of Videoconferencing in Civil Proceedings in the EU“, труд пријавен за 	

	<p>објавување во списанието „Balkan Social Science Review“;</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Повторување на парнична постапка по пресуда на Европскиот суд за човекови права“, труд пријавен за објавување во Годишникот на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. д-р Арсен Јаневски; – „Постапките за колективна заштита на правата и видовите на права кои се заштитуваат во тие постапки“, труд пријавен за објавување во Годишникот на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. д-р Арсен Јаневски; – „Задолжително користење адвокатски услуги за правна помош во постапки за издавање нотарски платен налог“, труд пријавен за објавување во Годишникот на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. д-р Арсен Јаневски; – „Медијацијата како алтернативен начин за решавање на спорите со компаративен осврт на Република Италија“, труд пријавен за објавување во Годишникот на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во чест на проф. д-р Арсен Јаневски; – „Obvezni obvezni pretprocesni pokušaj mirnog rješenja spora“, труд пријавен за IX. Меѓународно savjetovanje „Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“ кое се одржува на Правниот факултет при Универзитетот во Сплит, Р Хрватска на 5 и 6 октомври 2023 година; – „Uticaј krivične presude na parnični postupak“, труд пријавен за IX. Меѓународно savjetovanje „Aktualnosti građanskog procesnog prava - nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“ кое се одржува на Правниот факултет при Универзитетот во Сплит, Р Хрватска на 5 и 6 октомври 2023 година; – „Postupak lišenja poslovne sposobnosti - od rimskog prava pa do danas“, труд пријавен за IX. Меѓународно savjetovanje „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“ кое се одржува на Правниот факултет при Универзитетот во Сплит, Р Хрватска на 5 и 6 октомври 2023 година; – „On the necessity to amend the framework standards for the workload of judges in favour of cases resolved through mediation in the Republic of Croatia“, труд пријавен за објавување во South East European Law Journal (SEE Law Journal). 	<p>2,6</p>
--	---	------------

<p>11.</p>	<p>Пленарно предавање на научен/стручен собир:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Режимот на дозволеност на ревизија во парничната постапка со осврт на практиката на Врховниот суд на Република Северна Македонија“, 81 Средба на правници, Охрид, Македонија (1.11.2019); – „Постапување на извршителот со подвижни предмети по испразнување на недвижност на која е извршена продажба со осврт на член 228 од Законот за извршување“, Семинар на извршителите на Република Северна Македонија, Струга, Северна Македонија (16 – 18.6.2023); – „Дискусија и едукација по однос на правни ситуации настанати со измените во Законот за облигациони односи и Законот за извршување (Сл. весник бр. 154 од 20.7.2023 година)“, Семинар на извршителите на Република Северна Македонија, Гевгелија, Северна Македонија (23 – 24.2.2024). 	<p>6</p>
<p>12.</p>	<p>Пленарно предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество:</p> <ul style="list-style-type: none"> – „Prigovor o nezakonitostima u postupku ovrhe“, VI. Меѓународно savjetovanje „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Сплит, Хрватска (01.10-02.10.2020); – „Obavezni pokušaj medijacije u parničnom postupku Sjeverne Makedonije“, VII. Меѓународно savjetovanje „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Сплит, Хрватска (23.9 – 24.9.2021); – „Reflections on the Role of the Higher Courts in Securing Uniform Application of the Law from North Macedonia“, Regional Conference „The Role of Higher Courts in Securing Uniform Application of Law“, Tirana Albania (8.4.2022); – „Sustav besplatne pravne pomoći u Republici Sjevernoj Makedoniji: trenutna situacija i izazovi“, VIII. Меѓународно savjetovanje „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Сплит, Хрватска (6.10. – 7.10.2022); – „Legal Framework for Arbitration & Mediation of North Macedonia“, Работилница INVESTin ADR, одржана во Меѓународната трговска комора во Париз, Франција (16.11.2022); – „Postupanje ovršitelja sa pokretninama koje se nalaze na nepokretnosti na kojoj je izvršena prodaja radi naplate novčane tražbine“, октомври, 2022 – IX. Меѓународно savjetovanje „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna 	<p>18</p>

	pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Сплит, Хрватска (6.10. – 7.10.2022).	
13.	Секциско предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество: <ul style="list-style-type: none"> – „Specialization of Jurisdiction back from Oblivion – a New Attentive and Assiduous Approach to Complex Cross Border Family Law Cases or Possible Revitalization of ‘Mutual Trust‘“, ECLIC International Scientific Conference „EU 2021 – The Future of the EU in and after the Pandemic“, Осиек, Хрватска (20.5. – 21.5.2021); – „Sudska građanskopravna zaštita od diskriminacije u pravu Republike Severne Makedonije“, Регионална научна конференција „Pravni položaj i zaštita меѓународно раселjenih lica, izbeglica, tražilaca azila i pravno nevidljivih lica (Forced Migrations Project), Ниш, Србија (28.5.2021). 	4
	Вкупно	160,8

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, технички извештаи, вешт наод и мислење, стручно мислење, проценка на капитал, систематизација, методологија: <ul style="list-style-type: none"> – член на работна група за изготвување правно експертско мислење во врска со застапување на единиците во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје (Одлука бр. 02-110/13 од 6.2.2020 година) 	1
2.	Учество во промотивни активности на Факултетот: <ul style="list-style-type: none"> – организирање на промотивни активности на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје во рамки на програмската активност на Секторот за образование на Град Скопје „Училиштата на Градот Скопје со отворени врати за факултетите и универзитетите за промоција на нивните студиски програми“ (Решение бр. 03-258/1 од 21.2.2020 година) 	0,5
3.	Член на комисија за изработка на закон: <ul style="list-style-type: none"> – член на работна група при Министерството за правда за изготвување на предлог-измени на Законот за парничната постапка (Решение на Министерството за правда бр. 21-3786/11 од 25.11.2019 година) 	4
4.	Член во комисија за изработка на измени и дополнувања на закон; изработка на подзаконски акт: <ul style="list-style-type: none"> – член на работна група за изработка на Нацрт-деловник за начин на работа и одлучување на Деканатската управа на Правниот факултет 	4

	„Јустинијан Први“ во Скопје и изработка на Нацрт-деловник за начин на работа и одлучување на внатрешните организациони единици, работните и стручните тела и комисиите на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (Решение бр. 03-1508/1 од 3.12.2019 година)	
Дејности од поширок интерес		
1.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание: – член на уредувачки одбор на Годишникот на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, Liber Amicorum во чест на проф. д-р Арсен Јаневски, Скопје, 2023 година	1
2.	Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект: – Евроинтеграција на Република Северна Македонија: Усогласување со Европското acquis во Поглавје 23 – материјални и процесни права на детето и Поглавје 24 – судска соработка во граѓанската материја (брачни спорови, родителски одговорности и меѓународно грабнување на деца)(2022 – 2023) (соработник)	0,5
3.	Изготвување и пријавување на научен/образовен меѓународен проект: – Promoting Mechanism for Alternative Dispute Resolution and Mediation in North Macedonia – INVESTinADR (German Federal Ministry of Education and Research – BMBF) (2021 – 2024) (соработник)	1
4.	Член на факултетска комисија: – претседател на Комисија за дисциплинска одговорност на студентите на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (Решение бр. 02-1526/8 од 24.12.2018 година); – член на Комисија за избор на декан на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје за мандатен период 1.3.2021 – 1.3.2024; – претседател на Комисија за дисциплинска одговорност на студентите на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (реизбор) (Решение бр. 02-1526/8 од 28.12.2020 година); – секретар на Институтот за граѓанско право на Правниот факултет „Јустинијан Први“, од 2021 до декември 2023 година (Решение бр. 03-256/2 од 26.2.2021 година); – секретар на Колегиумот на студиската програма на втор циклус студии по граѓанско материјално право и граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“, од 2021 до 2024 година (Решение бр. 03-257/2 од 26.2.2021 година);	8,5

	<ul style="list-style-type: none"> – член на Комисија за јавни набавки на Правниот факултет „Јустинијан Први“ (Решение бр. 02-383/9 од 1.4.2021 година); – секретар на Годишникот на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, Liber Amicorum во чест на проф. д-р Арсен Јаневски; – предавач за спроведување на подготвителна настава за полагање на правосуден испит на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (Одлука бр. 02-123/6 од 3.2.2020 година); – секретар на Советот на студиската програма по граѓанско право на третиот циклус студии – докторски студии на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, од 2022 до 2023 година; – член на Комисија за избор на демонстратор на предметот Граѓанско процесно право на прв циклус студии за учебната 2020/2021 година (Решение бр. 02-828/5 31.8.2020 година); – член на Комисија за избор на демонстратор на предметот Граѓанско процесно право на прв циклус студии за учебната 2021/2022 година (Одлука бр. бр. 02-650/5 од 8.6.2021 година); – член на Комисија за избор на демонстратор на предметот Граѓанско процесно право на прв циклус студии за учебната 2022/2023 година (Одлука бр. 02-881/16 од 5.9.2022 година); – член на Координативна работна група за подготовка на документација за повторно акредитирање на постојната студиска програма на правни студии прв циклус на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (Решение бр. 03-1064/1 од 7.10.2022 година); – член на Комисија за спроведување на постапка за издавање на недвижен имот под закуп на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (Одлука бр. 03-40/1 од 11.1.2023 година); – член на Комисија за избор на декан на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје за мандатен период 1.3.2024 – 28.2.2027 (Одлука бр. 02-856/3 од 30.8.2023 година); – член на Комисија за спроведување на постапка за издавање на недвижен имот под закуп на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (Одлука бр. 03-1140/1 од 16.11.2023 година); – член на Комисија за јавни набавки на Правниот факултет „Јустинијан Први“ (Решение бр. 02-284/5 од 1.3.2024 година). 	
5.	<p>Член на Комисија за избор во звање:</p> <ul style="list-style-type: none"> – член на Комисија за избор на соработник во соработничко звање – асистент на научната област граѓанско материјално право на Правниот факултет 	

	<p>„Јустинијан Први“ во Скопје (Одлука бр. 02-1451/6 од 27.12.2021 година);</p> <ul style="list-style-type: none"> – член на Комисија за избор на соработник во соработничко звање – асистент на научната област граѓанско процесно право на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје (Одлука бр. 02-1179/6 од 3.11.2022 година). 	0,4
6.	<p>Учество во комисији и тела на државни и други органи:</p> <ul style="list-style-type: none"> – претседател и член на Стручен совет на Комората на извршители на Република Северна Македонија (од 3.10.2021 до 3.10.2022 година); – претседател и член на Стручен совет на Комората на извршители на Република Северна Македонија (од 3.10.2022 до 3.10.2023 година); – претседател и член на Стручен совет на Комората на извршители на Република Северна Македонија (од 5.10.2023 до 5.10.2024 година); – претседател и член на Комисија за спроведување на испит за извршители при Министерството за правда (2022 – 2024) (Решение на Министерството за правда бр. 02-1819/1 од 30.5.2022 година). 	4
	Вкупно	24,9

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	68,74
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	160,8
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	24,9
Вкупно	254,44

Членови на Комисијата

Проф. д-р Арсен Јаневски, с.р.
Проф. д-р Родна Живковска, с.р.
Проф. д-р Татјана Зороска Камилоска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ГЛАВНАТА РАСПРАВА ВО ПРАКТИКАТА – ПРЕДИЗВИЦИ И ДИЛЕМИ“ ОД М-Р ФАТИМЕ ФЕТАИ, ПРИЈАВЕНА НА ПРАВНИОТ ФАКУЛТЕТ „ЈУСТИНИЈАН ПРВИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на седницата одржана на 3.6.2024 година, по предлог на Советот за докторските студии на студиската програма Казнено право, формира Комисија за оцена и одбрана на докторскиот труд на кандидатката м-р Фатиме Фетаи, под наслов: „Главната расправа во практиката – предизвици и дилеми“, во состав: **акад. проф. д-р Владо Камбовски, проф. д-р Гордана Лажетиќ (менторка), проф. д-р Гордан Калаџиев, проф. д-р Бобан Мисоски и проф. д-р Дивна Илиќ-Димоски.**

Комисијата во наведениот состав, го прегледа и го оцени подготвениот докторски труд и на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

1. Приказ на трудот

Докторската дисертација на кандидатката м-р Фатиме Фетаи, под наслов: „Главната расправа во практиката – предизвици и дилеми“, содржи вкупно 405 страници компјутерски изработен текст во фонт Arial, со 1,5 проред и големина на букви 12, со вкупно 235 фусноти и 111 библиографски единици, и тоа: книги, учебници, монографии, статии, докторски трудови, нормативни акти и судски одлуки. Трудот е структуриран во вовед, четири глави и заклучни согледувања. Деловите се систематизирани во точки и потточки, со цел да се обезбеди соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведот** на докторската дисертација, кандидатката првенствено дава осврт на причините кои ја наметнале потребата од реформи во кривичната постапка, појаснувајќи дека концептот на кривична постапка, кој постоел пред донесувањето на Законот за кривичната постапка во 2010 година, во нововоставени современи состојби во општеството сè помалку успева да ги задоволи стандардите за една брза, ефикасна и, пред сè, правична постапка, потсетувајќи дека основата на концептот воспоставен со Законот за кривичната постапка од 1997 година се состоел во кривична постапка спроведувана примарно од судот, со учество, но не со активност на странките, со преклопување на процесните функции и со неможност одбраната да понуди ефективна теорија на случај, а дека бирократизираноста и оптовареноста со непотребни постапувања несомнено со свои одлуки и правно го артикулирал и го аргументирал Европскиот суд за човекови права (ЕСЧП) во случаите против нашата држава, каде што е констатирана повреда на гаранциите содржани во Европската конвенција за заштита на основите човекови права и слободи (ЕКЧП). Во таа насока, кандидатката ја појаснува и причината заради која дојде до потребата од нов концепт на кривична постапка, заради што македонската научна и стручна јавност го употреби целиот капацитет да ги задоволи сите сегменти од кои зависи владеењето на правото во една држава во делот на процесната правда во казнената постапка. Кандидатката нагласува дека она што произлегува од досегашното искуство од примената на ЗКП 2010, упатува на невоедначена и неправилна примена на одредбите за главната расправа и ова,

всушност, кандидатката го поставува како главна хипотеза на трудот, којашто е разработена со три хипотези: прва хипотеза – до невоедначена и неправилна примена на одредбите за главната расправа доведуваат, односно придонесуваат причини од легислативен карактер; втора хипотеза – до невоедначена и неправилна примена на одредбите за главната расправа доведуваат, односно придонесуваат причини од персонална природа; трета хипотеза – до невоедначена и неправилна примена на одредбите за главната расправа доведуваат, односно придонесуваат причини од системска природа.

Докторската дисертација е поделена во четири глави, и тоа: I. Правците на реформата воведена со Законот за кривичната постапка од 2010 година; II. Компаративен преглед на фазата на судење; III. Практични предизвици во примената на одредбите во однос на главната расправа во нашата држава; IV. Резултати од емпириското истражување на ставовите на практичарите; Заклучок и предлози.

Во **првата глава**, кандидатката ги појаснува целите на реформата на кривичната постапка воопшто, укажувајќи на согледаните слабости кои биле адресирани со измените, при што го анализира постепеното зреење на идејата во кои сè аспекти треба да претрпи измени казненопроцесниот систем. Анализирајќи го теоретскиот пристап во оваа глава, се елаборираат причините за рedefинирање на улогата на странките и судот, при што посебно се нагласува акузаторниот пристап, кој се заснова врз активната улога на странките во собирањето и презентирањето на доказите, при што обврска на обвинителството е случајот да го изнесе пред судот и вината да ја докаже надвор од секако разумно сомнение. Како поважни карактеристики на реформата на главната расправа, посебно се нагласуваат: напуштањето на обврската судот да ја утврдува материјалната вистина и да собира докази по службена должност; воведувањето чисти акузаторни елементи, но без класична порота; активноста на странките наспроти пасивноста на судот во текот на доказната постапка; апострофирањето на процедуралната правичност наместо утврдувањето на материјалната вистина; поголемите можности за еднаквост на оружјето и нагласената контрадикторност. Во овој дел посебно се елаборираат и новините во ЗКП 2010 кои се релевантни за главната расправа, а имено доказното рочиште како исклучок кога во текот на претходната постапка се применуваат одредбите за главна расправа, оцената на обвинителниот акт како филтер кој треба да овозможи водење главна расправа само за обвинителни акти кои влегле во правна сила по оценка на основаноста на актот и доказите на кои тој се заснова, како и можноста обвинетиот да се јави како сведок во сопствен случај како специфично доказно средство со двојна функција.

Во **втората глава**, кандидатката се осврнува на сумарен приказ на компаративните легислативни решенија во САД, како држава од англосаксонското право, Италија, како држава којашто прва во Европа прифати акузаторни елементи во текот на постапувањето, и Босна и Херцеговина, како држава од регионот во којашто функционира систем на кривична постапка со изразени акузаторни елементи. Кривичната постапка, односно судењето во САД се анализира преку системот на федерални доказни правила и федерални правила за кривичната постапка, при што посебно се анализираат доказните правила во однос на сведоците, во однос на вештаците, во однос на т.н. гласини и доказни правила во однос на писмените докази, снимки или фотографии.

Федералните правила во однос на кривичната постапка се претставени преку правилата во однос на прелиминарното рочиште, во однос на текот на сведочењето, испитувањето на т.н. непријателски сведок, како и прогласувањето на судењето за неправично и импликациите од него. Кривичната постапка во Италија е анализирана преку повеќе аспекти поврзани со судењето, активностите на правосудната полиција, доказните средства, но и облиците на поедноставени постапки. Системот на кривична постапка во Босна и Херцеговина е анализиран преку одредбите на федералниот ЗКП. Посебно внимание во оваа глава е посветено на претставување на практични примери од компаративната практика на државите чии кривични постапки се предмет на анализа, со цел да се добие претстава не само за законската рамка, туку и за проблемите и дилемите во практиката поврзани со примената, толкувањето и импликациите од различните одредби.

Во **третата глава** е претставена подробна анализа на практичните предизвици во примената на одредбите во однос на главната расправа во Република Северна Македонија, при што предмет на анализа се различните потстадиуми на главната расправа – подготовки, раководење и започнување на главната расправа, тек на доказната постапка, завршување на главната расправа и изрекувањето пресуда, анализирани преку ист методолошки пристап: легислативна поставеност, проблеми и предизвици во примената, анализа на примери од практиката и предлози за надминување на согледаните дилеми. Придонесот на анализата содржана во оваа глава се огледа во настојувањето сите дилеми да се поткрепат со практични примери од соодветните држави, како и толкување на практичните дилеми во контекст на пресудите на ЕСЧП.

Во **четвртата глава** е содржана анализа на резултатите од емпириското истражување на ставовите на практичарите. Проверката на главната поставена хипотеза на оваа дисертација според која постои невоедначена и неправилна примена на одредбите во делот на главната расправа низ призмата на трите хипотези кои ја разработуваат главната хипотеза, и тоа: i. до невоедначена и неправилна примена на одредбите за главната расправа доведуваат, односно придонесуваат причини од легислативен карактер; ii. до невоедначена и неправилна примена на одредбите за главната расправа доведуваат, односно придонесуваат причини од персонална природа, изразени во отсуство на потребна вештина на судот и странките за постапување согласно со концептот на новиот ЗКП; iii. до невоедначена и неправилна примена на одредбите за главната расправа доведуваат, односно придонесуваат причини од системска природа во смисла на технички можности, ресурси, потребна опрема, инфраструктурни бариери и сл., при што се налага како нужност потребата од сондирање на ставовите на практичарите. Судиите, јавните обвинители и адвокатите ги применуваат одредбите во своето секојдневно работење и во таа смисла даваат свој придонес за нивно толкување и примена, кои во некои случаи се во духот на законските решенија, во други случаи во поголема мера се раководат од одлуките на повисоките судови, понекогаш се следи практиката во судот, но се случува и два совета што постапуваат по исти предмети во ист суд да имаат различни ставови во слични предмети. Методолошки се пристапи кон изработка на четири посебни инструменти – структурирани прашалници за одделните учесници во постапката, при што истражувањето ги опфати ставовите на: јавни обвинители во основни јавни обвинителства од подрачјата кои потпаѓаат под четирите виши јавни обвинителства во државата,

вклучително и на јавни обвинители во Основното јавно обвинителство за гонење на организиран криминал и корупција (ОЈО ГОКК); адвокати кои застапуваат предмети низ сите судови во државата; судии од првостепени судови од четирите апелациони подрачја, и тоа во судови со основна, проширена надлежност и во Одделението за судење на кривични дела од областа на организираниот криминал и корупција при Основниот кривичен суд Скопје; и судии од сите четири апелациони судови во Република Северна Македонија, во однос на институтот „расправа пред второстепен суд“.

Во **петтата глава** од трудот се сумираат заклучоците и предлозите согласно со трите хипотези кои ја разработуваат главната хипотеза на оваа дисертација. Со цел да се одбегне повторување на претходно изнесеното во третата глава, содржано во предлозите за надминување на согледаните, а во контекст на добиените одговори на практичарите содржани во четвртата глава, во делот посветен на заклучоците и предлозите, поклучијалните согледани проблеми и предлозите за нивно надминување се структурирани според легислативни, персонални или системски причини. Од сето наведено произлезе дека се потврдува главната хипотеза дека постои невоедначена, но и неправилна примена на одредбите за главната расправа, со што се атакува на еднаквоста пред законот, еднаквиот пристап до правдата, еднаквоста на оружјето и правичното постапување во најширока смисла.

На крајот од докторската дисертација се наоѓа преглед на цитираната и консултираната домашна и странска литература.

2. Предмет на истражување

Предметот на истражување во овој научен труд е толкувањето и примената на одредбите во однос на главната расправа според Законот за кривичната постапка од 2010 година во контекст на компаративните искуства во државите кои имаат англосаксонска правна традиција, но и анализа на примената преку карактеристични случаи од домашната судска практика како примери на добра и несоодветна практика и клучниот дел е сондирање на ставовите на практичарите како најповикани да укажат на проблемите со кои се соочуваат, да ја елаборираат практиката што ја применуваат и да го изнесат својот став и предлози за правилно толкување и примена на ЗКП во контекст на еднаквоста на оружјата и процедуралната правичност.

3. Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена докторската дисертација

Особено значајни книги од ова подрачје се: Г. Калајџиев и др., Коментар на Законот за кривичната постапка, Мисијата на ОБСЕ во Скопје и Правниот факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, 2018; Н. Матовски, Г. Лажетиќ-Бужаровска, Г. Калајџиев, Казнено процесно право – второ изменето и дополнето издание, Скопје, 2011; Г. Лажетиќ и др., Казненопроцесно право – учебно помагало, Скопје, 2015; Г. Калајџиев, Правична постапка, Докторска дисертација, Правен факултет, Скопје, 2004; Г. Калајџиев, Б. Мисовски, Д. Илиќ, Ефикасна одбрана во кривичните постапки во Република Македонија, ФИОМ, Скопје, 2014. Д. Илиќ, Исказот на обвинетиот како доказ во казнената постапка, докторска дисертација одбранета на Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје, 2013; Б. Мисовски, Постапка за спогодување за вината на обвинетиот како начин

за забрзување на кривичната постапка, магистерска теза, Правен факултет „Јустинијан Први“ – Скопје, 2008; В. Камбовски, Филозофија на правото, МАНУ, 2010 В. Камбовски, Б. Мисоски, Д. Илиќ, Судско право, второ изменето и дополнето издание, Скопје, 2020, стр. 115.

Значајни трудови од странска литература во подрачјето се: D. Krapac, Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, IV изменjeno i dopunjeno izdanje, 2010; J.Doak, C.McGourlay, Criminal Evidence in Context, Second Edition, Routledge-Cavendish, London and New York, 2009; C.Tapper, Cross and Tapper on Evidence, Twelfth Edition, Oxford University Press, USA, 2010; M.Damaška, Dokazno pravo u kaznenom postupku: oris novih tendencija, Pravni fakultet u Zagrebu, 2001, стр. 23; M. Damaška, Izazovi slobodnoj ocjeni dokaza, HLJKPP, br. 2, 1995; D.Krapac, Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, II изменjeno i dopunjeno izdanje, Narodne Novine, Zagreb, 2003; H.Sijerčić – Čolić, Krivično procesno pravo, Knjiga 1 i Knjiga 2, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2005.

4. Краток опис на применетите методи

При истражувањето на темата на докторската дисертација се користени вообичаените општи и посебни методи за научно истражување од областа на правото, и тоа:

- **Методот на анализа** е употребен за утврдување и анализирање на правната рамка, релевантната главна расправа, улогата на судот и на странките.
- **Методот на дескрипција** – за едноставно опишување на фактите и појавите кои се предмет на трудот, со цел да се добие јасна слика за поимот за нив.
- **Методите на индукција и дедукција** се применети при донесување на заклучоци и констатации за научните можности кои би ги понудил овој труд.
- **Методот на компарација** е употребен за споредба на легислативните решенија со примери и случаи на постапување, толкување и примена на ЗКП во конкретни случаи од компаративната судска практика, практиката на ЕСЧП и домашната судска практика.
- **Статистичкиот метод** е употребен при сумирање на податоците во однос на испитаниците – практичарите кои одговараа на прашалниците.
- **Методите на синтеза и компилација** се употребени за по пат на поврзување на податоците добиени со сите останати претходно применети методи, да се изведат заклучоци за предметот на истражувањето на овој научноистражувачки труд.

5. Краток опис на резултатите од истражувањето

Концептот што ја нагласува и преферира процедуралната правичност, нужно го апострофира значењето на начелото на контрадикторност, при што странките се активни во изнесување на сопствените тези и оспорување на тврдењата на спротивната странка, и притоа иницијативата во изнаоѓањето и презентирањето на доказите им е препуштено на странките, а оцената на доказите му е доверена на судот како непристрасен арбитер. Казненопроцесното право и практика се исправени пред многу предизвици на патот на остварување на целите на големата реформа започната со

Стратегијата од 2007 година, а имплементирана во концептот на ЗКП 2010. Десетгодишната практична примена покажува дека постојат отстапувања и недоследности. Анализата содржана во дисертацијата потврди дека постои невоедначена, но и неправилна примена на одредбите за главната расправа, со што се атакува на еднаквоста пред законот, еднаквиот пристап до правдата, еднаквоста на оружјето и правичното постапување во најширока смисла.

6. Исполнетост на законските услови за одбрана на докторската дисертација

Кандидатката, пред одбраната на докторската дисертација, ги објавила следниве рецензирани научни трудови:

- „Пречки во имплементација на постапката за екстрадиција“, Седма меѓународна научна конференција, „Општествени промени во глобалниот свет“, Зборник на трудови, Штип, 2020, UDC:341.44:341.24, 341.44(497.7);

- „Положбата на жртвата во кривичната постапка во светлина на предложените измени на Директивата на ЕУ за правата на жртвата од 2012 година“, Македонска ревија за казнено право и криминологија ISSN 1409-5237 (год. 30, бр. 1-2, 2023).

7. Оцена на трудот

Докторската дисертација на кандидатката м-р Фатиме Фетаи, со наслов „Главната расправа во практиката – предизвици и дилеми“, претставува оригинално, самостојно и корисно истражување во областа на казненопроцесното право. Изработката на темата на овој труд е плод на подолг период научна работа и несомнено претставува значаен научен придонес, очекуван од една докторска дисертација.

Се работи за научна разработка на особено важни аспекти на легислативното уредување, персоналното разбирање и системските предуслови кои треба да овозможат остварување на улогата на странките во текот на главната расправа и улогата на судот како независен арбитер во услови на почитување на процедуралните гаранции за обвинетиот.

Овој труд претставува значаен придонес за казненопроцесното право и практика, заради тоа што наведената проблематика е сестрано истражувана и анализирана како во легислативниот и компаративниот дел, така и во практичниот дел. Во оваа смисла, дисертацијата овозможува добивање јасна слика за сите потребни измени на законските решенија, но и промена на востановена практика којашто не го отсликува духот на законот и настојувањето за правично постапување со почитување на основните права на обвинетиот.

Оправданоста на овој труд за правната мисла на Република Северна Македонија е дотолку поголема, што истражувањето на оваа проблематика е обусловено не само од теоретската експликација туку и од акумулираното практично искуство на докторантката.

Трудот е пишуван со користење на солидна научна методологија, а текстот е презентираан на јасен и разбирлив начин, што е особено значајно заради неговото потенцијално користење во практиката од сите чинители. Трудот истовремено претставува основа за натамошни истражувања во оваа област, што ја демонстрира неговата научна валидност и вредност.

Заклучок и предлог

Докторската дисертација на кандидатката м-р Фатиме Фетаи, со наслов: „Главната расправа во практиката – предизвици и дилеми“, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува условите и стандардите за подготовка на докторска дисертација. Трудот, несомнено, претставува значаен придонес во домашната казненопроцесна литература и ќе претставува солидна основа за натамошни истражувања во оваа сфера не само на кандидатката, туку и на сите други кои во иднина ќе се посветат на оваа област.

Со оглед на наведеното, Комисијата со задоволство му предлага на Наставно-научниот совет на Правниот факултет „Јустинијан Први“ да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатката м-р Фатиме Фетаи, со наслов: „Главната расправа во практиката – предизвици и дилеми“.

Скопје, 11.6.2024 година

КОМИСИЈА ЗА ОЦЕНА И ОДБРАНА

**Акад. проф. д-р Владо Камбовски, с.р.
Проф. д-р Гордана Лажетик, с.р.
Проф. д-р Гордан Калаџиџиев, с.р.
Проф. д-р Бобан Мисоски, с.р.
Проф. д-р Дивна Илиќ- Димоски, с.р.**

ПРЕГЛЕД

На прифатени теми за изработка на докторски дисертации на
Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје
Наставно-научен совет – 03.06.2024 година

Ред. број	Кандидат	Тема (на македонски јазик)	Тема (на англиски јазик)	Комисија	Број и датум на одлука
1.	м-р Ирена Мишковска, бр. на досие 100/146	„Брачен договор во македонското и споредбеното право“	„Marriage contract in Macedonian and Comparative Law“	1.проф.д-р Дејан Мицковиќ, 2.проф.д-р Ангел Ристов (ментор) и 3.проф.д-р Елена Игновска	02-660/16 од 04.06.2024
2.	м-р Андреа Здравковска, бр. на досие 100/147	„Превенција и заштита од семејно насилство во македонското и споредбеното право“	„Prevention and Protection from Domestic Violence in Macedonian and Comparative Law“	1.проф.д-р Дејан Мицковиќ, 2.проф. д-р Ангел Ристов (ментор) и 3.проф.д-р Александра Груевска Дракулевски	02-660/17 од 04.06.2024
3..	м-р Бесиана Џафери Беќири, бр. на досие 100/133	„Стекнување на правото на сопственост во македонското и споредбеното право“	„Acquisition of the Right in Ownership in the Macedonian and Comparative Law“	1.проф.д-р Владо Бучковски, 2.проф.д-р Ангел Ристов (ментор) и 3.проф.д-р Ненад Тешиќ (Правен факултет во Белград)	02-660/18 од 04.06.2024

Скопје, 05.06.2024 година

Декан,

Проф. д-р Сашо Георгиевски

Изработил: м-р Мирјана Стојановска, соработник за студентски прашања

ПРЕГЛЕД
на прифатени теми за изработка на магистерски трудови на
Правниот факултет „Јустинијан Први“ во Скопје Наставно Научен Совет
од 03.06.2024 година

Кандидат	Тема	Ментор	Датум	Одлука број
1. Иљхам Исмани	„Органи на стечајната постапка и намирување на побарувањата на стечајните доверители во македонското право (Organs of bankruptcy proceedings and settlement of claims of bankruptcy creditors in Macedonian law)“	проф.д-р Дарко Спасевски	03.06.2024 година	02-660/81 од 04.06.2024 година
2. Ивона Крстевска	„Правни и економски аспекти на структурата на македонскиот финансиски систем и импликации за финансиската стабилност (Legal and Economic Aspects of the Structure of the Macedonian Financial System and Implications on Financial Stability)“	проф.д-р Александар Стојков	03.06.2024 година	02-660/82 од 04.06.2024 година
3. Драган Николоски,	„Компаративна анализа на оданочувањето на доходот на физичките лица во државите од Југоисточна Европа (Comparative Analysis of Personal Income Taxation in the South Eastern European Countries)“	проф.д-р Елена Нешовска Ќосева	03.06.2024 година	02-660/83 од 04.06.2024 година
4. Филип Милошевски	„Трговските марки во спортот (Trademarks in sports)“	проф.д-р Владо Бучковски	03.06.2024 година	02-660/84 од 04.06.2024 година
5. Христина Столеска,	„Универзалните човекови права наспроти културниот релативизам (Universal Human Rights versus Cultural Relativism)“	проф. д-р Елена Михајлова Стратилати	03.06.2024 година	02-660/85 од 04.06.2024 година
6. Фидела Шкријељ	„Криминолошки аспекти на криминалитетот на децата во Република Северна Македонија во периодот од 2019 до 2023 година (Criminological aspects of crime committed by children in the Republic of North	проф.д-р Александра Груевска Дракулевски	03.06.2024 година	02-660/86 од 04.06.2024 година

	Macedonia in period from 2019 to 2023)“			
7. Викторија Цунцева,	„Казнено-правни аспекти на лекарската грешка во Република Северна Македонија (Criminal Law Aspects of the Medical Mistake in Republic of North Macedonia)“	проф.д-р Александра Деаноска Трендафилова	03.06.2024 година	02-660/87 од 04.06.2024 година
8. Лидија Петровска	„Оцена на обвинителен акт низ практиката на Основниот кривичен суд Скопје во периодот од 2021 година до 2023 година (Evaluation of the Indictment trough the Practice of the Basic Criminal Court in Skopje in the period of 2021 to 2023)“	проф.д-р Бобан Мисоски	03.06.2024 година	02-660/88 од 04.06.2024 година

Декан

Проф. д-р Сашо Георгиевски

Скопје, 06.06.2024 година

Изработил: м-р Илија Манасиев, советник за студентски работи

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО
НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ (ДИСЦИПЛИНА) МИКОЛОГИЈА И МЕТОДИКА
НА НАСТАВАТА ПО БИОЛОГИЈА
НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје/ Природно-математички факултет/Институт за биологија, објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ од 17.4.2024 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област (дисциплина) микологија и методика на наставата по биологија, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот/Научниот совет, бр. 02-1093/3 од 30.5.2024, донесена на 30.5.2024, формирана е Рецензентска комисија во состав: д-р Митко Караделев, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје, д-р Кирил Сотировски, редовен професор на Факултетот за шумарски науки, пејзажна архитектура и екоинженеринг „Ханс Ем“ и д-р Славчо Христовски, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во научната област (дисциплина) микологија и методика на наставата по биологија, во предвидениот рок се пријави само кандидатот д-р Катерина Русевска.

1 БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Катерина Русевска е родена на 27.5.1978, во Скопје. Средно образование завршила во гимназијата „Јосип Броз-Тито“ во Скопје во 1996 година. Со високо образование се стекнала на Природно-математичкиот факултет (ПМФ) во Скопје, Институт за биологија (ИБ), студии по биологија, наставна насока. Дипломирала во април 2003 година, со просечен успех 9,33.

Во учебната 2003/2004 година се запишала на втор циклус (магистерски) студии на Институтот за биологија при ПМФ, на еколошко-таксономската насока. Студиите ги завршила во јануари 2009 година, со просечен успех 9,60. На 20.1.2009 година го одбрала магистерскиот труд на тема: „Дистрибуција и екологија на гастеромицети (Basidiomycota) во Република Македонија“.

Докторска дисертација пријавила во октомври 2008 година на ИБ при ПМФ – Скопје. Дисертацијата на тема: „Молекуларна идентификација, диверзитет и филогенетска позиција на гастеромицетите (Basidiomycota) во Република Македонија“ ја одбрала на 4.7.2014 година, пред Комисија во состав: д-р Митко Караделев, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје, д-р Марија Паз Мартин, научен соработник од Кралската ботаничка градина, Шпански национален истражувачки совет во Мадрид, Шпанија, д-р Тине Гребенц, научен соработник од Институтот за шумарство, Љубљана, Словенија, д-р Билјана Бауер Петровска, редовен професор на Фармацевтскиот факултет во Скопје и д-р Зоран Т. Поповски, редовен професор на Земјоделскиот факултет во Скопје. Со тоа се стекнала со научниот степен доктор на науки од научната област биологија.

Кандидатката активно се служи со англискиот јазик, а од стручната област и со германскиот јазик.

На 2.2.2015 година е избрана во звањето доцент на ИБ, ПМФ – Скопје во областа микологија и методика на наставата по биологија.

Во моментот е вонреден професор на ИБ, ПМФ – Скопје. Последниот реферат за избор е објавен во Билтен бр. 1200 од 1.10.2019 година.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од почетокот на кариерата, објавени во Билтен/Билтени бр. 1200 (од 1.10.2019 год.), 1091 (од 31.12.2014), како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

2 НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТОТ ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, ПМФ, ИБ, кандидатката д-р Катерина Русевска изведува настава на прв, втор и трет циклус студии, на повеќе студиски програми. Кандидатката е одговорна за изведување на теориската настава на прв циклус студии на ИБ по предметите: Нутритивна и медицинска вредност на габите (насока нутриционизам), Микологија, Габите на Македонија, Експеримент во наставата по биологија (студии по биологија за наставни кадри во средно образование), Природно науки – биологија, Методика на наставата по биологија 1 и 2 (двопредметни студии биологија – хемија), на втор циклус студии, по предметот Методологија на научноистражувачка работа (сите студиски програми на ИБ на 2. циклус). На трет циклус студии е вклучена во изведување на наставата од студиите по екологија по предметите: Методологија на научноистражувачка работа, Одбрани поглавја од микологија, Методологија на еколошки истражувања.

Кандидатката била ментор на 6 дипломски труда.

Покрај ангажираноста во изведувањето на наставата, д-р Русевска била вклучен и во подготовката на предметните програми за предметите: Експеримент во наставата по биологија и Природни науки – биологија (1. циклус) и Методологија на научноистражувачка работа (2. циклус).

Од нејзиниот избор во звањето вонреден професор до денес, д-р Русевска била ментор на 6 (шест) дипломски труда.

Кандидатката учествувала како член во Комисија за оцена/или одбрана на девет дипломски и два магистерски труда и на една докторска дисертација. Во периодот од 2020 година под нејзино менторство работат двајца кандидати на трет циклус студии и еден кандидат на втор циклус студии.

Кандидатката д-р Катерина Русевска е автор на рецензиран учебник под наслов „Биологија – учебник за II година средно стручно четиригодишно образование“. Таа е коуредник на монографското издание на Springer под наслов Biology, Cultivation and Applications of Mushrooms.

Конкретните активности се наведени во табелата во Анекс 2 (член 2) од Правилникот за избор, со датуми и други релевантни податоци.

Научноистражувачка дејност/Стручно-уметничка дејност

Д-р Катерина Русевска има објавено вкупно 70 научни трудови од областите на микологија и методика на наставата по биологија (18 по последниот избор во звањето вонреден професор), од кои пет научни труда во научни списанија со импакт-фактор (фактор на влијание), седум трудови во меѓународни научни списанија, еден труд во научно-стручно списание и пет труда во зборници од научни собири. Како автор е цитирана 601 (шестотини и еден) пат (извор: Google Scholar).

Д-р Катерина Русевска била национален координатор на два меѓународни научни проекта, а учествувала како член во еден меѓународен и еден национален научен проект.

Кандидатката рецензирала 16 научни трудови во 13 меѓународни научни списанија.

Називите на трудовите, проектите и сл. се наведени во табелата во Анекс 2 (член 3/член 4) од Правилникот за избор, со датуми и други релевантни податоци.

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Д-р Катерина Русевска активно е вклучена во стручно-апликативната работа на Институтот за биологија при ПМФ во Скопје и покажува солидна активност во дејностите од поширок интерес. Како член на Институтот за биологија, д-р Русевска активно учествувала во подготовката на елаборати за акредитација/реакредитација на студиските програми од прв и втор циклус студии.

Кандидатката д-р Катерина Русевска остварила експертски активности при изработка на црвени листи на габи и студии за валоризација/ревалоризација на диверзитетот на габи на одредени подрачја или национални паркови.

Особена активност кандидатката покажува во дејностите од поширок интерес. Активно е вклучена во работата на стручни комисии и работни групи, како член на следниве комисии за: претселекција на кандидатите по пат на интервју за студирање на наставната студиска програма по биологија (2020/2021, 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024); спроведување на редовен попис за (2019, 2020, 2021, 2022, 2023); јавна набавка (2021, 2022); отуѓување и расходување за 2021; заштита на вработените кај работодавачот од вознемирување на работно место. Кандидатката била член на Комисијата за натпревари по Природни науки (основно образование) за учебната 2019/2020 и 2020/2021 година на општинско, регионално и државно ниво.

Кандидатката д-р Русевска е член на уредувачкиот одбор на списанието *Biologia Macedonica*, и член на организационен или програмски одбор на три меѓународни научни/стручни собири. Таа е претставник во претседателството на Европската миколошка асоцијација.

Била член на една рецензентска комисија за избор на лице во наставно-научно звање.

Во изборниот период, д-р Катерина Русевска, учествувала во изготвување и пријавување на четири научни проекти од МОН и четири стручно-апликативни проекти.

Ќе спомнеме само дека еден дел од библиографијата на кандидатката е условно класифициран во научни, наставни или стручни публикации, поради препокривањето на најмалку две класификациони зони.

Конкретните активности се наведени во табелата во Анекс 2 (член 5) од Правилникот за избор, со датуми и други релевантни податоци.

Оценка од самоевалуација

Кандидатката д-р Катерина Русевска, доби позитивна оценка од анонимно спроведената анкета на студентите на Природно-математичкиот факултет.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, како и дејноста од поширок интерес на д-р Катерина Русевска.

Во изборниот период, кандидатката посветено, сериозно и совесно ги извршува сите поставени задачи и постојано се усовршува. Особено посветува внимание на осовременување на теоретската и практичната настава и подигнување на нејзиниот квалитет. Се истакнува со коректен и непосреден однос кон колегите и студентите. Од изборот во звањето вонреден професор, па сè до денес, д-р Русевска активно е вклучена во проширување на научноистражувачката дејност на Катедрата за микологија преку отворање нови полиња и области за истражување.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатот од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека д-р Катерина Русевска поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избран во звањето редовен професор во научната област микологија и методика на наставата по биологија.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје, д-р Катерина Русевска да биде избрана во звањето **редовен професор** во научната област микологија и методика на наставата по биологија.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

**Проф. д-р Митко Караделев,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.**

**Проф. д-р Кирил Сотировски,
редовен професор на Факултетот за шумарски науки, пејзажна
архитектура и екоинженеринг „Ханс Ем“, с.р.**

**Проф. д-р Славчо Христовски,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.**

ОБРАЗЕЦ 1

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Катерина Лазар Русевска
(име, татково име и презиме)

Институција: Природно-математички факултет / Институт за биологија
(назив на факултетот/институтот)

Научна област: микологија и методика во наставата по биологија – Фраскати: Друго 10215

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус изнесува: 9,33 Просечниот успех на втор циклус изнесува: 9,60 Просечниот успех изнесува _____ за интегрираните студии.</p>	да
2	<p>Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научната област: микологија и методика (на наставата по биологија) – Фраскати: Друго 10215, поле биологија – Фраскати: Биологија 102, подрачје: природно-математички науки, Фраскати: 1.</p>	да
3	<p>Објавени најмалку шест рецензирани научни труда ** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор</p>	да
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование</p>	
3.1.1	<p>1. Назив на научното списание: Center for Educational Policy Studies Journal 2. Назив на електронската база на списанија: SCImago Journal Rank 3. Наслов на трудот: Innovative Learning Activities for Ethnically Diverse Students in Macedonian Science Education 4. Година на објава: 2024</p>	
3.1.2	<p>1. Назив на научното списание: Ecologia Balkanica 2. Назив на електронската база на списанија: Scopus, Web of Science 3. Наслов на трудот: Diversity of larger fungi in coniferous communities of Shar Mountain National Park (Republic of North Macedonia) with new country records.</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	4. Година на објава: 2023	
3.1.3	1. Назив на научното списание: Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering 2. Назив на електронската база на списанија: Web of Science 3. Наслов на трудот: Nutritional and antioxidant profile of the medicinal mushrooms <i>Phellinus torulosus</i> and <i>P. igniarius</i> : influence of different extractants on bioactivity. 4. Година на објава: 2023	
3.1.4	1. Назив на научното списание: Ecologia Balkanica 2. Назив на електронската база на списанија: Web of Science 3. Наслов на трудот: Macromycetes Diversity of Sharr Mountains in Kosovo. 4. Година на објава: 2022	
3.1.5	1. Назив на научното списание: International Journal of Education and Learning 2. Назив на електронската база на списанија: Ebsco 3. Наслов на трудот: Nearpod as a tool for increasing students' motivation for learning chemistry. 4. Година на објава: 2022	
3.1.6	1. Назив на научното списание: Czech Mycology 2. Назив на електронската база на списанија: Scopus, Web of Science 3. Наслов на трудот: Checklist of macrofungi from oak forests in the Republic of Kosovo. 4. Година на објава: 2021	
3.1.7	1. Назив на научното списание: Macedonian Journal of Ecology and Environment 2. Назив на електронската база на списанија: Web of Science 3. Наслов на трудот: Diversity of wood-inhabiting fungi (Basidiomycota) in Macedonian cultural heritage. 4. Година на објава: 2020	
3.1.8	1. Назив на научното списание: Persoonia 2. Назив на електронската база на списанија: Web of Science 3. Наслов на трудот: <i>Astraeus macedonicus</i> Rusevska, Karadelev, Telleria & M.P. Martín, sp. nov. 4. Година на објава: 2019	
3.2	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	
3.2.1	1. Назив на научното списание: Acta Musei Macedonici Scientiarum Naturalium 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 12 (Македонија – 3, Словенија – 1, Србија – 3, Црна Гора – 1, Бугарија – 1, Хрватска – 2, Босна и Херцеговина – 1) 3. Наслов на трудот: New data on the distribution of hypogeous species <i>Leucogaster nudus</i> (Basidiomycota) in the Republic of North Macedonia with note on its taxonomy and morphology. 4. Година на објава: 2023	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
3.2.2	1. Назив на научното списание: Acta Musei Macedonici Scientiarum Naturalium 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 12 (Македонија – 3, Словенија – 1, Србија – 3, Црна Гора – 1, Бугарија – 1, Хрватска – 2, Босна и Херцеговина – 1) 3. Наслов на трудот: First records of <i>Galerina paludosa</i> (Basidiomycota) in North Macedonia. 4. Година на објава: 2023	
3.2.3	1. Назив на научното списание: CONTRIBUTIONS, Section of Natural, Mathematical and Biotechnical Sciences, MASA 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 27 (Македонија – 10; Норвешка – 1; САД – 1; Молдавија – 1; Словенија – 2; Франција – 1; Црна Гора – 1; Србија – 2; Унгарија – 1; Шведска – 1; Хрватска – 2; Белика Британија – 1; Германија – 1; Канада – 1; Бугарија – 1) 3. Наслов на трудот: National red list of fungi (2021): Focusing on Critically Endangered Species. 4. Година на објава: 2021-2022	
3.2.4	1. Назив на научното списание: Acta Musei Macedonici Scientiarum Naturalium 2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 12 (Македонија – 3, Словенија – 1, Србија – 3, Црна Гора – 1, Бугарија – 1, Хрватска – 2, Босна и Херцеговина – 1) 3. Наслов на трудот: Contribution to the Checklist of Basidiomycota for the Republic of North Macedonia. 4. Година на објава: 2019	
3.3	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД	
3.3.1	1. Назив на научното списание: Chemistry in Action 2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД Ирска 3. Наслов на трудот: 5E-model activities in ethnically diverse classrooms 4. Година на објава: 2023	
3.5	Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји 1. Назив на зборникот: _____ 2. Назив на меѓународниот собир: _____ 3. Имиња на земјите: _____ 4. Наслов на трудот: _____ 5. Година на објава: _____	
3.5.1	1. Назив на зборникот: Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>2. Назив на меѓународниот собир: Трета меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет.</p> <p>3. Имиња на земјите: Македонија, Србија, Хрватска, САД, Словенија, Бугарија, Босна и Херцеговина, Црна Гора</p> <p>4. Наслов на трудот: Природните науки низ игра: Escape room како дел од DiSSI активностите.</p> <p>5. Година на објава: 2022</p>	
3.5.2	<p>1. Назив на зборникот: Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: Трета меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет.</p> <p>3. Имиња на земјите: Македонија, Србија, Хрватска, САД, Словенија, Бугарија, Босна и Херцеговина, Црна Гора</p> <p>4. Наслов на трудот: Примена на 5Е-методот во наставата по природни науки: DiSSI активности за гасови.</p> <p>5. Година на објава: 2022</p>	
3.5.3	<p>1. Назив на зборникот: Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: Трета меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет.</p> <p>3. Имиња на земјите: Македонија, Србија, Хрватска, САД, Словенија, Бугарија, Босна и Херцеговина, Црна Гора</p> <p>4. Наслов на трудот: Примена на 5Е-методот во наставата по природни науки: DiSSI активности за екологија.</p> <p>5. Година на објава: 2022</p>	
3.5.4	<p>1. Назив на зборникот: Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: Трета меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет.</p> <p>3. Имиња на земјите: Македонија, Србија, Хрватска, САД, Словенија, Бугарија, Босна и Херцеговина, Црна Гора</p> <p>4. Наслов на трудот: Примена на 5Е-методот во наставата по природни науки: DiSSI активности за струјни кола.</p> <p>5. Година на објава: 2022</p>	
3.5.5	<p>1. Назив на зборникот: Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>2. Назив на меѓународниот собир: Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет.</p> <p>3. Имиња на земјите: Македонија, Србија, Хрватска, САД, Словенија, Бугарија, Босна и Херцеговина, Црна Гора</p> <p>4. Наслов на трудот: Изработка на дихотомен клуч за одредување на жаби присутни во македонија и негова примена во образовниот процес по предметите природни науки и биологија.</p> <p>5. Година на објава: 2022</p>	
4	<p>Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира ***</p> <p>1. Наслов на учебникот, монографијата, практикумот или збирката задачи: _____</p> <p>2. Место и година на објава: _____</p>	да
4.1.	<p>1. Наслов на учебникот, монографијата, практикумот или збирката задачи: Биологија – учебник за II година средно стручно четиригодишно образование.</p> <p>2. Место и година на објава: Скопје, 2022</p>	
4.2	<p>1. Наслов на учебникот, монографијата, практикумот или збирката задачи: Biology, Cultivation and Applications of Mushrooms.</p> <p>2. Место и година на објава: Singapore, 2022</p>	
5	Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен: 1.10.2019, бр. 1200	да
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност.	да

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование („Службен весник на Република Македонија“ бр.82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

** За кандидатот/ите кој има повеќе од 6 (шест) научни труда во референтна научна публикација, рецензентската комисија научните труда ќе ги наведе, ќе ги оцени и ќе ги вреднува во Образец 2.

*** Наведениот услов ќе се применува по истекот на три години од денот на стапувањето во сила на Законот за високото образование („Службен весник на Република Македонија“ бр.82/2018).

Членови на Комисијата

Проф. д-р Митко Караделев,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.

Проф. д-р Кирил Сотировски,
редовен професор на Факултетот за шумарски науки, пејзажна архитектура и екоинженеринг „Ханс Ем“, с.р.

Проф. д-р Славчо Христовски, редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Катерина Лазар Русевска

(име, татково име и презиме)

Институција: Природно-математички факултет / Институт за биологија

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: микологија и методика (на наставата по биологија) – Фраскати: Друго 10215

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Одржување настава	
	- од прв циклус	
	Нутритивна и медицинска вредност на габите (насока нутриционизам, зимски семестар, 3+3), 2019/2020; 2020/2021; 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 (3*15*0,04)*5	9
	Микологија (наставна насока, зимски семестар, 2+3) 2020/2021; 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 (2*15*0,04)*4	4,8
	Габите на Македонија (наставна насока, зимски семестар, 2+2), 2019/2020; 2020/2021; 2021/2022 (2*15*0,04)*3	3,6
	Природно науки – биологија (двопредметни студии биологија – хемија, зимски семестар, 2+2) 2019/2020; 2020/2021; 2021/2022; 2022/2023 (2*15*0,04)*4	4,8
	Методика на наставата по биологија 1 (двопредметни студии биологија-хемија, зимски семестар, 3+4), 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 (3*15*0,04)*3	5,4
	Експеримент во наставата по биологија (наставна насока, 2+2, летен семестар), 2019/2020; 2020/2021; 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 (2*15*0,04)*5	6
	Методика на наставата по биологија 2 (двопредметни студии биологија – хемија, летен семестар, 3+5), 2022/2023; 2023/2024 (3*15*0,04)*2	3,6
	- од втор циклус	
	Методологија на научноистражувачка работа (сите студиски програми на ИБ, зимски и летен семестар, 3+3) 2019/2020; 2020/2021; 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 (3*15*0,05)*5*2	22,5
	Експериментот во наставата по биологија (студии по едукација во наставата по биологија, летен семестар, 3+3) (3*15*0,05)*1	2,25
	- од трет циклус	
	Методологија на научноистражувачка работа (студии по екологија, зимски) 2019/2020; 2022/2023	1,8
	Габите на Македонија (студии по екологија, летен семестар, 2+2) 2018/2019; 2021/2022 (2*15*0,06)*2	3,6
	Одбрани поглавја од микологија (студии по екологија, зимски, 3+3) 2019/2020; 2022/2023	5,4

	(3*15*0,06)*2	
	Методологија на еколошки истражувања (студии по екологија, зимски, 3+3) 2022/2023 (3*15*0,06)*1	2,7
	Настава во школи и работилници	
	- раководител (1,5*13)	19,5
	<ul style="list-style-type: none"> - Примена на escape room во наставата по природни науки: DiSSI активности за екологија (12.12.2023), ООУ „Јан Амос Коменски“, Скопје; (6.6.2022), ООУ „Исмаил Кемали“, с. Нераште, Тетово; (6.6.2022), „ООУ Санде Штерјоски“, Кичево; (7.6.2022), ООУ „Христо Узунов“ Охрид; (8.6.2022), ООУ „Гоце Делчев“, Прилеп; (31.05.2023), Ботаничка градина, Скопје ×2; (7) - Работилница „Габите на Водно“ (за ученици од основните училишта во општина Карпош), 14.10.2023 (1) - Примена на escape room во наставата по природни науки: DiSSI активности за екологија со употреба на картички за помош (31.1.2023), хотел „Романтик“, Велес, (1.2.2023); ССОУ „Димитрија Чуповски“, Велес (2) - Примена на 5Е-моделот при обработка на содржини од темата екологија (7.5.2022), ПМФ, Скопје (1) - Втора работилница за наставници и студенти од проектот „Квалитетна обука преку менторство за идните наставници (КВАМЕН)“, 12.2021, ПМФ, Скопје (1) - Трета работилница за наставници и студенти од проектот „Квалитетна обука преку менторство за идните наставници (КВАМЕН)“, 12.2021, ПМФ, Скопје (1) 	
	- учесник (1*10)	10
	<ul style="list-style-type: none"> - Red listing of Mediterranean fungal species. Workshop by IUCN SSC Fungal Conservation Committee, 3.9.2023, Perugia (Italy) - Fungal Data Management & Open Science, 4.9.2023, Perugia (Italy) - Работилница за Креирање едукативна програма и спроведување на планот на Мрежата за искусвено учење, во согласност со националните образовни програми за основно и средно образование, 30.1.-1.2.2023, хотел „Романтик“, Велес и 20.-21.12.2022, хотел Бистра, Маврово (×2) - Прва работилница за наставници од проектот „Квалитетна обука преку менторство за идните наставници (КВАМЕН)“, 24-25.9.2021, Педагошки факултет „Св. Климент Охридски“, Скопје - Онлајн работилница: Совети и добри практики од работата на психолозите во основните училишта, (10.11.2020) - Онлајн работилница: Добри практички за спроведување онлајн час, (15.10.2020) - Онлајн работилница: SciC2 „Science Is Cool“ (21.5.2020) - Онлајн работилница: Онлајн оценување (формативно и сумативно) – веб-платформи; Интерактивни лекции и видеа; Квизови, гласања и повратни одговори на учениците; Алатки за дискусии (05.2020, online) - Прва работилница на засегнатите страни за изработка на 6-тиот Национален извештај кон Конвекцијата за биолошка разновидност, организирана од страна на Министерство за животна средина и просторно планирање, имплементационата агенција УНЕП и локалната НВО ЕССА СИНЕРГИ (29.1.2020, Скопје) 	
	Онлајн работилница: „Veb alati za učenje na daljinu“, realizovano na regionalnom nivou / online. NVO Udruženje inovativnih nastavnika Zbornica CG. (12.6.2020, online).	
	Одржување на теренска настава	0,12

	Нутритивна и медицинска вредност на габите (насока нутриционизам, зимски семестар (3+3), 2021/2022; 2022/2023)	
	Експеримент во наставата по биологија (наставна насока, 2+2, летен семестар), 2021/2022; 2022/2023	
	Микологија (наставна насока, зимски семестар, 2+3) 2021/2022; 2022/2023	
	Одржување на вежби (лабораториски, клинички, аудиториски или изработка на семинарски труд)	
	Нутритивна и медицинска вредност на габите (насока нутриционизам, зимски семестар (3+3), 2019/2020; 2020/2021; (3*15*0,03)*2	2,7
	Микологија (наставна насока, зимски семестар, 2+3) 2020/2021 (2*15*0,03)*1	1,35
	Габите на Македонија (наставна насока, зимски семестар, 2+2), 2019/2020; 2020/2021 (2*15*0,03)*2	1,8
	Природно науки – биологија (двопредметни студии биологија-хемија, зимски семестар, 2+2) 2019/2020; 2020/2021; 2021/2022 (2*15*0,03)*3	2,7
	Методика на наставата по биологија 1 (двопредметни студии биологија-хемија, зимски семестар, 3+4), 2023/2024 (4*15*0,03)*1	1,8
	Експеримент во наставата по биологија (наставна насока, 2+2, летен семестар), 2019/2020; 2020/2021 (2*15*0,03)*2	1,8
	Оценување во наставата по биологија (наставна насока, зимски семестар, 2+2), 2020/2021 (2*15*0,03)*1	0,9
	Медицински габи (биохемиска насока, зимски семестар, 2+2) 2019/2020; 2020/2021 (2*15*0,03)*2	1,8
	Методика на наставата по биологија (наставна насока, зимски семестар, 6+9), 2019/2020; 2020/2021 (9*15*0,03)*2	8,1
	Подготовка на нов предмет - предавања	
	Експеримент во наставата по биологија (1. циклус, наставна насока, 2+2)	1
	Методологија на научноистражувачка работа (2. циклус, сите студиски програми на ИБ, 3+3)	1
	- вежби	
	Експеримент во наставата по биологија (1. циклус, наставна насока, 2+2)	0,5
	Методологија на научноистражувачка работа (2. циклус, сите студиски програми на ИБ, 3+3)	0,5
	Консултации со студенти	
	2019/2020; 2020/2021; 2021/2022; 2022/2023; 2023/2024 (29+27+28+31+33+32)*0,002	0,36
	Ментор на дипломска работа (0,2*6)	1,2
	- Крстевска-Пауновска Елена – „Моделот 5Е и негова примена во образовниот процес по предметите биологија и природни науки“, 29.06.2023. - Пиличева Весна – „Подготовки за час на тема: Органски системи кај човекот“, 27.9.2021.	

	<ul style="list-style-type: none"> - Трајковски Цветанка – „Изработка на дихотомен клуч за одредување на жаби присутни во Македонија и негова примена во образовниот процес по предметите Природни науки и Биологија“, 6.2022. - Сарагиновска Андријана – „Експерименти и escape room активности во наставата по биологија и природни науки“, 19.5.2021. - Јовановиќ Сузана – „Примена на escape room пристапот во природните науки“, 8.2.2021. - Петровски Ненад – „Квалитативно-квантитативна анализа на габите на Белчишко Блато“, 4.2.2021. 	
	Член на комисија за оцена или одбрана на докторски труд	
	Рамшај Кендрим – Разновидност и распространување на макромикетите на територијата на Косово (Одлука бр. 02-3950/7 од 27.11.2023)	0,7
	Член на комисија за оцена или одбрана на магистерски труд	
	Наумоска Александра – „Примена на Nearpod и Escape room активности во креирањето на нови пристапи во современото образование“ (Одлука бр. бр. 02-48/7 од 31.5.2022)	0,3
	Тофиловска-Камишевска Славица – „Диверзитет и екологија на подземните габи во Македонија“ (Одлука бр. 02-1522/2 од 13.7.2021)	0,3
	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа (0,1*9)	0,9
	<ul style="list-style-type: none"> - Димески Хари – „Escape room активност како иновативна алатка за мотивирање на учениците“, 7.2.2024. - Божица Александровска – „Антиоксидативен потенцијал на екстракти од габата <i>Auricularia auricula-judae</i> (Јудино уво)“, 1.3.2023. - Даиловска Симона – „Влијание на различни типови екстрактанти врз биоактивниот потенцијал на габи од родот <i>Auricularia</i>“, 4.10.2022. - Јовановска Симона – „Дистрибуција и екологија на габите во урбаното подрачје на градот Скопје“, 26.9.2022. - Премчевски Христијан – „Компаративна анализа на антиоксидативниот потенцијал на водени екстракти и полисахаридна компонента кај габи од родот <i>Phellinus</i>“, 3.3.2022. - Велјановска Елена – „Примена на алатката <i>Nearpod</i> во наставата по хемија“, 27.9.2021. - Соколовска Ана – „Компаративна студија на антиоксидативниот потенцијал и содржина на биоактивни соединенија на габите <i>Laetiporus sulphureus</i>, <i>Vepra conica</i> и <i>Morchella esculenta</i> утврдени во in-vitro услови“, 14.5.2021. - Стојчевски Радослав – „Дистрибуција и екологија на родот <i>Vuilleminia</i> во Македонија“ 17.10.2019. - Наумоски Томислав – „Антиоксидативен потенцијал на метанолни екстракти од различни анатомски делови кај габи од родот <i>Boletus</i> и <i>Xerocomus</i>“, 9.2019. 	
	Интерна скрипта од вежби	
	Природни науки – биологија	3
	Научно-популарна книга - коавтор	
	Стојановска, М., Барандовски, Л., Русевска, К. & В. Петрушевски. (2022). ПРИРОДНИТЕ НАУКИ НИЗ ИСТРАЖУВАЊЕ И ЗАБАВА. Разновидноста во природните науки низ социјална инклузија – неформално образование по природни науки и ученичка разноликост. <i>Книга на активности</i> . Природно-математички факултет – Скопје.	4
	Пејовиќ, С., Минова, Е., Христовски, С., Ц. Ѓорѓиевска, А., Меловски, Д., Накев, С., Арсовски, Д., Русевска, К. (2020). Биолошка разновидност по долниот тек на реката Брегалница.	4

	Зајков, О. Стојановска, М., Митрески, Б., Русевска, К. , Петреска-Станоева, Ј. & Л. Иванова. (2019). Природни науки: прирачник за наставници во основно образование. Друштво на физичари на Македонија, Скопје.	4
	Зајков, О. Стојановска, М., Митрески, Б., Русевска, К. , Алексовска, С., Иванова, Л., Цветковска, Ц. & Д. Арсовски. (2019). Природни науки: прирачник за наставници во основно образование. Македонско биолошко друштво, Скопје.	4
	Стевановска, Б., Цветковска–Ѓорѓиевска, А., Стеријовски, Б. & К. Русевска. (2019). Прирачник за мониторинг на клучните видови габи, растенија и животни и клучните типови живеалишта за заштитеното подрачје Споменик на природата „Вевчански извори“, наменет за припадниците на чуварската служба на Општина Вевчани. Прво издание. Издавач: Центар за истражување и информирање за животна средина ЕКО-СВЕСТ, Скопје.	4
	Вкупно	157,78

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Национален координатор на меѓународен научен проект	
	Молекуларна филогенија, видово разнообразие и екологија на одбрани родови од подземни габи од типот Ascomycota од Македонија и Австрија. (1.1.2024-31.12.2025).	6
	Наставниците по биологија ја обликуваат утрешнината (1.11.2021 – 30.6.2024).	6
	Разновидност во природните науки низ социјална инклузија – неформално образование по природни науки и ученичка разноликост. (10.2022-6.2023)	6
	Учесник во национален научен проект	
	Унапредување на истражувачкиот капацитет на лабораториите на Институтот за биологија (2019-2021)	3
	Учесник во меѓународен научен проект	
	Италијанска мрежа за истражување на микодиверзитетот (2023 – тековно)	5
	Заедничка мрежа за диви габи (2023 – 2024)	5
	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание кое нема импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank, MathSciNet (Mathematical Reviews), Zentralblatt fur Mathematik и Реферативный журнал "Математика" или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование	
	Rusevska, K., Barandovski, L., Petruševski, M. V., Naumoska, A., Tofilovska, S., M. Stojanovska. (2024). Innovative Learning Activities for Ethnically Diverse Students in Macedonian Science Education. Center for Educational Policy Studies Journal (CEPSj). 14(1): 55-77. https://cepsj.si/index.php/cepsj/issue/view/55	3
	Naumoska, A., Rusevska, K. , Blazhevskа, A. & M. Stojanovska. (2022). Nearpod as a tool for increasing students' motivation for learning	3

	chemistry. <i>International Journal of Education and Learning</i> , 4(1), 89-99. doi: https://doi.org/10.31763/ijele.v4i1.616	
	Kovachovska, L., Rusevska, K. & M. Karadelev. (2020). Diversity of wood-inhabiting fungi (Basidiomycota) in Macedonian cultural heritage. <i>Macedonian Journal of Ecology and Environment</i> . 22 (1): 5-16.	4
	Труд со оригинални научни резултати објавен во научно списание кое има импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирани во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование	8 + и.ф.
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska. (2023). Diversity of larger fungi in coniferous communities of Shar Mountain National Park (Republic of North Macedonia) with new country records. <i>Ecologia Balkanica</i> , 15(2): 83-97. (IF 2022/2023 0,50)	5,1
	Krstanoski, L., Rusevska, K. , & Dimitrova-Šumkovska, J. (2023). Nutritional and antioxidant profile of the medicinal mushrooms <i>Phellinus torulosus</i> and <i>P. igniarius</i> : influence of different extractants on bioactivity. <i>Macedonian Journal of Chemistry and Chemical Engineering</i> , 42(1). Retrieved from https://mjcce.org.mk/index.php/MJCCE/article/view/2613 (IF 2023 = 1)	7,2
	Ramshaj, Q., Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2022). Macromycetes Diversity of Sharr Mountains in Kosovo. <i>Ecologia Balkanica</i> 14 (22): 1–30, December, 2022. http://web.uniplovdiv.bg/mollov/EB/2022_vol14_iss2/001-030_eb22134.pdf (IF 2022 = 0,50)	5,1
	Ramshaj, Q., Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2021). Checklist of macrofungi from oak forests in the Republic of Kosovo. <i>Czech Mycology</i> 73(1): 21–42, February 12, 2021 (online version, ISSN 1805-1421). DOI: https://doi.org/10.33585/cmy.73102 (IF 2021 = 0,84)	5,30
	Crous, P.W. et al. + K. Rusevska. (2019). <i>Astraeus macedonicus</i> Rusevska, Karadelev, Telleria & M.P. Martín, sp. nov.. <i>Fungal Planet description sheets: 868–950. Persoonia - Molecular Phylogeny and Evolution of Fungi</i> , Volume 42, pp. 291-473 (183) DOI: https://doi.org/10.3767/persoonia.2019.42.11 . (IF 2019 = 8,227).	9,74
	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	
	Tofilovska, S., Karadelev, M., Jovanovski T. & K. Rusevska. (2023). New data on the distribution of hypogeous species <i>Leucogaster nudus</i> (Basidiomycota) in the Republic of North Macedonia with note on its taxonomy and morphology. <i>Acta Musei Macedonici Scientiarum Naturalium</i> , Vol. 26, pp: 45-53. https://www.acta.musmacscinat.mk/index.php/acta/article/view/169	3
	Jakimovski, K., Tofilovska, S., M. Karadelev & K. Rusevska. (2023). First records of <i>Galerina paludosa</i> (Basidiomycota) in North Macedonia. <i>Acta Musei Macedonici Scientiarum Naturalium</i> , Vol. 26, pp: 55-58. https://www.acta.musmacscinat.mk/index.php/acta/article/view/166	3
	Mitko Karadelev, M., Tofilovska, S. & K. Rusevska. (2021–2022). National red list of fungi (2021): Focusing on Critically Endangered Species.	4

	CONTRIBUTIONS, Section of Natural, Mathematical and Biotechnical Sciences, MASA, 42-43 (1-2): 37-43. http://manu.edu.mk/contributions/NMBSci/vol42_43_1_2p3.html	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Grebenc, T., Kost, G. & M. Karadelev. (2019). Contribution to the Checklist of Basidiomycota for the Republic of North Macedonia. Acta Musei Macedonici Scientiarum Naturalium. 22: 27-33. https://www.acta.musmacscinat.mk/index.php/acta/article/view/29	3
	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД	
	Stojanovska, M., Rusevska, K. , Barandovski, L., Tofilovska, S. & V. M. Petruševski. (2023). 5E model activities in ethnically diverse classrooms. Chemistry in Action! #122 Summer 2023. pp. 30-40.	3
	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји	
	Стојановска, М., Русевска, К. , Барандовски, Л. & В. М. Петрушевски. (2022). Природните науки низ игра: Escape room како дел од DiSSI активностите. Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022. стр. 210-216.	3
	Петрушевски, М. В., Русевска, К. , Барандовски, Л. & М. Стојановска. (2022). Примена на 5Е-методот во наставата по природни науки: DiSSI активности за гасови. Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022. стр. 217 – 223.	3
	Русевска, К. , Барандовски, Л., Петрушевски, В. М., Тофиловска, С. & М. Стојановска. (2022). Примена на 5Е-методот во наставата по природни науки: DiSSI-активности за екологија. Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6-8 мај 2022. стр. 224 – 228.	3
	Барандовски, Л., Русевска, К. , Петрушевски, В. М. & М. Стојановска. (2022). Примена на 5Е-методот во наставата по природни науки: DiSSI-активности за струјни кола. Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022. стр. 229 – 233.	3
	Трајковски, Ц., Накова, Е. & К. Русевска. (2022). Изработка на дихотомен клуч за одредување на жаби присутни во Македонија и негова примена во образовниот процес по предметите природни науки и биологија. Зборник на трудови од Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022. стр. 334-245.	4
	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно/стручно списание	
	Rusevska, K. , Blazevska, A. & M. Stojanovska. (2022). Fostering students' engagement and diversity using Escape Room and Nearpod – A pilot study, IPEM, Journal for Innovations in Teacher Education. The Annual Refereed Journal of the Centre for teacher Education, Institute of Professional Excellence and Management, Vol. 7., p. 27-34. July 2022. RNI NO. UPBIL/201872949. ISSN NO.2581-5881.	2,4

	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир	2
	Николовска, М., Русевска, К. & М. Ристовска. (2021). Изработка на дихотомен клуч за одредување на риби и неговата примена во основното образование по предметите природни науки и биологија. Зборник на трудови од 1. Студентска конференција на младите уметници и научници СКУН (Скопје, 13 и 14 октомври 2020). стр. 20 – 29.	1,6
	Сарагиновска, А., Русевска, К. & М. Стојановска. (2021). Примена на Escape Room пристапот во природните науки. Зборник на трудови од 1. Студентска конференција на младите уметници и научници СКУН (Скопје, 13 и 14 октомври 2020). стр. 14 – 19.	1,6
	Рецензија на научен/стручен труд	4
	16 труда во научни списанија - Botanica Serbica (2023) - Biotechnology & Biotechnological Equipment. (2023) - Ecologia mediterranea (2023 и 2020) - Ukrainian Botanical Journal (2023) - Ecologia Balkanica (2023) - Turkish Journal of Botany (2023) - Phytotaxa (2023) - Mycotaxon (2022) ×2 - Annales Botanici Fennici (2022) - PlosOne (2020) - Phytologia Balcanica (2020, 2019) - Gazi University Journal of Science (GU J Sci) (2019) - Current Research in Environmental & Applied Mycology (2019) 4 труда од Докторска школа - Тофиловска Камишева, С. (2023). Филогенија и филогеографија на селектирани видови подземни габи во Република Северна Македонија – литературен преглед. Годишна конференција. Школа за докторски студии. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, 14.12.2023. - Јашари, Х. (2023). Нови податоци за габи од иглолисните заедници на Шар Планина. Годишна конференција. Школа за докторски студии. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, 14.12.2023. - Јашари, Х. (2022). Микодиверзитет во иглолисните заедници на Шар Планина. Годишна конференција. Школа за докторски студии. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. 9.12.2022. - Јашари, Х. (2021). Микодиверзитетот во иглолисните заедници на Шар Планина – литературен преглед. Годишна конференција. Школа за докторски студии. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. 2.12.2021. (0,2*20)	
	Пленарно предавање на научен/стручен собир	
	Габите во Македонија – јадливи и отровни видови, 2. Студентска конференција на младите уметници и научници (СКУН), 14.10.2021	2
	Пленарно предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество	
	Rusevska, K. (2022). Macedonian mycodiversity in last two decades. 3rd edition of MycoRiseUp! Youth in Mycology, Warsaw, between 27 th and 29 th of May 2022.	3
	Секциско предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество	
	Rusevska, K., Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2022). Mycodiversity in Macedonia with new data. The 7th International Scientific Meeting:	2

	„Mycology, Mycotoxicology, and Mycoses“, 2 – 3 June 2022, Matica Srpska, Novi Sad, Serbia.	
	Учество на научен/стручен собир со реферат	
	- усна презентација (1*9)	9
	Алексовски, А., Тофиловска, С., Стојановска М., & К. Русевска. (2023). Соба за бегство (Escape room) – предизвик и потреба за модерна иновативна настава. Книга со апстракти од Четвртата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, 24 – 26 ноември 2023 година, ПМФ, Скопје. стр. 27.	
	Stojanovska M. & K. Rusevska (2023). Breaking Barriers: Embracing Ethnical Diversity and Social Inclusion through Escape Room and 5E Model activities in Non-formal Science Education in Macedonia. DISSI (Diversity in Science Towards Social Inclusion) Final Conference, July 3rd and 4th, 2023, Ludwig Maximilian University (LMU), Munich, Germany.	
	Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2022). Mycodiversity in Macedonia with new data. The 7th International Scientific Meeting: „Mycology, Mycotoxicology, and Mycoses“, 2 – 3 June 2022, Matica Srpska, Novi Sad, Serbia.	
	Русевска, К. , Барандовски, Л., Петрушевски, В. М., Тофиловска, С. & М. Стојановска. (2022). Примена на 5Е-методот во наставата по природни науки: DiSSI активности за екологија. Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.	
	Стојановска, М., Русевска, К. , Барандовски, Л. & В. М. Петрушевски. (2022). Природните науки низ игра: Escape room како дел од DiSSI активностите. Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.	
	Трајковски, Ц., Накова, Е. & К. Русевска. (2022). Изработка на дихотомен клуч за одредување на жаби присутни во Македонија и негова примена во образовниот процес по предметите природни науки и биологија. Третата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022.	
	Stojanovska, M., Blazevska, A. & K. Rusevska. (2021). Using escape room and Nearpod as tools to foster engagement and diversity during remote teaching and learning. Kosovo International Conference on Educational Research – KICER. Prishtina 10-11 June, 2021	
	Сарагиновска, А., Русевска, К. & М. Стојановска. (2021). Примена на Escape Room пристапот во природните науки. 1. Студентска конференција на младите уметници и научници СКУН (Скопје, 13 и 14 октомври 2020).	
	Blaževska A., Rusevska, K. & M. Stojanovska (2019). Creative Center Karposh Activities for the International Year of the Periodic Table (Aktivnosti v mednarodnem letu periodnega sistema v sklopu Creative Center Karposh). Mednarodna konferenca Periodni sistem: včeraj, danes, jutri, Ljubljana, 20. september 2019.	
	- постер (0,5*16)	8
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Jovanovski, T. & M. Karadelev. First record of five species of genus <i>Tuber</i> in North Macedonia. XIX Congress of European Mycologists, Perugia, September 4 th -8 th , 2023.	
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska. Five new fungi records from Shar Planina National Park in Macedonia. XIX Congress of European Mycologists, Perugia, September 4 th -8 th , 2023.	

	Tofilovska, S., Jakimovski, K., Karadelev, M. & K. Rusevska . Mycological diversity of Belchishta Wetland – the unique flooded alder forest in Macedonia. XIX Congress of European Mycologists, Perugia, September 4 th -8 th , 2023.	
	Nikolovska Nedelkoska, D., Tusevski, O., Rusevska, K. , Gadzovska Simic, S. & M. Karadelev. (2023). Associations of phenolic contents with antioxidant capacities of selected Macedonian wild fungi. Redox biology in translation, annual meeting of the Society for Free Radical Research – Europe (SFRR-E). June 06 – 09, 2023, Vienna, Austria.	
	Ramshaj, Q., Tofilovska, S., Rusevska, K. & M. Karadelev. (2022). Macromycetes diversity of Sharr Mounatins in Kosovo. 6 th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022.	
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska . (2022). Mycodiversity in the coniferous forests on the Shar Planina Mountain. 6th Congress of Ecologist of the republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Jovanovski, T. & M. Karadelev. (2022). Diversity of genus <i>Genea</i> Vittadini in the Republic of North Macedonia. 6th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022.	
	Aleksovski, A. & K. Rusevska . (2022). Is ecology taught enough in Macedonian schools? A study on the representation of topics from ecology in the national curriculum high school education. 6th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022.	
	Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Stojanovska. (2022). Implementation of the 5E Model in the biology classes in Macedonian schools. 6th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022.	
	Essex, J., Birnie, I., Ross, K., Stojanovska, M., Rusevska, K. , Barandovski, L., Petruševski, V., Exploring ethnic, cultural, and linguistic diversity in science, Part of the Symposium ‘Integrating transferable skills into chemistry teaching and learning’, European Conference on Research in Chemical Education – ECRICE 2022, Weizmann Institute of Science, Rehovot, Israel, 11-13 July 2022.	
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska . (2022). Mycodiversity in the coniferous communities of Shar Mountain – Literature review of macrofungi in coniferous forest on mountain Shar Planina in North Macedonia. International Scientific Conference: “Better Forestry, for Better Forests, for a Better Planet”. Ss. Cyril and Methodius University in Skopje. Hans Em Faculty of Forest Sciences, Landscape Architecture and Environmental Engineering, North Macedonia. 75 Year Anniversary, June 15 th -16 th , 2022.	
	Ramshaj, Q., Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2021). Macromycetes diversity of Sharr Planina in Kosovo. 1 st International Conference on Botany and Mycology, Sofia, 25–26 October 2021, Sofia, Bulgaria.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Grebenc, T., Jovanovski, T. & M. Karadelev. (2021). New records of sequestrate <i>Balsamia</i> , <i>Fischerula</i> , <i>Geopora</i> ,	

	<i>Hydnocystis</i> , <i>Leucangium</i> , and <i>Pachyphloides</i> in RN Macedonia, and first record of <i>P. conglomerata</i> for the Balkan Peninsula. 1 st International Conference on Botany and Mycology, Sofia, 25–26 October 2021, Sofia, Bulgaria.	
	Rusevska, K. , Karadelev & M., María P. Martín. (2019). Barcoding approach as an effective tool for revealing <i>Astraeus</i> species in the Republic of North Macedonia. XVIII Congress of European Mycologists, 16-21 September 2019, Warsaw- Białowieża, Poland.	
	Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2019). Macrofungi of Shar Planina the largest mountain range in the Central Balkan. XVIII Congress of European Mycologists, 16-21 September 2019, Warsaw- Białowieża, Poland.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. Karadelev, M. & T. Grebenc. (2019). Hypogeous fungi in the Republic of North Macedonia – what we know and what can we expect. XVIII Congress of European Mycologists, 16-21 September 2019, Warsaw- Białowieża, Poland.	
	Апстракт објавен во зборник на конференција - меѓународна (1*22)	22
	Алексовски, А., Тофиловска, С., Стојановска М., & К. Русевска . (2023). Соба за бегство (Escape room) – предизвик и потреба за модерна иновативна настава. Книга со апстракти од Четвртата меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, 24-26 ноември 2023 година, ПМФ, Скопје. стр. 27.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Jovanovski, T. & M. Karadelev. (2023). Detailed morphological analyses and distribution of truffles in the <i>Puberulum</i> clade in North Macedonia. Book of abstracts, Truffle research union of Europe Conference (TRUE), Belgrade 27-30 September 2023, p. 21. ISBN 978-8680109-25-1, COBISS.SR-ID 125505801.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Jovanovski, T. & M. Karadelev. First record of five species of genus <i>Tuber</i> in North Macedonia. XIX Congress of European Mycologists, Perugia, September 4 th -8 th , 2023. Book of Abstracts. p. 88.	
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska . Five new fungi records from Shar Planina National Park in Macedonia. XIX Congress of European Mycologists, Perugia, September 4 th -8 th , 2023. Book of Abstracts. p. 89.	
	Tofilovska, S., Jakimovski, K., Karadelev, M. & K. Rusevska . Mycological diversity of Belchishta Wetland – the unique flooded alder forest in Macedonia. XIX Congress of European Mycologists, Perugia, September 4 th -8 th , 2023. Book of Abstracts. p. 99.	
	Nikolovska Nedelkoska, D., Tusevski, O., Rusevska, K. , Gadzovska Simic, S. & M. Karadelev. (2023). Associations of phenolic contents with antioxidant capacities of selected Macedonian wild fungi. Redox biology in translation, annual meeting of the Society for Free Radical Research – Europe (SFRR-E). June 06 – 09, 2023, Vienna, Austria.	
	Stojanovska M. & K. Rusevska (2023). Breaking Barriers: Embracing Ethnical Diversity and Social Inclusion through Escape Room and 5E Model activities in Non-formal Science Education in Macedonia. DISSI (Diversity in Science Towards Social Inclusion) Final Conference, July 3rd and 4th, 2023, Ludwig Maximilian University (LMU), Munich, Germany.	
	Essex, J., Birnie, I., Ross, K., Stojanovska, M., Rusevska, K. , Barandovski, L., Petruševski, V., Exploring ethnic, cultural, and linguistic diversity in science, Part of the Symposium ‘Integrating transferable skills into chemistry teaching and learning’, European Conference on Research in Chemical	

	Education – ECRICE 2022, Weizmann Institute of Science, Rehovot, Israel, 11-13 July 2022.	
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska . (2022). Mycodiversity in the coniferous communities of Shar Mountain – Literature review of macrofungi in coniferous forest on mountain Shar Planina in North Macedonia. International Scientific Conference: “Better Forestry, for Better Forests, for a Better Planet”. Ss. Cyril and Methodius University in Skopje. Hans Em Faculty of Forest Sciences, Landscape Architecture and Environmental Engineering, North Macedonia. 75 Year Anniversary, June 15 th -16 th , 2022. Book of abstracts. p. 13.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. & M. Karadelev. (2022). Data on Distribution and Habitat Preferences of Edible Truffles in the Republic of North Macedonia. International Scientific Conference: “Better Forestry, for Better Forests, for a Better Planet”. Ss. Cyril and Methodius University in Skopje. Hans Em Faculty of Forest Sciences, Landscape Architecture and Environmental Engineering, North Macedonia. 75 Year Anniversary, June 15 th -16 th , 2022. Book of abstracts. p. 21.	
	Karadelev, M., Rusevska, K. & S. Tofilovska. (2022). Macedonian Red List of Fungi (2021). The 7th International Scientific Meeting: “Mycology, Mycotoxicology, and Mycoses”, 2 – 3 June 2022, Matica Srpska, Novi Sad, Serbia. Book of abstracts, p. 25.	
	Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2022). Mycodiversity in Macedonia with new data. The 7th International Scientific Meeting: “Mycology, Mycotoxicology, and Mycoses”, 2 – 3 June 2022, Matica Srpska, Novi Sad, Serbia. Book of abstracts, p. 27.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Jovanovski, T. & M. Karadelev. (2022). Diversity of Hypogeous Genus <i>Hymenogaster</i> sensu lato in the Republic of North Macedonia. 3rd edition of MycoRiseUp! Youth in Mycology. Warsaw, between 27th and 29th of May 2022. Book of Abstracts, p. 9.	
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska . (2022). Talk to the knowledge of mycodiversity in different forest associations on Shar Planina in RN Macedonia. 3rd edition of MycoRiseUp! Youth in Mycology., Warsaw, between 27th and 29th of May 2022. Book of Abstracts, p. 6.	
	Ramshaj, Q., Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2021). Macromycetes diversity of Sharr Planina in Kosovo. Abstracts book. 1 st International Conference on Botany and Mycology, Sofia, 25–26 October 2021, Sofia, Bulgaria. p. 73.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Grebenc, T., Jovanovski, T. & M. Karadelev. (2021). New records of sequestrate <i>Balsamia</i> , <i>Fischerula</i> , <i>Geopora</i> , <i>Hydnocystis</i> , <i>Leucangium</i> , and <i>Pachyphlodes</i> in RN Macedonia, and first record of <i>P. conglomerata</i> for the Balkan Peninsula. Abstracts book. 1 st International Conference on Botany and Mycology, Sofia, 25–26 October 2021, Sofia, Bulgaria. p. 96.	
	Stojanovska, M., Blazevska, A. & K. Rusevska . (2021). Using escape room and Nearpod as tools to foster engagement and diversity during remote teaching and learning. Book of abstracts Kosovo International Conference on Educational Research – KICER. Prishtina 10-11 June 2021, pp. 50.	
	Rusevska, K. , Karadelev & M., María P. Martín. (2019). Barcoding approach as an effective tool for revealing <i>Astraeus</i> species in the Republic of North Macedonia. In: Mleczko P. (ed.), Abstract Book, XVIII Congress of European Mycologists, 16-21 September 2019, Warsaw- Białowieża, Poland. Polish Mycological Society, Warsaw, p. 49.	
	Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Karadelev. (2019). Macrofungi of Shar Planina the largest mountain range in the Central Balkan. In: Mleczko P. (ed.), Abstract Book, XVIII Congress of European Mycologists, 16-21	

	September 2019, Warsaw- Białowieża, Poland. Polish Mycological Society, Warsaw, p. 183.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Karadelev, M. & T. Grebenc. (2019). Hypogeous fungi in the Republic of North Macedonia – what we know and what can we expect. In: Mleczko P. (ed.), Abstract Book, XVIII Congress of European Mycologists, 16-21 September 2019, Warsaw- Białowieża, Poland. Polish Mycological Society, Warsaw, p. 227.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Karadelev, M. & T. Grebenc. (2019). Diversity and distribution of genus <i>Tuber</i> in the Republic of North Macedonia. In: Mleczko P. (ed.), Abstract Book, XVIII Congress of European Mycologists, 16-21 September 2019, Warsaw- Białowieża, Poland. Polish Mycological Society, Warsaw, p. 235.	
	Blaževska A., Rusevska, K. & M. Stojanovska (2019). Creative Center Karposh Activities for the International Year of the Periodic Table (Aktivnosti v mednarodnem letu periodnega sistema v sklopu Creative Center Karposh). Zbornik povzetkov “Mednarodna konferenca Periodni sistem: včeraj, danes, jutri”, Ljubljana, 20. september 2019. p. 78.	
	- национална (0,5*6)	3
	Karadelev, M., Rusevska, K. & S. Tofilovska. (2022). National red list of fungi of North Macedonia. Abstract book, 6 th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022. p. 47.	
	Ramshaj, Q., Tofilovska, S., Rusevska, K. & M. Karadelev. (2022). Macromycetes diversity of Sharr Mounatins in Kosovo. Abstract book, 6 th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022. p. 77.	
	Jashari, H., Tofilovska, S., Karadelev, M. & K. Rusevska. (2022). Mycodiversity in the coniferous forests on the Shar Planina Mountain. Abstract book, 6 th Congress of Ecologist of the republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022. p. 79.	
	Tofilovska, S., Rusevska, K. , Jovanovski, T. & M. Karadelev. (2022). Diversity of genus <i>Genea</i> Vittadini in the Republic of North Macedonia. Abstract book, 6 th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022. p. 98.	
	Aleksovski, A. & K. Rusevska. (2022). Is ecology taught enough in Macedonian schools? A study on the representation of topics from ecology in the national curriculum high school education. Abstract book, 6 th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022. p. 106.	
	Rusevska, K. , Tofilovska, S. & M. Stojanovska. (2022). Implementation of the 5E Model in the biology classes in Macedonian schools. Abstract book, 6 th Congress of Ecologist of the Republic of North Macedonia with international participation. October 15 th -18 th 2022, Ohrid, Macedonian Ecological Society, Skopje, 2022. p. 110-111.	
	Вкупно	164,04

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
	Стручна монографија објавена во странство	

Arya, A. & K. Rusevska. (2022). Biology, Cultivation and Applications of Mushrooms. Springer Singapore. DOI 10.1007/978-981-16-6257-7. ISBNs 978-9-81-166256-0, 978-9-81-166257-7.	10,8
Основен школски или средношколски учебник - коавтор	
Диневска-Ќовкаровска, С., Мицева, Р., Гаџовска Симиќ, С., Миова, Б., Русевска, К. (2022): Биологија – учебник за II година средно стручно четиригодишно образование. Издавач: Министерство за образование и наука. https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Biologija_OO_2_mak.pdf	6
Координатор во подготовката на елаборат за нова студиска програма (1*3)	3
- Студиска програма (прв циклус): Биологија – наставни кадри за средно образование (2022) - Студиска програма (прв циклус): Двопредметни студии по биологија и хемија (2020) - Студиска програма (втор циклус): Едукација во наставата по биологија (2022)	
Експертски активности: евалуација, стручна ревизија, супервизија, технички извештаи, вешт наод и мислење, стручно мислење, проценка на капитал, систематизација, методологија	
Експертиза за габи за изработка на Црвена листа на габи на Црна Гора	1
Експертиза за габи за изработка на Елаборат за прогласување на природна реткост Болован. (2023)	1
Експертска поддршка за истражувања и валоризација на диверзитет на габи на планината Јабланица (за потребите на проектот: „Зачувување на ендемичните растенија во Македонија“, финансиран од СЕРФ, 2022)	1
Експертиза за истражувања и валоризација на диверзитет на габи на планината Јабланица, за потребите на проектот: „Зачувување на ендемичните растенија во Македонија“ (2021 – 2022).	1
Експертиза за габи за активности поврзани со ревитализација на рипариски екосистеми покрај Долна Брегалница, за потребите на проектот: „Програма за зачувување на природата во Република Северна Македонија – излезна фаза“ компонента Ревитализација на рипариски екосистеми, финансиран од Фармакхем (2021)	1
Експертиза за габи: Спроведување на теренски истражувања со цел утврдување на диверзитетот и дистрибуција на габите по Долна Брегалница, придонес во изработка на Атлас на видови и придонес во изработка на извештај за квалитет на рипариски шуми (2020)	1
Експертиза за габи за изработка на Црвена листа на габи на Македонија (2019 – 2020).	1
Експертиза за габи во проектот „Воспоставување на мониторинг и менаџмент систем за заштитеното подрачје Споменик на природата Вевчански Извори“ со цел изработка на дел од прирачникот за мониторинг на клучни видови и живеалишта, од областа на микологија за заштитеното подрачје Споменик на природата „Вевчански Извори“. (2019)	1
Студија, физибилити-студија, истражување на пазарот - учесник/соработник	
Учесник во експертски тим за ревалоризација на НП „Маврово“. (2023)	1
Учесник во експертски тим за валоризација на природни вредности (разновидност на габи) за Студијата за валоризација на Шар Планина. (2020)	1
Учество во работата на комисији за државни натпревари	

Комисијата за државни натпревари по природни науки (основно образование) 2019/2020, 2020/2021	2
Дејности од поширок интерес	
Член на уредувачки одбор на научно/стручно списание	
Biologia Macedonica	0,5
Претседател на организационен или програмски одбор на научен/стручен собир	
Стручен собир за активности за учење, поучување и обука (20.-26.4.2023), ПМФ, Скопје	1
Член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир (1*3)	
Четврта меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, 24 – 26 ноември 2023 година, ПМФ, Скопје	1
<u>XIX Congress of European Mycologists. Perugia (Italy) September 4th-8th, 2023</u>	1
Трета меѓународна конференција за образованието по математика, физика и сродни науки, Природно-математички факултет, Скопје, 6 – 8 мај 2022	1
Членство во извршно тело на меѓународна организација која поддржува/организира научноистражувачка дејност (ФП7, ЦОСТ, ИЦГЕБ, ИЕАЕ и сл.) - член (1*2)	
Член (главен секретар) во претседателство на Европската миколошка асоцијација (ЕМА) од 2019 – тековно	2
Изготвување и пријавување на научен/образовен национален проект - соработник	
Микодиверзитет во стари шуми во НП „Маврово“, МЕД (2024)	0,5
Видово разнообразие на габите (микодиверзитет) во крајниот југозапад на Македонија (Јабланица, на потегот Радолишта – Радожда, МЕД (2023)	0,5
Диверзитет на габи во стари шуми во националниот парк „Маврово“, МЕД (2022)	0,5
Подземни габи во Македонија – распространување и екологија во определени подрачја, МЕД (2021)	0,5
Изготвување и пријавување на научен/образовен меѓународен проект - носител	
Молекуларна филогенија, видово разнообразие и екологија на одбрани родови од подземни габи од типот Ascomycota од Македонија и Австрија. МОН и ОеАД. (1.1.2024 – 31.12.2025).	2
- соработник	
Biology Educators Shaping Tomorrow (1.11.2021 – 30.6.2024)	1
Innovation trough Medicinal Mushrooms in According to the Growth of Innovative Entrepreneurship and Education (2020)	1
"Implementing automatic fungal identification through UNITE: the case of gasteroid fungi" (2022)	1
Член на факултетска комисија	
Член на Комисија за претселекција на кандидатите по пат на интервју за студирање на наставната студиска програма по биологија за учебните: 2020/2021, 2021/2022, 2022/2023, 2023/2024 (0,5*4)	2
За спроведување на редовен попис за 2023 (бр. 02-3783/1 од 17.11.2023)	0,5
За спроведување на редовен попис за 2022 (бр. 02-4315/1 од 22.12.2022)	0,5
Комисија за јавна набавка (Одлука 02-1095/2 од 3.6.2022)	0,5

За отуѓување и расходување за 2021 (бр. 02-966/1 од 5.5.2022)	0,5
За спроведување на редовен попис за 2021 (бр. 02-2308/6 од 25.11.2021)	0,5
Комисија за јавна набавка (Одлука 02-991/2 од 21.6.2021)	0,5
За спроведување на редовен попис за 2020 (бр. 02-1909/1 од 27.11.2020)	0,5
За спроведување на редовен попис за 2019 (бр. 02-2950/1 од 12.12.2019)	0,5
За заштита на вработените кај работодавачот од вознемирување на работно место (бр. 04-963/3 од 27.5.2014)	0,5
Член на комисија за избор во звање	
Рецензентска комисија за избор на асистент (Одлука бр. 02-1206/3 од 8.7.2022)	0,2
Координатор на студиска програма	
Координатор на студиските прорграми по: - биологија (за наставен кадар) - екологија - двопрредметни студии по биологија и хемија (за наставен кадар за основно образование) и за - студенти од Проект 35/45 (бр. 04-562/2 од 14.4.2021)	4
Главен координатор за ЕКТС на Институтот за биологија (бр. 04-1712/2 од 25.11.2020)	1
Учество во комисији и тела на државни и други органи	
Член во комисија за научна фотографија (2023, Здружение за умножување на слободни содржини „Споделено знаење“)	1
Лице за следење и учество во проектна активност за зголемување на ефикасноста во управувањето со избрани био-коридори од прелиминарната национална еколошка мрежа МАК – НЕН. (2020)	1
Член во работна група за подготовка на 6. Национален извештај кон Конвенцијата за биолошка разновидност (CBD), како претставник од Институтот за биологија на барање од Министерството за животна средина и просторно планирање (12.2019)	1
Вкупно	60

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	157,78
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	164,04
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	60
Вкупно	381,82

Членови на Комисијата

Проф. д-р Митко Караделев,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.

Проф. д-р Кирил Сотировски,
редовен професор на Факултетот за шумарски науки, пејзажна архитектура и екоинженеринг „Ханс Ем“, с.р.

Проф. д-р Славчо Христовски,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ (ДИСЦИПЛИНИ) ФИЗИОЛОГИЈА И ИМУНОЛОГИЈА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје/Природно-математички факултет/Институт за биологија, објавен во весниците „Слободен печат“ и „Коха“ од 17.4.2024 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области (дисциплини) физиологија и имунологија, и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет, бр. 02-1102/3, донесена на 30.5.2024 год., формирана е Рецензентска комисија во состав: д-р Митко Младенов, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје, д-р Сузана Диневска-Ќовкаровска, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје и д-р Биљана Миова, редовен професор на Природно-математичкиот факултет во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во научните области (дисциплини) физиологија и имунологија, во предвидениот рок се пријави само кандидатот д-р Никола Хаџи-Петрушев.

1 БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатот д-р Никола Хаџи-Петрушев е роден на 21.11.1983 година во Скопје. Средно образование завршил во Dulwich College, Лондон, во јули 2002 година. Со високо образование се стекнал на Природно-математичкиот факултет (ПМФ) во Скопје, Институт за биологија (ИБ), биохемиско-физиолошка насока. Дипломирал во септември 2006 година, со просечен успех 9,78 и бил прогласен за најдобар дипломиран студент во учебната 2005/2006 година на Институтот за биологија.

Во учебната 2006/2007 год. се запишал на втор циклус (магистерски) студии по биологија, биохемиско-физиолошка насока, на ИБ при ПМФ во Скопје. Студиите ги завршил во 2010 година, со просечен успех 10. На 14.5.2010 год. го одбрал магистерскиот труд на тема: ТИАЗОЛИДИН ИНДУЦИРАНА СУПРЕСИЈА НА ОКСИДАТИВНИОТ СТРЕС ПРИ АКУТНА ХИПЕРТЕРМИЧКА ЕКСПОЗИЦИЈА ВО ФУНКЦИЈА НА ВОЗРАСТА КАЈ БЕЛИОТ ЛАБОРАТОРИСКИ СТАОРЕЦ, со што се здобил со академски степен – магистер на биолошки науки, биохемиско-физиолошка насока.

Докторска дисертација пријавил во септември 2010 година на ИБ при ПМФ – Скопје. На 11.4.2014 година, д-р Хаџи-Петрушев ја одбрал докторската дисертација на тема: ВЛИЈАНИЕТО НА ВИТАМИНОТ Е ВРЗ ЛИПИДНАТА ПЕРОКСИДАЦИЈА, ИНФЛАМАЦИЈАТА И ТРОМБОЦИТНАТА АКТИВНОСТ ВО ФУНКЦИЈА НА ВОЗРАСТА И ХИПЕРТЕРМИЧКАТА ЕКСПОЗИЦИЈА КАЈ БЕЛИОТ ЛАБОРАТОРИСКИ СТАОРЕЦ и се стекнал со титулата доктор по биолошки науки.

Кандидатот активно се служи со англискиот јазик. Во полза на своето стручно усовршување, д-р Хаџи-Петрушев реализирал два научноистражувачки престоја, првиот во периодот од 1.9. до 1.12.2013 год. на Факултетот за бионауки, фармација и психологија, на Универзитетот во Лајпциг, Германија, а вториот во периодот од 1.10.2014 до 1.4.2015 год., во Центарот за биомедицина и медицинска технологија на Универзитетот во Хајделберг, Германија.

Од 2.2.2015 год., д-р Хаџи-Петрушев бил ангажиран како доцент на Катедрата за општа физиологија и имунологија при Заводот за експериментална физиологија и биохемија, ИБ, ПМФ – Скопје. На 28.10.2019 година е избран во звањето вонреден професор на ИБ, ПМФ – Скопје, во областите физиологија и имунологија. Последниот реферат за избор е објавен во Билтен бр. 1200 од 1.10.2019 година.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од почетокот на кариерата, објавени во Билтен бр. 1093 (2.2.2015 год.) и бр. 1200 (од 1.10.2019 год.), како и вкупните научни, стручни, педагошки и други

остварувања на кандидатот од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

2 НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТОТ ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, ПМФ, ИБ, кандидатот д-р Хаџи-Петрушев изведува настава на прв, втор и трет циклус на студии, на повеќе студиски програми. Кандидатот е одговорен за изведување на теориската настава на прв циклус на студии на ИБ по предметите: Имунологија и Молекуларни основи на дејството на цитокините, за студентите од насоката Биохемија и физиологија; Физиологија и Спортски суплементи за студентите од насоката Нутриционизам; и Анатомија и физиологија на човек, за студентите од насоката Биологија – хемија. Дополнително, на прв циклус студии на Институтот за хемија, ПМФ, д-р Хаџи-Петрушев изведува настава по предметите Општа физиологија I и Општа физиологија II, за студентите од насоката Аналитичка биохемија.

Во рамките на наставата за студиските програми од втор и трет циклус студии на ИБ при ПМФ, кандидатот е одговорен за изведување на наставата по предметите: Одбрани поглавја од биохемија и физиологија, Одбрани поглавја од имунологија, Современи истражувања во биохемија и физиологија, Метаболички процеси, Форензичка имунологија, сите од втор циклус студии; и предметите Редокс сигнализација и антиоксиданти и Физиологија на инфламаторните процеси, од трет циклус студии.

Покрај ангажираноста во изведувањето на наставата, д-р Хаџи-Петрушев бил вклучен и во подготовката на предметните програми за 2 (два) нови предмета од прв циклус студии, односно Експериментални модели во нутриционизмот и Лабораториски системи за квалитет.

Од неговиот избор во звањето вонреден професор до денес, д-р Хаџи-Петрушев бил ментор на 18 (осумнаесет) дипломски трудови, а учествувал и како член во Комисија за оцена/или одбрана на 42 (четириесет и два) дипломски и 8 (осум) магистерски трудови и на 3 (три) докторски дисертации.

Кандидатот е автор на поглавје во монографија под наслов: Advanced Glycation End Products and Diabetes. In: Avtanski, D., Poretsky, L. (eds) Obesity, Diabetes and Inflammation. Contemporary Endocrinology. Springer, Cham, 2023.

Научноистражувачка дејност

Во тековниот петгодишен период по изборот за вонреден професор, кандидатот д-р Хаџи-Петрушев има објавено 16 (шеснаесет) научни труда, сите во меѓународни списанија со фактор на влијание, од областа на експерименталната физиологија и биомедицината, и 9 (девет) апстракти/трудови во зборници од научни собири. Како автор е цитиран 339 (триста триесет и девет) пати (извор: Google Scholar).

Д-р Хаџи-Петрушев учествувал како член во 3 (три) национални и 2 (два) меѓународни научни проекта.

Кандидатот бил ментор на 12 магистерски и 1 докторски труд и рецензирал 29 (дваесет и девет) научни труда во меѓународни списанија со фактор на влијание.

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Кандидатот д-р Хаџи-Петрушев покажува и солидна активност во дејностите од поширок интерес. Како член на Институтот за биологија, д-р Хаџи-Петрушев активно учествувал во подготовката на елаборати за акредитација/реакредитација на студиските програми од прв циклус студии – Молекуларна биологија со генетика и втор циклус студии – Биохемија и физиологија.

Во извештајниот период, д-р Хаџи-Петрушев секоја година учествувал во работата на комисиите за натпревари во рамките на Македонското биолошко друштво, задолжени за реализација на општинските, регионалните и државните натпревари по биологија, како и во подготовката на македонските претставници за меѓународните натпревари Интернационална јуниорска олимпијада по природни науки (IJSO) и Интернационална олимпијада по биологија (IBO). Кандидатот бил водач на македонскиот натпреварувачки тим на 34. Интернационална

олимпијада по биологија, одржана во Обединетите Арапски Емирати, 2023 год., како и член на меѓународната жири-комисија на истото натпреварување.

Кандидатот бил вклучен и во повеќе промотивни активности за популаризација на студиите и научноистражувачката работа на Институтот за биологија.

Д-р Хаџи-Петрушев покажува особена активност и во дејностите од поширок интерес. Во извештајниот период, кандидатот бил член на повеќе факултетски комисии и работни групи за набавки, како и за спроведување на редовниот попис. Бил член на 1 (една) рецензентска комисија за избор на лица во наставно-научно звање.

Д-р Хаџи-Петрушев е активно вклучен во работата на Советот на Центарот за кариера на УКИМ, во функција на координатор од областа на природно-математичките науки.

Во прилог на целокупната анализа за активноста на д-р Никола Хаџи-Петрушев во извештајниот период, дадени се пополнетите обрасци за избор во звање.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатот, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, како и дејноста од поширок интерес на д-р Никола Хаџи-Петрушев.

Д-р Никола Хаџи-Петрушев е одличен научник и непроценлив колега, познат по својата иновативност и непоколеблива посветеност. Неговата експертиза во областа на физиологијата и имунологијата значително го унапреди истражувањето на Заводот за експериментална физиологија и биохемија. Прецизното внимание на деталите од страна на д-р Хаџи-Петрушев и исклучителните вештини за решавање проблеми обезбедија највисоки стандарди во научноистражувачката работа на Катедрата за општа физиологија и имунологија. Надвор од неговата наставна и научна посветеност, д-р Никола Хаџи-Петрушев е сочувствителен колега, секогаш подготвен да ги поддржи своите колеги и соработници.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатот од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека д-р Никола Хаџи-Петрушев поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избран во звањето редовен професор во научните области физиологија и имунологија.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје, д-р Никола Хаџи-Петрушев да биде избран во звањето **редовен професор** во научните области физиологија и имунологија.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

**Д-р Митко Младенов, редовен професор
на ПМФ – Скопје, с.р.**

**Д-р Сузана Диневска-Ќовкаровска,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.**

**Д-р Биљана Миова, редовен професор
на ПМФ – Скопје, с.р.**

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: Никола Љупчо Хаџи-Петрушев

(име, татково име и презиме)

Институција: Природно-математички факултет

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: физиологија (10207) и имунологија (10209)

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН
ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус изнесува: 9,78. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 10. Просечниот успех изнесува 9,89 за интегрираните студии.</p>	да
2	<p>Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира</p> <p>Назив на научната област: физиологија (10207) и имунологија (10209); поле: биологија (102); подрачје: природно-математички науки (1).</p>	да
3	<p>Објавени најмалку шест рецензирани научни труда ** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор</p>	да
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование</p>	да
3.1.1	<p>1. Назив на научното списание: Physiological Reports 2. Назив на електронската база на списанија: Journal Citation Reports (Clarivate) 3. Наслов на трудот: Curcumin analogs (B2BrBC and C66) supplementation attenuates airway hyperreactivity and promote airway relaxation in neonatal rats exposed to hyperoxia 4. Година на објава: 2020</p>	да
3.1.2	<p>1. Назив на научното списание: Basic & Clinical Pharmacology & Toxicology 2. Назив на електронската база на списанија: Journal Citation Reports (Clarivate)</p>	да

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	3. Наслов на трудот: Cardiomyocytes' prolonged IL-2 incubation induces enhancement in L-type Ca ²⁺ channels mediated by inhibitory-kappaB kinase/nuclear factor-kappaB signalling 4. Година на објава: 2021	
3.1.3	1. Назив на научното списание: Life (Basel) 2. Назив на електронската база на списанија: Journal Citation Reports (Clarivate) 3. Наслов на трудот: Protective effects of L-2-oxothiazolidine-4-carboxylate during isoproterenol-induced myocardial infarction in rats: in vivo study 4. Година на објава: 2022	да
3.1.4	1. Назив на научното списание: Molecular Medicine 2. Назив на електронската база на списанија: Journal Citation Reports (Clarivate) 3. Наслов на трудот: Efficacy of the monocarbonyl curcumin analog C66 in the reduction of diabetes-associated cardiovascular and kidney complications 4. Година на објава: 2022	да
3.1.5	1. Назив на научното списание: Toxicology Mechanisms and Methods 2. Назив на електронската база на списанија: Journal Citation Reports (Clarivate) 3. Наслов на трудот: Myocardial infarction and oxidative damage in animal models: objective and expectations from the application of cysteine derivatives 4. Година на објава: 2023	да
3.1.6	1. Назив на научното списание: Experimental Biology and Medicine 2. Назив на електронската база на списанија: Journal Citation Reports (Clarivate) 3. Наслов на трудот: Quercetin supplementation attenuates airway hyperreactivity and restores airway relaxation in rat pups exposed to hyperoxia 4. Година на објава: 2023	да
4	Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира *** 1. Наслов на учебникот, монографијата, практикумот или збирката задачи: Hadzi-Petrushev, N., Angelovski, M., Mladenov, M. Advanced Glycation End Products and Diabetes. In: Avtanski, D., Poretsky, L. (eds) Obesity, Diabetes and Inflammation. Contemporary Endocrinology. Springer, Cham. 2. Место и година на објава: Switzerland, 2023.	да
5	Претходен избор во наставно-научно звање – вонреден професор, датум и број на Билтен: 1.10.2019 год., број 1200	да
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност	да

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се

однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

** За кандидатот/ите кој има повеќе од 6 (шест) научни труда во референтна научна публикација, рецензентската комисија научните труда ќе ги наведе, ќе ги оцени и ќе ги вреднува во Образец 2.

*** Наведениот услов ќе се применува по истекот на три години од денот на стапувањето во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр. 82/2018).

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

**Д-р Митко Младенов, редовен професор
на ПМФ – Скопје, с.р.**

**Д-р Сузана Диневска-Ќовкаровска,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.**

**Д-р Биљана Миова, редовен професор
на ПМФ – Скопје, с.р.**

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Никола Љупчо Хаџи-Петрушев

(име, татково име и презиме)

Институција: Природно-математички факултет

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: физиологија (10207) и имунологија (10209)

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Одржување настава од прв циклус студии	
1.1	Имунологија (биохемија и физиологија, 3+3, зимски семестар, 2019/2020)	1,8
1.2	Физичка антропологија (етнологија и антропологија, 2+2, зимски семестар, 2019/2020)	1,2
1.3	Општа физиологија (аналитичка биохемија, 4+4, летен семестар, 2019/2020)	2,4
1.4	Анатомија и физиологија на човек (двопредметни студии по биологија-хемија, 4+4, летен семестар, 2019/2020)	2,4
1.5	Молекуларни основи на дејството на цитокините (биохемија и физиологија, 2+2, летен семестар 2019/2020)	1,2
1.6	Имунологија (биохемија и физиологија, 3+3, зимски семестар, 2020/2021)	1,8
1.7	Физичка антропологија (етнологија и антропологија, 2+2, зимски семестар, 2020/2021)	1,2
1.8	Општа физиологија (аналитичка биохемија, 4+4, летен семестар, 2020/2021)	2,4
1.9	Анатомија и физиологија на човек (двопредметни студии по биологија-хемија, 4+4, летен семестар, 2020/2021)	2,4
1.10	Физиологија (нутриционизам, 4+4, летен семестар, 2020/2021)	2,4
1.11	Молекуларни основи на дејството на цитокините (биохемија и физиологија, 2+2, летен семестар 2020/2021)	1,2
1.12	Имунологија (биохемија и физиологија, 3+3, зимски семестар, 2021/2022)	1,8
1.13	Физичка антропологија (етнологија и антропологија, 2+2, зимски семестар, 2021/2022)	1,2
1.14	Општа физиологија (аналитичка биохемија, 4+4, летен семестар, 2021/2022)	2,4
1.15	Анатомија и физиологија на човек (двопредметни студии по биологија-хемија, 4+4, летен семестар, 2021/2022)	2,4
1.16	Физиологија (нутриционизам, 4+4, летен семестар, 2021/2022)	2,4

1.17	Молекуларни основи на дејството на цитокините (биохемија и физиологија, 2+2, летен семестар 2021/2022)	1,2
1.18	Спортски суплементи (нутриционизам, 2+2, летен семестар, 2021/2022)	1,2
1.19	Имунологија (биохемија и физиологија, 3+3, зимски семестар, 2022/2023)	1,8
1.20	Општа физиологија (аналитичка биохемија, 4+4, летен семестар, 2022/2023)	2,4
1.21	Анатомија и физиологија на човек (двопредметни студии по биологија-хемија, 4+4, летен семестар, 2022/2023)	2,4
1.22	Физиологија (нутриционизам, 4+4, летен семестар, 2022/2023)	2,4
1.23	Молекуларни основи на дејството на цитокините (биохемија и физиологија, 2+2, летен семестар 2022/2023)	1,2
1.24	Спортски суплементи (нутриционизам, 2+2, летен семестар, 2022/2023)	1,2
1.25	Имунологија (биохемија и физиологија, 3+3, зимски семестар, 2023/2024)	1,8
1.26	Општа физиологија I (аналитичка биохемија, 3+3, зимски семестар, 2023/2024)	1,8
2.	Одржување настава од втор циклус студии	
2.1	Одбрани поглавја од биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2019/2020)	2,25
2.2	Одбрани поглавја од имунологија (3+3, зимски семестар 2019/2020)	2,25
2.3	Современи истражувања во биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2019/2020)	2,25
2.4	Метаболички процеси (3+3, зимски семестар 2019/2020)	2,25
2.5	Форензичка имунологија (3+3, зимски семестар 2019/2020)	2,25
2.6	Одбрани поглавја од биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2020/2021)	2,25
2.7	Одбрани поглавја од имунологија (3+3, зимски семестар 2020/2021)	2,25
2.8	Современи истражувања во биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2020/2021)	2,25
2.9	Метаболички процеси (3+3, зимски семестар 2020/2021)	2,25
2.10	Форензичка имунологија (3+3, зимски семестар 2020/2021)	2,25
2.11	Одбрани поглавја од биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2021/2022)	2,25
2.12	Одбрани поглавја од имунологија (3+3, зимски семестар 2021/2022)	2,25
2.13	Современи истражувања во биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2021/2022)	2,25
2.14	Метаболички процеси (3+3, зимски семестар 2021/2022)	2,25

2.15	Форензичка имунологија (3+3, зимски семестар 2021/2022)	2,25
2.16	Одбрани поглавја од биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2022/2023)	2,25
2.17	Одбрани поглавја од имунологија (3+3, зимски семестар 2022/2023)	2,25
2.18	Современи истражувања во биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2022/2023)	2,25
2.19	Метаболички процеси (3+3, зимски семестар 2022/2023)	2,25
2.20	Форензичка имунологија (3+3, зимски семестар 2022/2023)	2,25
2.21	Одбрани поглавја од биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2023/2024)	2,25
2.22	Одбрани поглавја од имунологија (3+3, зимски семестар 2023/2024)	2,25
2.23	Современи истражувања во биохемија и физиологија (3+3, зимски семестар 2023/2024)	2,25
2.24	Метаболички процеси (3+3, зимски семестар 2023/2024)	2,25
2.25	Форензичка имунологија (3+3, зимски семестар 2023/2024)	2,25
3.	Одржување настава од трет циклус студии	
3.1	Редокс сигнализација и антиоксиданти (2+2, летен семестар, 2019/2020)	1,8
3.2	Физиологија на инфламаторните процеси (2+2, летен семестар, 2019/2020)	1,8
3.3	Редокс сигнализација и антиоксиданти (2+2, летен семестар, 2020/2021)	1,8
3.4	Физиологија на инфламаторните процеси (2+2, летен семестар, 2020/2021)	1,8
3.5	Редокс сигнализација и антиоксиданти (2+2, летен семестар, 2021/2022)	1,8
3.6	Физиологија на инфламаторните процеси (2+2, летен семестар, 2021/2022)	1,8
3.7	Редокс сигнализација и антиоксиданти (2+2, летен семестар, 2022/2023)	1,8
3.8	Физиологија на инфламаторните процеси (2+2, летен семестар, 2022/2023)	1,8
4.	Одржување на вежби (лабораториски)	
4.1	Физичка антропологија (етнологија и антропологија, 2+2, зимски семестар, 2019/2020)	0,9
4.2	Физичка антропологија (етнологија и антропологија, 2+2, зимски семестар, 2020/2021)	0,9
4.3	Физичка антропологија (етнологија и антропологија, 2+2, зимски семестар, 2021/2022)	0,9
5.	Подготовка на нов предмет – предавања	
5.1	Експериментални модели во нутриционизмот (прв циклус; студии по биологија, модул: нутриционизам; 2+2)	1

5.2	Лабораториски системи за квалитет (прв циклус; модул: биохемија и физиологија, молекуларна биологија со генетика; 2+2)	1
5.3	Општа физиологија I (прв циклус; модул: аналитичка биохемија; 3+3)	1
5.4	Општа физиологија II (прв циклус; модул: аналитичка биохемија; 2+2)	1
6.	Подготовка на нов предмет – вежби	
6.1	Општа физиологија I (прв циклус; модул: аналитичка биохемија; 3+3)	0,5
6.2	Општа физиологија II (прв циклус; модул: аналитичка биохемија; 2+2)	0,5
7.	Консултации со студенти	
	Консултации со студенти од насоките по горенаведените предмети за зимскиот и летниот семестар од академските: 2019/2020 (43+6+25+2+11), 2020/2021 (34+13+31+15+4+13), 2021/2022 (37+4+29+32+6+7+5), 2022/2023 (38+45+25+7+7), 2023/2024 (30+31)	1
8.	Ментор на дипломска работа	
	Ментор на 18 дипломски трудови.	3,6
9.	Член на комисија за оцена или одбрана на докторски труд	
	Член на комисијата за оцена или одбрана на докторски труд кај студентите: Маја Кузмановска, Чендрим Тачи, Сања Кипријановска.	2,1
10.	Член на комисија за оцена или одбрана на магистерски труд	
	Член на комисијата за оцена или одбрана на магистерски труд кај студентите: Марина Спировска, Марија Ангеловски, Хајал Ајдарче, Елена Колевска, Сара Величковиќ, Теодора Бужарова, Марија Николовска, Радослав Стојчевски.	2,4
12.	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа	
	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломската работа кај 42 студенти.	4,2
13.	Пакет материјали за одреден предмет	
	Пакет материјали за предавањата по предметите Општа физиологија I и Општа физиологија II (прв циклус; модул: аналитичка биохемија)	2
	Вкупно	141,65

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Ментор на докторски труд	
	Ментор на докторскиот труд на кандидатот Сашо Ристески (постапка во тек)	5
2.	Ментор на магистерски труд	

	Ментор на магистерскиот труд на кандидатите: Марина Спировска, Марија Ангеловски, Радослав Стојчевски, Сара Величковиќ, Симона Јаковчевска (постапка во тек), Алексеј Ташевски (постапка во тек)	12
3.	Учесник во национални научни проекти	
3.1	„Модернизирање на Лабораторијата за молекуларна биологија на ПМФ – Подобрување на капацитетите за научноистражувачката, наставната и апликативната дејност на Лабораторијата за молекуларна биологија на Институтот за биологија при Природно-математичкиот факултет во состав на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје“, научноистражувачки проект од посебен јавен интерес, Министерството за образование и наука (2021 – 2023 год.)	3
3.2	„BioMakerSpace“, проект од групата „Предизвик за воспоставување лаборатории за истражување, креирање и иновативност MAKERSPACE“, Фонд за иновации и технолошки развој (2023 год.)	3
3.3	„Унапредување на истражувачкиот капацитет на лабораториите на Институтот за биологија (2019 – 2021)“, научноистражувачки проект финансиран од УКИМ.	3
4.	Учесник во меѓународни научни проекти	
4.1	Проект со наслов „Effects of synthetic monocarbonyl curcumin analogs on diabetes via modulation of oxidative stress and inflammation“, поддржан од Research Innovation, Barbara and Donald Zucker Grant award for LHH/MEETH, 2022 год.	5
4.2	Проект со наслов „In vitro effects of experimental monocarbonyl analogs of curcumin on breast cancer progression“, поддржан од Gerald J. and Dorothy R. Friedman New York Foundation for Medical Research, 2023 год.	5
5.	Дел од монографија објавен во странство	
	Hadzi-Petrushev, N., Angelovski, M., Mladenov, M. Advanced Glycation End Products and Diabetes. In: Avtanski, D., Poretsky, L. (eds) Obesity, Diabetes and Inflammation. Contemporary Endocrinology. Springer, Cham, 2023.	4,8
6.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание кое има импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование	
6.1	Avtanski D, Reddy V, Stojchevski R, Hadzi-Petrushev N, Mladenov M. The microbiome in the obesity-breast cancer axis: diagnostic and therapeutic potential. Pathogens. 2023;12(12):1402.	7,02

6.2	Sazdova I, Keremidarska-Markova M, Dimitrova D, Mitrokhin V, Kamkin A, Hadzi-Petrushev N, Bogdanov J, Schubert R, Gagov H, Avtanski D, Mladenov M. Anticarcinogenic potency of ef24: an overview of its pharmacokinetics, efficacy, mechanism of action, and nanoformulation for drug delivery. <i>Cancers</i> . 2023;15(22):5478.	7,92
6.3	Kryeziu I, Reçica S, Thaçi Q, Kurshumliu F, Hadzi-Petrushev N, Basholli-Salihu M, Mladenov M, Sopi RB. Quercetin supplementation attenuates airway hyperreactivity and restores airway relaxation in rat pups exposed to hyperoxia. <i>Exp Biol Med</i> . 2023;248(17):1492–9.	6,72
6.4	Avtanski D, Hadzi-Petrushev N, Josifovska S, Mladenov M, Reddy V. Emerging technologies in adipose tissue research. <i>Adipocyte</i> . 2023;12(1):2248673.	6,78
6.5	Angelovski M, Spirovska M, Nikodinovski A, Stamatovski A, Atanasov D, Mladenov M, Hadzi-Petrushev N. Serum redox markers in uncomplicated type 2 diabetes mellitus accompanied with abnormal iron levels. <i>Cent Eur J Public Health</i> . 2023;31(2):133–9.	5,52
6.6	Josifovska S, Panov S, Hadzi-Petrushev N, Mitrokhin V, Kamkin A, Stojchevski R, Avtanski D, Mladenov M. Positive tetrahydrocurcumin-associated brain-related metabolomic implications. <i>Molecules</i> . 2023;28(9):3734.	7,56
6.7	Rendevski V, Aleksovski B, Mihajlovska Rendevska A, Hadzi-Petrushev N, Manusheva N, Shuntov B, Gjorgoski I. Inflammatory and oxidative stress markers in intracerebral hemorrhage: Relevance as prognostic markers for quantification of the edema volume. <i>Brain Pathology</i> . 2023;33(2):e13106.	8,64
6.8	Angelovski M, Hadzi-Petrushev N, Mitrokhin V, Kamkin A, Mladenov M. Myocardial infarction and oxidative damage in animal models: objective and expectations from the application of cysteine derivatives. <i>Toxicology Mechanisms and Methods</i> . 2023;33(1):1–17.	6,72
6.9	Mladenov M, Bogdanov J, Bogdanov B, Hadzi-Petrushev N, Kamkin A, Stojchevski R, Avtanski D. Efficacy of the monocarbonyl curcumin analog C66 in the reduction of diabetes-associated cardiovascular and kidney complications. <i>Mol Med</i> . 2022;28(1):129.	8,22
6.10	Atanasova-Panchevska N, Stojchevski R, Hadzi-Petrushev N, Mitrokhin V, Avtanski D, Mladenov M. Antibacterial and antiviral properties of tetrahydrocurcumin-based formulations: an overview of their metabolism in different microbiotic compartments. <i>Life</i> . 2022;12(11):1708.	6,72
6.11	Angelovski M, Hadzi-Petrushev N, Atanasov D, Nikodinovski A, Mitrokhin V, Avtanski D, Mladenov M. Protective effects of l-2-oxothiazolidine-4-carboxylate during isoproterenol-induced myocardial infarction in rats: <i>in vivo</i> study. <i>Life</i> . 2022;12(10):1466.	6,72
6.12	Zhang L, Li C, Wang S, Avtanski D, Hadzi-Petrushev N, Mitrokhin V, Mladenov M, Wang F. Tetrahydrocurcumin-	7,56

	related vascular protection: an overview of the findings from animal disease models. <i>Molecules</i> . 2022;27(16):5100.	
6.13	Thaçi Q, Reçica S, Kryeziu I, Mitrokhin V, Kamkin A, Sopi R, Hadzi-Petrushev N, Mladenov M. VIP/PACAP signaling as an alternative target during hyperoxic exposure in preterm newborns. <i>Physiol Res</i> . 2021;489–99.	6,06
6.14	Stamenkovska M, Hadzi-Petrushev N, Nikodinovski A, Gagov H, Atanasova-Panchevska N, Mitrokhin V, Kamkin A, Mladenov M. Application of curcumine and its derivatives in the treatment of cardiovascular diseases: a review. <i>International Journal of Food Properties</i> . 2021;24(1):1510–28.	6,54
6.15	Mitrokhin V, Gorbacheva L, Vachrushev N, Hadzi-Petrushev N, Kamkin A, Mladenov M. Cardiomyocytes' prolonged IL-2 incubation induces enhancement in L-type Ca ²⁺ channels mediated by inhibitory-kappaB kinase/nuclear factor-kappaB signalling. <i>Basic Clin Pharma Tox</i> . 2021;128(2):234–40.	6,66
6.16	Stamenkovska M, Thaçi Q, Hadzi-Petrushev N, Angelovski M, Bogdanov J, Reçica S, Kryeziu I, Gagov H, Mitrokhin V, Kamkin A, Schubert R, Mladenov M, Sopi RB. Curcumin analogs (B2BrBC and C66) supplementation attenuates airway hyperreactivity and promote airway relaxation in neonatal rats exposed to hyperoxia. <i>Physiol Rep</i> . 2020;8(16):e14555.	6,3
7.	Рецензија на научен/стручен труд	
7.1	BIOPHA-D-21-01982: Curcumin Analogue C66 Attenuates Obesity-induced Myocardial Injury by Inhibiting JNK-mediated Inflammation. <i>Biomedicine & Pharmacotherapy</i> , 2021.	0,2
7.2	LFS-D-21-04612: Hepatorenal protective effect of Nano-curcumin against Nano-copper oxide-mediated toxicity in rats: Behavioral performance, Antioxidant, Anti-inflammatory, Apoptosis, and Histopathology. <i>Life Sciences</i> , 2022.	0,2
7.3	EXG-D-20-00146: Antioxidant and Anti-aging properties of agar from brown seaweed <i>Laminaria digitata</i> (Hudson) in D-galactose induced Swiss albino mice. <i>Experimental Gerontology</i> , 2020	0,2
7.4	JBT-23-281: M2 macrophage-derived paracrine factor TNFSF13 affects the fibrogenic alterations in endothelial cells and cardiac fibroblasts by mediating the NF-κB and Akt pathway. <i>Journal of Biochemical and Molecular Toxicology</i> , 2024	0,2
7.5	UIVS-2023-0546: Exercise preconditioning mitigates brain injury after cerebral ischemia-reperfusion in rats by restraining TIMP1. <i>Journal of Investigative Surgery</i> , 2023	0,2
7.6	JBT-23-966: Advances in SIRT3 involvement in regulating autophagy-related mechanisms. <i>Journal of Biochemical and Molecular Toxicology</i> , 2023	0,2
7.7	JBT-22-162: Examination of Antimicrobial Effect of Fluoxetine in Experimental Sepsis Model: an in vivo study. <i>Journal of Biochemical and Molecular Toxicology</i> , 2022	0,2

7.8	NPX-22-0056: Activation of the Nrf2 Antioxidant Pathway by Longjing Green Tea Polyphenol in Mice Livers. Natural Product Communications, 2022	0,2
7.9	JBT-21-1007: Solasodine ameliorates ovalbumin-induced inflammatory perturbations in murine model of asthma. Journal of Biochemical and Molecular Toxicology, 2022	0,2
7.10	ID JBT-21-1149: The protective effects of keratinocyte growth factor 2 against phosgene-induced acute lung injury through improving inflammation, decreasing apoptosis and activating Wnt/beta-catenin pathway. Journal of Biochemical and Molecular Toxicology 2022	0,2
7.11	JBT-21-422: Silencing of IGF2BP1 restrains ox-LDL-induced lipid accumulation and inflammation by reducing RUNX1 expression and promoting autophagy in macrophages. Journal of Biochemical and Molecular Toxicology, 2021	0,2
7.12	Title: Protective effect of hydrogen following different routes of administration against oxidative stress in D-galactose-induced aging mice. Journal of Inflammation Research, 2021	0,2
7.13	JBT-20-954: Genetic variation in CYP1A1 and AHRR genes increase the risk of systemic lupus erythematosus and exacerbate disease severity in smoker patients; a concrete evidence for gene and environment interaction. Journal of Biochemical and Molecular Toxicology, 2021	0,2
7.14	JBT-20-622: Betulinic acid abates N-Nitrosodimethylamine-induced changes in lipid metabolism, oxidative stress and inflammation in liver and kidney of Wistar rats. Journal of Biochemical and Molecular Toxicology, 2021	0,2
7.15	Title: Lack of lymphocytes compromise heat tolerance in mice through enhanced inflammatory response during heat stroke. Scientific Reports, 2021	0,2
7.16	JBCPP.2019.0374: Ascorbic acid supplementation mitigate sodium benzoate food additives toxicity in Wistar rats. Journal of Basic and Clinical Physiology and Pharmacology, 2020	0,2
7.17	HPC-00508-2024-01: Age-related features of changes in non-specific and specific indicators in the body of rats when drinking water with different concentrations of nitrates. Health Problems of Civilization, 2024	0,2
7.18	HPC-00346-2022-01: Influence of unithiol on the dynamics of indicators of bile-forming and absorptive-release function of the liver in the conditions of mechanical injury on the background of poisoning by zinc and copper salts. Health Problems of Civilization, 2022	0,2
7.19	ijms-2724718: Analgesic, Anti-inflammatory, and Chondroprotective Activities of Siritia grosvenorii Residual Extract. International Journal of Molecular Sciences, 2023	0,2
7.20	processes-2592997: Investigating the Microwave-Assisted Extraction Conditions and Antioxidative and Anti-inflammatory Capacities of Symphytum officinale WL Leaves. Processes, 2023	0,2

7.21	molecules-2557032: Advances and challenges in plant sterol research: (bio)chemistry, analysis, applications and industrial production. Molecules, 2023	0,2
7.22	molecules-2435887: In Vivo Assessment of Hexane Extract from Endlicheria paniculata Branches and Its Main Compound, Methyldehydrodieugenol B, on Murine Sponge-Induced Inflammation. Molecules, 2023	0,2
7.23	brainsci-2422998: Hydrogen-rich saline, a novel neuroprotective agent in cerebral ischemia via the ROS-NLRP3 inflammasome signaling pathway in vivo and in vitro. Brain Sciences, 2023	0,2
7.24	ijerph-2244260: Stingless bee (Heterotrigona Itama) honey and its phenolic-rich fraction ameliorate oxidant-antioxidant balance through KEAP1-NRF2 signalling pathway. International Journal of Environmental Research and Public Health, 2023	0,2
7.25	foods-2173433: The Effect and Mechanism of Corilagin from Euryale Ferox Salisb Shell on LPS-Induced Inflammation in Raw264.7 Cells. Foods, 2023	0,2
7.26	applsci-2178150: Assessment of phenolic composition, antioxidant and anti-aging activities of Honey from Pittosporum undulatum Vent. naturalized in the Azores archipelago (Portugal). Applied Sciences, 2023	0,2
7.27	molecules-2053412: Effect of bear garlic addition on the chemical composition, microbiological quality, antioxidant capacity and degree of proteolysis in soft rennet cheeses produced from milk of Polish Red and Polish Holstein-Friesian cows. Molecules, 2022	0,2
7.28	nutrients-2022289: Evaluation of Biological Activities and Medicinal Properties of Honey Drops and Honey Lozenges. Nutrients, 2022	0,2
7.29	life-1964927: Nutraceuticals for Complementary Treatment of Multisystem Inflammatory Syndrome in Children: A Perspective from Their Use in COVID-19. Life, 2022	0,2
8.	Учество на научен/стручен собир со реферат – усна презентација	
	Angelovski M, Atanasov D, Stojchevski R, Mladenov M, Stamatovski A, Hadzi-Petrushev N. Serum Redox Markers in Uncomplicated Type 2 Diabetes Mellitus Accompanied with Abnormal Iron Levels. 3rd Regional Congress of Physiological Societies, 5th Congress of Croatian Physiological Society, 2022	1
9.	Апстракти објавени во зборник на конференција – меѓународна	
9.1	Angelovski M, Atanasov D, Mladenov M, Hadzi-Petrushev N. Effects of L-2-Oxothiazolidine-4-carboxylate on isoproterenol-induced acute myocardial infarction in rats. Maced Pharm Bull. 2020;66(03):17–8.	1
9.2	Reçica S, Kryeziu I, Thaçi Q, Kurshumliu F, Mladenov M, Hadzi-Petrushev N, Sopi RB, Basholli-Salihi M. Resveratrol prevents hyperoxia-induced lung inflammation. The FASEB Journal. 2020;34(S1):1–1.	1

9.3	Stojchevski R, Hadzi-Petrushev N, Mladenov M, Bogdanov J, Velichkovikj S, Poretsky L, Avtanski DB. THU557. Effects of two experimental monocarbonyl analogs of curcumin (MACs) on breast cancer growth, migration, and epithelial-to-mesenchymal transition (EMT). Journal of the Endocrine Society. 2023;7(Supplement_1):bvad114.2183.	1
9.4	Todorovska I, Dragarska K, Hadzi-Petrushev N, Mladenov M, Bogdanov J. Investigating the structural features of some monocarbonyl curcuminoids: insights into their pharmacological profile. 2023. 26th Congress of SCTM, Ohrid, Macedonia	1
9.5	Dragarska K, Todorovska I, Stojchevski R, Hadzi-Petrushev N, Mladenov M, Dimiter B Avtanski, Bogdanov J. Design and in vitro evaluation of monocarbonyl curcumin analogs eliciting breast cancer cytotoxicity. 2023. 26th Congress of SCTM, Ohrid, Macedonia	1
9.6	Stojchevski R, Angelovski M, Velichkovikj S, Hadzi-Petrushev N, Bogdanov JB, Mladenov M, Poretsky L, Avtanski D. 1807-PUB: Monocarbonyl curcumin analogs C66 and B2BrBC improve redox status in streptozotocin-induced diabetic rats. Diabetes. 2023;72(Supplement_1):1807-PUB.	1
9.7	Stojchevski R, Angelovski M, Velichkovikj S, Hadzi-Petrushev N, Mladenov M, Bogdanov JB, Poretsky L, Avtanski D. 557-P: Effect of monocarbonyl curcumin analogues C66 and B2BrBC on pancreatic expression of genes related to insulin signaling pathway and oxidative stress in streptozotocin-induced diabetes. Diabetes. 2022;71(Supplement_1):557-P.	1
9.8	Rendevski V, Aleksovski B, Mihajlovska Rendevska A, Hadzi-Petrushev N, Gjorgoski I. Interactive mathematical software for the prediction of the risk of early in-hospital mortality in patients with intracerebral hemorrhage based on pro-inflammatory and oxidative stress markers: a challenge in modern clinical therapeutic strategies. Abstract Book 2023. Mind & Brain – 62nd INPC. Croatia. 2023.	1
	Вкупно	167,26

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активноста:	Поени
1.	Координатор во подготовката на елаборат за нова студиска програма	
1.1	Елаборат за акредитација на студиската програма од прв циклус студии – Молекуларна биологија со генетика, акредитација 2023 год.	1
1.2	Елаборат за студиската програма од втор циклус студии – Биохемија и физиологија, акредитација, 2023 год.	1
2.	Учество во промотивни активности на Факултетот	
	Учество во научно-популарната емисија „Научен спектар“, МРТ, 2023 год.	0,5
3.	Учество во работата на комисији за државни натпревари	

3.1	6. Македонска олимпијада по биологија, 2023/2024 год. (селекционен натпревар за учество на Интернационалната олимпијада по биологија, 2024 година)	1
3.2	Државен натпревар по биологија за учениците од средните училишта за 2023/2024 година	1
3.3	5. Македонска олимпијада по биологија, 2022/2023 год. (селекционен натпревар за учество на Интернационалната олимпијада по биологија, 2023 година)	1
3.4	Државен натпревар по биологија за учениците од средните училишта за 2022/2023 година	1
3.5	Државен натпревар по биологија за учениците од средните училишта за 2021/2022 година	1
3.6	Државен натпревар по биологија за учениците од средните училишта за 2020/2021 година	1
3.7	Државен натпревар по биологија за учениците од средните училишта за 2019/2020 година	1
4.	Член на меѓународна жири-комисија	
	Член на жири-комисијата на Интернационалната биолошка олимпијада (IBO) одржана во Обединети Арапски Емирати, 2023 год.	2
Дејности од поширок интерес		
1.	Член на универзитетска комисија	
	Координатор од областа на природно-математичките науки во Советот на Центарот за кариера на УКИМ	1
2.	Член на факултетска комисија	
2.1	Комисија за набавка на храна за лабораториски животни, 2021 год.	0,5
2.2	Комисија за набавка на компримирани и втечнети гасови, 2021, 2023 год.	0,5
2.3	Комисија за набавка на електрофизиолошка опрема, 2023 год.	0,5
2.4	Комисија за спроведување на редовен попис (2019 – 2023 год.)	0,5
2.5	Комисија за набавка на информатичка опрема (2023 год.)	0,5
2.6	Комисија за набавка на реагенси и потрошен материјал за научноистражувачката и наставната дејност (2020 год.)	0,5
3.	Член на комисија за избор во звање	
	Рецензентска комисија за избор на еден асистент во наставно-научни области: физиологија и имунологија на Институтот за биологија при Природно-математичкиот факултет во Скопје (конкурс објавен на 26.11.2021 год.).	0,2
Вкупно		15,7

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	141,65
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	167,26
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	15,7
Вкупно	324,61

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

**Д-р Митко Младенов, редовен професор
на ПМФ – Скопје, с.р.**

**Д-р Сузана Диневска-Ќовкаровска,
редовен професор на ПМФ – Скопје, с.р.**

**Д-р Биљана Миова, редовен професор
на ПМФ – Скопје, с.р.**

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАСТАВНО-НАУЧНИТЕ ОБЛАСТИ: ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА, (ПРЕДМЕТ: ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА), ТУРИСТИЧКА ПОЛИТИКА (ПРЕДМЕТ: СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ТУРИЗМОТ), РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА (ПРЕДМЕТ: ГЕОГРАФИЈА НА ЕВРОПА) И ДРУГИ СПЕЦИФИЧНИ ПОДРАЧЈА (ПРЕДМЕТ: ОСНОВИ НА ТУРИЗМОЛОГИЈАТА) НА ИНСТИТУТОТ ЗА ГЕОГРАФИЈА ПРИ ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Со Одлука на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје бр. 02-1092/2 од 21.5.2024 г., донесена на седницата од 30.5.2024 г., избрани сме за рецензенти по пријавата на д-р Христина Пецо Димеска Трајкова, доктор по географски науки, доставена по објавениот конкурс во јавните гласила „Слободен печат“ и „Коха“ од 17.4.2024 г., за избор на еден наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области: туристичка географија (предмет: Туристичка географија), туристичка политика (предмет: Стратегија за развој на туризмот), регионална географија (предмет: Географија на Европа) и други специфични подрачја (предмет: Основи на туризмологијата) на Институтот за географија при Природно-математичкиот факултет во Скопје.

Комисијата во состав: д-р Никола Панов, редовен професор (во пензија) на Природно-математичкиот факултет, д-р Ристо Мијалов, редовен професор на Природно-математичкиот факултет, и д-р Благоја Маркоски, редовен професор на Природно-математичкиот факултет, ги разгледа пријавата и доставената документација од единствениот пријавен кандидат, д-р Христина Димеска Трајкова, доцент на Институтот за географија при ПМФ во Скопје, и го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научните области: туристичка географија (предмет: Туристичка географија), туристичка политика (предмет: Стратегија за развој на туризмот), регионална географија (предмет: Географија на Европа) и други специфични подрачја (предмет: Основи на туризмологијата), во предвидениот рок се пријави д-р Христина Димеска Трајкова, доцент на Институтот за географија при Природно-математичкиот факултет во Скопје.

Кандидатката, согласно со условите во конкурсот, ги има доставено потребните документи.

БИОГРАФСКИ ПОДАТОЦИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Кандидатката д-р Христина Димеска Трајкова е родена на 1.11.1984 г. во Прилеп. Основното и средното образование го завршила во Прилеп. На Институтот за географија при Природно-математичкиот факултет во Скопје се запишала во учебната 2003/2004 година, а дипломирала на 26.9.2008 година.

На 30.12.2011 година го одбрала магистерскиот труд со наслов: „Можности за развој на туризмот во Мариово“, со што се стекнала со академски степен – магистер по географски науки.

На докторски студии се запишала во учебната 2015/2016 на Институтот за географија при Природно-математичкиот факултет. Докторскиот труд со наслов: „Културниот туризам во Република Македонија и неговото влијание во општествениот развој на земјата“ го пријавила на 14.6.2017 г. На 29.5.2019 г., ја одбрала докторската дисертација под менторство на проф. д-р Никола Панов, редовен професор (во пензија) на Институтот за географија при Природно-математичкиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Со тоа се стекнала со научниот степен доктор на географски науки.

Од 1.9.2012 г., кандидатката е ангажирана како стручен соработник на Институтот за географија при ПМФ.

На 16.2.2015 г., кандидатката е избрана во звањето помлад асистент на Институтот за географија при ПМФ.

На 5.12.2017 г., кандидатката е избрана во звањето асистент на Институтот за географија при ПМФ.

На 17.10.2019 г., кандидатката е избрана во звањето доцент на Институтот за географија при ПМФ.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од почетокот на кариерата, како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања, објавени во Билтенот на УКИМ бр. 1092 од 15.1.2015 година, бр. 1156 од 1.11.2017 година и бр. 1200 од 1.10.2019 година, како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатката од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

НАУЧНИ, СТРУЧНИ, ПЕДАГОШКИ И ДРУГИ ОСТВАРУВАЊА НА КАНДИДАТКАТА ОД ПОСЛЕДНИОТ ИЗБОР ДО ДЕНОТ НА ПРИЈАВАТА

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на Институтот за географија при Природно-математичкиот факултет во Скопје, кандидатката д-р Христина Димеска Трајкова како доцент изведува настава на прв и втор циклус студии. На прв циклус, ангажирана е на студиските програми: Наставна географија (предмети: Географија на Европа, Сообраќајна географија, Туристичка географија, како и на студиската програма Туризам (предмети: Основи на туризмологијата, Туристичка географија, Стратегија за развој на туризмот, Деловно-туристичка комуникација). На втор циклус студии, изведува настава на студиската програма Спортски туризам на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје при УКИМ (предмет: Основи на туризмологијата). Кандидатката изведува и вежби по предметите наведени во Образец 2.

Кандидатката била ментор и член на комисија на повеќе дипломски трудови.

Кандидатката е автор на рецензирано учебно помагало под наслов: „Практикум по основи на туризмологијата“.

Обемот на досегашното ангажирање во наставата, теренската настава, учеството во подготовката на наставни содржини, како и коректниот однос со студентите, укажуваат на зрелоста на кандидатката во процесот на изведувањето на наставно-образовната дејност на Институтот.

Научноистражувачка дејност

Д-р Христина Димеска Трајкова има објавено вкупно 18 научни трудови од областа на туризмот, од кои 6 труда објавени во меѓународни научни списанија (4 во изборниот период) и 12 труда со оригинални научни резултати, објавени во зборник на трудови од научен собир со меѓународен уредувачки одбор (1 во изборниот период).

Д-р Христина Димеска Трајкова учествувала како член во два научни проекта во областа туризам.

Трудови објавени до изборот за вонреден професор:

1. Dimeska Trajkova H., (2023): Sports events tourism through visitors perception - The case of the European volleyball championship in Skopje, Geographical reviews, Skopje, 54-55, pp. 117-128;
2. Dimeska Trajkova H., Panov D., Nedelkovski V., (2023): A critical review of sports events. The case of Skopje, International Journal of Scientific Issues in Physical Education, Sport and Health, vol.12, n 2, pp.3-8;
3. Dimeska Trajkova H., Panov D. (2020): The impact of covid 19 on the travel agencies as well as the success of measures dealing with the consequences of the pandemic in North Macedonia, Geographical reviews, Skopje, 52-2019, pp. 51-63;
4. Dimeska Trajkova H., (2019): Analysis of tourism competitiveness. The case of cultural heritage tourism in North Macedonia, International scientific symposium new trends in Geography, October 3 - 4, Ohrid, Republic of North Macedonia, pp.317-328;
5. Dimeska Trajkova H., (2019): Competitiveness of North Macedonia as a cultural tourism destination: the analysis of selected competitiveness indicators, Geographical reviews, Skopje, 52-2019, pp. 171-180;
6. Panov N., Dimeska H., Panov D. (2017): Some aspects of the crises and their influence over tourism, Зборник радова Меѓународна научна конференција “Геополитички процеси у савременом евроазијском простору“, Бања Лука, стр. 331-341;

7. Dimeska H., (2017): Creative tourism as a new paradigm in the development of cultural tourism in the Republic of Macedonia, Proceedings of the third international scientific conference Geobalcanica 2017, 20-21.05.2017, Skopje, Republic of Macedonia, pp. 153-160;
8. Dimeska H., Panov N.(2017): Analysis of the condition of the low cost companies and their connection to the tourism development in the Republic of Macedonia, Proceedings of the third international scientific conference Geobalcanica 2017, 20-21.05.2017, Skopje, Republic of Macedonia, pp. 161-168;
9. Dimeska H., Panov D. (2016): Analysis of basic principles of school excursions and the conditions of the receptive venues in Republic of Macedonia, Geographical reviews, Skopje, 49-2016, pp. 69-75;
10. Dimeska H., Panov N. (2015): Shar mountain – benefits and disadvantages in tourism development by proclamation in national park, Proceedings from the Vth congress of geographers of the Republic of Macedonia, Skopje, pp. 139-145;
11. Panov N., Taleska M., Dimeska H. (2013): Demographic aspects of territorial Distribution and Urbanization Level in the Republic of Macedonia, Macedonian Academy of Sciences and Arts, Section of National, Mathematical and Biotechnical Sciences – Contributions 34, Skopje, 1-2, pp. 59-68;
12. Panov N., Taleska M., Dimeska H. (2013): Foreign direct investments in the Republic of Macedonia and their participation in tourism industry, Proceedings from the International conference “Possibilities and prospects for foreign Investments in the Republic of Srbija”, Belgrad, pp. 497-516;
13. Panov N., Taleska M., Dimeska H. (2013): The rural tourism in the region of Mariovo – General Review of the possibilities and the perspectives of the development of rural tourism, Proceedings from the International symposium “Ohrid 2013”, Problems and perspectives on hilly mountain areas, Ohrid, pp. 407-412;
14. Panov N., Taleska M., Dimeska H. (2013): The importance of mountain regions for tourism development in Republic of Macedonia, Proceedings from the International symposium “Ohrid 2013”, Problems and perspectives on hilly mountain areas, Ohrid, pp. 547-558;
15. Dimeska H., Mijalova K. (2013): Events and their impact of tourism – The case of Skopje, Proceedings from the 3-th International Scientific Congress – Biennale, Skopje, pp. 274-280;
16. Panov N., Taleska M., Dimeska H. (2013): Development of mountain tourism in the Republic of Macedonia, with special references to Bistra mountain and National park “Mavrovo”, Proceedings from the Contemporary Trends in Tourism and Hospitality - СТТН 2013, Novi Sad, pp. 629-637;
17. Панов Н., Талеска М., Димеска Х. (2013): Манифестациите како дел од културното наследство и нивната улога во развојот на туризмот во Република Македонија, Зборник од 1-вата Меѓународна конференција за Културно Наследство, Медиуми и Туризам, Охрид, стр. 204-218;
18. Димеска Х., (2010): Влијанието на природните и антропогените фактори во развојот на туризмот во Мариовскиот Регион, Зборник од Четвртиот конгрес на географите на Македонија, Дојран, стр. 285-295;

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Д-р Христина Димеска Трајкова активно е вклучена во стручно-апликативната работа на Институтот за географија и дејноста поврзана со географијата и туризмот. Кандидатката активно учествувала во работата на повеќе факултетски комисии, како и во промотивните активности на Институтот за географија и Природно-математичкиот факултет.

Како претседател на Македонското географско друштво (2022 г. -), кандидатката раководела со Комисијата за натпревари по географија во средните училишта, и активно била вклучена во реализација и спроведување на општинските, регионалните и државните натпревари по географија. Исто така, во нејзиниот мандатен период се организирани Свечената академија по повод над 150 години македонска географска мисла и 100 години организирано географско образование во Македонија, како и Шестиот конгрес на македонските географи со меѓународно учество.

Во процесот на секојдневното работење, активно е вклучена во разни активности на Институтот поврзани со наставната, научната, организационата и теренската дејност. Соодветно

на институцијата, работните задачи ги извршува совесно и целосно, со правилно воспоставена комуникација со студентите и колегите.

Оценка од самоevaluација

Кандидатката д-р Христина Димеска Трајкова доби позитивна оценка од анонимно спроведената анкета на студентите на Природно-математичкиот факултет.

Врз основа на горенаведеното, слободни сме да го дадеме следниов

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на целокупната доставена документација и личното познавање на кандидатката, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува наставно-образовната, научноистражувачката и стручно-апликативната дејност, како и дејноста од поширок интерес на д-р Христина Димеска Трајкова.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатката од последниот избор до денес, Комисијата заклучи дека д-р Христина Димеска Трајкова поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти-докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избрана во звањето **вонреден професор** во наставно-научните области: туристичка географија (предмет: Туристичка географија), туристичка политика (предмет: Стратегија за развој на туризмот), регионална географија (предмет: Географија на Европа) и други специфични подрачја (предмет: Основи на туризмологијата).

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

**Д-р Никола Панов, редовен професор во пензија,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.**
**Д-р Ристо Мијалов, редовен професор,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.**
**Д-р Благоја Маркоски, редовен професор,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.**

ОБРАЗЕЦ 1
ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат:

Христина Пецо Димеска Трајкова

Институција:

Природно-математички факултет – Скопје

Научна област:

ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА (предмет: Туристичка географија), ТУРИСТИЧКА ПОЛИТИКА (предмет: Стратегија за развој на туризмот), РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА (предмет: Географија на Европа) и ДРУГИ СПЕЦИФИЧНИ ПОДРАЧЈА (предмет: Основи на туризмологијата)

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – ВОНРЕДЕН
ПРОФЕСОР/НАУЧНО ЗВАЊЕ – ВИШ НАУЧЕН СОРАБОТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус * Просечниот успех на прв циклус изнесува: 8,17. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 10. Просечниот успех изнесува 9,35 за интегрираните студии.	да
2	Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научната област: географија; поле: туризам; подрачје: туризмот и културното наследство.	
3	Објавени најмалку четири научни труда** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор	да
3.2	Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	да
3.2.1.	1. Назив на научното списание: Geographical reviews, vol. 52 2. Меѓународен уредувачки одбор од 9 држави (Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Италија, Македонија, Обединето Кралство, Словенија, Србија, Турција, Хрватска) 3. Наслов на трудот: Competitiveness of North Macedonia as a cultural tourism destination: the analysis of selected competitiveness indicators, pp. 171-180 4. Година на објава: 2019	
3.2.2.	1. Назив на научното списание: Geographical reviews, vol. 53 2. Меѓународен уредувачки одбор од 9 држави (Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Италија, Македонија, Обединето Кралство, Словенија, Србија, Турција, Хрватска)	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	3. Наслов на трудот: The impact of Covid 19 on the travel agencies as well as the success of measures dealing with the consequences of the pandemic in North Macedonia, pp. 51-63 4. Година на објава: 2020	
3.2.3	1. Назив на научното списание: Geographical reviews, vol. 54-55 2. Меѓународен уредувачки одбор од 9 држави (Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Италија, Македонија, Обединето Кралство, Словенија, Србија, Турција, Хрватска) 3. Наслов на трудот: Sports events tourism through visitors perception - The case of the European volleyball championship in Skorje, pp. 117-128 4. Година на објава: 2022	
3.2.4	1. Назив на научното списание: International Journal of Scientific Issues in Physical Education, Sport and Health, vol.12, n 2 2. Меѓународен уредувачки одбор од 10 држави (Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Италија, Македонија, Словачка, Словенија, Србија, Турција, Хрватска, Црна Гора, Шпанија) 3. Наслов на трудот: A critical review of sports events. The case of Skorje pp. 3-8 4. Година на објава: 2023	
3.5	Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји	да
3.5.1	1. Назив на зборникот: Proceedings of the international scientific symposium: New trends in geography 2. Назив на меѓународниот собир: International scientific symposium: New trends in geography 3. Имиња на земјите: Македонија, Полска, Словенија, Шведска, Србија, Бугарија, Хрватска, БиХ, Албанија 4. Наслов на трудот: Analysis of tourism competitiveness. The case of cultural heritage tourism in North Macedonia, pp. 317-327 5. Година на објава: 2019	
4	Претходен избор во наставно-научно звање – доцент, 1.10.2019 година, Билтен бр. 1200	
5	Има способност за изведување на високообразовна дејност	да

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Никола Панов, редовен професор во пензија,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.
Д-р Ристо Мијалов, редовен професор,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.
Д-р Благоја Маркоски, редовен професор,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2

КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Христина Пецо Димеска Трајкова
Институција: Природно-математички факултет – Скопје
Научна област: ТУРИСТИЧКА ГЕОГРАФИЈА (предмет: Туристичка географија), ТУРИСТИЧКА ПОЛИТИКА (предмет: Стратегија за развој на туризмот), РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА (предмет: Географија на Европа) и ДРУГИ СПЕЦИФИЧНИ ПОДРАЧЈА (Основи на туризмологијата)

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Одржување на настава	
1.1.	Одржување на настава од прв циклус	
	2019 – 2020, летен семестар Туристичка географија (неделен фонд = 3) Географија на Европа (неделен фонд = 3) Географски регии на светот (неделен фонд = 2) 2020 – 2021, зимски семестар Основи на туризмологијата (неделен фонд = 2) Аграрот во функција на туризмот (неделен фонд = 3) 2020 – 2021, летен семестар Туристичка географија (неделен фонд = 3) Географија на Европа (неделен фонд = 3) Географски регии на светот (неделен фонд = 2) 2022 – 2023, зимски семестар Основи на туризмологијата (неделен фонд = 2) Стратегија за развој на туризмот (неделен фонд = 3) 2022 – 2023, летен семестар Туристичка географија (неделен фонд = 3) Географија на Европа (неделен фонд = 3) 2023 – 2024, зимски семестар Стратегија за развој на туризмот (неделен фонд = 3) Основи на туризмологијата (неделен фонд = 2) Туристичко-деловна комуникација (неделен фонд=2) 2023 – 2024, летен семестар Туристичка географија (неделен фонд = 2) Туристичка географија на Република Македонија (неделен фонд = 2) Сообраќајна географија (неделен фонд = 2) (вкупно: $45 \cdot 15 \cdot 0,04 = 27$)	27
1.2.	Одржување на настава од втор циклус	
	2020-2021, летен семестар Основи на туризмологијата (вкупно: $4 \cdot 15 \cdot 0,05 = 3$)	3
2.	Настава во школи и работилници	
	1. Учесник на вебинар на тема Business Planning in Uncertain Times, held by Rebuilding Heritage, London, 10 December 2020; 2. Учесник на 5. Конференција за дојдовен туризам „5 th Macedonian travel marketplace, tourism challenges and	8

	<p>digital opportunities, NAITM, 25-26.02.2021, Skopje, Macedonia;</p> <p>3. Учесник на вебинар: Бесплатна обука за дигитален маркетинг во туризам, УСАИД, Линк Акрос, дел од проектот GrowBiz, 9.3.2021, Скопје, Македонија;</p> <p>4. Учесник на вебинар: "From the Barents Sea to the Balkans - The BEST for the European Green Belt", Mar 26, 2021, Amsterdam, Berlin, Rome, Stockholm, Vienna;</p> <p>5. Учесник на 14th World agri tourism day - International conference on agri tourism, Rural Woman Sustainable Entrepreneurship, Opportunities Through Agri Tourism, May 15-16, 2021, India;</p> <p>6. Учесник на информативна сесија за ЕУСАИР „Поддршка од ЕУ за спроведување на Стратегијата на ЕУ за Јадранско-јонскиот Регион во Република Северна Македонија“, 5 јуни 2023, Секретаријат за европски прашања, Скопје, С. Македонија;</p> <p>7. Учесник на вебинар: Биодиверзитетот и геодиверзитетот во заштитените подрачја, Македонско еколошко друштво, Македонско биолошко друштво и Македонско географско друштво, Скопје, Северна Македонија, 26.5.2021;</p> <p>8. Учесник на "Tourism Review Webinar: Writing High-Quality Manuscripts, Emerald Publishing, 21 March, 2024.</p> <p style="text-align: right;">(вкупно: $8*1=8$)</p>	
3.	Одржување на теренска настава	
	<p>Настава за студентска пракса</p> <p>2020 – 2021, зимски семестар $(3*15*0,04=1,8)$</p> <p>2020 – 2021, летен семестар $(3*15*0,04=1,8)$</p> <p>2022 – 2023, зимски семестар $(3*15*0,04=1,8)$</p> <p>2022 – 2023, летен семестар $(3*15*0,04=1,8)$</p> <p style="text-align: right;">(вкупно: $1,8*4=7,2$)</p>	7,2
4.	Одржување на вежби на прв циклус	
	<p>2019 – 2020, зимски семестар</p> <p>Основи на туризмологијата (неделен фонд = 2)</p> <p>Селски туризам (неделен фонд = 2)</p> <p>Туристички агенции (неделен фонд = 2)</p> <p>Хотелиерство (неделен фонд = 2)</p> <p>Стратегија за развој на туризмот (неделен фонд = 2)</p> <p>Туристичка географија на Република Македонија (неделен фонд = 2)</p> <p>2019 – 2020, летен семестар</p> <p>Туристичка географија (неделен фонд = 2)</p> <p>Географија на Европа (неделен фонд = 2)</p> <p>Географски регии на светот (неделен фонд = 2)</p> <p>2020 – 2021, зимски семестар</p> <p>Основи на туризмологијата (неделен фонд = 2)</p> <p>Аграрот во функција на туризмот (неделен фонд = 2)</p> <p>2022 – 2023, зимски семестар</p> <p>Основи на туризмологијата (неделен фонд = 2)</p> <p>Стратегија за развој на туризмот (неделен фонд = 2)</p> <p>2022 – 2023, летен семестар</p> <p>Туристичка географија (неделен фонд = 3)</p> <p>Географија на Европа (неделен фонд = 2)</p> <p>2023 – 2024, зимски семестар</p> <p>Стратегија за развој на туризмот (неделен фонд = 2)</p>	21,2

	<p>Основи на туризмологијата (неделен фонд = 2) Туристичко-деловна комуникација (неделен фонд=2) 2023 – 2024, летен семестар Туристичка географија (неделен фонд = 2) Туристичка географија на Република Македонија (неделен фонд = 2) Сообраќајна географија (неделен фонд = 2) (вкупно: $42*15*0,03=21,2$)</p>	
5.	Подготовка на нов предмет	
5.1.	Подготовка на предавања	
	<p>Географија на Европа Географски регии во светот Аграрот во функција на туризмот Туристичко-деловна комуникација Туристичка географија на Република Македонија Сообраќајна географија (вкупно: $6*1=6$)</p>	6
5.2.	Подготовка на вежби	
	<p>Географија на Европа Географски регии во светот Аграрот во функција на туризмот Туристичко-деловна комуникација Туристичка географија на Република Македонија Сообраќајна географија (вкупно: $6*0,5=3$)</p>	3
6.	Консултации со студенти	
	<p>2019 – 2020, зимски семестар (151*0,002=0,3) 2019 – 2020, летен семестар (106*0,002=0,2) 2020 – 2021, зимски семестар (136*0,002=0,3) 2022 – 2023, зимски семестар (70*0,002=0,1) 2022 – 2023, летен семестар (48*0,002=0,1) 2023 – 2024, зимски семестар (10*0,002=0,1) 2023 – 2024, летен семестар (15*0,002=0,1) (вкупно: 1,2)</p>	1,2
7.	Ментор на дипломска работа	
	(вкупно: $3*0,2=0,6$)	0,6
7.1.	Член на комисија за оцена или одбрана на дипломска работа	
	(вкупно: $3*0,1=0,2$)	0,2
8.	Позитивно-рецензирана збирка задачи или практикум	4
	<p>Практикум по Основи на туризмологијата, автор. Издавач: Студентски сервис, 2024</p>	
9.	Пакет материјали за одреден предмет	
	<p>Географски регии на светот Туристичко-деловна комуникација Туристичка географија на Република Македонија Основи на туризмологијата (втор циклус) (вкупно: $4*1=4$)</p>	4
	Вкупно	85,4

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Учесник во национален научен проект	
	1. Стратегија за развој на туризмот на Општина Демир Хисар, акциски план за период 2021 – 2024 (експерт за туризам, 2019 – 2020) 2. „ТЕРА ВИНО“. Изработка на Студија за енеотуризам. ИРА-СВС МК-GR; преку БДС Консалтинг, Скопје. (експерт за туризам, 2019 – 2020)	6
2.	Трудови со оригинални научни резултати, објавени во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	
	1. Dimeska Trajkova H., (2023), Sports events tourism through visitors perception - The case of the European volleyball championship in Skopje, Geographical reviews, Skopje, 54-55, pp. 117-128 2. Dimeska Trajkova H. , Panov D., Nedelkovski V., (2023), A critical review of sports events. The case of Skopje, International Journal of Scientific Issues in Physical Education, Sport and Health, vol.12, n 2, pp.3-8 3. Dimeska Trajkova H. , Panov D. (2020), The impact of covid 19 on the travel agencies as well as the success of measures dealing with the consequences of the pandemic in North Macedonia, Geographical reviews, Skopje, 52-2019, pp. 51-63 4. Dimeska Trajkova H. , (2019), Competitiveness of North Macedonia as a cultural tourism destination: the analysis of selected competitiveness indicators, Geographical reviews, Skopje, 52-2019, pp. 171-180 (вкупно: 4,5+4,5+4+5=18)	18
3.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на трудови од научен/стручен собир каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји	
	Dimeska Trajkova H., (2019) Analysis of tourism competitiveness. The case of cultural heritage tourism in North Macedonia, International scientific symposium new trends in geography, October 3 - 4, Ohrid, Republic of North Macedonia, pp.317-328	5
4.	Рецензија на научен/стручен труд	
	1. Рецензент во научно списание 2.1. Journal of the Geographical Institute "Jovan Cvijić" SASA (3 научни труда) 2. Мислење по авторезиме за докторска дисертација 2.1. „Дигитализација во хотелиерството: Примена на big data во хотелското гостинско искуство“ од м-р Цветанка Ристова, архивски број 02/09 од 17.11.2020 2.2. „Истражување на влијанието на квалитетот врз успешноста на деловните субјекти во	1

	угостителството“, од кандидатката м-р Дафинка Муцунска, архивски број 02/09 од 31.8.2023 (вкупно: $5 * 0,2 = 1$)	
5.	Пленарно предавање на научен/стручен собир	
	Свечена академија по повод над 150 години македонска географска мисла и 100 години организирано географско образование	2
6.	Секциско предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество	
	Dimeska Trajkova H., (2019) Analysis of tourism competitiveness. The case of cultural heritage tourism in North Macedonia, International scientific symposium new trends in geography, October 3 - 4, Ohrid, Republic of North Macedonia, pp.317-328	2
	Вкупно	34

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Учество во работа на комисији за државни натпревари 2019 – 2020, 2020 – 2021, 2021 – 2022, 2022 – 2023, 2023 – 2024 (вкупно: $5 * 1 = 5$)	5
Дејности од поширок интерес		
1.	Член на уредувачки одбор на меѓународно научно/стручно списание Central European Journal of Geography and Sustainable Development (CEJGSD)	1
2.	Член на организационен одбор на научен стручен собир 1. Член на организациски одбор на свечена академија по повод над 150 години македонска географска мисла и над 100 години организирано географско образование; 2. Член на организациски одбор по повод 70 години од постоењето, Македонското географско друштво, организира научен симпозиум под наслов „Новите трендови во географијата“ 3 – 4 октомври, Охрид, Република Македонија; 3. Член на организациски одбор на манифестацијата „Ноември – месец на науката“, 2019 (вкупно: $3 * 0,5 = 1,5$)	1,5
3.	Член на факултетска комисија Член на конкурсна комисија на ПМФ, 2022 – 2023; 2023 – 2024 Член на изборна комисија за избори за членови на Факултетското студентско собрание на Природно-математичкиот факултет, 2020 Комисија за избор на раководител на Институтот за географија, претседател (10.9.2020) (вкупно: $4 * 0,5 = 2$)	2
4.	Раководител на Ceerus Geogonet мрежата за Институтот за географија 2019 – 2020 2020 – 2021 2021 – 2022	

	2022 – 2023 2023 – 2024	
		(вкупно: $5 * 0,5 = 2,5$)
5.	Претседател на здружение поврзано со структурата Македонско географско друштво	2
	Вкупно	11,5

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	85,4
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	34
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	11,5
Вкупно	130,9

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА

Д-р Никола Панов, редовен професор во пензија,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.

Д-р Ристо Мијалов, редовен професор,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.
Д-р Благоја Маркоски, редовен професор,
Институт за географија, ПМФ – Скопје, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНКА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА ПОД НАСЛОВ „АНАЛИЗА НА ПРОЦЕСИТЕ И ИДНИТЕ ПРАВЦИ НА УРБАНИЗАЦИЈАТА ВО СКОПСКИОТ РЕГИОН“ ОД КАНДИДАТОТ М-Р ПАВЕЛ ВЕЉАНОСКИ, ПРИЈАВЕНА НА ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИОТ ФАКУЛТЕТ, ИНСТИТУТ ЗА ГЕОГРАФИЈА ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет во Скопје на предлог на Советот за докторски студии и Стручниот совет на Институтот за географија на седницата одржана на 30.5.2024 г., формира комисија за оцена на докторската дисертација на м-р Павел Вељаноски со наслов: „АНАЛИЗА НА ПРОЦЕСИТЕ И ИДНИТЕ ПРАВЦИ НА УРБАНИЗАЦИЈАТА ВО СКОПСКИОТ РЕГИОН“, во состав: проф. д-р Свемир Горин (претседател), проф. д-р Благоја Маркоски (ментор), проф. д-р Иван Радевски (член), проф. д-р Дивна Пенчиќ (член) и проф. д-р Дејан Илиев (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени докторската дисертација и на Наставно-научниот совет на Природно-математичкиот факултет му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот м-р Павел Вељаноски, со наслов: „Анализа на процесите и идните правци на урбанизацијата во Скопскиот Регион“, содржи 142 страници компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со Multiple 1,15 проред и големина на букви 12, со фусноти, 52 слики и карти, 12 табели, 113 библиографски единици, меѓу нив научни трудови, статии, книги, национални прописи, меѓународни акти и интернет-ресурси.

Трудот е структуриран во 7 глави, вовед и заклучни согледувања. Деловите се систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето.

Во **воведот** на трудот, изложени се предметот и целите на истражувањето, хипотезата, истражувачките прашања, теоретската рамка и методите на истражувањето. Кандидатот укажува на теориските аспекти на урбаната експанзија во светот, а соодветно на тоа прави вешта компарација со неконтролираната дисперзија на изградената површина кај нас, односно во градот Скопје. Соодветно на тоа укажува дека треба да се очекува натамошно зголемување на урбаната експанзија, така што се потребни конзистентни податоци за степенот на нејзината распространетост во државата за посоодветен пристап во решавањето на урбаните проблеми.

Втората глава од докторската дисертација е насловена, како „Истражувачки проблем“. Во неа се укажува дека главен истражувачки проблем на дисертацијата е анализа на процесот на децентрализација пренесен преку европските перспективи и вграден во националното законодавство. Анализиранио е просторно-физичкото поврзување на градската агломерација со населбите во приградската зона, каде што се издвојуваат во облик на: -континуирана-линеарна изградба подолжно на комуникациите и радијалното проширување на градежниот опфат со создавање на компактно изградени простори со населбите во окружувањето.

Третата глава го анализира предметот на истражување, кој во контекст на комплексноста на проблемот регионализација ја претставува административно-територијалната организација и процесите на урбаниот развој во Скопскиот Регион.

Четвртата глава се однесува на Целите на истражувањето, каде што главни цели на истражувањето се: истражување на двигателите и моделите на урбана експанзија во скопската урбана агломерација; развивање на методологија за континуирано следење и анализа на изградената содржина со користење на ГИС и техники за далечинско согледување; процена на импликациите од урбаната експанзија врз покривката на земјиштето, користењето на земјиштето и квалитетот на животната средина; обезбедување на препораки за одржливи практики за планирање и управување со просторот за да се ублажат негативните влијанија од урбаната експанзија.

Петтата глава е насловена, како „Преглед на достигнувањата во научноистражувачката област, поврзани со предметот на истражување“. Во таа насока,

истражувачкиот проблем се разгледува преку анализа на препораките за планирање на просторот во рамки на: препораките за просторна кохерентност согласно со европските перспективи за планирање на просторот, чии заклучоци ја модифицираат националната легислатива; националната легислатива за просторно и урбанистичко планирање и методологиите за прибирање и обработка на просторни податоци и планските документации кои ја предодредуваат основата за кохерентен просторен и урбанистички развој на Скопскиот Регион.

Во рамките на препораките за просторна кохерентност, согласно со европските перспективи за планирање на просторот, обработени се: европската перспектива за просторен развој (ESDP - European Spatial Development Perspective); европската мрежа за следење на просторното планирање (ESPON - European Spatial Planning Observation Network) и принципите на компактно, полицентрично и дифузно сценарио на урбаниот развој до 2050 г., согласно со програмата ESPON / SUPER – Одржлива урбанизација и практики за користење на земјиштето во европските региони (SUPER – Sustainable Urbanisation and Land Use Practices in European Regions).

Во оваа глава обработени се Европските перспективи кои се претпоставка за националната легислатива за просторното и урбанистичко планирање. Тука е посветено внимание и на методологиите за прибирање и обработка на просторни податоци применети во национални рамки.

Во рамките на планските документации кои ја предодредуваат основата за кохерентен просторен и урбанистички развој на Скопскиот Регион посветено е внимание на: основната концепција на планот за развој на приградската зона на Скопје (1965); развојот на Скопскиот Регион по 1981 г., и актуелните плански документи за приградската зона на Скопје.

Шестата глава е посветена на „Применетите научни методи и начин на работа“. Применети се повеќе методи на опсервација и истражување, како што се: картографски методи, методите на далечинска детекција и методите на обработка на геопросторни збирки на податоци и методите на географските информациски системи. Сите наведени методи се во насока на инвентаризација и анализа на промената на намената и покривката на земјиштето (Land Use (LU) и Land Cover (LC)) преку користење на јавно достапните бази на податоци за детекција на настанатите промени (Corine Land Cover (CLC) и Urban Atlas (UA)), податоци за разместеноста на населбите во Скопскиот Регион, податочни ресурси за детекција и анализа на површинските објекти и планска документација со одговорност на национално и локално ниво. Податоците, софтверски се обработени со QuantumGIS (QGIS), софтверска алатка за геореференцирана картографска обработка, така што резултатите се презентираат картографски и табеларно.

Во контекст на применетите методи во оваа глава обработени се повеќе наслови и поднаслови, како што се аспектите на: геопросторни збирки на податоци и класификација на промените на покривката на земјиштето преку Corine Land Cover (CLC) и Urban Atlas (UA); состојбата на разместеност на населените места според просторните детерминанти во Скопскиот Регион (разместеност на населените места во однос на растојанијата од Град Скопје и во однос на сообраќајниците во Скопскиот Регион); податочни ресурси за детекција и анализа на површинските објекти; сателитски податоци; и планската документација со одговорност на национално и локално ниво.

Седмата глава е со наслов „Истражувачки резултати“. Согласно со креираната база на податоци во платформа на географски информациски систем овозможена е картографско-табеларна анализа на состојбите на истражувачкиот проблем. Резултатите се базираат на поединечна разработка и презентирање на соодносот меѓу: промените во користењето на земјиштето и сооднос на изградените површини по Плански региони и специфично за Скопскиот Регион, за период 2000 – 2018; популацискиот биланс во населените места според просторните детерминанти во Скопскиот Регион; населени места според нивната густина на населеност во прв и втор контактен појас на Град Скопје; процентот на изграденост во прв и втор контактен појас на Град Скопје; и хронолошката тенденција на изградената содржина и застапеност на класите на намени во специфичните студии на случај во Скопскиот Регион, за период 2002 – 2022. Резултатите на наведените параметри се презентирани во картографска и алфанумеричка форма, а некои само во табеларна форма со конкретно наведени нумерички вредности, како во апсолутна така и во релативна форма. Резултатите, наменски се презентирани во компаративна форма со цел да се согледаат промените во урбаната структура и развој на урбанизацијата во Скопскиот Регион.

Во контекст на хронолошката тенденција на изградената содржина се изработени серија на наменски картографски прикази пополнети со алфанумерички податоци за најкарактеристичните агломерациски единици, како што се: Илинден 1, Гази Баба 1, Визбегово и Драчево 2. Во фокусираните студии на случај картографски и алфанумерички се евидентирани и билансите на класите на намена на урбаните површини. Генерален заклучок е дека во сите студии на случај, постојат две доминантни класи на намени. Примарното место го зазема класата Г – Производство, дистрибуција и сервиси, со нејзините класи Г2, Г3 и Г4 и класата А – Домување со нејзината класа А1 – Домување во станбени куќи. Останатите класи на намени се застапени со мал процент.

Осмата глава на докторската дисертација е „Дискусија на резултатите и можни насоки за натамошно истражување“. Во оваа глава се дадени опстојни анализи во врска со: промените во користење на земјиштето и соодносот на изградената површина во Скопскиот Регион; популацискиот биланс во населените места според просторните детерминанти; процентот на изграденост во првиот и вториот контактен појас на Скопскиот Регион; специфичните студии на случај од првиот и вториот контактен појас на Скопскиот Регион; хронолошките тенденции на изградената содржина во специфичните студии на случај; билансот на застапеност на класата на намени во специфичните студии на случај; евалуацијата на промените во урбаната форма за специфичните студии на случај во Скопскиот Регион: Илинден 1, Гази Баба 1, Визбегово и Драчево 2, и примената на истражувачките резултати и можните насоки за натамошно истражување.

Во **заклучните согледувања** се презентирани состојбите во процесите на урбанизацијата во Скопскиот Регион соодветно на содржините во докторската теза. Со анализата на сценаријата за урбанизација (компактна, полицентрична и дифузна) се појаснети комплексноста и импликациите на различните начини на урбан развој. Преку сеопфатните анализи на студиите на случај се согледани просторните и временските модели на урбаната експанзија во Скопје, низ која се гледаат серија негативни аспекти. Соодветно на тоа авторот дава препораки кои го потенцираат моделот на полицентричен урбан развој и низ расправата препорачува информирано донесување одлуки и стратешко планирање, насочувајќи ги напорите кон создавање еластични, инклузивни и одржливи урбани средини.

Предмет на истражување

Предмет на истражување на докторската дисертација се процесите на урбаниот развој и моделите на урбаната експанзија во Скопскиот регион со особен осврт на контактната зона на Град Скопје. Соодветно на тоа се расправа и за процесите и моделите на идниот развој на урбанизацијата на Скопје и Скопскиот Регион.

Краток опис на применетите методи

При изработката на докторската дисертација се користени повеќе методи, како што се: географски методи, картографски методи, методи на далечинска детекција, ГИС-методи, статистичко-математички методи, и други методи на компарација, анализа и синтеза.

Географските методи се искористени за приказ на географските карактеристики на проучуваниот простор. Картографските методи се користени за тематско-картографски прикази на просторните содржини (предмет на дисертацијата) од урбаната структура на Скопје и Скопскиот Регион. Далечинската детекција е искористена за утврдување на просторните и временските промени во урбаната експанзија. Методите на Географските информациски системи се искористени за анализа на податоците собрани преку картографски, институционални и далечински извори. Статистичко математичките податоци се применети за прикажување на апсолутни вредности, разни структурни и динамички податоци. Останатите методи се надградба на претходните преку кои се врши просторно-временска компарација и анализа на состојбите во урбаната структура и динамика на процесите.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Разработувајќи ги географските аспекти на Скопскиот Регион, утврдени се сериозни промени во урбаната структура и динамика на процесите на урбанизација. Според тоа авторот прави преглед на процесите на урбанизација во рамки на Европската Унија и практиката на примена на истите во РС Македонија. Врз основа на тоа, користејќи серија на научни методи, со

примена на поновите информатички технологии (QuantumGIS (QGIS), Corine Land Cover (CLC), Urban Atlas (UA)) во посебни студии на случај (како што се: Илинден 1, Гази Баба 1, Визбегово, Драчево 2) се обработени состојбите и процесите на развој на урбаната структура и нејзината динамика во контактната урбана зона на Град Скопје. Утврдена е енормна динамика на урбаната експанзија во последните 20-тина години. Таа генерално се одвива вдоль линиите на патните сообраќајници. Претежно ја сочинуваат објекти од Г-класата на намени. Соодветно на тоа, дадени се егзактни податоци за промените во периодот од 2002 и 2022 година.

Во контекст на постигнатите резултати авторот констатира дека состојбите во специфичните студии на случај визуелизираат соединување на дифузни структури во континуирано изградено ткиво со линеарни карактеристики, состојба, која не е во склад со императивите за одржлив урбан и просторен развој. Ваквите случувања ја влошуваат еколошката неодржливост и ги компромитираат природните капацитети на просторот, така што оправдано инсистира на донесување одлуки базирани на релевантни информации за интервенционистичко планирање со цел да се пренасочат траекториите кон сценарија кои ја интегрираат вредноста на неизградените простори.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторската дисертација на кандидатот м-р Павел Вељаноски, со наслов „Анализа на процесите и идните правци на урбанизацијата во Скопскиот Регион“, претставува истражување во регионалното/просторно планирање поконкретно насочено во областа урбанизам.

Главни цели на истражувањето се: истражување на двигателите и моделите на урбана експанзија во скопската урбана агломерација; развивање на методологија за континуирано следење и анализа на изградената содржина со користење на ГИС и техники за далечинско согледување; процена на импликациите од урбаната експанзија врз покривката на земјиштето, користењето на земјиштето и квалитетот на животната средина; обезбедување на препораки за одржливи практики за планирање и управување со просторот за да се ублажат негативните влијанија од урбаната експанзија.

Главни научни придонеси на кандидатот

Научниот придонес на докторската дисертација на м-р Павел Вељаноски се состои во тоа, што авторот исцрпно низ оригинални институционални, картографски и делечински детектирани податоци, низ примена на современи информатички техники и технологии прави анализи и утврдува состојби во процесите на урбаната структура и динамика во просторот на Скопскиот Регион и контактната зона на Град Скопје. Потенцира урбана експанзија со недоволно почитувана легислатива. Соодветно на тоа, укажува на неминовна потреба од донесување на одлуки базирани на релевантни информации за интервенционистичко планирање со цел да се пренасочат траекториите кон сценарија кои ја интегрираат вредноста на неизградените простори.

Подрачјето на примена и ограничувањата

Сознанијата и заклучоците од истражувањата во докторската дисертација на м-р Павел Вељаноски можат да бидат релевантни и применливи во процесот на изработка на новиот Просторен план на Скопскиот Регион, во насока на применување на сеопфатна методологија за валоризација и заклучна анализа на урбаната експанзија во градската агломерација на Град Скопје, врз база на која ќе се градат идните препораки за просторниот развој на регионот. Освен на регионално ниво, заклучоците од специфичните студии на случај даваат насоки кои можат да послужат на локалната власт во селектираните агломерациски единици при изработка на нови детални урбанистички планови и проекти. Сознанијата можат да послужат и за унапредување и дополнување на методологијата на националната инфраструктура за просторни податоци (НИПП), преку зголемување на архивата со податоците добиени со методологија за континуирано следење и анализа на изградената содржина.

Можни понатамошни истражувања

Истражувањето во докторската дисертација се очекува да иницира понатамошни истражувања во областа, кои би придонеле во поквалитетни пристапи во полето на планирањето и нови идеи за справување со проблемот на неоправдано урбано територијално ширење на урбаните површини. Оваа научна анализа особено значење треба да има во преиспитување на поставената легислативна рамка за изработување и донесување на урбанистичките планови и што е многу важно процесот на нивната реализација. Научниот придонес од детектирањето на овој

тип на урбан развој може да се употреби во иднина како принцип и на други локации кои ги поседуваат генеративните елементи на феноменот на урбан раст и експанзија. Паралелно на тоа, идните истражувања можат да се насочат и кон менување на легислативните рамки кои ги дефинираат постапките за евидентирање на бесправно изградените објекти, значително олеснувајќи го досегашниот пристап на градежните инспекторати, заменувајќи ја работата на терен со дигитализиран процес на детекција и казнување.

Докторската дисертација на кандидатот м-р Павел Вељаноски, со наслов „Анализа на процесите и идните правци на урбанизацијата во Скопскиот Регион“, според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатот пред одбраната на докторскиот труд ги објавил следниве рецензирани истражувачки трудови:

[1]. Veljanoski, P., 2019. The contribution of Polish urban planners and architects to the post-earthquake reconstruction of Skopje. *Skopje. City, architecture and art of solidarity*. Krakow: International Cultural Centre, pp. 33–51.

[2]. Вељаноски, П., 2020. Симулација на просторни модели и структурално-обликувани постапки за превенција и промоција на археолошките локалитети рекогносцирани во подрачјето на Прилепско Поле. *НЕОЛИТОТ во Македонија: во чест на Драгица Симоска*. Скопје: Центар за истражување на предисторијата, стр. 15-28.

[3]. Naumovski, M., Veljanoski, P., Pejovski, M., 2021. New models of urbanity in the In-Between condition, Village of Chucher, Skopje. *Sixteenth Annual International Academic Conference on European Integration. Post Pandemic Sustainability in Europe*. Skopje: University American College Skopje, pp. 267-280.

[4]. Veljanoski, P., Markoski, B., Radevski, I., Gorin, S., 2022. Regulation of streams in the Skopje Region with measures for regulation and rehabilitation of the river beds. *8th International Scientific Conference GEOBALCANICA*. Belgrade: Geobalcanica Society, pp. 331-358.

[5]. Gorin, S., Veljanoski, P., Radevski, I. & Markoski, B., 2022. GIS assessment of land cover flows in North Macedonia using Corine Land Cover database in the period 2000-2018. *8th International Scientific Conference GEOBALCANICA*. Belgrade: Geobalcancia Society, pp. 359-373.

[6]. Veljanoski, P., Markoski, B., 2022. Challenges of urban expansion in the Skopje region. *Annual Review of Territorial Governance in the Western Balkans, 4th Issue*. Tirana: Co-PLAN, Institute for Habitat Development and POLIS Press, pp. 35-46.

[7]. Veljanoski, P., Markoski, B., Talevski, H., Naumov, G. 2023. Troubles in the Fields of the Past and Present Valley of Pelagonia. *Heritage and Development*. Krakow: International Cultural Centre, pp. 155-172.

[8]. Veljanoski, P., Naumovski, M., 2023. Underlay/Overlay: Moving Through the Skopje Urban Mosaic. *SPA:RE Public Spaces ReClaimed*. Novi Sad: The Inbox Art Association, pp. 71-80.

[9]. Veljanoski, P., Markoski, B., 2024. Dynamics and patterns of urbanization within the Skopje Region. *6th Congress of Macedonian geographers with International participation*. Ohrid: Macedonian Geographical Society.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Природно математичкиот факултет во Скопје да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација на кандидатот м-р Павел Вељаноски, со наслов „АНАЛИЗА НА ПРОЦЕСИТЕ И ИДНИТЕ ПРАВЦИ НА УРБАНИЗАЦИЈАТА ВО СКОПСКИОТ РЕГИОН“.

КОМИСИЈА

Проф. д-р Свемир Горин, претседател, с.р.
Проф. д-р Благоја Маркоски, ментор, с.р.
Проф. д-р Иван Радевски, член, с.р.
Проф. д-р Дивна Пенчиќ, член, с.р.
Проф. д-р Дејан Илиев, член, с.р.

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА ЕДНО ЛИЦЕ ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ВО НАУЧНАТА ОБЛАСТ (ДИСЦИПЛИНА) СТОМАТОЛОШКА ПРОТЕТИКА НА КАТЕДРАТА ЗА СТОМАТОЛОШКА ПРОТЕТИКА НА СТОМАТОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ

Врз основа на конкурсот на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Стоматолошки факултет, кој е објавен во весниците „Нова Македонија“ и „Коха“ од 21.2.2024 година, за избор на наставник во сите наставно-научни звања во наставно-научната област – стоматолошка протетика, како и врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет, бр. 02-870/1, донесена на ден 8.3.2024 година на 68. редовна седница, формирана е Рецензентска комисија во состав: д-р Весна Коруноска Стевковска, редовен професор на Стоматолошкиот факултет во Скопје, д-р Никола Гиговски, редовен професор на Стоматолошкиот факултет во Скопје и д-р Сања Панчевска, редовен професор на Стоматолошкиот факултет во Скопје.

Како членови на Рецензентската комисија, по прегледувањето на доставената документација го поднесуваме следниов

ИЗВЕШТАЈ

На објавениот конкурс за избор на наставник во сите наставно-научни звања во научната област (дисциплина) *стоматолошка протетика*, во предвидениот рок се пријавија 2 (двајца) кандидати, и тоа: вонреден професор д-р Сашо Јовановски и д-р Филип Тантуровски.

1. Вонр. проф. д-р Сашо Јовановски Биографски податоци и образование

Кандидатот проф. д-р Сашо Јовановски е роден на 7.7.1965 година, во Кавадарци. Средно образование завршил во Кавадарци, во гимназијата „Јосип Броз-Тито“. Со високо образование се стекнал на Стоматолошкиот факултет при УКИМ во Скопје. Дипломирал во 1991 година, со просечен успех 8,18.

Кандидатот активно се служи со англискиот и словенечкиот јазик.

Во учебната 1991/92 се запишал на втор циклус (магистерски) студии на Стоматолошкиот факултет во Скопје. Во 2002 година го одбрал магистерскиот труд на тема: „Компаративна анализа на прецизноста на рабното затворање на леани надградби изработени по директна и индиректна метода“.

Докторска дисертација пријавил на 31.3.2009 година на тема: „Процена на влијанието на површинската обработка на керамички надградби и нивниот ефект на фрактурната резистентност на ендодонтско третирано заби“ која ја одбрал на 6.7.2012 година, пред Комисијата во состав: проф. д-р Љубо Марион – Медицински факултет, Љубљана, Словенија; проф. д-р Лазе Трајковски – Машински факултет, Скопје; проф. д-р Елена Петкова; проф. Ерол Шабанов и проф. Драгољуб Велевски – Стоматолошки факултет, Скопје. Со тоа се стекнал со научниот степен доктор на науки од научната област *стоматолошка протетика*.

Во учебната 2013/2014 година завршил трет циклус студии на Медицински факултет, Универзитет во Љубљана, Словенија, каде што го завршил својот постдокторат.

На 27.3.2014 година е избран во звањето научен соработник на Стоматолошкиот факултет во областа стоматолошка протетика. Во септември 2019 год. е избран во виш научен соработник, додека на 7.9.2022 година е избран за вонреден професор на Катедрата за стоматолошка протетика при Стоматолошки факултет во Скопје. Последниот реферат за избор е објавен во Билтенот на УКИМ бр. 1266 од 15.8.2022 година.

Рецензентската комисија ги имаше предвид вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од почетокот на кариерата, објавени во Билтенот бр. 667/97, 731/99, 758/00, 763/00, 768/00, 802/02, 803/02, 826/03, 913/07, 945/08, 1032/12, 1071/14, 1123/16, 1167/18, 1197/2019 и 1266/2022 како и вкупните научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од последниот избор до денот на пријавата, врз основа на сета поднесена документација која е од важност за изборот.

Научни, стручни, педагошки и други остварувања на кандидатот од последниот избор до денот на пријавата

Наставно-образовна дејност

Во рамките на наставно-образовната дејност на УКИМ, Стоматолошки факултет, кандидатот д-р Сашо Јовановски изведува настава и вежби на I, II и III циклус студии на студиската програма за доктори по дентална медицина.

Научноистражувачка дејност

Д-р Сашо Јовановски има објавено вкупно 122 научни труда од областа стоматолошка протетика. 42 од нив се од последниот избор, од кои 2 научни труда се објавени во научни списанија со импакт-фактор, 12 труда во меѓународни научни списанија, 3 труда во меѓународни научни публикации и 25 труда во зборници од научни собири. Д-р Сашо Јовановски бил член во 3 меѓународни научни проекти.

Стручно-апликативна дејност и дејност од поширок интерес

Д-р Сашо Јовановски активно е вклучен во стручно-апликативната работа на Стоматолошкиот факултет. Стручно усовршување во странство остварил со студиски престој во 1994 година, во Торонто, Канада, потоа во 2001 година на UMDNJ, New Jersey, USA; и во школските години 2008/2009; 2009/2010; 2010/2011; 2011/2012 и 2013/2014 година на Медицински факултет, Универзитет во Љубљана, Словенија. Од октомври 2013 до мај 2014 година на ЦМК, Медицински факултет, Универзитет во Љубљана, Словенија, се стекнал со следниве сертификати: PubMed: I, II, III и 3; EndNote I, II, III; Katalog CMK, Biomedicina Slovenica; Spletna orodja za povečanje odmevnosti raziskovalnega dela; Ovid Web Gateway (Medline, EMBASE, EBEM Reviews).

Во 2013/2014, како дел од постдокторските истражувања, д-р Сашо Јовановски бил назначен за раководител на истражувачкиот центар (Center of Dental Research, Department of prosthodontics и Center of Dental Research at Institut „Josef Stefan“, Chairman: Prof. Dr. Peter Jevnikar, Ljubljana, Slovenia).

Учесник е во следните проекти:

- меѓународен проект помеѓу Р Словенија и Р Македонија, со број на проектот 17-4520/1,
- меѓународен проект ERASMUS MUNDUS EXTERNAL COOPERATION WINDOW 2 BASILEUS PROJECT II со број на проектот: P2-0087 на Европската комисија помеѓу Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Универзитет во Љубљана, и
- меѓународниот проект ERASMUS MUNDUS EXTERNAL COOPERATION WINDOW 2 BASILEUS PROJECT IV, со број на проектот P2-0088 на Европската комисија, помеѓу Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и Универзитет во Љубљана.

Многупати, активно и пасивно, има учествувало на стручни манифестации од републичко и меѓународно значење. Најчесто се јавува како автор, коавтор и соработник. Активно учествувал како член на пленарните комисии на XVIII и XXI балкански стоматолошки конгрес одржан во Скопје и Бања Лука.

Сето ова говори за неговото наставно-педагошко, клиничко и посебно, високо експериментално истражувачко искуство. Член е на FDI World Dental Federation од 2000 година под број 45010. Член е на IADR од 2014 година под број 780119.

Во 2019 доделена му е Благодарница по повод 60 години постоење на Стоматолошкиот факултет во Скопје. За посебни остварувања во 2022 година Благодарница му доделува и Универзитетскиот стоматолошки клинички центар.

Оценка од самоевалуација

Кандидатот д-р Сашо Јовановски доби позитивна оценка од анонимно спроведената анкета на студентите на Стоматолошкиот факултет во Скопје.

ОБРАЗЕЦ 1

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

1. Кандидат: д-р Сашо Трајко Јовановски

Институција: Стоматолошки факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ЈЗУ Универзитетски стоматолошки клинички центар „Св. Пантелејмон“ – Скопје

Научна област: стоматолошка протетика

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – РЕДОВЕН ПРОФЕСОР/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОВЕТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус * Просечниот успех на прв циклус изнесува: 8,18. Просечниот успех на втор циклус изнесува: 9,71.	ДА
2	Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира Назив на научната област: стоматолошка протетика, поле стоматологија, подрачје општествени науки (медицински науки и здравство).	ДА
3	Објавени најмалку шест рецензирани научни труда во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор	ДА
3.1.1.	1. Назив на научно списание: Materials and Tehnology Journal 2. Назив на електронската база на списанија: https://mater-tehno1.si/index.php/MatTech Journal Citations Reports, Thomson Reuters 2021 Меѓународен уредувачки одбор од 35 члена: Русија (1), Хрватска (2), Србија (2), Италија (2), Германија (1), Австралија (1), Словачка (1), Шведска (1), Словенија (23) 3. Наслов на трудот: The bond strength of dental porcelan to cobalt-hromium alloys fabricated by casting milling and by selective laser melting: a comparative analysis. M. Antanasova, A. Kosjan, B. Zuzek, S. Jovanovski , P. Jevnikar. 2019; 53-6: 845-852. Импакт фактор : 0.697/2019 година. 4. Година на објава: 2019	
3.1.2.	1. Назив на научното списание: INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH Меѓународен уредувачки одбор (16 члена: Индија-9; Бразил-1; Узбекистан-1; Турција-1; Јапонија-1; Ирак-1; САД-1; Саудиска Арабија-1) 2. Назив на електронската база на списанија: https://www.worldwidejournals.com/international-journal-of-scientific-research-(IJSR)/fileview/a-new-aesthetic-concept-for-teeth-restoration--case-report_March_2024_7982086132_8423147.pdf	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	<p>3. Наслов на трудот: A new aesthetic concept for teeth restoration – case report. Jovanovski A., Mijoska A., Jovanovski S. Volume - 13 Issue - 03 March - 2024 PRINT ISSN No. 2277 - 8179 DOI : 10.36106/ijsr. Импакт фактор: 5.862/2024</p> <p>4. Година на објава: 2024 година.</p>	
3.2.1.	<p>1. Назив на научното списание: Journal of Morphological Sciences</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор од 31 член: Македонија (12), Босна и Херцеговина (3), Бугарија (1), Полска (1), Хрватска (1), Ерменија (1), Србија (7), Црна Гора (2), Украина (1), САД (2)</p> <p>3. Наслов на трудот: Prosthodontic treatment approach of common dental injuries during sport activities – case report. A. Mijoska, S. Jovanovski. 2021;4(3):27-32 - http://www.jms.mk/jms/article/view/vol4no3-4 - http://www.jms.mk/jms/article/view/vol4no3-4/article-181</p> <p>4. Година на објава: 2021.</p>	
3.2.2.	<p>1. Назив на научното списание: Macedonian Dental Review</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 31 член: Р Македонија 9; Англија 2; САД 1; Бугарија 6; Хрватска 5; Турција 1; Словенија 2; Србија 4; Норвешка 1.</p> <p>3. Наслов на трудот: Evaluation of the marginal fit in fixed prosthodontics. Мијоска. А., Jovanovski, S., Pancevska, S., Vajraktarova Valjakova, E., Jurukovska Sotarovska, V., Dastevski, B., Petkov, M., Naumovski, B., Srbinoska, D., Trpevska, V. 2021; 44 (2-3): 74-77 https://stomfak.ukim.edu.mk/wp-content/uploads/2022/10/7.Marginal-fit.pdf</p> <p>5. Година на објава: 2021.</p>	
3.2.3.	<p>1. Назив на научно списание: Archives of Public Health</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор од 18 члена: Македонија (8), Бугарија (1), Србија (3), Израел (1), Германија (1), Австралија (1), Словачка (1), Романија (1), Косово (1)</p> <p>3. Наслов на трудот: Evaluation of oral health status in geriatric patients. A. Mijoska, G. Kovacevska, S. Jovanovski, E. B. Valjakova, B. Dastevski. M. Petkov, E. Z. Bilbilova, D. Srbinovska, V. Trpevska. 2022;14(1): 1-12 - https://www.id-press.eu/aph/article/view/6023/5570</p> <p>4. Година на објава: 2022.</p>	
3.2.4.	<p>1. Назив на научното списание: Journal of Dentistry Apolonia</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 12 члена: Р Македонија 7; Албанија 1; Косово 2; Хрватска 2.</p> <p>3. Наслов на трудот: Restoration of four maxillary incisors Salai Ramzi, Simonceska Marija, Slavkovska Domenika, Dejan Todorovski, Research Fellow Dr. Stavreva Natasha, Prof. d-r Jovanovski Sasho. 2022. UDK: 616.56-63 http://adj.mk/revista/EN/Apolonia/47.pdf</p> <p>4. Година на објава: 2022.</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
3.2.5	<p>1. Научноџо сџисание: <i>Journal of Hygienic Engineering and Design</i></p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 21 член: Р Македонија 1; Холандија 1; Франција 2; САД 1; Полска 2; Русија 1; Хрватска 1; Ерменија 1; Шпанија 1; Србија 1; Црна Гора 1; Шведска 1; Германија 1; Италија 1; Мексико 1; Англија 1; Иран 1; Турција 1.</p> <p>3. Наслов на трудот: Influence of shoulder and chamfer marginal design and type of cement on fracture resistance of zirconia crowns. an in vitro study. N. Stavreva, S. Panchevska, N. Tosheska Spasova, A. Mijoska, E.B. Valjakova, S. Jovanovski, B. Dastevski, B. Pejкова Shahpaska, E. Zabokova Bilbilova. Vol.44/2023. - https://keypublishing.org/jhed/wp-content/uploads/2023/09/15.-Full-paper-Natasha-Stavreva.pdf</p> <p>4. Година на објава: 2023.</p>	
3.2.6	<p>1. Сџручно сџисание: <i>VOX dentarii</i></p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 9 члена: Р Македонија 3; Словенија 1; Србија 1; Бујарија 1; Хрватска 1; Албанија 1; Косово 1.</p> <p>3. Наслов на трудот: Евалуација на дентален статус и орално здравје кај герижатриски пациенти во Република Македонија. А. Мијоска, С. Јовановски, С. Панчевска, Н. Ставрева, Е. Бајрактарова Ваљакова, М. Петков, Б. Даштевски, В. Трпевска, Б. Пејкова Шахпаска. 2023 No. 54, 26-30. https://skm.mk/vox-dentarii/</p> <p>4. Година на објава: 2023.</p>	
3.2.7	<p>1. Научноџо сџисание: <i>Knowledge International Journal</i></p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 109 члена: Р Македонија 33; Србија 22; Бујарија 31; Русија 3; Романија 1; Косово 9; Албанија 1; Полска 1; Босна и Херцеговина 1; Хрватска 2; Индија 1; САД 1; Италија 1; Украина 1; Филипини 1.</p> <p>3. Наслов на трудот: Influence of inner coronal dentin on the fracture strength of post-endodontic restored upper lateral incisors. S. Jovanovski, A. Mijoska, A. Jovanovski, P. Jevnikar. 2024, Vol. 62.5.</p> <p>4. Година на објава: 2024.</p>	
3.2.8	<p>1. Научноџо сџисание: <i>MEDIS International Journal</i></p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 35 члена: Р Македонија 13; Србија 8; Бујарија 11; Хрватска 2; Црна Гора 1.)</p> <p>3. Наслов на трудот: New concept of frontal teeth restauration for excellent function and aesthetic. S. Jovanovski, A. Jovanovski, A. Mijoska. Vol.3. No.1.</p> <p>4. Година на објава: 2024.</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
3.2.9	<p>1. <i>Научноиџо сѝисание: MEDIS International Journal</i></p> <p>2. <i>Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 35 члена: Р Македонија 13; Србија 8; Бујарија 11; Хрватска 2; Црна Гора 1.)</i></p> <p>3. Наслов на трудот: Application of botulinum toxin in conservative treatment of dysfunctions of masticatory muscles A. Mijoska, S. Jovanovski. Vol.3. No.2. Мај 2024.</p> <p>4. Година на објава: 2024.</p>	
3.3.1.	<p>1. Назив на зборникот: UBT International BOOK of APSTRAKT 2021</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: 10-th International Conference on BTI 20213.</p> <p>Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 23 члена: Англија 1; Швајцарија 1; Хрватска 1; Косово 16, Австрија 2, БИХ 1, Србија 1.</p> <p>4. Наслов на трудот: Secondary caries susceptibility in prosthodontics correlated to marginal gap. A. Mijoska, S. Jovanovski, V. Jurukovska-Shotarovska, B. Dashtevski, D. Srbinoska, Oktober 2021: 560.</p> <p>- https://knowledgecenter.ubt-uni.net/cgi/viewcontent.cgi?article=3832&context=conference</p> <p>5. Година на објава: 2021</p>	
3.3.2.	<p>1. Назив на зборникот: UBT International BOOK of APSTRAKT 2021</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: 10-th International Conference on BTI 2021.</p> <p>Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 23 члена: Англија 1; Швајцарија 1; Хрватска 1; Косово 16, Австрија 2, БИХ 1, Србија 1, Македонија.</p> <p>4. Наслов на трудот: The effect of new internal ferrule design preparation on the fracture resistance of endodontically treated central incisors. Sasho Jovanovski^{1,2}, Vesna Jurukovska¹, Aneta Mijoska¹, Biljana Evrosimovska¹, Ljubo Marion². Oktober 2021: 552. 5.</p> <p>Назив на електронската база на списанијата: - https://knowledgecenter.ubt-uni.net/conference/2021UBTIC/all-events/412</p> <p>5. Година на објава: 2021</p>	
4	<p>Објавен рецензиран учебник, монографија, практикум или збирка задачи од научната област за која се избира ***</p> <p>1. Наслов на учебникот, монографијата, практикумот или збирката задачи: _____</p> <p>2. Место и година на објава: _____</p>	ДА
4.1	<p>1. Наслов на учебникот, монографијата, практикумот или збирката задачи: СОВРЕМЕНИ ТЕРАПИСКИ ПОСТАПКИ КАЈ ЕНДОДОНТСКО ТРЕТИРАНИ ЗАБИ: ЗНАЧЕЊЕ НА</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	ТЕРМИНОТ „FERRULE“. С. ЈОВАНОВСКИ, МОНОГРАФИЈА 2024. НУБ „Св. Климент Охридски“ – Скопје. 2. Место и година на објава: Скопје, февруари, 2024.	
5	Претходен избор во наставно-научно звање – ВОНРЕДЕН ПРОФЕСОР, 1. Датум: 15.8.2022 г. 2. Билтен на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје бр. 1266, од 15.8.2022.	ДА
6	Има способност за изведување на високообразовна дејност.	ДА

ОБРАЗЕЦ
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО,
НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

Кандидат: *Сашо Трајко Јовановски*

Институција: *Стоматолошки факултет, УКИМ, Скопје, ЈЗУ Универзитетски стоматолошки клинички центар „Св. Пантелејмон“ – Скопје.*

Научна област: стоматолошка протетика

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност (наставно-образовна):	Поени
	ДОКТОРИ ПО ДЕНТАЛНА МЕДИЦИНА ПРАКТИЧНА настава	
	ПРЕТКЛИНИКА на фиксна протетика 1 и 2 (2019 до 2021/22) (4 години) (3 часа x 2 групи x 15 недели x 0,03) x 4 години = 10.8 (3 часа x 2 групи x 15 недели x 0,03) x 4 години = 10.8	21.6
	КЛИНИКА на фиксна протетика I и II (1+6) (2019 до 2023/24) (5 години) IX семестар (6 часа x 15 недели x 4 група x 0.03) x 5 год. = 54 XI семестар (6 часа x 15 недели x 4 група x 0.03) x 5 год. = 54	108.0
	КЛИНИКА на фиксна протетика – Клиничка пракса (2019 до 2023/24) (5 години) XI семестар (3 часа x 15 недели x 3 групи x 0.03) x 5 год. = 20.25 XII семестар (3 часа x 15 недели x 3 групи x 0.03) x 5 год. = 20.25	40.5
	СТРУЧНИ ЗАБНИ ТЕХНИЧАРИ ПРАКТИЧНА настава	
	Технологија на фиксни протези – коронки (2019 до 2021/22) (4 години) II семестар (12 часа x 15 недели x 1 група x 0.03) x 4 год. = 21.6	21.6
	Технологија на фиксни протези – мостови (2019 до 2021/22) (4 години) II семестар (12 часа x 15 недели x 1 група x 0.03) x 4 год. = 21.6	21.6
	Стоматолошка керамика 2021/22 до 2022/23 (2 години) VI семестар (3 часа x 15 недели x 2 група x 0.03) x 2 год. = 5.4	5.4
	Технологија на заботехнички материјали 2 2021/22 до 2022/23 (2 години) III семестар (3 часа x 8 недели x 4 групи x 0.03) x 2 години = 5.76	5.76
	Одржување на настава од ВТОР циклус студии (*0,05) 2021-22 / 2022-23 / 2023-24 За студенти од ВТОР циклус СЗТ	0.15
	- Интегрирање на заботехнички материјали, апарати и инструменти во практиката:	0.15
	- Апарати за леене, лемење и пунктирање на разни видови дентални легури	0.15
	- Современи заботехнички апарати, cad-cam технологија	0.05
	Специјалистички предавања	
	- Општи гледишта на специјализацијата 2022-23	0.10
	- Теоретска специјалистичка настава 2022-23 / 2023-24	0.10
	Одржување настава од прв циклус на студии (0,04*) 2021/22; 2022/23; 2023/24	

Ред. број	Назив на активноста (наставно-образовна):	Поени
	За студенти од ПРВ циклус ДДМ - ДИСФУНКЦИИ НА ТМЗ 12 часа x 3 години x 0.04 = 1.44	1.44
	Одржување настава од прв циклус на студии (0,04*) 2021/22; 2022/23; 2023/24 За студенти од ПРВ циклус СЗТ ТЕХНОЛОГИЈА НА ЗАБОТЕХНИЧКИ МАТЕРИЈАЛИ 1 15 часа x 3 години x 0.04 = 1.8	1.8
	Одржување настава од прв циклус на студии (0,04*) 2021/22; 2022/23; 2023/24 За студенти од ПРВ циклус СЗТ ТЕХНОЛОГИЈА НА ЗАБОТЕХНИЧКИ МАТЕРИЈАЛИ 2 15 часа x 3 години x 0.04 = 1.8	1.8
	Одржување настава од прв циклус студии (0,04*) 2021/22; 2022/23; 2023/24 За студенти од ПРВ циклус СЗТ - АНАТОМИЈА И ФИЗИОЛОГИЈА НА ЦВАКАЛЕН СИСТЕМ 23 часа x 3 x 0.04 = 2.76	2.76
	Одржување настава од ТРЕТ циклус студии (*0,06) 2022/23; 2023/24 - Постапки и третман за постигнување на современа естетика во фиксната протетика 3 x 2 часа x 2 година x 0.06 = 0.72 - Современи аспекти на планирање и реализација на фикснопротетски надоместоци 6 часа x 2 година x 0.06 = 0.72	0.72 0.72
	Одржување на менторска настава за здравствена клиничка практика (0,06*)	
	- 2 (стажанти)* 0,06*5 (години)	0.6
	Консултации со студенти (0,002*) 20 студенти*0,002* 5 години	0.2
	Консултации со студенти во рамки на здравствена клиничка пракса (0,2*) 10*0,2*5 години	10
	Ментор на специјалистичка работа (1,0*) Решение бр. 08-104/2 од 8.5.2019 год. Решение бр. 08-225/2 од 8.5.2019 год. Решение бр. 08-229/2 од 8.5.2019 год. Решение бр. 08-297/4 од 29.1.2023 год. Решение бр. 08-134/5 од 14.9.2023 год.	5
	Ментор и едукатор на здравствена едукација 2*0,008*5 (години)	0.08
	Член на Комисија за оцена или одбрана на специјалистичка работа (0,2*) Пријава бр.08-467/1-3 од 18.12.2019 година Пријава бр.08-449/1-3 од 13.11.2019 година	0.2 0.2
	Член на Комисија за селекција на здравствен работник со високо образование за вработување на неопределено време (0,2*) Одлука бр. 03-2005/1 од 14.9.2023 година	0.2

Ред. број	Назив на активност (наставно-образовна):	Поени
	Член на комисија за оцена и селекција на здравствен работник со високо образование за спроведување на писмен испит (0,2*) Одлука бр. 03-2166/1 од 5.10.2023 година	0.2
	Член на Комисија за стручен надзор (0,2*) Одлука бр. 13-344/1	0.2
	Вкупно	251.18

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност (научноистражувачка):	Поени
	= Магистерски труд: „Компаративна анализа на прецизноста на рабното затварање на леани надградби изработени по директна и индиректна метода“ – Скопје, 2002.	
	= Докторската дисертација: „Процена на влијанието на површинската обработка на керамички надградби и нивниот ефект на фрактурната резистентност на ендодонтско третирани заби“ – Скопје, 2012.	
	= Постдокторат – Љубљана, 2014: Zirconia Oxide Ceramics	
	Позитивно рецензирана монографија – автор (6*) САШО ЈОВАНОВСКИ (уредник) Монографија: Современи терапевски постапки кај ендодонтско третирани заби: значење на терминот „Ferrule“, февруари 2024. НУБ „Св. Климент Охридски“ Скопје.	8
1.	Труд со оригинални научни резултати објавен во научно списание кое има импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирани во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет (8+if)	
1.1.	M. Antanasova ¹ , A. Kocjan ² , B. Žužek ³ , S. Jovanovski ⁴ , P. Jevnikar ¹ THE BOND STRENGTH OF DENTAL PORCELAIN TO COBALT-CHROMIUM ALLOYS FABRICATED BY CASTING, MILLING AND BY SELECTIVE LASER MELTING: A COMPARATIVE ANALYSIS. Journal of Materials and technology 53 (2019) 6: 845-852.	8+0.638 = 8.638
1.2.	Jovanovski A., Mijoska A., Jovanovski S. A NEW AESTHETIC CONCEPT FOR TEETH RESTAURATION – case report Volume - 13 Issue - 03 March - 2024 PRINT ISSN No. 2277 - 8179 DOI: 10.36106/ijsr. Импакт фактор: 5.711/2024.	8+5.711 = 13.711
2.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание кое нема импакт-фактор за годината во која е објавен трудот, во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирани во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет (5)	
2.1.	A. Mijoska, S. Jovanovski. Prosthodontic treatment approach of common dental injuries during sport activities – case report. Journal of Morphological Sciences 2021;4(3):27-32	4.5
2.2.	A. Mijoska, G. Kovacevska, S. Jovanovski , E.B.Valjakova, B.Dastevski. M. Petkov, E.Z.Bilbilova, D.Srbinovska, V.Trpevska. Evaluation of oral health status in geriatric patients. Archives of Public Health 2022;14(1): 1-12	3

Ред. број	Назив на активноста (научноистражувачка):	Поени
2.3.	N. Stavreva, S. Panchevska, N. Tosheska Spasova, A. Mijoska, E.B. Valjakova, S. Jovanovski , B. Dastevski, B. Pejкова Shahpaska, E. Zabokova Bilbilova. INFLUENCE OF SHOULDER AND CHAMFER MARGINAL DESIGN AND TYPE OF CEMENT ON FRACTURE RESISTENCE OF ZIRCONIA CROWNS. AN IN VITRO STUDY. Journal of Hygienic Engineering and Design Vol.44/2023.	3
2.4.	S. Jovanovski , A. Mijoska, A. Jovanovski, P. Jevnikar. INFLUENCE OF INNER CORONAL DENTIN ON THE FRACTURE STRENGTH OF POST-ENDODONTIC RESTORED UPPER LATERAL INCISORS. Knowledge IJ, Vol. 62.5, 2024.	3
2.5	S. Jovanovski , A. Jovanovski, A. Mijoska. NEW CONCEPT OF FRONTAL TEETH RESTAURATION FOR EXCELLENT FUNCTION AND AESTHETIC MEDIS IJ, Vol.3. No.1. Mar 2024.	3
2.6	A. Mijoska, S. Jovanovski . APPLICATION OF BOTULINUM TOXIN IN CONSERVATIVE TREATMENT OF DYSFUNCTIONS OF MASTICATORY MUSCLES, MEDIS IJ, 2024 Vol.3. No.2. MaJ 2024.	4.5
3.	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји (5)	
3.1.	Mijoska A., Jovanovski S. , Pancevska S., Bajraktarova Valjakova E., Jurukovska Sotarovska V., Dastevski B., Petkov M., Naumovski B., Srbinoska D., Trpevska V. EVALUATION OF THE MARGINAL FIT IN FIXED PROSTHODONTICS. Macedonian Dental Review 2021; 44 (2-3): 74-77.	3
3.2.	Salai Ramzi, Simonceska Marija, Slavkovska Domenika, Dejan Todorovski, Research Fellow Dr. Stavreva Natasha, Prof. d-r. Jovanovski Sasho Doctor of Dental Medicine, dental specialist-prosthetics, Restoration of four maxillary incisors. Journal of Dentistry Apolonia; UDK: 616.56-63. 2022.	3
4.	Труд со оригинални научни/стручни резултати, објавен во зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји (5)	
4.1.	Jovanovski ^{1,2} , Vesna Jurukovska ¹ , Aneta Mijoska ¹ , Biljana Evrosimovska ¹ , Lj. Marion ² . THE EFFECT OF NEW INTERNAL FERRULE DESIGN PREPARATION ON THE FRACTURE RESISTANCE OF ENDODONTICALLY TREATED CENTRAL INCISORS. UBT 10-th International Conference on BTI 2021. Oktober 2021: 552.	3
4.2.	Mijoska, S. Jovanovski , V. Jurukovska-Shotarovska, B. Dashtevski, D. Srbinoska, Oktober 2021: 560. SECONDARY CARIES SUSCEPTIBILITY IN PROSTHODONTICS CORRELATED TO MARGINAL GAP. UBT 10-th International Conference on BTI 20213. Oktober 2021: 560.	3
4.3.	A. Мијоска, С. Јовановски , С. Панчевска, Н. Ставрева, Е. Бајрактарова Ваљакова, М. Петков, Б. Даштевски, В.Трпевска, Б. Пејкова Шахпаска. Евалуација на дентален статус и орално здравје кај герижатриски пациенти во Република Македонија. VOX dentarii ОКТОМВРИ 2023; 26-30.	3

Ред. број	Назив на активноста (научноистражувачка):	Поени
5.	Апстракт објавен во зборник на меѓународна конференција	
5.1.	Popovski J., Vlahovic Z., Jovanovski S. , Sutarov I. Use of nanotech on the dental implant surface warrants high osseointegration. BaSS Tirana 2019; OP179.	1
5.2.	Sašo Jovanovski , Aneta Mijoska, Vesna Jurukovska Shotarovska, Julie Popovski, Ljubo Marion. Novi koncept za postendodontsku protetsku restauraciju. III CSCG 2019: 70.	1
5.3.	Sašo Jovanovski Application of a new postendodontic restoration concept in pediatric dentistry. UDPSS IV CONGRESS BOOK of APSTRAKT November 2019: 78-79.	1
5.4.	A. Mijoska, G. Kovacevska, S. Jovanovski , J. Nikolovska, B. Dastevski, M. Petkov, E. B. Valjakova, O. Kokoceva Ivanovska, Lj. Simjanovska. Fluorescentna vizuelizacija Velscope aparatom za otkrivanje oralnih mukoznih Promena. PPS.36. Prvi kongres lekara Kosova i Metohije 29.11 – 1.12.2019. Kosovska Mitrovica.	1
5.5.	Sašo Jovanovski , Vesna Jurukovska, Aneta Mijoska, Julie Popovski, Ljubo Marion FERRULE EFFECT – NOVI PRISTUP U SAVREMENOM PROTETIKOM. Prvi kongres lekara Kosova i Metohije 29.11 – 1.12.2019. Kosovska Mitrovica.	1
5.6	Julie Popovski, Sašo Jovanovski NANO STRUKTURALNA POVRŠINA IMPLANTANTA–ZNAČAJNI UTICAJ ZA SEKUNDARNU STABILNOST. Prvi kongres lekara Kosova i Metohije 29.11 – 1.12.2019, Kosovska Mitrovica .	1
5.7	S. Jovanovski , V. Jurukovska-Shotarovska, A. Mijoska, Lj. Marion, PRIMENA NOVOG KONCEPTA POSTENDODONTSKOG RESTAVRIRANJA U STOMATOLOGIJI. 20. Kongres Stomatologa Srbije 2021: 70-13.	1
5.8	S. Jovanovski ^{1,2} , Lj. Marion ² . THE EFFECT OF NEW INTERNAL FERRULE DESIGN PREPARATION ON THE FRACTURE RESISTANCE OF ENDODONTICALLY TREATED CENTRAL INCISORS. UBT 10-th International Conference on BTI; Oktober 2021: 571/553.	1
5.9	Mijoska, S. Jovanovski , V. Jurukovska-Shotarovska, B. Dashevski, D. Srbinska. SECONDARY CARIES SUSCEPTIBILITY IN PROSTHODONTICS CORRELATED TO MARGINAL GAP. UBT 10-th International Conference on BTI. Oktober 2021:560.	1
5.10	Mijoska A, Jovanovski S , Srbinska, Trpeska V, Valjakova BE. Evaluation of oral soft tissues at geriatric patients with dental prosthesis. OP. Latin American International conference on natural and applied sciences. 5-6.11.2021. Villahermosa, Mexico.	1
5.11	Mijoska A, Jovanovski S , Srbinska D, Trpeska V, Dashevski B, Petkov M. Velscope instrument for detection of oral soft tissue condition in prosthodontic patients. OP. Latin American International conference on natural and applied sciences. 05.-06.11.2021. Villahermosa, Mexico.	1
5.12	S. Jovanovski , S. Panchevska, A. Mijoska, A. Jovanovski, Lj. Marion. AESTHETIC RESTORATION OF ETT. 25-th BaSS MAJ2022:32.	1

Ред. број	Назив на активноста (научноистражувачка):	Поени
5.13	V. Jurukovska Shotarovska, S. Jovanovski , M. Petkov, B. Evrosimovska, A. Mijoska. EVALUATION BETWEEN NON METAL POSTS AND DIFFERENT TYPES OF CEMENTS. 25 th BaSS MAJ2022:34.	1
5.14	M. Simoncheska, D. Slavkovska, A. Mijoska, V. Jurukovska Shotarovska, S. Jovanovski . ZIRCONIA IN EVERYDAY CLINICAL PRACTICE. 25 th BaSS MAJ 2022:38.	1
5.15	D. Slavkovska, D. Todorovski, M. Simoncheska, A. Mijoska, S. Jovanovski . NEW ZIRCONIA POST AS A AESTETIC OPTION FOR RESTORATION OF CERAMIC CROWNS. 25 th BaSS MAJ2022:39.	1
5.16	A. Mijoska, S. Jovanovski , N. Stavreva, D. Srbinoska, V. Spirov. FULL-ARCH FIXED OVERDENTURE IN LOWER JAW – IMMEDIATE SOLUTION FOR EFFICIENT MASTICATION. 25 th BaSS MAJ2022:48.	1
5.17	D. Slavkovska, M. Simoncheska, S. Jovanovski. NEW ZIRCONIA POSTS FOR RESTAVRATION OF ENDODOTICALLY TREATED TEETH. Sept. MSD Ohrid, PP40; 2022:297.	0,5
5.18	M. Simoncheska, D. Slavkovska, A. Mijoska, S. Jovanovski USE OF ZIRCONIA CERAMICS IN THE AESTHETICS REGION. Sept. MSD Ohrid PP39; 2022:295.	0,5
5.19	S. Jovanovski , Lj. Marion. IMPACT STRENGTHENING OF 3Y-TZP DENTAL CERAMIC ROOT POSTS ON RESTORED ENDODONTICALLY TREATED MAXILLARY INCISORS. Sept. MSD Ohrid, 2022:195.	0,5
5.20	A. Mijoska, S. Jovanovski , E. Bajraktarova Valjakova, N. Stavreva, M. Petkov, B. Dashtevski. BOTULINUM TOXIN IN CONSERVATIVE TREATMENT OF TMD – CASE REPORT. Sept. MSD Ohrid, 2022:203.	0,5
5.21	S. Jovanovski, A. Mijoska, Lj. Marion. New contemporary YTZP ceramic concept in experimental and clinical practice 21 Kongres Stomatologa Srbije OKT. 2022.	1
5.22	S. Jovanovski , A. Mijoska, Lj. Marion. NEW APPROACH TO AN AESTHETIC ALL CERAMIC CONCEPT FOR RESTORATION OF FRONTAL TEETH. UBT Knowledge International Center 2022:220.	1
5.23	A. Mijoska, S. Jovanovski, O. Kokoceva Ivanovska, D. Srbinoska, V. Trpevska. NEUROMODULATORS IN THE CONSERVATIVE TREATMENT OF TMD Presenter Information UBT IC 2022:234.	1
5.24	Д. Славковска, М. Симонческа, А. Мијоска, С. Јовановски. ПРИКАЗ СЛУЧАЈЕВА САВРЕМЕНЕ ЕСТЕТСКЕ РЕСТАВРАЦИЈЕ У СВАКОДНЕВНОЈ КЛИНИЧКОЈ ПРАКСИ 22. Конгрес стоматолога Србије НОВЕМБАР 2023:297.	1
5.25	М. Симонческа, Д. Славковска, А. Мијоска, Н. Ставрева, В. Јуруковска Шотаровска, С. Јовановски. УПОТРЕБА САВРЕМЕНЕ ЦИРКОНИЈЕВЕ КЕРАМИКЕ У ФРОНТАЛНОЈ РЕГИЈИ 22. Конгрес стоматолога Србије НОВЕМБАР 2023:295.	1
5.26	С. Јовановски, П. Јевникар, Љ. Марион ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ РЕСТАВРАЦИЈЕ ФРОНТАЛНИХ ЕНДОДОНТСКО ТРЕТИРАНИХ ЗУБА 22. Конгрес стоматолога Србије НОВЕМБАР 2023:193.	1
6.	Учество на научен/стручен собир со реферат усна презентација:	

Ред. број	Назив на активнoста (научноистражувачка):	Поени
6.1.	Popovski, J., Vlahovic, Z., Jovanovski, S. , Sutarov, I. Use of nanotech on the dental implant surface warrants high osseointegration. BaSS Tirana 2019; OP179 (Oral presentation).	1
6.2.	Sašo Jovanovski , Aneta Mijoska, Vesna Jurukovska Shotarovska, Julie Popovski, Ljubo Marion. Novi koncept za postendodontsku protetsku restauraciju. III CSCG 2019: 70 (Oral presentation).	1
6.3.	Sasho Jovanovski APPLICATION OF A NEW POSTENDODONTIC RESTORATION CONCEPT IN PEDIATRIC DENTISTRY. UDPSS IV CONGRESS BOOK of APSTRAKT November 2019: 78-79. (<i>usna prezentacija</i>)	1
6.4.	S. Jovanovski , V. Jurukovska-Shotarovska, A. Mijoska, Lj. Marion, PRIMENA NOVOG KONCEPTA POSTENDODONTSKOG RESTAVRIRANJA U STOMATOLOGIJI. 20. Kongres Stomatologa Srbije 2021: 70-OP13 (Oral presentation).	1
6.5.	S. Jovanovski ^{1,2} , Lj. Marion ² . THE EFFECT OF NEW INTERNAL FERRULE DESIGN PREPARATION ON THE FRACTURE RESISTANCE OF ENDODONTICALLY TREATED CENTRAL INCISORS. UBT 10-th International Conference on BTI; Oktober 2021: 571/553 (Oral presentation).	1
6.6.	Mijoska, S. Jovanovski , V. Jurukovska-Shotarovska, B. Dashtevski, D. Srbinoska. SECONDARY CARIES SUSCEPTIBILITY IN PROSTHODONTICS CORRELATED TO MARGINAL GAP. UBT 10-th International Conference on BTI. Oktober 2021: 560 (Oral presentation).	1
6.7.	Mijoska, A., Jovanovski, S. , Srbinoska, Trpeska V., Valjakova, B.E. Evaluation of oral soft tissues at geriatric patients with dental prosthesis. OP. Latin American International conference on natural and applied sciences. 05.-06.11.2021. Villahermosa, Mexico (Oral presentation).	1
6.8.	Mijoska, A., Jovanovski, S. , Srbinoska, D., Trpeska, V., Dashtevski, B., Petkov, M. Velscope instrument for detection of oral soft tissue condition in prosthodontic patients. OP. Latin American International conference on natural and applied sciences. 05.-06.11.2021. Villahermosa, Mexico (Oral presentation).	1
6.9.	S. Jovanovski , S. Panchevska, A. Mijoska, A. Jovanovski, Lj. Marion. AESTHETIC RESTORATION OF ETT. 25-th BaSS MAJ 2022: OP-32.	1
6.10	V. Jurukovska Shotarovska, S. Jovanovski , M. Petkov, B. Evrosimovska, A. Mijoska. EVALUATION BETWEEN NON METAL POSTS AND DIFFERENT TYPES OF CEMENTS. 25 th BaSS MAJ 2022: OP-34.	1
6.11	A. Mijoska, S. Jovanovski , N. Stavreva, D. Srbinoska, V. Spirov. FULL-ARCH FIXED OVERDENTURE IN LOWER JAW – IMMEDIATE SOLUTION FOR EFFICIENT MASTICATION. 25 th BaSS MAJ 2022: OP-48.	1
6.12	S. Jovanovski , Lj. Marion. IMPACT STRENGTHENING OF 3Y-TZP DENTAL CERAMIC ROOT POSTS ON RESTORED ENDODONTICALLY TREATED MAXILLARY INCISORS. Sept. MSD Ohrid, 2022:195 (Oral presentation).	1

Ред. број	Назив на активностa (научноистражувачка):	Поени
6.13	A. Mijoska, S. Jovanovski , E. Bajraktarova Valjakova, N. Stavreva, M. Petkov, B. Dashtevski. BOTULINUM TOXIN IN CONSERVATIVE TREATMENT OF TMD – CASE REPORT. Sept. MSD Ohrid, 2022:203 (Oral presentation).	1
6.14	S. Jovanovski , A. Mijoska, Lj. Marion. NEW APPROACH TO AN AESTHETIC ALL CERAMIC CONCEPT FOR RESTORATION OF FRONTAL TEETH. UBT Knowledge International Center 2022:220 (Oral presentation).	1
6.15	A. Mijoska, S. Jovanovski, O. Kokoceva Ivanovska, D. Srbinoska, V. Trpevska. NEUROMODULATORS IN THE CONSERVATIVE TREATMENT OF TMD Presenter Information UBT IC 2022:234 (Oral presentation).	1
7.	постер:	
7.1.	A. Mijoska, G. Kovacevska, S. Jovanovski , J. Nikolovska, B. Dasteovski, M. Petkov, E. B. Valjakova, O. Kokoceva Ivanovska, Lj. Simjanovska. Fluorescentna vizuelizacija Velscope aparatom za otkrivanje oralnih mukoznih Promena. PPS.36. Prvi kongres lekara Kosova i Metohije 29.11-1.12.2019, PP. Kosovska Mitrovica.	0.5
7.2.	Sašo Jovanovski , Vesna Jurukovska, Aneta Mijoska, Julie Popovski, Ljubo Marion FERRULE EFFECT – NOVI PRISTUP U SAVREMENOM PROTETIKOM. Prvi kongres lekara Kosova i Metohije 29.11-1.12.2019, PP. Kosovska Mitrovica.	0.5
7.3.	Julie Popovski, Sasho Jovanovski NANO STRUKTURALNA POVRŠINA IMPLANTANTA–ZNAČAJNI UTICAJ ZA SEKUNDARNU STABILNOST. Prvi kongres lekara Kosova i Metohije 29.11-1.12.2019, PP. Kosovska Mitrovica.	0.5
7.4.	M. Simoncheska, D. Slavkovska, A. Mijoska, V. Jurukovska Shotarovska, S. Jovanovski . ZIRCONIA IN EVERYDAY CLINICAL PRACTICE. 25 th BaSS MAJ 2022: PP-38.	0.5
7.5.	D. Slavkovska, D. Todorovski, M. Simoncheska, A. Mijoska, S. Jovanovski . NEW ZIRCONIA POST AS A AESTHETIC OPTION FOR RESTORATION OF CERAMIC CROWNS. 25 th BaSS MAJ2022: PP-39.	0.5
7.6.	D. Slavkovska, M. Simoncheska, S. Jovanovski . NEW ZIRCONIA POSTS FOR RESTAVRATION OF ENDODOTICALLY TREATED TEETH. Sept. MSD Ohrid, PP40; 2022:297.	0.5
7.7.	M. Simoncheska, D. Slavkovska, A. Mijoska, S. Jovanovski . USE OF ZIRCONIA CERAMICS IN THE AESTHETICS REGION. Sept. MSD Ohrid PP39; 2022:295.	0.5
7.8.	S. Jovanovski , A. Mijoska, Lj. Marion. New contemporary YTZP ceramic concept in experimental and clinical practice 21 Kongres Stomatologa Srbije OKT. PP.2022.	0.5
7.9.	Д. Славковска, М. Симонческа, А. Мијоска, С. Јовановски. ПРИКАЗ СЛУЧАЈЕВА САВРЕМЕНЕ ЕСТЕТСКЕ РЕСТАВРАЦИЈЕ У СВАКОДНЕВНОЈ КЛИНИЧКОЈ ПРАКСИ 22. Конгрес стоматолога Србије НОВЕМБАР 2023 ПП 297.	0.5
7.10.	М. Симонческа, Д. Славковска, А. Мијоска, Н. Ставрева, В. Јуруковска Шотаровска, С. Јовановски. УПОТРЕБА САВРЕМЕНЕ	0.5

Ред. број	Назив на активностa (научноистражувачка):	Поени
	ЦИРКОНИЈЕВЕ КЕРАМИКЕ У ФРОНТАЛНОЈ РЕГИЈИ 22. Конгрес стоматолога Србије НОВЕМБАР 2023 ПП 295.	
7.11.	С. Јовановски, П. Јевникар, Љ. Марион ЕКСПЕРИМЕНТАЛНЕ РЕСТАВРАЦИЈЕ ФРОНТАЛНИХ ЕНДОДОНТСКО ТРЕТИРАНИХ ЗУБА 22. Конгрес стоматолога Србије НОВЕМБАР 2023 ПП 193.	0.5
8.	Секциско предавање на научен/стручен собир со меѓународно учество	
8.1	S. Jovanovski. IN VITRO / IN VIVO ИСЛЕДУВАЊЕ ЗА ВЛИЈАНИЕТО НА НОВАТА FERRULE МЕТОДА НА ФРАКТУРНАТА ОТПОРНОСТ НА ЕНДОДОНТСКО ТРЕТИРАНИ КОРЕНИ РЕСТАВРИРАНИ СО ЦИРКОНИУМСКИ КОЛЧИЊА И РАЗЛИЧНИ МАТЕРИЈАЛИ ЗА НАДГРАДБА. Меѓународен симпозиум на здружението на спец по стоматолошка протетика, Велес, 2022. (Поканет предавач)	3
9.	Пленарно предавање на научен-стручен собир со меѓународно учество	
9.1	С. Јовановски. Примена на современи концепти за постигнување висока естетика и фрактурна отпорност на протетски реставрации во секојдневната клиничка практика. Симпозиум со меѓународно учество ДДДММ, Куманово, 14.10.2023 (Поканет предавач).	3
9.2	С. Јовановски МСД – ЗСП „Најнови искуства во стоматопротетичката клиничка пракса“, хибриден, Предавач на Симпозиумот на Здружение на специјалисти по стоматолошка протетика на Македонија, Велес, 16.4.2022 г.	3
9.3	С. Јовановски СКМ ДДДММ, Поканет предавач на Симпозиумот Имплато протетска терапија – Естетика и функција, на Здружението на ДДДММ, Куманово, 14.10.2023 г.	3
10.	Учество на научен/стручен собир со реферат	
	Вкупно	122.849

СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ

Ред. Број	Назив на активностa (стручно-апликативна):	Поени
	Завршена специјализација во областа на медицинските науки и здравството	
	Специјализација во областа на медицинските науки и здравство: 19.3.1999 г. – Стоматолошка протетика, Стоматолошки факултет, УКИМ, Скопје	
	Студиски престои во странство	
	Член на организационен или програмски одбор на меѓународен научен/стручен собир (*1)	
	Награда за научни постигнувања од струкова организација (*3)	
	2019 – Благодарница за учество во работата на Стоматолошки факултет во Скопје	3
	2020 – Пофалница за несебичен ангажман и постигнати резултати во делот на извршување на работните задачи од ЈЗУ Универзитетски стоматолошки клинички центар „Св. Пантелејмон“ – Скопје	3

Ред. Број	Назив на активностa (стручно-апликативна):	Поени
	2022 – Благодарница од УНИВЕРЗИТЕТСКИ СТОМАТОЛОШКИ КЛИНИЧКИ ЦЕНТАР, СКОПЈЕ.	3
	Член на комисији и тела на државни и други органи (*1) 1. Член на FDI World Dental Federation под број 45010. 2. Член на IADR под број 780119. 3. Член на Здружение на доктори специјалисти по стоматолошка протетика на Македонија (ЗДССПМ). 4. Член на Македонското стоматолошко друштво (МСД). 5. Член на Стоматолошката комора на Македонија. 6. Член на Балканската стоматолошка асоцијација (БаСС)	6
	Вкупно	15

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	251.18
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	122.849
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-АПЛИКАТИВНА ДЕЈНОСТ	15
Вкупно	389.029

Рецензентска комисија

Проф. д-р Весна Коруноска-Стевковска, с.р.

Проф. д-р Никола Гиговски, с.р.

Проф. д-р Сања Панчевска, с.р.

2. Кандидат: д-р Филип Зоран Тантуровски

Биографски податоци и образование

Кандидатот д-р Филип Тантуровски е роден на 17.7.1988 год., во Скопје. Средно образование завршил во СУГ „Раде Јовчевски Корчагин“ во Скопје. Со високо образование се стекнал на Стоматолошкиот факултет во Скопје на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Дипломирал на 21.6.2012 година, со просечен успех 8,88 и стекнува право на стручен назив дипломиран доктор по стоматологија. Стручен испит има положено на 12.7.2013 год. и се стекнал со лиценца за работа и вршење дејност од стоматолошка здравствена заштита. II циклус студии завршил со просечен успех 10,00, а со одбраната на магистерскиот труд со наслов „Состојбата на хигиената во оралната празнина кај пациенти со фиксни и мобилни протетски помагала“, на 22.9.2014 година, се стекнува со научниот назив магистер на стоматолошки науки. Со звањето специјалист по стоматолошка протетика се има стекнато на 27.11.2017 година. На 16.3.2022 година, завршил III циклус студии, со просечна оценка 9,57 и со одбраната на докторскиот труд со наслов „Спирометриска процена на респираторниот капацитет кај корисниците на тотални протези“ се стекнал со научниот назив доктор на стоматолошки науки – стоматолошка протетика.

Д-р Филип Тантуровски во своите биографски податоци има наведено дека зборува англиски, германски, албански и турски јазик.

Во 2011 и 2012 год. кандидатот со свои трудови учествувал на два конгреси за студенти по дентална медицина, како и на други конгреси и симпозиуми на доктори по дентална медицина, во 2015 и 2016 год. и има објавено неколку трудови во списанија со меѓународен уредувачки одбор.

Кандидатот посочува дека ги има совладано компјутерските вештини како Microsoft office (Word, Exell и Power Point), Adobe Photoshop, Corel Draw, и Web-вештини.

Во биографските податоци д-р Филип Тантуровски наведува дека работи 5 години во Приватна здравствена установа – Ординација по општа стоматологија „ДЕНТИН“ – Скопје.

ОБРАЗЕЦ 1

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО, НАСТАВНО-СТРУЧНО И СОРАБОТНИЧКО ЗВАЊЕ

3. Кандидат: д-р Филип Зоран Тантуровски

Институција: Приватна здравствена установа – Ординација по општа стоматологија „ДЕНТИН“ – Скопје

Научна област: стоматолошка протетика

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО ЗВАЊЕ – ДОЦЕНТ/ НАУЧНО ЗВАЊЕ – НАУЧЕН СОРАБОТНИК

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	<p>Просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно има остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус *</p> <p>Просечниот успех на прв циклус изнесува: 8,88 Просечниот успех на втор циклус изнесува: 10,00 Просечниот успех изнесува _____ за интегрираните студии.</p>	ДА
2	Научен степен – доктор на науки од научната област за која се избира	ДА

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
	Назив на научната област: стоматолошка протетика, поле стоматологија, подрачје општествени науки (медицински науки и здравство).	
3	Објавени најмалку четири научни труда** во референтна научна публикација согласно со ЗВО во последните пет години пред објавувањето на конкурсот за избор	НЕ
3.1	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е индексирано во најмалку една електронска база на списанија со трудови достапна на интернет, како што се: Ebsco, Emerald, Scopus, Web of Science, Journal Citation Report, SCImago Journal Rank или друга база на списанија која ќе ја утврди Националниот совет за високо образование</p> <p>1. Назив на научното списание: _____</p> <p>2. Назив на електронската база на списанија: _____</p> <p>3. Наслов на трудот: _____</p> <p>4. Година на објава: _____</p>	
3.2	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови</p> <p>1. Назив на научното списание: _____</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): _____</p> <p>3. Наслов на трудот: _____</p> <p>4. Година на објава: _____</p>	
	<p>1. Назив на научното списание: Macedonian Dental Review</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 31 член: Р Македонија 9; Англија 2; САД 1; Бугарија 6; Хрватска 5; Турција 1; Словенија 2; Србија 4; Норвешка 1.</p> <p>3. Наслов на трудот: Spirometric evaluation of respiratory capacity at users of total dentures (review)</p> <p>4. Година на објава: 2020</p>	
	<p>1. Назив на научното списание: Macedonian Dental Review</p> <p>2. Меѓународен уредувачки одбор (вкупен број членови, број и припадност по земји): 31 член: Р Македонија 9; Англија 2; САД 1; Бугарија 6; Хрватска 5; Турција 1; Словенија 2; Србија 4; Норвешка 1.</p> <p>3. Наслов на трудот: Impact of complete removable dentures on the respiratory tract airflow</p> <p>4. Година на објава: 2020</p>	

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
3.3	<p>Научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое е објавено во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>1. Назив на научното списание: _____</p> <p>2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД _____</p> <p>3. Наслов на трудот: _____</p> <p>4. Година на објава: _____</p>	
3.4	<p>Книга или дел од книга рецензирана и објавена во земја членка на Европската Унија и/или ОЕЦД</p> <p>1. Наслов на книгата: _____</p> <p>2. Назив на членката на ЕУ/ОЕЦД _____</p> <p>3. Издавач, година и место на издавање/објавување: _____</p>	
3.5	<p>Зборник на рецензирани научни трудови, презентирани на меѓународни академски собири каде што членовите на програмскиот или научниот комитет се од најмалку три земји</p> <p>1. Назив на зборникот: _____</p> <p>2. Назив на меѓународниот собир: _____</p> <p>3. Имиња на земјите: _____</p> <p>4. Наслов на трудот: _____</p> <p>5. Година на објава: _____</p>	
3.6	<p>Преводи на капитални дела во области кои ги утврдува Националниот совет за високо образование и научноистражувачка дејност</p> <p>1. Наслов на преведеното капитално дело: _____</p> <p>2. Година на објава: _____</p> <p>3. Издавач, место на издавање и година: _____</p>	
4	<p>Познавање на најмалку еден странски јазик, определен со општ акт на Универзитетот, односно на самостојната висока стручна школа</p> <p>1. Странски јазик: англиски јазик (солидно познавање на јазикот во контекст на говорни вештини)</p> <p>2. Назив на документот: уверение за познавање англиски јазик</p> <p>3. Издавач на документот: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје</p> <p>4. Датум на издавање на документот: 7.11.2023 година</p>	ДА
5	Има способност за изведување на високообразовна дејност.	ДА

ОБРАЗЕЦ 2

КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: д-р Филип Зоран Тантуровски

Институција: Приватна здравствена установа – Ординација по општа стоматологија „ДЕНТИН“ – Скопје

Научна област: стоматолошка протетика

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
	Магистерски труд: „Состојбата на хигиената во оралната празнина кај пациенти со фиксни и мобилни протетски помагала“, Скопје, 2014 год.	
	Докторската дисертација: „Спирометриска процена на респираторниот капацитет кај корисниците на тотални протези“, Скопје, 2022 год.	
	Труд со оригинални научни резултати, објавен во научно списание во кое трудовите што се објавуваат подлежат на рецензија и кое има меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови	5
1.	Tanturovski, F., Bajevska, J., Bajevska, J. Spirometric evaluation of respiratory capacity at users of total dentures (review) , Macedonian Dental Review, 2020; 43 (2): 67-73.	4.0
2.	Tanturovski, F., Bajevska, J. Impact of complete removable dentures on the respiratory tract airflow , Macedonian Dental Review, 2020; 43 (2): 74-84.	4.5
	Вкупно	8.5

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1.	Завршена специјализација во соодветната област (стоматолошка протетика)	2
2	Потврда за работа со компјутерски програми за канцелариско работење	1
	Вкупно	3

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	/
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	8.5
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	3
Вкупно	11.5

ЧЛЕНОВИ НА КОМИСИЈАТА

Проф. д-р Весна Коруноска-Стевковска, с.р.

Проф. д-р Никола Гиговски, с.р.

Проф. д-р Сања Панчевска, с.р.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Врз основа на доставената документација, Рецензентската комисија позитивно ја вреднува и ја оценува целокупната дејност на д-р Сашо Јовановски и на д-р Филип Тантуровски.

Врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатот д-р Сашо Јовановски, Комисијата заклучи дека д-р Сашо Јовановски поседува научни и стручни квалитети и според Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, ги исполнува сите услови да биде избран во звањето редовен професор во научната област *стоматолошка протетика*.

Комисијата, врз основа на изнесените податоци за севкупната активност на кандидатот д-р Филип Тантуровски, заклучи дека истиот поседува научни и стручни квалитети, но не ги исполнува општите и посебните услови предвидени со Законот за високото образование и Правилникот за критериумите и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Според гореизнесеното, Комисијата има чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Стоматолошкиот факултет во Скопје, **вонреден професор д-р Сашо Јовановски** да биде избран во звањето **редовен професор** во научната област стоматолошка протетика.

ЧЛЕНОВИ НА КОМИСИЈАТА

Проф. д-р Весна Коруноска-Стевковска, с.р.

Проф. д-р Никола Гиговски, с.р.

Проф. д-р Сања Панчевска, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА
НА РАКОПИСОТ „АНАЛИЗА И СИНТЕЗА НА ПРОЦЕСИ“ ОД АВТОРОТ
Д-Р СТЕФАН КУВЕНЦИЕВ, ВОНР. ПРОФ.

Врз основа на Одлуката на Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет, бр. 02-1119/1 од 4.VI 2024 год., за членови на Рецензентската комисија за рецензирање на учебникот „Анализа и синтеза на процеси“ од авторот д-р Стефан Кувенциев, вонр. проф., наменет за студентите на Технолошко-металуршкиот факултет, за предметот Анализа и синтеза на процеси, избрани се: проф. д-р Мирко Маринковски, Технолошко-металуршки факултет, Скопје и проф. д-р Дејан Димитровски, Технолошко-металуршки факултет, Скопје.

По добивањето на ракописот и неговото детално разгледување и анализа, до Наставно-научниот совет на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје, рецензентите го поднесуваат следниов

ИЗВЕШТАЈ

IV. ОПШТ ДЕЛ

Основни податоци за ракописот

Назив на ракописот:	Анализа и синтеза на процеси
Назив на предметната програма:	Анализа и синтеза на процеси
Назив на студиската програма:	Дизајн и менаџмент на технолошки процеси
Фонд на часови и ЕКТС-кредити (доколку ракописот е наменет за повеќе предмети, да се наведат сите предмети):	1. циклус студии: - Анализа и синтеза на процеси, VII семестар (ДМТП), 3+2 часа, 5 кредити; - Анализа и синтеза на процеси, VIII семестар (ПТ), 2+2 часа, 5 кредити; Анализа и синтеза на процеси, VIII семестар (Биотехнологија), 2+2 часа, 5 кредити; - Економска оптимизација на технолошки процеси, VII семестар, (ДМТП), 2+2 часа, 4 кредити; - Економска оптимизација на технолошки процеси, VIII семестар, (ПТ), 2+2 часа, 5 кредити; - Економска оптимизација на технолошки процеси, VIII семестар, (Биотехнологија), 2+2 часа, 5 кредити. 2. циклус студии: - Економска оптимизација на технолошки процеси (ДМТП), 6 кредити. 3. циклус студии: - Анализа и синтеза на процеси, (Т) 6 кредити.
Реден број на изданието:	прво издание
Општи податоци за ракописот:	Ракописот кој е предаден на рецензија содржи 260 страници (формат В5), напишани на компјутер, со големина на фонто 11. Текстот е поделен во 5 поглавја и содржи 82 нумерирани слики, 11 табели и 20 референци.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Проф. д-р Мирко Маринковски, с.р.
Проф. д-р Дејан Димитровски, с.р.

I ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р МИРКО МАРИНКОВСКИ

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Ракописот под наслов „Анализа и синтеза на процеси“ од д-р Стефан Кувенциев, вонр. проф., е учебник кој претставува основна литература за студентите од четврта година на студиската програма Дизајн и менаџмент на технолошки процеси на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје. Исто така, учебникот може да го користат студентите од четврта година година на насоките Прехранбена технологија и Биотехнологија, како и студентите на втор и трет циклус студии и дипломираните инженери технолози и металурзи како прирачна литература.</p> <p>Ракописот опфаќа 5 поглавја: 1. Основи на анализа и синтеза на процеси, 2. Синтеза на процесен проточен дијаграм, 3. Реактори и реакторски системи, 4. Дизајн на сепарациони системи 5. Енергетска интеграција на технолошки процеси, и Литература.</p> <p>Целта на ракописот е воведување на студентите во теоретските и феноменолошките аспекти на анализата и синтезата на технолошките процеси, како и практично воведување во проблематиката преку голем број на решени практични примери и задачи.</p> <p>Поглавјата се наредени во логичен распоред за оптимално апсолвирање на материјата. Редоследно, во поглавјата се обработуваат сите аспекти на анализата и синтезата на процесите во хемиското процесно инженерство: запознавање со основата на проточните дијаграми кое води кон синтеза на процесни проточни дијаграми, навлегување во дизајнирање на реакторски системи – објаснување на шаржни процеси, континуирани и семиконтинуирани процеси со мешање и цевен проточен реактор. Понатаму следува дизајнирање на системи во кои се вклучени сепарациони процеси. На крај, материјалот е заокружен со топлинска интеграција на технолошките процеси и дизајн на мрежа на топлински изменувачи. Притоа, авторот ставил посебен акцент, изнесениот материјал да го пренесе со јазик прифатлив за студентите.</p> <p>Содржината на учебникот е направена според стандардите на светските универзитети од оваа област и претставува солидна основа за стекнување нови знаења од обработената област, како и апсолвирано знаење кое може да се примени во понатамошната индустриска практика како дипломирани инженери или, пак, во натамошното образование на втор и трет циклус (докторски) студии.</p>
<p>Оцена за усогласеноста со предметната програма:</p>	<p>Содржината на ракописот е произлезена од предметната програма и е целосно усогласена со неа.</p>
<p>Предлози за потребни корекции:</p>	<p>Забелешките се коригирани.</p>
<p>Оцена на ракописот:</p>	<p>Ракописот е автентичен, актуелен, презентира на едноставен и разбирлив јазик за целната група и дава значителен придонес за квалитетна настава по предметната програма, како и за унапредување на знаењата на инженерите од областа на хемиското процесно инженерство.</p>
<p>Категоризација:</p>	<p>учебник</p>
<p>Заклучок со предлог за</p>	<p>Од деталниот увид на приложениот материјал, може да се заклучи следново:</p>

оправданоста за објавување:	<ul style="list-style-type: none"> - Авторот во предложениот ракопис покажал големо искуство во педагошката работа од областа на хемиското процесно инженерство, што може да се види од изборот на структурата и содржината на ракописот. - Авторот на едноставен и разбирлив јазик објаснува комплексни поими и феномени во изнесениот материјал. - Евидентно е и научното искуство на авторот, посветеноста кон истражувачката работа, што е многу важно за предметната област и квалитетот на ракописот. - Изложениот материјал е поткрепен со опсежна, соодветна и содржајна литература, во која се содржани најсовремените достигнувања во обработената област и дава добри насоки за понатамошно и подетално изучување на проблематиката опфатена во ракописот. - Материјалот технички е подготвен на високо ниво, сликите, табелите и дијаграмите одговараат на текстуалниот дел, давајќи јасна слика на обработениот материјал и сочинуваат заокружена целина.
------------------------------------	---

Врз основа на изнесеното, чест ми е и задоволство овој ракопис да го поддржам и да го предложам да се отпечати како учебник по предметот Анализа и синтеза на процеси, примарно наменет за студентите на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје.

РЕЦЕНЗЕНТ
Проф. д-р Мирко Маринковски, с.р.

II. ПОСЕБЕН ДЕЛ ОД РЕЦЕНЗЕНТОТ: ПРОФ. Д-Р ДЕЈАН ДИМИТРОВСКИ

<p>Краток опис на содржината:</p>	<p>Предложениот ракопис „Анализа и синтеза на процеси“ од д-р Стефан Кувенциев, вонреден професор на Технолошко-металуршкиот факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, содржи 5 поглавја и сеопфатен преглед на литературата: Поглавје 1. Основи на анализа и синтеза на процеси Поглавје 2. Синтеза на процесен проточен дијаграм Поглавје 3. Реактори и реакторски системи Поглавје 4. Дизајн на сепарациони системи Поглавје 5. Енергетска интеграција на технолошки процеси Литература</p> <p>Содржинската структура на ракописот овозможува целесообразен, сеопфатен и детален осврт на анализата и синтезата на технолошките процеси во хемиското процесно инженерство. На почетокот, авторот нè воведува во фундаменталните основи на процесната интеграција и феномените поврзани со анализата и синтезата на технолошките процеси. Во второто поглавје, авторот продолжува со надградба на материјалот од претходното поглавје во насока на синтеза на процесни проточни дијаграми. Понатаму, обработени се феноменолошките и процесните аспекти на дизајнот на реактори и реакторските системи. Во четвртото поглавје се даваат основите за дизајнирање на сепарациони процеси и системите поврзани со нив, а ракописот се завршува со енергетска (топлинска) интеграција на технолошките процеси.</p> <p>Сите поглавја се поткрепени со практични примери и задачи, со кои се овозможува полесно апсолвирање на теоретските содржини, но и стекнување знаење за дизајнирање на реални индустриски процеси во хемиското процесно инженерство. Ракописот е добра основа за стекнувања знаења кои овозможуваат идните инженери да ги применат во индустријата или за продолжување на нивното образование на втор и трет циклус студии.</p> <p>Книгата е богато и добро илустрирана, содржи многу конкретни примери и овозможува лесно стекнување на знаења.</p>
<p>Оцена за усогласеноста со предметната програма:</p>	<p>Содржината на книгата е во согласност со предметната програма и кореспондира со современата светска литература од оваа област.</p>
<p>Предлози за потребни корекции:</p>	<p>Забелешките во врска со одредени слики, шеми и примери во целост се прифатени од авторот и се коригирани.</p>
<p>Оцена на ракописот:</p>	<p>Содржинскиот и техничкиот квалитет на ракописот е на високо ниво. Материјалот е изнесен на разбирлив јазик за студентите и претставува добра основа за подигнување на квалитетот на наставата по наведените предметни програми, како и знаењето на инженерите од соодветните области.</p>
<p>Категоризација:</p>	<p>учебник</p>
<p>Заклучок со предлог за оправданоста за објавување:</p>	<p>Врз основа на детално разгледување на предложениот ракопис, може да се донесат следниве заклучоци: - Од поставеноста на содржината и квалитетот на ракописот, очигледна е компетентноста на авторот во областа на анализата и синтезата на процесите во хемиското процесно инженерство, произлезена од завидното теоретско знаење, како и од солидното научноистражувачко искуство. Тоа</p>

	<p>првенствено се одразува во структурата на ракописот, како и во начинот на кој е претставена содржината.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Високата педагошка компетентност на авторот придонесе за адекватно излагање на комплексните фундаментални основи, појави и процеси да бидат изложени на едноставен начин и разбирлив јазик, што му дава посебен квалитет на ракописот. - Техничката подготовка на ракописот е на високо ниво, со изобилство на соодветни слики, табели и практични примери, со адекватни илустрации, формули и табели. - Содржината и начинот на прикажување на материјалот укажуваат на способноста на авторот да го пренесе сопственото знаење на помладите генерации.
--	---

Имајќи го предвид сето досега презентирано, со големо задоволство го поддржувам печатењето на ракописот како учебник по предметот Анализа и синтеза на процеси, пред сè наменет за студентите на Технолошко-металуршкиот факултет во Скопје.

РЕЦЕНЗЕНТ

Проф. д-р Дејан Димитровски, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ЕПИДЕМИОЛОГИЈА НА КУЧЕШКАТА ЛАЈШМАНИОЗА ВО КОСОВО И УЛОГАТА НА *PHLEBOTOMUS SPP.* ВО НЕЈЗИНОТО ШИРЕЊЕ“ ОД БЕТИМ ЦЕКАЈ, ПРИЈАВЕНА НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје, на петтата седница одржана на 4.6.2024 година, формираше Комисија за одбрана на докторскиот труд на кандидатот Бетим Цекај со наслов: „Епидемиологија на кучешката лајшманиоза во Косово и улогата на *Phlebotomus spp.* во нејзиното ширење“, во состав: проф. д-р Александар Цветковиќ (претседател), проф. д-р Јована Стефановска (ментор), проф. д-р Елена Атанаскова Петров (член), проф. д-р Куртеш Шерифи (член) и проф. д-р Белул Белули (член).

Комисијата во наведениот состав, со внимание го прегледа и го оцени докторскиот труд и на Наставно-научниот совет на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

АНАЛИЗА НА ТРУДОТ

Докторскиот труд на кандидатот Бетим Цекај, со наслов „Епидемиологија на кучешката лајшманиоза во Косово и улогата на *Phlebotomus spp.* во нејзиното ширење“, содржи 140 страници компјутерски обработен текст во фонт Times New Roman, со 1,5 проред и големина на букви 12, како и 118 библиографски единици во кои доминираат примарни научни публикации. Трудот е збогатен и со 31 слика, 16 табели и 3 анекси.

Докторскиот труд е структуриран во 7 поглавја, систематизирани во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето. Напишан е со висок академски стил на изразување и е форматиран согласно со начелата на изворен научен труд, со следниве делови: вовед, преглед на литература, предмет и цели на истражувањето, материјали и методи, резултати, дискусија, заклучоци, користена литература и додаток.

Во **воведот**, кандидатот дава сеопфатен преглед на лајшманиозата како значајна зооноза со глобално влијание. Кандидатот ефикасно ги истакнува сложеноста на преносот на причинителот, различните клинички манифестации и кај луѓето и кај кучињата и дијагностичките предизвици поврзани со супклиничките инфекции. Воведот е темелен и добро структуриран, поставувајќи силна основа за целите на истражувањето. Во него е јасно идентификувано непостоењето на детални податоци за присуството и раширеноста на лајшманиозата во Косово и улогата на песочните мушички во преносот на причинителот, кои би биле основа за дизајнирање на национална стратегија и акциски планови за борба со болеста. Напишаниот текст соодветствува со предметот и целите на истражувањето. Во овој дел, кандидатот ги изнесува и работните тези и хипотези кои биле поставени во предлог-проектот на докторскиот труд, и хронолошки, со по една реченица, ги презентира сите поглавја од докторскиот труд.

Прегледот на литература кандидатот го започнува со краток историјат на лајшманиозата. Напишаниот текст е концизен и нуди информативен преглед на историските моменти во откривањето и карактеризацијата на паразитите од родот *Leishmania* и болеста што ја предизвикуваат. Кандидатот ги истакнува придонесите на неколку клучни истражувачи кои независно ги идентификувале паразитите и го објасниле нивниот начин на пренесување и развојниот циклус. Текстот е добро структуриран и хронолошки ги прикажува главните откритија и достигнувања во областа.

Во втората потточка за етиологија на болеста, кандидатот навлегува во сложената таксономија на родот *Leishmania*, нагласувајќи ја тековната дебата околу класификацијата на видовите. Опишани се двата подрода на родот *Leishmania* и нивните различни развојни начини во песочните мушички кои се вектори на паразитот. Современата систематика на родот *Leishmania* кандидатот визуелно ја претставува со шематски приказ што значително го појаснува системот за класификација на паразитот. Фокусот на четирите главни комплекси на родот

Leishmania, релевантни за здравјето на луѓето и животните (*L. donovani*, *L. tropica*, *L. mexicana* и *L. braziliensis*) е особено информативен. Посебно е нагласено користењето на зборот „лајшманиоза“ кај животните, а со цел да се избегне премногу честото, и погрешно, користење на зборот „лајшманијаза“ кој што ја идентификува болеста кај луѓето. Во понатамошниот текст, кандидатот детално го опишува развојниот циклус на паразитот од амастиготи во макрофагите до промастиготи кај песочните мушички, а дополнителниот сликовит приказ го олеснува разбирањето на морфолошките разлики помеѓу овие фази.

Во потточката за епидемиологија на болеста, кандидатот ја истакнува клиничката и епидемиолошката разновидност на лајшманиозата, нагласувајќи ја нејзината широко распространета преваленца во 98 земји. Прикажаната географска дистрибуција е детална, со фокус на тропските и суптропските региони, како и на загрижувачкиот тренд на сè посеверното ширење на болеста во Европа. Кандидатот ефикасно ги пренесува јавноздравствените и економските импликации на лајшманиозата, особено во областите со низок степен на развој, и ја акцентира улогата на кучињата како примарен резервоар за зоонозните форми на болеста. Во текстот, детално е анализирана епидемиолошката состојба во Европа и се прикажани конкретни податоци за проценетата годишна инциденца на висцерална лајшманиоза и регионалната дистрибуција на автохтоните инфекции со *Leishmania infantum*.

Опишаниот начин на пренесување на паразитот ефикасно ги прикажува векторските, зоонозните и антропоноичните патишта на трансмисија. Текстот за развојниот циклус на паразитот, кој вклучува фази на промастигот и амастигот, е јасен и информативен. Кандидатот на многу едноставен начин ја објаснува улогата на домаќинот на паразитот, нагласувајќи го значењето на кучињата како примарен резервоар на *L. infantum*. Во текстот се спомнати и други животни, потенцијални резервоари и случајни домаќини на паразитот, а кандидатот акцентира дека нивната епидемиолошка важност е сеуште нејасна и имаат ограничена улога во одржувањето на развојниот циклус на паразитот. Освен векторскиот начин на пренесување, кандидатот ги опишува и алтернативните патишта на пренос, како што се трансфузијата на крв и трансплантација на органи. Кандидатот посебно ја нагласува важноста на сексуалната и трансплацентарната трансмисија на болеста, кои се особено значајни при отсуство на векторите. Во понатамошниот текст, кандидатот дава сеопфатен и детален преглед на развојот на паразитот во векторот – песочната мушичка. Текстот е добро структуриран и логично организиран, следејќи го развојот на паразитот од ингестија до трансмисија.

Во потточката за ентомологија и надзор на песочните мушички кандидатот дава сеопфатен преглед на биолошките особини на песочните мушички, опфаќајќи го нивното значење, животниот циклус, техниките на надзор и еколошките карактеристики. Текстот почнува со вовед за медицинското и ветеринарното значење на овие инсекти како вектори на различни патогени. Кандидатот јасно го објаснува нивниот развоен циклус, однесувањето при парење и навиките за хранење и потенцира дека надзорот на песочните мушички е клучен аспект за разбирање на нивната дистрибуција и контрола на болестите што ги пренесуваат. Во текстот се опишани различни методи на заловување, како што се светлосни стапици, лепливи стапици и аспиратори, а наведени се и нивните предности и недостатоци. Кандидатот препорачува при сеопфатни теренски студии да се комбинираат различни стапици за заловување. Текстот завршува со нагласување на важноста на идентификацијата на потенцијалните вектори и разбирање на екологијата на популациите на песочните мушички.

Потточката за патогенеза на болеста дава сеопфатен преглед на патогенезата на кучешката лајшманиоза. Кандидатот детално го опишува имунолошките реакции, клиничките манифестации, макроскопските и микроскопските лезии и улогата на различните органи, со што прикажува холистички пристап кон разбирањето на процесот на болеста.

Во потточката за дијагностички методи кандидатот ги прикажува начините на дијагностика на болеста, истакнувајќи ги клучните достигнувања и предизвици. Кандидатот во текстот ги артикулира современите текови на дијагностиката, акцентирајќи го трендот на замената на златниот стандард со молекуларните техники. Молекуларната дијагностика има многу предности, меѓу кои доминираат неинвазивното земање на примероци и способноста за директна идентификација на сите видови од родот *Leishmania*. Во понатамошниот текст, кандидатот дава детален преглед на клиничките манифестации кај кучињата болни од лајшманиоза. Разновидноста на клиничките знаци е детално опишана, опфаќајќи ги сите форми

на болеста, а даден е и одличен акцент на нивното значење за поставување на сомнеж за болеста. Приказот е информативен и клинички релевантен, со што кандидатот обезбедува јасна слика за промените кај заболените кучиња. Освен најчестите знаци, кандидатот ги опишува и поретките манифестации на болеста, потенцирајќи ги и долготрајните последици од инфекцијата. Кандидатот не заборавил и да ја нагласи хроничната природа на лајшманиозата и можноста за релапси и покрај третманот. Во текстот се опишани и паразитолошките методи за дијагностика (имунофлуоресценцијата како златен стандард, аспирационата цитологија со фина игла, хистолошката анализа, културата на паразитите и ксенодијагнозата) на кучешката лајшманиоза заедно со нивните добри и лоши страни. Кандидатот успеал да ги избалансира нивните предности и недостатоци и успешно да ја пренесе комплексноста на изборот при секој клинички случај. Серолошките, квалитативни и квантитативни, методи се сеопфатно дискутирани, а кандидатот нагласува дека е важно да се знаат ограничувањата на секој тест. Во текстот се опишани предностите и недостатоците на тестовите, а посебно се елаборирани карактеристиките на IFA и ELISA како најчесто применувани серолошки методи за дијагностика на лајшманиозата. Молекуларните методи на дијагностика се темелно опишани, заедно со предностите и ограничувањата на различните типови примероци кои треба да се селектираат согласно имунолошкиот одговор на кучето и фазата на болеста. Кандидатот ја истакнува вредноста на PCR методот посебно кога цитолошките и хистолошките анализи се негативни, иако постои изразено клиничко сомневање за лајшманиоза. Објаснувањето на трите примарни PCR-методи (конвенционален, вгнезден, и во реално време) е јасно и концизно. Споредбата на нивната сензитивност, специфичност и потенцијал за контаминација е јасна и доволно информативна. Акцентирањето на способноста на PCR во реално време да го квантифицира присуството на паразитите во организмот го олеснува следењето на одговорот на третманот.

Потточката за третман на лајшманиозата кај кучињата е концизно напишана со нагласени предизвици за лекување на болеста, варијабилноста на клиничките презентации и критичната улога на имунолошкиот одговор. Кандидатот е детален во описот и табеларно ги сумира различните опции за третман, вклучувајќи ги најчесто користените лекови и протоколи. Посебен акцент е даден на ограничувањата на сегашните третмани, со напомена дека ниту еден третман не може целосно да ја елиминира инфекцијата. Нагласено е дека инфекцијата е многу упорна и често има рецидиви, дури и по третманот. Кандидатот ја нагласува и важноста на раното откривање и редовен скрининг на кучињата во ендемските области.

Во потточката за превентива на болеста се опишани тековните превентивни мерки против инфекцијата со *L. infantum* кај кучињата. Кандидатот ефикасно ги презентира двата главни пристапи: контрола на векторите и имунопрофилакса. Текстот за методите за контрола на векторите е темелен и поддржан со релевантни литературни податоци. Во однос на имунопрофилаксата, кандидатот е особено детален и дава јасно објаснување за четирите достапни вакцини, нивниот состав, протоколите за вакцинација и статусите на лиценцирање.

На крајот од прегледот на литературата, во потточката за „Едно здравје“, кандидатот го опишува глобалното присуство на лајшманиозата, воедно нагласувајќи ја нејзината класификација како занемарена тропска болест од страна на Светската здравствена организација. Распространетоста и влијанието на болеста врз јавното здравје се одлично елаборирани. Кандидатот го нагласува значењето на болеста со конкретни податоци за бројот на случаи и засегнатите земји, со што ја потенцира итноста за изнаоѓање на интегриран пристап кон управувањето со болеста.

Предметот и целите на истражувањето се добро дефинирани и релевантни за областа на паразитните болести и јавното здравје. Предложените цели се сеопфатни и се однесуваат на пополнување на клучните празнини во постојните податоци за епидемиологијата, векторите и етиолошките агенси на кучешката лајшманиоза во Косово.

Поглавјето **Материјали и методи** кандидатот го започнува со опис на географската локација на Косово, вклучувајќи ја неговата географска широчина, должина и позиција на Балканскиот Полуостров, што е основа за разбирање на контекстот на истражувањето. Кандидатот дава и визуелна претстава за поделеноста на Косово на седум области. Описот на континенталната клима со медитеранско и алпско влијание е многу значаен од причина што климата може да биде значаен фактор во дистрибуцијата и распространетоста на болестите. Во следната потточка, кандидатот дава јасен и сеопфатен преглед на методологијата за земање

примероци. Рандомизираниот пристап што бил користен за собирање примероци од кучиња од различни средини, обезбедил разновидна застапеност на популацијата на кучиња во Косово. Големината на примерокот од 285 серуми од сите области е доволна за статистички значајна анализа, а деталното собирање на податоците за кучињата укажува на висок степен на посветеност на кандидатот. Собирањето на песочните мушички било, исто така, одлично осмислено и реализирано. Бројот на локации и последователните заловувања обезбедуваат темелна претстава за потенцијалните живеалишта на песочните мушички во Косово. Локациите биле бирани по случаен избор, а вклучувале различни типови на фарми за одгледување на животни. За секоја локација и фарма, кандидатот водел детална евиденција што дополнително ја потврдува неговата сериозност и посветеност на истражувањето. Дијагностичките методи кои се користеле за откривање на антитела на *Leishmania infantum* во серумите од кучињата се детално опишани. Кандидатот употребил комерцијални китови за два различни методи, ELISA и IFAT, што е правилен пристап за подобрување на точноста и веродостојноста на резултатите. Во текстот се прикажани деталните постапки за дијагностика на болеста согласно со комерцијалните упатства на производителите на китовите. По собирањето на песочните мушички, кандидатот применил различни методи за морфолошка и молекуларна идентификација, како и скрининг на патогени. На почетокот, мушичките биле индивидуално идентификувани врз основа на морфолошките карактеристики, по што биле потврдени со баркодирање, што е стандард и воспоставена пракса во лабораториите. Со овој двоен пристап, кандидатот се осигурил дека направил точна идентификација. Детекцијата на ДНК на *Leishmania* во песочните мушички била направена со сензитивен PCR. Она што е за посебна пофалба на кандидатот е одлуката за дополнителна карактеризација на позитивните примероци што е од клучно значење за разбирање на епидемиологијата на лажшманиозата. Кандидатот поглавјето го завршува со приказ на применетите статистички методи за обработка на добиените податоци. Методите се соодветно избрани за направените споредби и ја гарантираат релевантноста на добиените резултати.

Во **резултатите**, кандидатот ги прикажува сите добиени и обработени податоци од истражувањето на многу јасен и темелно структуриран начин. Текстот почнува со приказ на резултатите од тестираните серуми, со посебна поделба на резултатите од различните тестови и нивна споредба. Во продолжение се прикажани резултатите од анализираните песочни мушички, вклучувајќи ја нивната дистрибуција, детекција на ДНК и молекуларна карактеризација на позитивните примероци.

Дискусијата кандидатот ја започнува со главната порака на неговото истражување а тоа е дека неговата студија дава увид во серопревалентата на лажшманиозата кај кучињата на целата територија на Косово и дека за прв пат била детектирана *Leishmania infantum* во песочните мушички од Косово. Раширеноста на болеста во шест од седум области укажува на воспоставен циклус на инфекцијата помеѓу кучињата. Истражувањето за песочните мушички е воедно и најекстензивното истражување за нивната видова дистрибуција и раширеност направено до сега. Кандидатот ги анализира, ги споредува и детално ги дискутира неговите наоди во контекст на претходните наоди во соседните држави, регионот и светот. Во текстот е нагласен зооотскиот потенцијал на лажшманиозата и важноста на контролните мерки за нејзино успешно контролирање.

Во **заклучоците**, кандидатот наведува шест јасни и недвосмислени заклучоци, произлезени од детално планираното и реализирано истражување и добиените резултати. Посебно внимание заслужува заклучокот дека постои ендемски циклус на пренесување на лажшманиозата во Косово, особено во областа на главниот град, Приштина. На крајот од овој дел, кандидатот предлага да се вклучат и други домашни и диви животни во надзорот на болеста и да се анализираат и автохтони хумани случаи.

Користената литература е претставена со 118 библиографски единици, од кои најголем дел се оригинални истражувачки трудови, публикувани во меѓународни научни списанија со импакт-фактор.

Во **додатокот** се прикажани три анекси: 1. Табеларен приказ на сите кучиња вклучени во истражувањето, 2. Табеларен приказ на анализираните песочни мушички и 3. Дополнителен приказ на подредувањето на секвенците на *Leishmania*.

Предмет на истражување

Предмет на истражување во докторскиот труд се епидемиолошките карактеристики на кучешката лајшманиоза во Косово, присуството на компетентните инсекти вектори од родот *Phlebotomus* и детекцијата на етиолошкиот агенс (*Leishmania* spp.) во компетентните вектори. За таа цел, епидемиологијата на кучешката лајшманиоза кандидатот ја проценил со серолошко тестирање на кучиња во сите седум области на Косово. Идентификацијата на инсектите вектори од родот *Phlebotomus* и детекцијата на етиолошкиот агенс во векторите биле направени од страна на кандидатот, со цел утврдување на нивната улога во ширењето на болеста во Косово и проценка на ризикот од ширење на лајшманиозата меѓу кучињата и човечката популација.

Главните цели на овој докторски труд, кои се и реализирани во текот на неговата изработка, биле:

- да се изврши серолошки преглед на кучиња за присуство на антитела против кучешка лајшманиоза во Косово;
- да се изврши епидемиолошка анализа на кучешката лајшманиоза во Косово;
- да се идентификуваат инсектите вектори од родот *Phlebotomus* присутни во Косово;
- да се детектира етиолошкиот агенс во инсектите вектори со молекуларни техники;
- да се утврди кои видови од родот *Leishmania* циркулираат во Косово;
- да се идентификува компетентниот вектор на кучешка лајшманиоза во Косово;
- да се процени улогата на *Phlebotomus* spp. во ширењето на кучешката лајшманиоза во Косово;
- да се изврши проценка на ризикот за јавното здравје.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работен трудот

Лајшманиозата е зооноза или антропоноза предизвикана од протозоарни паразити од родот *Leishmania* (Kinetoplastida, Trypanosomatidae), кои се пренесуваат со песочни мушички – флеботомини од родот *Phlebotomus* (во Стариот Свет) и *Lutzomyia* (во Новиот Свет). *Leishmania infantum* е главен етиолошки агенс и на кучешката и на хуманата лајшманиоза и е, главно, распространета во медитеранскиот регион. Причинителот има дигенетски развоен циклус, кој се одвива помеѓу домаќините цицачи, како што се луѓето, кучињата итн., и женките на песочните мушички како вектори. Од околу 800 регистрирани видови песочни мушички, приближно 10 % се сомнителни или потврдени вектори за пренесување на *Leishmania* spp. Спротивно на тоа, само 31 од 53 идентификувани *Leishmania* spp. ги инфицираат цицачите, при што 20 од нив доведуваат до различни клинички презентации кај луѓето. Како потврдени или потенцијални резервоари на болеста, досега во светот се идентификувани 70 видови на диви и домашни животни. Освен преку убодот на песочните мушички, *Leishmania infantum* може да се пренесе и преку алтернативни патишта, како што се од мајка на дете, од женско куче на потомството и др.

Кучешката лајшманиоза предизвикана од *Leishmania infantum* е зооноза којашто може да биде опасна по живот и за луѓето и за кучињата. Кучињата служат како примарен резервоар на инфекција за луѓето. Кучешката лајшманиоза е ендемична болест во над 70 земји на глобално ниво, вклучително и региони во јужна Европа, Азија, Африка и Јужна и Централна Америка, а е присутна и во Соединетите Американски Држави. Дополнително, ширењето на болеста предизвикува загриженост во неендемичните земји каде што увезените болни или заразени кучиња претставуваат ветеринарен и јавноздравствен ризик. Хуманата лајшманиоза претежно се јавува во земјите во развој и се смета за една од најзанемарените болести во светот. Годишната инциденца на хумана лајшманиоза предизвикана од различни видови на *Leishmania* spp. се движи од 700.000 до 1.000.000 случаи. Во Медитеранскиот Регион, *Leishmania infantum* е главниот вид одговорен за предизвикување кожна и висцерална лајшманиоза кај луѓето. Овој вид заразува и над 2,5 милиони кучиња годишно. Меѓу занемарените тропски болести, висцералната лајшманиоза е една од најсмртоносните паразитни болести во поновата историја. На глобално ниво, тоа резултира со приближно 300.000 нови и околу 20.000 смртни случаи кај луѓето. Лајшманиозата е белег на болестите поврзани со сиромаштијата и тропските инфекции кај луѓето принудени да мигрираат во и од конфликтните зони.

За присуството на хуманата лајшманиоза во Косово нема податоци, а не постојат нови податоци ниту за раширеноста на кучешката лајшманиоза ниту за присуството на причинителот во песочните мушички. Состојбата со популацијата на кучиња е предизвик да се утврди поради големиот број на бездомни кучиња и отсуството на податоци во системот за регистрација на животни во Косово. Претходните истражувања за присуството и раширеноста на кучешката лајшманиоза во Косово првенствено биле фокусирани на неколку области или општини, а првите податоци биле објавени во 2008 година и биле фокусирани само на 3 области. Кандидатот, во негово претходно истражување објавено во 2020 година утврдува присуство на антитела против *Leishmania infantum* кај бездомни кучиња во една област во Косово. Од достапните литературни податоци може да се утврди дека не постојат податоци за дистрибуцијата на инфекцијата со *Leishmania infantum* кај кучињата во сите области на Косово. Понатаму, информациите за дистрибуцијата на песочните мушички во Косово се, исто така, ограничени на неколку студии кои известуваат само за присуството на векторите без докази за детекција на *Leishmania infantum* во нив. Непостоенето на податоците биле доволен мотив на кандидатот да даде придонес кон разбирањето на динамиката на кучешката лајшманиоза во Косово и регионот и во својот докторски труд ја утврдил серопревалентата на лајшманиозата кај кучињата во сите седум области на Косово, го утврдил видовиот состав на песочните мушички во Косово и за прв пат го детектирал причинителот на болеста во инсектите вектори.

Краток опис на применетите методи

Кандидатот истражувањето го спровел на целата територија на Косово во текот на 2021 и 2022 година. Примероците од кучиња биле собрани со рандомизиран пристап, а биле опфатени кучиња од приватни домаќинства, бездомни кучиња во прифатилишта и овчарски кучиња. Почитувајќи ги основните етички принципи, кандидатот земал вкупно 285 примероци серум од кучиња од сите седум области на Косово. Сите серуми биле означени со името на кучето или бројот на чипот, локацијата, возраста, расата, полот и здравствената состојба.

Примероците од песочни мушички биле собрани од 114 локации (323 заловувања) во сите седум области на Косово. Локациите биле избрани по случаен избор, а вклучувале прифатилишта за кучиња, фарми за крави, фарми за кокошки, фарми за кози, фарми за овци и фарми за гулаби. За секоја од локациите, кандидатот водел евиденција за координатите, типот на фармата и поставеноста на стапцата (на отворено и внатрешно во објектите).

За тестирање на серумите биле користени две серолошки методи. Серумите биле тестирани на присуство на антитела против *Leishmania infantum* со компетитивна ELISA (ензимски поврзан имуносорбентен тест), а биле потврдени со IFAT (индиректен тест на флуоресцентни антитела).

Собраните песочни мушички кандидатот ги идентификувал врз основа на нивните морфолошки особености, а идентификацијата ја потврдувал со молекуларни техники (PCR) за баркодирање преку таргетирање на фрагментот од поединицата I на цитохром c оксидазата (COI).

За детекција на ДНК на *Leishmania* во песочните мушички, кандидатот ги тестирал сите идентификувани мушички со многу сензитивен, вгнезден PCR-протокол, таргетирајќи го генот на малата поединица на рибозомалната рибонуклеинска киселина ((ssu) rRNA). На примероците од песочни мушички кои биле позитивни на ДНК на *Leishmania*, кандидатот правел дополнителна молекуларна карактеризација на секвенците со цел за понатамошно разјаснување на границите на видовите и да се одреди дискриминаторската моќ на применетите PCR-методи.

За утврдување на статистичката значајност на добиените резултати од тестираните кучешки серуми, кандидатот направил две различни статистички анализи. За утврдување на зависностите помеѓу различните области, пол, возраст, здравствена состојба и раса, кандидатот ја применил хи-квадрат анализата ((Пирсон или Фишеров точен тест) (SPSS, IBM®). Втората статистичка анализа кандидатот ја базирал на споредба на резултатите, користејќи Капа статистика на двата користени дијагностички метода (ELISA и IFAT), а со цел да го одреди нивото на усогласеност помеѓу методите и да ја процени валидноста и веродостојноста на овие тестови.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Резултатите од студијата кандидатот ги поделил на два дела: резултати од тестирани серуми од кучиња и резултати од анализирани песочни мушички.

Вкупната преваленца на лажшманиозата кај кучињата во сите седум области на Косово била 4,21 % (95 % CI: 2,42-7,21%) со ELISA-тестот и 3,51 % (95 % CI: 1,92-6,34 %) со IFAT-тестот. Од 285 тестирани кучиња, 141 (49,47 %) биле машки и 144 (50,53 %) женски. Дополнително, 176 (61,75 %) биле мешани раси, а 109 (38,25 %) биле расни кучиња. Од нив, 245 (85,96 %) биле здрави кучиња без клинички знаци, додека 40 (14,04 %) покажале знаци на болест како што се дерматитис, артритис, тумори, васкулитис итн. Од 285 кучиња, 41 биле на возраст од 1 до 2 години (14,39 %), 64 биле на возраст од 2 до 3 години (22,46 %), 60 биле на возраст од 3 до 4 години (21,05 %), 67 биле на возраст помеѓу 4 – 6 години (23,51 %), 23 биле на возраст помеѓу 6 – 8 години (8,07 %), 14 биле на возраст помеѓу 8 – 10 години (4,91 %) и 16 биле на возраст над 10 години (5,61 %). Највисока преваленца на болеста имало во областа на Приштина (33 %), а само во областа на Митровица сите тестирани примероци биле негативни. Во однос на полот, 70 % од тестираните кучиња биле машки. Серопозитивните примероци по возраст биле дистрибуирани на следниов начин: 50 % и 60 % за 4 - 6 години, 17 % и 20 % за 8 – 10 години, 17 % и 10 % за 3 – 4 години, 8 % и 10 % за 6 – 8 години, 8 % и 0 % за групата >10 години и 0 % за 1 – 2 и 2 – 3 години, соодветно за ELISA и IFAT. Од сите серопозитивни кучиња, 90 % биле здрави, додека останатите 10 % биле со нарушена здравствена состојба.

Анализата на моќноста која кандидатот ја направил со цел проценка на хи-квадрат тестот, покажала дека нема значајни разлики меѓу различните области, полот, возраста, здравствената состојба и расите. Капа тестот утврдил одлична согласност помеѓу ELISA и IFAT-тестовите, што сугерира дека добиените резултати за серопреваленцата на лажшманиозата кај кучињата во Косово со помош на горенаведените комерцијални тестови се веродостојни и валидни. Од сите тестирани серуми, 3 примероци (1,05 %) биле позитивни на ELISA, но негативни на IFAT, и 1 примерок (0,35 %) бил позитивен на IFAT, но негативен на ELISA-тестот. И двата теста дале идентични резултати за 281 примерок (98,5 %), што резултирало со согласност од 0,986 и Капа коефициент од 0,81.

Резултатите за серопреваленцата на лажшманиозата кај кучињата во Косово кандидатот ги објавил во 2023 година во едно од најпрестижните списанија за паразитологија во светот, *Parasitology Research*.

Од сите 114 локации каде што кандидатот ги поставувал стапиците за песочните мушички, 77 (67,5 %) биле позитивни. Најниска стапка на заловување била забележана во Феризај 05 (7/15, 46,6 %), додека највисока била забележана во Ѓаковица 07 (14/16, 87,5 %). Од 3272 заловени песочни мушички, 2930 (89,5 %) биле женки, а 342 (10,5 %) биле мажјаци. Од сите женки, 497 (17 %) биле со крвен оброк. Кандидатот идентификувал 1149 примероци (од сите локации со помалку од 100 мушички), коишто припаѓале на седум видови во два рода, и тоа: *Phlebotomus perfiliewi* (715, 62,2 %), *Phlebotomus neglectus* (368, 32,0 %), *Phlebotomus tobbi* (27, 2,3 %), *Phlebotomus simici* (22, 1,9 %), *Phlebotomus balcanicus* (8, 0,7 %) *Phlebotomus papatasi* (2, 0,2 %) и *Sergentomyia minuta* (7, 0,6 %). Останатите 2123 примероци потекнувале од само пет локации. Меѓу нив, 372 примероци биле поединечно идентификувани како *Ph. perfiliewi* и *Ph. neglectus*. *Ph. perfiliewi* бил доминантен вид. *Ph. perfiliewi* и *Ph. neglectus* биле единствените видови пронајдени во сите седум области, додека *Ph. balcanicus* бил присутен само во Ѓаковица, а *Ph. papatasi* само во Пеќ.

Од 2930 тестирани женки на песочни мушички (915 поединечно и 2015 во 74 пулови), само три мушички (0,1 %) биле позитивни на ДНК на *Leishmania*: една мушичка од *Ph. neglectus* и две мушички од *Ph. perfiliewi*. Молекуларните анализи (ssu rRNA (321 bp) и ITS1 (276 bp)) биле позитивни за сите три примероци, а фрагментот на генот *cpb* (665 bp, 702 bp со прајмери) можел да се амплифицира само од *Ph. neglectus*. Кинетопластидниот qPCR покажал гранични вредности од 24,9, 32,5 и 28,5 за *Ph. neglectus* и двата *Ph. perfiliewi* примероци, соодветно. Сите три примероци на песочни мушички позитивни на ДНК на *Leishmania* (3/828; 0,4 %) потекнувале од една иста локација. За дополнителна карактеризација на добиените ДНК секвенци, кандидатот од GenBank базата презел 17 (ssu rRNA), 17 (ITS1) и 15 (*cpb*) референтни секвенци кои биле порамнети и подложени на анализа на парно растојание (pd). Средните растојанија изнесувале

0,2 % (S.E. = 0,2), 6,6% (S.E. = 0,9) и 8,0% (S.E. = 0,8) за ssu rRNA, ITS1 и сrb гените, соодветно. Растојанијата во пар биле најниски помеѓу *L. infantum* и *L. donovani* за сите три генски фрагменти (0,06 %/0,3 %/0,8 %). За ssu rRNA бил забележан низок pd, кој се движел од 0,06 до 0,5 %. За ITS1 и сrb, pd бил низок помеѓу *L. infantum* и *L. donovani* (0,3 % и 0,8 %), но споредливо висок помеѓу другите видови (4,7 до 22,0 % за ITS1, 8,5 до 13,4 % за сrb). Сите секвенци користени за pd пресметките биле вклучени во ML анализата, а *L. mexicana* била искористена како надворешна група за сите три гени. Анализата покажала мала дискриминаторска моќ на ssu rRNA генот, бидејќи биле забележани само две главни клади: клата I во која биле вклучени *L. infantum* и *L. donovani*, и клата II во која влегувале сите други секвенци на *L. tropica*, *L. major* и *L. mexicana*. ML анализата на ITS1 секвенците утврдила четири клади, и тоа: *L. donovani/infantum* (клата I), *L. tropica* (клата II), *L. major* (клата III) и *L. mexicana* (клата IV), со што се дискриминирале сите видови освен *L. infantum* и *L. donovani*. Анализата покажала највисока дискриминаторска моќ за сrb генот, кој ги поделил вклучените секвенци на пет клади, вклучувајќи ја и дискриминацијата на *L. infantum* и *L. donovani* поддржана од високите bootstrap-вредности. Секвенцата на сrb генот добиена во оваа студија се групирала со сите други секвенци на *L. infantum* (клата I), а кандидатот утврдил и бришење од 39 bp за сите секвенци на *L. infantum* во порамнувањето помеѓу позициите 406 и 444, што е специфично за *L. infantum*.

Резултатите од направените анализи на песочните мушички кандидатот ги објавил во 2023 година во едно од најреномираните списанија за патогени во светот, Pathogens.

За идентификација на домаќинот кој бил извор на храна за песочните мушички, кандидатот дополнително анализираше 179 женки со крвен оброк кои припаѓале на *Phlebotomus perfiliewi*, *Phlebotomus neglectus*, *Phlebotomus simici*, *Phlebotomus tobbi* и *Sergentomyia minuta*. Идентификуваните домаќини припаѓале на *Bos taurus*, *Ovis ammon*, *Homo sapiens*, *Canis lupus*, *Capra hircus*, *Gallus gallus* и *Lepus europeanus*.

ОЦЕНА НА ТРУДОТ

Докторскиот труд на кандидатот Бетим Џекај, со наслов: „Епидемиологија на кучешката лајшманиоза во Косово и улогата на *Phlebotomus* spp. во нејзиното ширење“, претставува истражување во областа паразитни болести од подрачјето на земјоделските и ветеринарните науки. Во процесот на изработката на трудот се запазени главните методолошки принципи на една пресечна студија, темелно се анализирани сите податоци и добиените резултати во целост одговараат на поставениот предмет и целите на истражувањето. Од резултатите се изведени јасни и недвосмислени заклучоци кои даваат оправданост на студијата. Изработката на овој докторски труд дала нови и вредни сознанија за преваленцата и дистрибуцијата на лајшманиозата кај кучињата во Косово. Дополнително, идентификацијата на векторите од родот *Phlebotomus* и детекцијата на причинителот, *Leishmania* spp., во нив, придонесува за разбирање на динамиката на пренесувањето на болеста и потенцијалниот ризик за здравјето на животните и луѓето. Проценката на ризикот за јавното здравје е особено важна, и ќе помогне да се имплементираат стратешки планови за превенција и контрола на лајшманиозата.

Докторскиот труд на кандидатот Бетим Џекај, со наслов: „Епидемиологија на кучешката лајшманиоза во Косово и улогата на *Phlebotomus* spp. во нејзиното ширење“, според мислењето на Комисијата за одбрана, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд.

ИСПОЛНЕТОСТ НА ЗАКОНСКИТЕ УСЛОВИ ЗА ОДБРАНА НА ТРУДОТ

Кандидатот, пред одбраната на докторскиот труд, ги објавил (како прв автор во меѓународни научни списанија со импакт-фактор) следниве рецензирани истражувачки трудови:

- [1]. Betim Xhekaj, Jovana Stefanovska, Kurtesh Sherifi, Agim Rexhepi, Bejo Bizhga, Ljubica Rashikj, Martin Nikolovski, Edwin Kniha, Aleksandar Cvetkovikj. Seroprevalence of canine leishmaniosis in asymptomatic dogs in Kosovo. *Parasitology Research* 122, 607–614 (2023). <https://doi.org/10.1007/s00436-022-07762-7>. Impact factor 2.0.

- [2]. Betim Xhekaj, Ina Hoxha, Katharina Platzgummer, Edwin Kniha, Julia Walochnik, Kurtesh Sherifi, Agim Rexhepi, Behlul Behluli, Vit Dvořák, Hans-Peter Fuehrer, Adelheid G. Obwaller, Wolfgang Poepl, Jovana Stefanovska, Aleksandar Cvetkovikj. First detection and molecular analysis of *Leishmania infantum* DNA in sand flies of Kosovo. *Pathogens* 12 (10), 1190 (2023). <https://doi.org/10.3390/pathogens12101190>. Impact factor 3.7.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Главен научен придонес. Докторскиот труд има повеќе научни придонеси. Во првиот дел од трудот се прикажани нови податоци за присуството и раширеноста на кучешката лајшманиоза во Косово и географската дистрибуција по региони, споредени се перформансите на два различни дијагностички теста за детекција на антитела против *L. infantum* и утврдени се улогата и значењето на асимптоматските кучиња во епидемиологијата на болеста. Во вториот дел е прикажано најобемното истражување на популацијата на песочни мушички во Косово до сега, со кое е потврдено присуството на докажаните вектори на *Leishmania* spp., за прв пат е детектирана ДНК на *Leishmania infantum* во докажаните вектори (*Phlebotomus neglectus* и *Phlebotomus perfiliewi*) и потврдена е нивната улога во ширењето на болеста, со што се докажува дека лајшманиозата кај кучињата во Косово е ендемска болест.

Подрачје на примена и ограничувања. Резултатите од ова истражување може да ги користат компетентните национални авторитети за да развијат стратегии и акциски планови за спречување на ширењето на лајшманиозата во Косово, со што ќе се намали ризикот по здравјето на луѓето и животните. Дополнително, резултатите ќе се користат како научни податоци за понатамошни истражувања во оваа област. Постојат повеќе можности за примена на резултатите, но најважна би била изработката на Национална програма за контрола на лајшманиозата кај кучињата како фактор на ризик за јавното здравје. Во програмата би била опфатена контролата на болеста кај бездомните кучиња и кучињата со сопственик, контролата на популацијата на песочните муви како вектори на причинителот на болеста, едукација и информирање на населението за присуството и ризикот од оваа болест и др. Со примена на принципот на „Едно здравје“ би се дизајнирал и систем за епидемиолошки надзор на болеста и кај луѓето, со што ќе се создаде база на податоци со специфични информации за преваленцата за секој домаќин вклучен во развојниот циклус на *Leishmania* spp. и векторите што ја пренесуваат.

Можни понатамошни истражувања. За целосно да се разјаснат циклусите на трансмисија на *Leishmania* spp. во Косово, во некое идно истражување би требало да се вклучат други домашни и диви животни, а со цел да се идентификуваат потенцијалните резервоари и домаќини на паразитот. Во друго истражување би можела да се анализира врската помеѓу автохтони хумани случаи на лајшманиоза и заловените вектори, а со цел да се идентификуваат специфичните видови песочни мушички вклучени во трансмисијата на паразитот на луѓето.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Наставно-научниот совет на Факултетот за ветеринарна медицина во Скопје да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторскиот труд на кандидатот **Бетим Цекај** со наслов: **Епидемиологија на кучешката лајшманиоза во Косово и улогата на *Phlebotomus* spp. во нејзиното ширење.**

КОМИСИЈА

Проф. д-р Александар Цветковиќ, претседател, с.р.

Проф. д-р Јована Стефановска, ментор, с.р.

Проф. д-р Елена Атанаскова Петров, член, с.р.

Проф. д-р Куртеш Шерифи, член, с.р.

Проф. д-р Белул Белули, член, с.р.

ПРЕГЛЕД
на прифатена тема за изработка на докторски труд
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Факултет за електротехника и информациски технологии

Студиска програма: Електротехника и информациски технологии

Ред. бр.	Студент	Назив на тема		Предложен ментор	Датум и бр. на Одлука
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1	М-р Кјани Гури	Развој на методологија за определување на преостанатиот животен век на трансформатори во маслена изведба	Development of methodology for determining the remaining life of oil power transformers	Проф. д-р Крсте Најденкоски	02-836/10 од 22.5.2024 год.

ПРЕГЛЕД
на прифатени теми за изработка на магистерски труд
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Факултет за електротехника и информациски технологии

1. Мултимедиски технологии

Ред. бр.	Студент	Назив на тема		Предложен ментор	Датум и бр. на Одлука
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1	Костадина Тодоровска	Компаративна анализа на модерните видеокомпресиски стандарди	A comparative analysis of modern video compression standards	вон. проф. д-р Томислав Карталов	02-836/17 од 22.5.2024 г.

2. Компјутерски мрежи - Интернет на нешта

Ред. бр.	Студент	Назив на тема		Предложен ментор	Датум и бр. на Одлука
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1	Мевлан Камбери	Примена на Интернет на нешта (IoT) технологии за управување со квалитетот на водите	Application of Internet of Things (IoT) Technologies for Water Quality Management	проф. д-р Марија Календар	02-836/18 од 22.5.2024 г.

3. Електроенергетика

Ред. бр.	Студент	Назив на тема		Предложен ментор	Датум и бр. на Одлука
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1	Ристо Гацев	Техноекономски и проектни аспекти на фотоволтаични центри со моќност над 10 MWp	Techno-economic and project aspects of Photovoltaic Power Plants with capacity over 10 MWp	проф. д-р Атанас Илиев	02-836/19 од 22.5.2024 г.

4. Безжични системи, сервис и апликации

Ред. бр.	Студент	Назив на тема		Предложен ментор	Датум и бр. на Одлука
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1	Андријана Јанкова Тошеска	Компаративна анализа на прифатеноста и користеноста на 5G во С. Македонија и Европа	Comparative analysis of the acceptance and usage of 5G in N. Macedonia and Europe	проф. д-р Владимир Атанасовски	02-836/20 од 22.5.2024 г.

ПРЕГЛЕД
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ ВО СКОПЈЕ
3. Докторски дисертации

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	м-р Даниела Неделкова	„Метамеморија, когниција и психосоцијално функционирање на жени во период на транзиција кон мајчинство (matrescence) “	"Metamemory, cognition and psychosocial functioning of women during the transition to motherhood (matrescence)"	Проф. д-р Михајло Поповски	10-184/11 од 5.6.2024 год.

РЕФЕРАТ
ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕТО ВИШ ЛЕКТОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНАТА ОБЛАСТ
РОМАНИСТИКА (РОМАНСКИ ЈАЗИК) НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ
КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

На својата 8. редовна седница одржана на 20.3.2024 година, Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје донесе Одлука со која нè избра за Рецензентска комисија, во состав: д-р Константин Јоан Младин, вонреден професор на Универзитетот „1 Декември 1918“ од Алба Јулија, Романија, д-р Петар Радосављевиќ, вонреден професор на Универзитетот во Загреб, Хрватска и д-р Звонко Никодиновски, редовен професор на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, за оцена на пријавата на д-р Раду-Михаил Атанасов на конкурсот за избор во звањето виш лектор во наставно-научната област романистика (64006), (Романски јазик). Наставно-научниот совет својата Одлука ја донесе врз основа на член 63 од Законот за високото образование и член 40 од Правилникот за единствените критериуми и постапката за избор во наставно-научни, научни, наставно-стручни и соработнички звања и асистенти докторанди на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Заблагодарувајќи се за изборот, Комисијата го поднесува до Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ следниот

ИЗВЕШТАЈ

На конкурсот за избор на еден виш лектор во наставно-научната област романистика (64006), (Романски јазик), објавен на 20.3.2024 г. во дневниците „Слободен печат“ и „Коха“, се пријави еден кандидат, и тоа д-р Раду-Михаил Атанасов.

Пријавата на конкурсот за избор во звањето виш лектор во наставно-научната област романистика (64006) (Романски јазик), д-р Раду-Михаил Атанасов, досегашен лектор по романски јазик на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, ја поднел на 23.3.2016 г., а последен пат бил реизбран за виш лектор на 16.9.2020 г. Со пријавата приложил кратка биографија, список на објавени научни и стручни трудови, список на педагошки (наставни) и други извршени должности, како и фотокопија од докторската диплома.

БИОГРАФИЈА

Раду-Михаил Атанасов е роден на 1.5.1981 год. во Париз. Средното образование го завршил во училиштето „Васил Антевски Дрен“ (правна насока) во Скопје. По завршувањето на средното училиште во 2000 година се запишал на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, каде што студирал француски и романски јазик. Од најраното детство, кандидатот е изворен говорител на двата јазика, на македонскиот и романскиот, а доста рано го совладал и мегленороманскиот дијалект на романскиот јазик. За време на студиите престојувал организирано неколку пати во Њујорк (што му послужило и за усовршување на англискиот јазик), а исто така престојувал и во Женева, каде што следел настава по француски јазик. По завршувањето на студиите по романски и француски јазик во 2007 година, во повеќе наврати, работел како симултан преведувач по повод службените посети на романски стопанственици и политичари во Македонија, а еднаш и по повод посетата на романскиот претседател на државата.

Во 2008 год., кандидатот Раду-Михаил Атанасов се запишал на докторски студии по романска лингвистика на Институтот за лингвистика „Јоргу Јордан – Александру Росети“ при Романската академија на науките во Букурешт. Ментор за изработка на докторската теза му бил еден од водечките романски лингвисти (и еден од водечките современи европски романисти), како и потпретседател на Романската академија, акад. Мариус Сала. Како истражувач кој посебно се занимавал со

компаративно-историските проучувања на романските јазици, особено со романскиот, и со проучувањето на теоријата и практиката на јазичните контакти, за изработката на овој докторат, менторот акад. Мариус Сала посветил посебно внимание. Така, кандидатот Атанасов за тема на својата дисертација го одбрал мегленороманскиот, еден од традиционалните идиоми во Јужна Македонија и Северна Грција, во кој до посебен израз дошло, на разни нивоа, преплетувањето (интерференцијата) со другите јазици од тоа подрачје, како што се македонскиот, грчкиот и турскиот (во помала мера и обично посредно и со други јазици). По внимателното проучување на фактите на теренот и систематското проучување на соодветната литература, кандидатот Раду-Михаил Атанасов во 2011 год. ја одбрал во Букурешт докторската дисертација под наслов: „*Meglenoromâna actuală în contextul limbilor balcanice*“ (Денешниот мегленоромански во контекст на балканските јазици). Со Решение од 9.12.2011, Министерството за образование и наука на Република Македонија му ја признало на д-р Атанасов високообразовната квалификација стекната во странство.

Врз основа на своите универзитетски квалификации и знаење на романскиот јазик на ниво на изворен говорител, во 2012 год., д-р Раду-Михаил Атанасов е избран на Катедрата за романски јазици и книжевности на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје во звањето лектор по романски јазик.

ОБЈАВЕНИ ТРУДОВИ

Објавени книги во странство:

1. *Texte Meglenoromâne*, Editura Etnologică, București, 2020 (во соработка со Петар Атанасов)
2. *Texte Meglenoromâne, (sărbători, obiceiuri, credințe, povești, oameni și locuri din satele meglenoromâne)*, Editura Etnologică, București, 2022 (во соработка со Петар Атанасов).

Статии во научни списанија

„Прилог кон македонската етимологија“, *Македонски јазик*, година LXXIII, Скопје 2022, стр. 119 – 123.

ПРИКАЗ И ОЦЕНА НА ТРУДОВИТЕ

Авторовата книга: Petar Atanasov, Radu-Mihail Atanasov, *Texte meglenoromâne*, București, Editura Etnologică, 2020 (172 с.)

Материјалот собран и објавен во томот *Texte meglenoromâne (Меџленоромански шексџови)* ги илустрира говорите на мегленороманскиот дијалект, бидејќи тие се појавуваат во неколку села во северниот дел на Централна Грција и во едно село, Ума, на југот на Република Северна Македонија. Собрани се во периодот од 2000 до 2005 година од Петар Атанасов и Раду-Михаил Атанасов. Некои од овие текстови беа веќе објавени во монографијата *Meglenoromâna astăzi (Меџленороманскиот денес; 2002 година)*.

Општо земено, информаторите биле постари луѓе, кои добро го зачувале мајчиниот јазик од различните мегленоромански локалитети. Многумина од нив ги напуштиле своите родни места за време на Граѓанската војна во Грција (1946 – 1949 г.), населувајќи се во различни градови во Северна Македонија. Во меѓувреме, неколку од овие чувари на мегленороманскиот дијалект умреа, без да можат задоволително да го пренесат на помладите генерации.

Собраните текстови се однесуваат на секојдневниот живот на обичните луѓе, нивните минати и сегашни активности, страдањата предизвикани од војните на овие простори, напуштањето на родните места и нивниот копнеж по местата каде што се родени.

Авторова книга: Petar Atanasov, Radu-Mihail Atanasov, *Texte meglenoromâne. Sărbători, obiceiuri, credințe, povești, oameni și locuri din satele meglenite*, București, Editura Etnologică, 2022 (136 с.)

Овие мегленоромански текстови се дополнување на текстовите објавени од истата Етнoлошка издавачка куќа во 2020 година. Како и првите, така и овие текстови ги одразуваат специфичните изговорни карактеристики на говорите на сите села населени со Мегленороманци, како во Грција, така и во Република Северна Македонија.

Книгата ја зајакнува веќе познатата идеја дека, и покрај тоа што растојанијата меѓу мегленороманските населби во Централна Грција се релативно мали, има доста јазични разлики од едно до друго село. Говорите на Ума и Црна Река (Țârnaveca) значително се разликуваат од останатите пет говори. Овие два говора имаат некои заеднички карактеристики, како што е, на пример, генерализираното задржување на самогласката *a* (*á*), додека во другите говори самогласката *a* станала *o*. Исто така, овде, последната самогласка *y* беше зачувана по која било согласна група, не само по согласната група *muta cum líquida*, како што се случуваше во другите говори. Но и покрај тоа, двата говора покажуваат одредени разлики, бидејќи оној од Црна Река (Țârnaveca) бил под влијание на ароманскиот дијалект, додека оној од Ума бил под влијание на словенскиот јазик.

Овие текстови претставуваат приказни што циркулираат на сите јазици, со специфични разлики од едно до друго подрачје.

Како заклучок, двата објавени труда претставуваат два вредни придонеса, кои го збогатуваат романското јазично (дијалектолошки) и етнoлошко наследство.

Научен труд во лингвистичко списание: Раду-Михаил Атанасов, „Прилог кон македонската етимологија“.

Статијата беше објавена во *Македонски јазик* (Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје), година LXXIII, 2022, с. 119 – 123.

Во студијава се претставени неколку македонски (позајмени) зборови, проблематични од етимолошка и лексикографска гледна точка. Авторот ја појаснува нивната употреба и покажува дека, во нивната еволуција, некои од нив, всушност, биле несоодветно интерпретирани.

Испитуваните лексеми се следните: *киломештар*, *Константинопол* / *Истанбул* / *Стамбол*), *мама* / *шаише* / *шашо*, *разбира*, *рејеркуира* (се), *скрежец* / *скреж*, *сјолај* (ти) / *сјолај* (му).

Трудот нуди ерудитна и оригинална перспектива за потеклото и еволуцијата на некои македонски заемки.

Наставно-педагошка работа

Кандидатот д-р Атанасов од 2012 г. редовно во зимскиот и летниот семестар, секоја година, на Филолошкиот факултет во Скопје одржува настава по романски јазик, а исто така и редовни консултации со студентите по романски јазик. Делумно, во врска со неговата наставна дејност се и неговите научни и стручни трудови (тука можеме да додадеме и објавен превод на книга од областа на романската лингвистика), кои накратко ги прикажавме.

Наставно-образовната дејност на кандидатот носи 53,46 бода, научноистражувачката дејност носи 30,6 бода и стручно-применувачката дејност – 6 бода. Тоа на кандидатот вкупно му носи 90,6 бода, што ни овозможува да го предложиме да биде избран во звањето виш лектор по романски јазик на Катедрата за романски јазици и книжевности.

Од сето она што досега го изложивме произлегува дека д-р Раду-Михаил Атанасов е одличен познавач на романскиот јазик (покрај тоа, тој е и роден говорител на романскиот и на македонскиот јазик), дека се потврдил како симултан преведувач и преведувач на научни лингвистички текстови, дека низа години врши наставна дејност како лектор по романски јазик и дека учествувал во разни факултетски тела и комисији. Имајќи го тоа предвид, како и фактот дека кандидатот ги исполнува потребните услови, чест ни е **да му предложиме на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ да го избере кандидатот д-р Раду-Михаил Атанасов во звањето виш лектор** во наставно-научната област романистика (**Романски јазик**) на Катедрата за романски јазици и книжевности на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕПОРАКА

Секој пат во текот на неговата професионална кариера, д-р Раду-Михаил Атанасов докажувал совршено познавање на македонскиот и романскиот јазик (како мајчин јазик), но и систематски и компетентен интерес за научното истражување на овие јазици, што го покажаа и трите трудови дискутирани погоре.

Токму затоа му препорачуваме на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ да го избере кандидатот д-р Раду-Михаил Атанасов во звањето виш лектор во наставно-научната област романистика (Романски јазик) на Катедрата за романски јазици и книжевности на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје.

Забелешка: Бидејќи сите членови на Рецензентската комисија се служат со македонскиот јазик, сметаме дека не е задолжителна англиската верзија на Рефератот.

КОМИСИЈА

Д-р Константин-Јоан Младин, претседател, с.р.

Д-р Петар Радосављевиќ, член, с.р.

Д-р Звонко Никодиновски, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ 1
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: д-р Раду-Михаил Петар Атанасов

(име, татково име и презиме)

Институција: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

(назив на факултетот/институтот)

Научна област: романски јазик

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ – ВИШ ЛЕКТОР

Ред. број	ОПШТИ УСЛОВИ	Исполнетост на општите услови да/не
1	Завршени втор циклус академски студии	
2	Стегнат назив – магистер од соодветната област Назив на научната област: _____.	
3	Остварен просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус, за секој циклус посебно* Просечниот успех на прв циклус изнесува: _____ Просечниот успех на втор циклус изнесува: _____	ДА
4	Наставно и стручно искуство во областа во која се избира (да се наведе наставното и стручното искуство во полето во кое се избира)	ДА
5	Претходен избор за лектор на високообразовна установа, датум и број на Билтен: 16.9.2020, Билтен бр. 1220	ДА
6	Има објавено научни и стручни трудови во областа во која се избира (да се наведат научните и стручните трудови и каде се објавени)	ДА

* На лицата кои имаат заснован работен однос на Универзитетот или на некој од универзитетите во Република Македонија во моментот на стапување во сила на Законот за високото образование (Службен весник на Република Македонија бр.82/2018), нема да се применуваат одредбите од Законот кои се однесуваат на просекот, односно дека лицата треба да имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на студиите на прв и втор циклус за секој циклус посебно, односно имаат остварено просечен успех од најмалку 8,00 (осум) на интегрираните студии од првиот и вториот циклус. Во овој случај, полето под реден број 1 не се пополнува.

Членови на Комисијата

Д-р Константин-Јоан Младин, претседател, с.р.

Д-р Петар Радосављевиќ, член, с.р.

Д-р Звонко Никодиновски, член, с.р.

ОБРАЗЕЦ 2
КОН ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ИЗБОР ВО НАСТАВНО-НАУЧНО, НАУЧНО И НАСТАВНО-СТРУЧНО ЗВАЊЕ

Кандидат: Раду-Михаил Петар Атанасов
(име, татково име и презиме)

Институција: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје
(назив на факултетот/институтот)

Научна област: романски јазик

НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
1	Одржување настава од прв циклус студии Катедра за романски јазици	
1.1	2019/2020 (летен семестар)	
	Романски ц2 (2+2) 6x15=90x0.04=3.6	3.6
	Романски ц4 (2+2) 8x15=120x0.04=4.8	4.8
1.2	2020/2021 (зимски семестар)	
	Романски ц1 (2+2) 6x15=90x0.04=3.6	3.6
	Романски ц3 (2+2) 8x15=120x0.04=4.8	4.8
1.3	2020/2021 (летен семестар)	
	Романски ц2 (2+2) 6x15=90x0.04=3.6	3.6
	Романски ц4 (2+2) 6x15=90x0.04=3.6	3.6
1.4	2021/2022 (зимски семестар)	
	Романски јазик 1 4x15=60x0.04=2.4	2.4
	Романски ц1 (2+2) 2x15=30x0.04=1.2	1.2
	Романски ц3 (2+2) 4x15=60x0.04=2.4	2.4
1.5	2021/2022 (летен семестар)	
	Романски јазик 2 4x15=60x0.04=2.4	2.4
	Романски ц2 (2+2) 2x15=30x0.04=1.2	1.2
	Романски ц4 (2+2) 4x15=60x0.04=2.4	2.4
1.6	2022/2023 (зимски семестар)	
	Романски јазик 3 4x15=60x0.04=2.4	2.4
	Романска граматика 3 4x15=60x0.04=2.4	2.4
	Романски ц1 (2+2) 2x15=30x0.04=1.2	1.2

	Романски ц3 (2+2) 4x15=60x0.04=2.4	2.4
1.7	2022/2023 (летен семестар)	
	Романски јазик 4 4x15=60x0.04=2.4	2.4
	Романска граматика 4 4x15=60x0.04=2.4	2.4
	Романски ц2 (2+2) 2x15=30x0.04=1.2	1.2
	Романски ц4 (2+2) 4x15=60x0.04=2.4	2.4
1.8	2023/2024 (зимски семестар)	
	/	0
2	Консултации со студенти	
	2019/2020 (летен семестар) Во просек 100 студенти x 0.002=0.2	0.2
	2020/2021 (зимски семестар) Во просек 100 студенти x 0.002=0.2	0.2
	2020/2021 (летен семестар) Во просек 100 студенти x 0.002=0.2	0.2
	2021/2022 (зимски семестар) 10x0.002=0.02	0.02
	2021/2022 (летен семестар) 10x0.002=0.02	0.02
	2022/2023 (зимски семестар) 10x0.002=0.02	0.02
	2022/2023 (летен семестар) 10x0.002=0.02	0.02
	Вкупно	53,46

НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
	Монографија објавена во странство	
	<i>Texte Meglenoromâne</i> , Editura Etnologică, București 2020 (во соработка со Петар Атанасов)	10,8
	<i>Texte Meglenoromâne, (sărbători, obiceiuri, credințe, povești, oameni și locuri din satele meglenoromâne)</i> , Editura Etnologică, București, 2022 (во соработка со Петар Атанасов)	10,8
	Труд со оригинални научни резултати, објавен во стручно/научно-популарно списание со меѓународен уредувачки одбор во кој учествуваат членови од најмалку три земји, при што бројот на членови од една земја не може да надминува две третини од вкупниот број на членови⁹	
	<i>Прилог кон македонската етимологија</i> , во „Македонски јазик“ година LXXIII, Скопје 2022, стр. 119 – 123.	3
	Труд објавен во зборник на трудови на в.о. установа⁹	
	<i>Линџивисџички калки во меѓленороманскиот сџоред македонскиот јазик</i> , во Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже конески“ – Скопје (во печат)	2

	Краток преглед во истражувањата во доменот на мегленороманскиот, во Годишен зборник на Филолошкиот факултет „Блаже конески“ – Скопје (во печат)	2
Одржано предавање по покана на универзитет		
	„Емил Сјоран и најновите француски стрипови“, предавање на лектор Николае Станчу, во својство на соработник-преведувач	1
Уредник на зборник на трудови на високообразовна и научна институција		
	Коуредник на алманах 50 години настава по романски јазик на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ – Скопје	1
	Вкупно	30,6

СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
	Вкупно	

СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ

Ред. број	Назив на активност:	Поени
	Книга од стручна област (коавтор)	
	Координатор во подготовката на елаборат за нова студиска програма	1
	Учество во промотивни активности на Факултетот (2020 – 2023) 4x0,5	2
	Речник, стручна енциклопедија или поимник	
	Македонско-романски речник, коавтор (во печат)	3
Дејности од поширок интерес		
Спортска дејност		
	Вкупно	6

ПРОФЕСИОНАЛНИ РЕФЕРЕНЦИ НА КАНДИДАТОТ ЗА ИЗБОР ВО ЗВАЊЕ	Поени
НАСТАВНО-ОБРАЗОВНА ДЕЈНОСТ	53,46
НАУЧНОИСТРАЖУВАЧКА ДЕЈНОСТ	30,6
СТРУЧНО-УМЕТНИЧКА ДЕЈНОСТ	
СТРУЧНО-ПРИМЕНУВАЧКА ДЕЈНОСТ	6
Вкупно	90,06

Членови на Комисијата

Д-р Константин-Јоан Младин, претседател, с.р.
 Д-р Петар Радосављевиќ, член, с.р.
 Д-р Звонко Никодиновски, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА „ДРУГОСТА ВО ПОСТКОЛОНИЈАЛНАТА ПРОЗА НА ХАНИФ КУРЕИШИ, КАЗУО ИШИГУРО И САЛМАН РУЖДИ“ ОД М-Р АНИТА ДИМИТРИЈОВСКА-ЈАНКУЛОВСКА, ПРИЈАВЕНА НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“ ВО СКОПЈЕ

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на својата деветта редовна седница, одржана на 19.4.2024 година (среда) во Салата за седници на Факултетот, нè избра за членови на Рецензентската комисија за оцена на докторскиот труд под наслов: „Другоста во постколонијалната проза на Ханиф Куреиши, Казуо Ишигуро и Салман Ружди“, изработен од м-р Анита Димитријовска-Јанкуловска.

Заблагодарувајќи се на укажаната доверба, чест ни е на Наставно-научниот совет да му го предложиме следниот

ИЗВЕШТАЈ

Докторската дисертација со наслов: „Другоста во постколонијалната проза на Ханиф Куреиши, Казуо Ишигуро и Салман Ружди“, изработена од м-р Анита Димитријовска-Јанкуловска, е минуциозно истражување, со примена на постколонијална теоретско-критичка апаратура, на внимателно избраниот корпус којшто вклучува пет романи и два расказа од постколонијалното прозно творештво на современите британски автори, посочени во насловот. Корпусот на докторската дисертација е сочинет од романите *Буда од ѝредирадиетто* (1990), *Нешиџо да џи кажам* (2008), *Последниот збор* (2013) и расказот „Мојот син фанатик“ (1994) од Ханиф Куреиши; романот *Бледа џлејка на ридовиџе* (1982) и расказот „Семејна вечера“ (1982) од Казуо Ишигуро, како и романот *Децаџа на џолноќџа* (1981) од Салман Ружди.

Авторката успева да допре до „споениот простор“ на Куреиши, Ишигуро и Ружди кои имаат источно потекло (Куреиши пакистанско, Ишигуро јапонско и Ружди индиско), но живеат во постколонијалните западни општества и се дел од британскиот книжевен канон. М-р Димитријовска-Јанкуловска ја истакнува културната хибридноста на авторите кои припаѓаат и на Истокот и на Западот: Куреиши е британско-пакистански, Ишигуро е британско-јапонски, а Ружди е британско-американско-индиски писател. Авторката согледува дека овие автори, црпејќи од своето лично искуство, како жители на мултикултурните западни општества, ги прикажуваат преку своите ликови искуствата на луѓето кои навигираат во комплексните меѓупростори каде што се изложени на вкрстени културни, религиски, етнички и расни влијанија. Како заеднички именител во избраните дела од прозното творештво на тројцата автори, таа вешто ја истакнува и проблематизира маргинализацијата на луѓето со источно или мешано потекло во постколонијалните западни или источни општества, или во нивната матична источна земја, каде што се изложени на силно глобално влијание на Западот. Според авторката, Другоста на луѓето со потекло од Истокот мора да биде заснована врз парадоксалното коегзистирање на хибридноста и различноста за тие да може да се вклопат во постколонијалното или во современото општество.

М-р Димитријовска-Јанкуловска поаѓа од две хипотези во своето толкување на Другоста во постколонијалното прозно творештво на тројцата автори. Појдовната хипотеза на авторката е дека Другоста подразбира своевидна различност на индивидуата со источно или мешано потекло во соодветното постколонијално или современо општество. Од гледна точка на Западот, Другоста е различност како отклонување од нормата, поставена од западното општество на белиот човек коешто е сè уште доминантно и во постколонијален и во глобален контекст. Од источна гледна точка,

Другоста како различност ја подразбира источната културна, општествена, етничка и расна автентичност.

Втората хипотеза на м-р Димитријовска-Јанкуловска, како своевидна награда и реконструкција на првата, е дека Другоста во современата постколонијална британска проза ја надминува различноста и посебноста на постколонијалниот субјект. Во таа смисла, авторката ја разбира Другоста како синкретичен поим којшто не го одредува постколонијалниот субјект со источно или мешано потекло според некаков центар, туку едновременно упатува и на неговиот хибриден постколонијален идентитет, оформен преку присвојување и на елементи од глобално доминантната култура на современото западно општество. Индивидуалната Другост може да се разбере и како алегорија за постколонијалниот идентитет на источната нација (Индија во романот на Ружди) како поранешна западна колонија којшто се формира преку едновременно афирмирање на нејзината различност, но и преку процес на хибридизација, односно преку инкорпорирање и на културни елементи и влијанија од поранешниот колонизатор. М-р Димитријовска-Јанкуловска ги докажува хипотезите, применувајќи методолошки алатки во анализата на корпусот, изведени од постколонијалната теоретско-критичка подлога на докторската дисертација.

М-р Димитријовска-Јанкуловска успешно спроведува минуциозна постколонијална теоретско-критичка анализа на избраните романи и раскази од прозното творештво на тројцата современи британски автори од корпусот, разобличувајќи ја западната стереотипизација на луѓето од Истокот. Авторката во својата докторска дисертација го разгледува феноменот на Другоста од постколонијална и постструктуралистичка гледна точка, истакнувајќи го парадоксалното коегзистирање на различноста и хибридноста при формирањето на идентитетот на постколонијалниот субјект, или на источната постколонијална нација соодветно.

Таа ја отставува целта на минуционото истражување во својата докторска дисертација, успевајќи преку проучување на корпусот да ја прикаже Другоста во реалниот постколонијален и современ општествен контекст, со фокус на промените во начинот на којшто таа е перцепирана. Новата перцепција се состои во тоа што Другиот, претставен преку сите маргинализирани луѓе со источно или мешано потекло кои отстапуваат од западната парадигма, успева преку дијалогот меѓу културите да го наметне и своето видување на сопствената Другост од источна гледна точка. Така, авторката ја изложува постколонијалната Другост на мигрантот од Истокот во постколонијалното британско општество, на Јапонецот во неговата матична земја којашто е изложена на силно западно влијание, или на модерниот Индиец чишто идентитетски трауми се алегорија за мачниот процес на формирање на постколонијалниот идентитет на индиската нација. Преку постколонијалната Другост парадоксално се вкрстуваат и коегзистираат гледните точки на Истокот и Западот. Во своето постколонијално проучување на корпусот, сочинет од седумте избрани дела од прозното творештво на тројцата автори, м-р Димитријовска-Јанкуловска ги прикажува сè уште присутните стереотипи, дехуманизација и омаловажување на Другиот. Истовремено, авторката се сосредоточува и на активното вклучување на Другиот во формирањето на сопствената постколонијална Другост преку деконструкција на бинарните опозиции. Притоа, Другиот преку амбивалентна мимикрија ги присвојува карактеристиките на сè уште доминантниот бел западен човек, но истовремено и ги подрива со својата различност. На тој начин, м-р Димитријовска-Јанкуловска, успева да покаже во докторската дисертација дека Другоста е општествена конструкција којашто е подложна на преобликување во зависност од општествената, политичка и историска реалност.

Авторката го проучува изборот од прозното творештво на Куреиши, Ишигуро и Ружди низ призмата на постколонијалната теоретско-критичка мисла, при што главната теоретско-методолошка апаратура ја заснова врз постколонијалните проучувања на Едвард Саид, Гајатри Спивак и Хоми Баба. Истражувањето во дисертацијата опфаќа теоретски и аналитички дел. Притоа, во теоретскиот дел е даден осврт на интердисциплинарните постколонијални теоретски истражувања, со фокус на концептите коишто се употребени во докторската дисертација. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, Другоста во постколонијалното прозно творештво е резултат на „парадоксалното амбивалентно судрување и коегзистирање меѓу идентитетите и културите коишто се во постојан процес на хибридизација и содејствување“ (202).

Авторката ги издвојува за потребите на истражувањето во докторската дисертација постколонијалните теоретски согледби на Саид, Спивак и Баба кои Роберт Јанг ги нарекува „светото тројство на постколонијализмот“. Таа прави споредба меѓу тројцата постколонијални истражувачи, истакнувајќи ги разликите меѓу нив. Во таа смисла, според м-р Димитријовска-Јанкуловска, Саид во своето ремек-дело *Ориентализам* (1978) се потпира на емпиризам и историцизам, при што за авторот најбитно е практикувањето на теоријата. За разлика од него, Спивак и Баба имаат многу поапстрактен теоретски пристап и користат покомплициран јазик за да ги изразат своите идеи. Баба прави деконструкција на ориентализмот на Саид, критикувајќи ги неговите недостатоци, но истовремено и извлекувајќи ја подлогата за сопственото истражување од амбивалентните, нејасни места во теоретизирањето на Саид. Притоа, тој и ги изведува своите концепти, како тие за „хибридност“, „мимикрија“ и „простор помеѓу“, фокусирајќи се на колонијалните односи од постколонијална перспектива. М-р Димитријовска-Јанкуловска ги користи овие концепти во теоретско-методолошката апаратура на дисертацијата. Спивак исто така се занимава со деконструкција, навраќајќи се на Дерида. Покрај тоа, таа го изведува својот концепт за „Другиот“, врз основа на психоаналитичките постструктуралистички истражувања на Лакан. Од концептите на Спивак, со коишто таа го дава својот придонес кон постколонијалните проучувања, м-р Димитријовска-Јанкуловска го издвојува концептот „субалтерност“ и го инкорпорира во теоретско-методолошката подлога на докторската дисертација.

Преку длабинска анализа на избраното прозно творештво од Куреиши и Ишигуро, авторката покажува дека денешното современо постколонијално британско општество е преобликувано како последица на миграциите од Истокот, најмногу од поранешните колонии на Британската империја како Индија и Пакистан (којшто станува посебна држава во 1947 година кога се одделува од Индија), но и на миграциите од Јапонија како источна земја којашто е под силно влијание на глобално доминантниот Запад, иако не била западна колонија. М-р Димитријовска-Јанкуловска во анализата на расказот од Ишигуро имплицира дека слични трендови се одвиваат и во современото американско општество. Во фокусот на проучувањето на авторката е мултиетничкиот и мултикултурен карактер на современото постколонијално британско општество коешто доживува огромни социјални и демографски промени како резултат на првиот и вториот бран мигранти од Истокот. Таа се сосредоточува на судирот со културниот, етнички и расен алтеритет на малцинските источни мигрантски групи, и ја проблематизира нивната дискриминација и асимилација во западното општество на белиот човек кој е сè уште доминантен и во постколонијален и во глобален контекст. Преокупација на м-р Димитријовска-Јанкуловска во анализата на романот на Ружди се вкрстените етнички, религиски и културни влијанија коишто го формираат индивидуалниот идентитет на современиот Индиец. Под влијание на наследството од колонијализмот, тој сè уште ја олицетворува Другоста. Авторката покажува дека индивидуалната Другост на Индиецот

е алегорија за колективната Другост на постколонијална Индија којашто се обликува низ еден макотрпен процес, сè уште под силно влијание на колонијалните односи од минатото.

Докторската дисертација опфаќа 202 страници комјутерски обработен текст. На главното тело на докторскиот труд му претходат апстрактите на македонски и англиски јазик и содржината. Структурно, трудот е поделен на следните четири поглавја: вовед, теоретско-методолошки дел, анализа, и заклучок. Во првото воведно поглавје се поместени темата, корпусот, целта, приказот на структурата, хипотезите, како и очекуваните резултати од докторската дисертација.

Теоретско-методолошкиот дел е поделен на две потпоглавја: „Теорија“ и „Методолошки пристап“. Теоретското потпоглавје вклучува четири дела. Првите три се однесуваат на постколонијалните истражувања и теоретски согледби на Саид, Спивак и Баба соодветно, коишто служат како теоретска подлога на докторската дисертација, додека четвртиот дел се осврнува на создавањето и значењето на поимот Другост.

Во првиот дел од теоретското потпоглавје со наслов „*Ориентализам* на Едвард Саид како култно дело коешто ја иницира критичко-теоретската преокупација на Западот со постколонијалниот дискурс“, м-р Димитријовска-Јанкуловска го образложува концептот „ориентализам“ на Саид, по којшто неговото револуционерно дело е и насловено. Ова ремек-дело на Саид го трасира патот на постколонијалната книжевна теорија и критика. Авторката објаснува дека постколонијалните истражувања на Саид се сосредоточуваат на лажната слика за Ориентот којашто ја создава Западот преку своите администратори, патописци, писатели, филозофи, политичари, економисти и истражувачи, уште од времето на Наполеоновата окупација на Египет во 1798 година. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, Саид ги разобличува претставите на Западот за Ориентот како див, примитивен и нецивилизиран, при што целта на Западот е преку изложување на Другоста на Истокот да ја акцентира сопствената културна супериорност и цивилизација, како контраст. Таа истакнува дека Саид го разбира ориентализмот како „стил на размислување“ (4), заснован врз онтолошката и епистемолошката различност меѓу Ориентот и Западот. Таа го користи концептот „ориентализам“ на Саид, применувајќи го врз делата од корпусот како аналитичка алатка.

Следното теоретско потпоглавје е насловено „Можат ли субалтерните да зборуваат?“, според есејот на Спивак. Во овој дел авторката се навраќа на теоретските поставки на Спивак, сосредоточувајќи се на нејзиниот концепт „субалтерност“ којшто таа го пренаменува како аналитичка алатка и го аплицира врз делата од корпусот на докторската дисертација. М-р Димитријовска-Јанкуловска објаснува дека овој поим ја изложува социјалната и политичка изолација на луѓето кои се угнетени и маргинализирани од доминантните општествени сили, вклучувајќи ги тука и колонијалните и постколонијалните структури на моќ коишто ја одржуваат доминацијата на западниот хегемон. Притоа, гласот на субалтерниот е потиснат и замолчен. Во фокусот на проучувањето на м-р Димитријовска-Јанкуловска се дискурсите на моќ коишто Спивак ги раскринкува, покажувајќи дека тие функционираат преку погрешно претставување и присвојување на субалтерниот. Авторката се сосредоточува на начините на коишто Спивак ги критикува и предизвикува доминантните општествени сили и повикува на преиспитување на дискурсите на моќ со цел да се препознаат и ослободат потиснатите гласови на субалтерните. Таа исто така се сосредоточува на новите форми на позиционираност коишто Спивак ги создава, поместувајќи ги искуствата на субалтерните од маргините кон центарот. М-р Димитријовска-Јанкуловска ги истакнува и алтернативните стратегии на читање коишто Спивак ги користи со цел да ја деконструира хегемонистичката западна историографија и да повика на поголема општествена рамноправност.

Во третото потпоглавје од теоретскиот дел на докторската дисертација со наслов „Хоми К. Баба за феноменот на хибридноста како амбивалентна симбиоза на супериорната и инфериорната култура: *Локацијата на културата*“, м-р Димитријовска-Јанкуловска се занимава со делото од насловот, фокусирајќи се на проучувањата на Баба кој е еден од најзначајните теоретичари на постколонијализмот. Таа го истакнува ставот на авторот кој е против тенденцијата на западните структури на моќ да ги стават сите земји од Третиот свет во една иста рамка на хомоген идентитет. Авторката се задржува на концептите на Баба, издвојувајќи ги тие за „хибридност“, „простор помеѓу“, „мимикрија“ и „амбивалентност“ како аналитички алатки коишто ги применува врз делата од корпусот. Таа се фокусира на поимот „хибридност“ на Баба, сфатен како своевиден „културен премин“ којшто ги поврзува супериорната западна и подредената источна култура во нехиерархиски однос преку процесот на вкрстување и хибридизација на културите. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, во дадениот постколонијален контекст културната различност постојано се афирмира преку подривање на елементите од доминантната култура со коишто паралелно коегзистира. Таа образложува дека „просторот помеѓу“, или „третиот простор“ како што уште го нарекува Баба, е местото на меѓусебно вкрстување и дејствување на различни културни елементи, каде што се создаваат нови културни практики и идентитети. Авторката го објаснува и поимот „мимикрија“ под којшто Баба подразбира своевидно имитирање на доминантната култура од страна на поранешниот колонизиран со цел да биде прифатен и, преку имитацијата на поранешниот колонизатор, да ја присвои моќта што тој ја поседува. Таа истакнува дека имитацијата е секогаш амбивалентна, при што се надоврзува и на концептот „амбивалентност“ на Баба. Според авторката, поранешниот колонизиран преку мимикрија на поранешниот колонизатор го истакнува сопственото амбивалентно однесување, при што истовремено ја потврдува доминантната култура, но и ја подрива со својата различност, изложувајќи го на исмевање поранешниот колонизатор преку несовршената имитација.

Во последното потпоглавје од теоретскиот дел, насловено „Создавањето на поимот Другост и неговото значење“, авторката ја претставува Другоста како фундаментална категорија на човековата мисла којашто постои уште од најпримитивните заедници на човекот. М-р Димитријовска-Јанкуловска во ова потпоглавје поместува преглед на долгата историја на користење на терминот „Другост“ во различни области, вклучувајќи ги филозофијата, феминизмот, психоанализата, книжевноста, постколонијализмот и други. Во секоја област Другоста има различна конотација, соодветна на специфичниот контекст. Преку овој преглед, којшто започнува од Симон Де Бовоар, продолжува преку егзистенцијалистот Левинас, постструктуралистичкиот психоаналист Лакан, постколонијалниот истражувач Фанон, постструктуралистичкиот филозоф Дерида и разни други научници и филозофи, м-р Димитријовска-Јанкуловска ни прикажува различни значења на Другоста. Авторката укажува дека сите тие конотации, директно или индиректно, се поврзани со Другоста на малцинските групи и поединци во постколонијалното општество, кои се издвојуваат од доминантната мнозинска заедница и меинстрим култура, со нивната културна, етничка или расна различност.

Во потпоглавјето „Методолошки пристап“ се наведени методите, а исто така и методолошките (аналитички) алатки коишто се изведени врз основа на постколонијалната теоретска подлога на докторската дисертација. Во делот „Методи“, м-р Димитријовска-Јанкуловска општо го посочува компаративниот и херменевтичко-интерпретативен метод којшто го користи во докторската дисертација, како и компилацијата, селекцијата, текстуалната анализа, компарацијата, дедукцијата и индукцијата како посебни методи. Таа ги наведува ориентализмот, субалтерноста,

амбивалентноста, мимикријата, хибридноста, просторот помеѓу и постколонијалната Другост како методолошки алатки коишто ги применува во анализата на корпусот. М-р Димитријовска-Јанкуловска ја изведува последната алатка, постколонијалната Другост, врз основа на резултатите од анализата на секое дело од корпусот соодветно, со примена на сите претходно споменати алатки коишто таа ги презема од постколонијалистичките проучувања на Саид, Спивак и Баба. Оваа алатка ѝ служи на авторката за најдлабинско проучување на Другоста во постколонијалната проза на тројцата автори. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, постколонијалната Другост е втемелена врз конституираниот хибриден идентитет на протагонистот. Таа заклучува дека постколонијалната Другост претставува своевидно парадоксално коегзистирање на различноста од доминантната западна култура, но и присвојување на елементи од истата од страна на протагонистот со источно потекло.

Анализата на делата од корпусот е третото најдолго поглавје во докторската дисертација коешто е поделено на три потпоглавја за секој од тројцата автори и нивните дела од корпусот соодветно. М-р Димитријовска-Јанкуловска го започнува проучувањето на британското современо постколонијално прозно творештво, како централен дел на докторската дисертација, со воведот за авторот Куреиши под наслов „Културната поделеност: Другоста на Ханиф Куреиши“. Воведот се занимава со Другоста на Куреиши кој во неговото прозно творештво го пренесува сопственото лично искуство како културно хибриден британско-пакистански автор.

Авторката ја поместува анализата на првиот роман на Куреиши во делот со наслов „*Буда од предградието*: „Моето име е Карим Амир и јас сум речиси роден и израснат Англичанец““. Преку проучувањето на романот *Буда од предградието*, м-р Димитријовска-Јанкуловска ја прикажува субалтерноста на првата и втората генерација мигранти од Истокот, односно на таткото Харун и на синот Карим. Сосредоточувајќи се во анализата на гледната точка на белиот Англичанец, режисерот Шадвел, таа го изложува и ориенталистичкото западно стереотипизирање на Карим како човек со кафеава боја на кожата. Во анализата на ликот на Карим, кој се декларира како Англичанец, но постојано чувствува недостиг поради непознавање на своето индиско потекло по татко, авторката ја истакнува неговата идентитетска амбивалентност. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, Карим преку мимикрија на бел Англичанец се обидува да се справи со своето чувство на стигматизираност поради неговата потемна боја на кожата. Во анализата на ликот на Харун, авторката согледува дека по неговиот обид да се вклопи во западното општество преку мимикрија на бел Англичанец во текот на дваесет години, тој неочекувано ја изложува пред белата публика својата источна егзотика, присвојувајќи го идентитетот на Буда од предградието. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, пресвртот се должи на идентитетската амбивалентност на Харун кој со години го игнорира своето источно потекло за конечно да го прифати, сфаќајќи дека и тоа е суштински дел од неговиот идентитет. Авторката заклучува дека и двата лика успеваат да ги оформат своите постколонијални хибридни идентитети, прифаќајќи ја доминантната западна култура, но истовремено афирмирајќи ја и својата различност. Врз основа на анализата, таа укажува дека не само предградието на Лондон, населено со мигранти, туку и лондонската метропола го претставува просторот помеѓу. М-р Димитријовска-Јанкуловска заклучува дека урбаната метропола е локацијата каде што Карим успешно ја афирмира својата постколонијална Другост, постигнувајќи професионален успех и вклопувајќи се во западното општество, но истовремено потврдувајќи ја и сопствената различност.

Во делот со наслов „*Нешто да ти кажам*: мултикултурна хибридноста“, авторката ја проучува темата на мултикултурна хибридноста, сосредоточувајќи се на мешаното пакистанско-англиско потекло на главниот лик, психотерапевтот Џамал Кан.

Во анализата на романот *Нешто да ти кажам*, таа ја изложува идентитетската амбивалентност на Џамал кој поради своето мешано потекло чувствува подвоеност. М-р Димитријовска-Јанкуловска го издвојува и го анализира и ликот на Миријам, сестрата на Карим, прикажувајќи ја нејзината субалтерност како жена од гледна точка на источното патријархално општество, но и како мигрант во постколонијална Британија од западна гледна точка. Авторката го изложува и амбивалентното однесување на Миријам која ги предизвикува културните норми и на источното и на западното општество. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, посетата на Џамал и Миријам на нивното пошироко семејство од таткова страна во Пакистан покажува дека братот и сестрата од Западот го усвоиле ориенталистичкото стереотипизирање на источното општество. Авторката согледува дека преку мимикрија на бел човек и бела жена соодветно, Џамал и Миријам се обидуваат да се вклопат во западното општество. Притоа, таа заклучува дека нивната мимикрија е амбивалентна бидејќи тие истовремено влегуваат во улогата што ја имитираат, но и ја подриваат истата со својата несовершена имитација, афирмирајќи ја сопствената различност. Според авторката, и Џамал и Миријам сепак успеваат да ги формираат своите хибридни постколонијални идентитети. Таа го лоцира во Англија и Пакистан просторот помеѓу поривот за припадност којшто братот и сестрата се обидуваат да го задоволат трагајќи по своите корени, и нивниот стремеж да бидат прифатени во доминантната култура. Врз основа на целокупното проучување, авторката заклучува дека и Џамал и Миријам сепак успеваат да ја афирмираат својата различност, успешно конституирајќи ја сопствената постколонијална Другост во британското постколонијално општество.

М-р Димитријовска-Јанкуловска го проучува третиот роман на Куреиши во делот насловен *„Последниот збор: изолација на постколонијалниот субјект“*. Според авторката, главниот лик, писателот со индиско потекло Мамун Азам, е предмет на ориенталистичка стереотипизација од страна на белите Англичани кои го гледаат како егзотична Другост. Во анализата на романот *Последниот збор*, таа ја прикажува и субалтерноста на Мамун кога емигрирал во Англија како млад човек и неговото чувство на изолација, откако се соочил со предрасудите на западното општество кон него. Според авторката, преку мимикрија на бел човек, особено на бел англиски расист, Мамун усвојува посебна стратегија за да се вклопи во западното општество, истовремено потврдувајќи ја доминацијата на западниот бел човек, но и предизвикувајќи го белецот со својата расна различност. Таа ја истакнува и амбивалентноста на неговото неконвенционално однесување. М-р Димитријовска-Јанкуловска согледува дека идентитетската амбивалентност на Мамун произлегува и од судирот на неговиот јавен идентитет како славен писател и неговите приватни карактерни недостатоци. Таа заклучува дека Мамун, како етаблиран писател во неговата зрела возраст, сепак успешно го оформува својот хибриден идентитет којшто е двозначен и амбивалентен бидејќи тој е автор со индиско потекло кој е признаен како канонски британски писател. Врз основа на анализата, авторката согледува дека мимикријата, амбивалентноста и хибридноста меѓусебно се поврзуваат и вкрстуваат преку главниот лик. Таа го истакнува лиминалниот простор помеѓу двете култури во којшто Мамун е заробен додека трага по сопствениот идентитет и се обидува да стекне чувство на припадност. Сепак, м-р Димитријовска-Јанкуловска заклучува дека и Мамун успешно ја афирмира својата постколонијална Другост, вклопувајќи се во доминантната западна култура како автор кој е прифатен во британскиот книжевен канон, но истовремено и подривајќи ја западната културна доминација со својата автентичност како супериорен писател со источно потекло.

Во последниот дел од потпоглавјето за Куреиши со наслов *„Емигрантската Другост во британското општество низ расказот „Мојот син фанатик“*, авторката ја

посочува ориенталистичката стереотипизација на Али, синот на Пакистанецот Парвез, од страна на општеството на доминантниот бел Англичанец како можна причина за неговото прибегнување кон радикалниот ислам. Врз основа на анализата на расказот „Мојот син фанатик“, таа имплицира дека токму ваквата стереотипизација би можела да биде причината за чувството на Али дека е класно, етнички, културно и расно субалтерен. М-р Димитријовска-Јанкуловска го изложува и амбивалентното однесување на Али кој прво преку мимикрија на успешен млад бел човек се обидува да му удоволи на татко му, за подоцна да заврши во спротивниот екстрем, усвојувајќи однесување на радикален исламист. Според авторката, анализата на ликот на Парвез покажува дека, иако изгледа како да се вклопил во британското општество преку мимикрија на животот на бел Англичанец, и таткото се однесува амбивалентно кога практикува насилство кон сопствениот син, однесување коешто е исто толку радикално како и тоа на Али. М-р Димитријовска-Јанкуловска согледува дека поради тоа што не успеваат да формираат хибридни идентитети, Парвез и Али остануваат заробени во просторот помеѓу двете култури, секој на својата страна. Таткото сосем го игнорира своето источно потекло и ја прифаќа само доминантната култура на белиот Англичанец, додека синот Али целосно ја отфрла западната култура и оди во спротивниот екстрем, прифаќајќи го најрадикалниот облик на практикување на исламот. Авторката заклучува дека таткото и синот не успеваат да формираат хибридни идентитети и да ја афирмираат нивната постколонијална Другост во западното општество поради тоа што се обидуваат својот идентитет да го засноваат врз истост, наместо врз хибридноста и различноста.

Во воведниот дел за Ишигуро, со наслов „Бикултурализмот на Казуо Ишигуро“, м-р Димитријовска-Јанкуловска се осврнува на бикултурализмот на Ишигуро како британско-јапонски автор кој е под влијание и на западната и на источната култура.

Во следниот дел, со наслов „Бледа џејка на ридовише: сеќавањата како простор помеѓу“, авторката најпрво ја изложува субалтерноста на главната хероина Ецуко, додека живеела во јапонското патријархално општество. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, Ецуко успеала да се ослободи од сопствената субалтерност, откако по разводот од нејзиниот јапонски маж, повторно се омажила и емигрирала во Англија. Меѓутоа, авторката истакнува дека таа сепак повторно ја доживеала својата субалтерност, но овој пат во Англија како мигрант од Истокот со различна етничка, расна и културна припадност од доминантната група на белиот Англичанец. М-р Димитријовска-Јанкуловска ја изложува и етничката, расна, класна и културна субалтерност во британското општество на Кеико, првата ќерка на Ецуко, која извршила самоубиство поради тоа што, како дете на јапонски родители, не успеала да се вклопи во доминантната западна култура. Таа истакнува дека Ецуко, одамна преселена од Јапонија, исто како и авторот Ишигуро, има усвоено ориенталистичко западно видување на Јапонија, коешто ни го презентира преку своите избледени сеќавања, додека ни ја раскажува приказната. Според м-р Димитријовска-Јанкуловска, додека помладата ќерка Ники ја слуша приказната на својата мајка, таа ја доживува Јапонија и животот на мајка ѝ во таковината од ориенталистичка гледна точка на Западот бидејќи е родена и живее во Англија. Според авторката, Ецуко преку мимикрија се обидува да се вклопи и во источното и во западното општество соодветно, при што таа глуми среќен брачен живот со својот традиционален јапонски маж во Јапонија, но потоа влегува во улога на бела независна жена која се разведува, се мажи по втор пат и емигрира во Англија со својот нов маж Англичанец. М-р Димитријовска-Јанкуловска ја препознава и посочува и мимикријата на Ники, ќерката на Ецуко од нејзиниот брак со Англичанец, која влегува во улога на модерна бела девојка и не сака да се мажи и да има деца. Авторката го истакнува и амбивалентното однесување на Ецуко која, со цел да ѝ се приближи на својата ќерка Ники, ги прифаќа нејзините ставови, иако не се согласува со неа. Таа ја

лоцира причината за самоубиството на Кеико во амбивалентното однесување на нејзината постара ќерка која е отугена од сопствената мајка Јапонка, иако е силно приврзана за своите јапонски корени. М-р Димитријовска-Јанкуловска го истакнува и амбивалентното однесувањето на Ники која, од една страна го отфрла нејзиното источно потекло по мајка, но, од друга, ја посетува Ецуко во англиското село каде што таа живее, одржувајќи го контактот со својата јапонска мајка. Врз основа на анализата, таа заклучува дека само Ецуко успешно го оформува нејзиниот комплициран хибриден идентитет, користејќи ги сеќавањата како медиум за да ни ја раскаже својата јапонска приказна, но низ светогледот на Западот. Според авторката, Кеико и Ники не успеваат да оформат хибридни идентитети бидејќи секоја од нив се идентификува само со една страна од својот идентитет. М-р Димитријовска-Јанкуловска го лоцира во сеќавањата на Ецуко просторот помеѓу нејзиниот усвоен англиски идентитет од една страна, и јапонското потекло на хероината од друга, каде што таа, сепак, успева да пронајде духовен мир, создавајќи го својот комплексен идентитет во британското постколонијално општество преку парадоксалното коегзистирање на различноста и хибридноста. На крајот, авторката заклучува дека само Ецуко успева да ја прифати сопствената постколонијална Другост во британското општество, инкорпорирајќи го преку своите избледени сеќавања и јапонскиот дел од нејзиниот идентитет, иако таа го толкува своето јапонско себство ориенталистички, од западна гледна точка.

Во завршниот дел од потпоглавјето за Ишигуро со наслов „Глобалните западни трендови во Јапонија низ расказот ‚Семејна вечера‘ на Казуо Ишигуро“, м-р Димитријовска-Јанкуловска преку судирот на современиот и традиционалниот светоглед го проучува глобалното влијание на западниот вредносен систем врз Јапонија. Во анализата на расказот „Семејна вечера“, авторката ја изложува ориенталистичката перцепција на Јапонија којашто се чини дека авторот Ишигуро ја усвојува, акцентирајќи ја традицијата како суштинско обележје на јапонското општество. Сепак, таа истакнува дека напнатата тишина меѓу децата и таткото во текот на семејната вечера ја симболизира заробеноста на Јапонија во просторот помеѓу современите западни влијанија и традицијата, при што синот и ќерката се претставници на модерниот западен светоглед, додека таткото и починатата мајка ја претставуваат традицијата. Авторката ја прикажува субалтерноста на јапонската жена преку мајката која починала како жртва на традицијата, како и преку ќерката Кикуко која се покорува на патријархалниот авторитет на таткото. Сепак, м-р Димитријовска-Јанкуловска истакнува дека и Кикуко, под силно глобално влијание на Западот, а особено синот кој живее во Америка, ја гледаат својата татковина низ ориенталистичката призма на Западот. Таа ја изложува амбивалентноста на синот кој се спротивставува на патријархалниот авторитет на таткото, но, сепак, сè уште спонтано ги почитува и јапонските традиции. Авторката го истакнува и амбивалентното однесување на Кикуко која е покорна во односот кон татко ѝ, но истовремено со братот го споделува современиот западен светоглед. М-р Димитријовска-Јанкуловска заклучува дека амбивалентноста се преклопува со мимикријата преку ликовите во расказот. Авторката имплицира дека мимикријата на бел западен човек му помогнала на синот да се вклопи во американското општество каде што живее. Таа ја изложува и мимикријата на Кикуко која влегува во улога на традиционална покорна девојка кога комуницира со нејзиниот традиционален татко, а кога е со братот, таа го имитира однесувањето на независна американска девојка, при што ја усвојува втората улога. М-р Димитријовска-Јанкуловска истакнува дека и братот и сестрата успешно ги оформиле своите хибридни идентитети, под силното глобално влијание на западниот вредносен систем. Авторката заклучува дека братот веќе ја афирмирал својата постколонијална Другост во американското општество каде што

живее, додека очекувањата се дека и сестрата, која размислува да се пресели во Америка, ќе го следи истиот пат.

Во воведниот дел од потпоглавјето за Ружди со наслов „Другоста на Салман Ружди: кога Истокот и Западот ќе се сретнат“, преокупација на м-р Димитријовска-Јанкуловска е Другоста на авторот, но не од западна ориенталистичка перспектива, туку од гледна точка на источните радикални исламисти кои сметаат дека *Сатански стихови* (1988), четвртиот роман на писателот со муслиманско потекло, е закана за исламот и повикуваат тој да биде убиен. Првиот дел од насловот се однесува на авторот Ружди кој постанува забранета Другост за источниот свет поради што неговиот живот е постојано под смртна закана. Во вториот дел од насловот, м-р Димитријовска-Јанкуловска имплицира дека просторот каде што се среќаваат Истокот и Западот се западните општества коишто го ставаат под своја закрила индискиот писател, издавајќи му прво британско, а потоа и американско државјанство. Авторката во овој дел накусо се осврнува и на постколонијалното прозно творештво на Ружди кој се занимава со темите на идентитетска и културна хибридноста, наследството на колонијализмот, историјата, политиката и друго.

Во последниот дел од третото аналитичко поглавје со наслов „*Децаџа на џолноќџа*: рedefинирање на националниот и личниот идентитет“, м-р Димитријовска-Јанкуловска истакнува дека идентитетските одлики коишто ја конституираат постколонијалната Другост во романот меѓусебно се преклопуваат и се прелеваат една во друга. Врз основа на анализата, авторката заклучува дека индивидуалната идентитетска потрага на Индиецот е алегоричка за макотрпниот процес на формирање на постколонијалната индиската нација. Таа ја изложува амбивалентноста на двата главни лика, Салим и Шива, којашто ги придружува уште од моментот на раѓање кога нивните идентитети се заменети, при што Шива израснува во сиромашното хиндуистичко семејство на Салим, иако неговите биолошки родители се ситуирани муслимани, додека Салим расне токму во муслиманското биолошко семејство на Шива. Авторката се занимава и со субалтерноста на двата главни лика, при што заклучува дека Шива е двојно субалтерен и во семејството и класно во општеството, додека Салим е субалтерен како припадник на муслиманското малцинство во Индија каде што етничките Индијци хиндуисти се мнозински народ. М-р Димитријовска-Јанкуловска ја посочува и акушерката Мери Переира, спореден лик во романот, која ја отфрла својата субалтерност, присвојувајќи моќ кога го извршува судбоносниот чин на замена на идентитетите на децата. Според авторката, и Падма се спротиставува на својата субалтерност како жена и како пасивна слушателка на приказната на Салим, кому на крајот ќе му стане сопруга, постојано подривајќи го неговиот патријархален авторитет и влијаејќи и врз него и врз неговата приказна. М-р Димитријовска-Јанкуловска истакнува дека, како предмет на ориенталистичка стереотипизација, непокорниот, див и опасен ориенталец Шива е Другиот кој е создаван и обликуван од западните структури на моќ. Таа заклучува дека мимикријата на Салим и Шива е амбивалентна бидејќи тие несвесно од своето раѓање влегуваат во туѓи животи коишто ги усвојуваат како свои, при што Салим продолжува да го живее животот којшто судбината му го доделила, дури и кога дознава за замената на идентитетите. Според авторката, амбивалентниот, двозначен или повеќезначен (во случајот на Салим) идентитет на протагонистите е алегоричка за сложениот постколонијален идентитет на индиската нација, создавана низ процес којшто е исто толку трауматичен како и индивидуалната идентитетска потрага на современиот Индиец. М-р Димитријовска-Јанкуловска заклучува дека постколонијална Индија е обликувана како субверзивна мимикрија на Англија, постојано подривана од различноста на индиското општество коешто, иако сè уште под силно влијание на своето колонијално наследство, ја афирмира и сопствената источна

автентичност. Според авторката, хибридниот идентитет на Салим и Шива, стекнати веднаш по нивното раѓање од моментот кога се заменети како бебињата, го симболизираат сложениот идентитет на мултикултурна постколонијална Индија којашто обединува многу различности. М-р Димитријовска-Јанкуловска го лоцира во Индија и Пакистан просторот помеѓу различните култури, религии и припадности коишто постојано меѓусебно се вкрстуваат, судруваат и содејствуваат, конституирајќи го индивидуалниот и колективниот идентитет на Индиецот и на постколонијалната индиска нација соодветно. Авторката посочува дека идентитетската повеќезначност на Салим, создадена и од поранешниот колонизатор и од поранешните колонизирани, ја олицетворува како индивидуалната, така и постколонијалната Другост на Индија. На крајот, м-р Димитријовска-Јанкуловска заклучува дека Адам, како биолошко дете на муслиман и хиндуистка преобратени во хиндуист и муслиманка соодветно и усвоено од Салим кој е биолошки син на хиндуистка и Англичанец, но е израснат како муслиман, најсеопфатно ја олицетворува постколонијалната Другост и на Индиецот и на индиската нација, конституирана од идентитетски елементи и на поранешните колонизирани и на поранешниот колонизатор.

Во четвртото заклучно поглавје, коешто е поделено на „Споредбена анализа на прозните творештва од тројцата автори“ и „Заклучни согледби“, авторката ги поместува споредбените проучувања на корпусот и општите заклучни согледби за докторската дисертација. М-р Димитријовска-Јанкуловска во споредбениот дел од заклучното поглавје ги сумира резултатите од анализата на корпусот, прво сосредоточувајќи се на секое дело низ призмата на сите аналитички алатки, а потоа и на секоја аналитичка алатка низ призмата на целиот корпус, изведувајќи ги сличностите и разликите со фокус на Другоста во постколонијалното прозно творештво на тројцата автори. Таа ги изведува заклучните согледби во три дела, по коишто следи општиот заклучок за темата. Во првиот дел од заклучните согледби со наслов „Меѓукултурна нарација на тројцата автори“, авторката е преокупирана со различните култури коишто ни ги раскажуваат своите приказни преку ликовите на културно хибридниот автори од корпусот, создавајќи го мултикултурниот постколонијален мозаик во докторската дисертација. Во вториот дел со наслов „Споениот простор на тројцата автори“, авторката се занимава со просторот помеѓу во којшто навираат ликовите со различна културна, религиска и идентитетска припадност, кои или успешно ја афирмираат својата постколонијална Другост, вклопувајќи се во општеството, или засекогаш остануваат тука заробени. Во третиот дел, насловен „Ни Исток ни Запад“, таа го критикува културното присвојување, стереотипизирање и комодифицирање на источните култури, потврдувајќи ги ставовите на тројцата автори кои повикуваат на поголема инклузивност и рамноправност меѓу културите. На крајот од четвртото завршно поглавје, авторката заклучува дека се потврдени хипотезите на докторската дисертација за Другоста во постколонијалното прозно творештво којашто е втемелена во парадосалното коегзистирање на различноста и хибридноста, нудејќи ја теоретско-методолошката апаратура како модел за проучување и на други постколонијални романи и раскази.

По заклучното поглавје, во библиографијата се наведени сите белетристички, теоретско-критички и други извори, исползувани во истражувањето и пишувањето на докторската дисертација.

ЗАКЛУЧОК

Веднаш паѓа в очи актуелноста на темата на оваа докторска дисертација, во еден суштински момент од историјата на човековата цивилизација кога се случуваат масовни миграциски движења и дислоцирања на огромен број луѓе во правец од Исток кон Запад. Вдомувањето на мигрантите, но и живеењето воопшто во современиот постколонијален и глобален контекст влијае врз индивидуалните и колективни идентитети коишто неизбежно претрпуваат промени во насока на една плурална и хибридиизирана Другост.

Истражувањето во докторската дисертација на м-р Димитријовска-Јанкуловска дава појасна слика за британското постколонијално прозно творештво, создадено со помош на усвоениот мултикултурализам на Куреиши, Ишигуро и Ружди кои го изложуваат во своите дела сложениот процес на вкрстување, судрување и содејствување на западните и источните културни и други влијанија. Преку анализа на изборот од прозното творештво на тројцата автори, авторката успешно ја примени постколонијалната теорија врз романите и расказите од корпусот, прикажувајќи ги начините на коишто Куреиши, Ишигуро и Ружди ги подриваат конвенционалните западни наративи. Користејќи ја постколонијалната теоретско-критичка мисла, м-р Димитријовска-Јанкуловска фрла ново светло врз стереотипизираните теми кои, под влијание на наследството на колонијализмот или на западната глобализација, сè уште се провлекуваат и во постколонијален и во глобален контекст соодветно. Таа дава и свое толкување на концептот на Другоста во постколонијалната проза од насловот на докторската дисертација.

Авторката во својот докторски труд става акцент врз важноста на меѓукултурната интеракција на луѓето од Истокот и Западот во постколонијален и глобален општествен контекст каде што се вкрстуваат различни културни, етнички и други влијанија како конститутивни елементи на современите западни и источни општества. Анализирајќи го корпусот, м-р Димитријовска-Јанкуловска го прикажа дијалогот меѓу културите кои ги раскажуваат своите приказни преку ликовите од корпусот, изложени на мешани културни влијанија, при што Истокот и Западот содејствуваат во еден споен простор што не е ниту Исток ниту Запад, туку е локација помеѓу каде што коегзистираат различноста и хибридноста како конститутивни елементи на постколонијалната Другост.

Од целокупното истражување може да се заклучи дека преку своето проучување на избраното постколонијално прозно творештво од тројцата културно хибридни автори, кои се прифатени во британскиот книжевен канон, авторката повикува на поголема инклузивност во современиот свет и поголема рамноправност меѓу културите на Истокот и Западот, токму како што тоа го прават и Куреиши, Ишигуро и Ружди.

Врз основа на изнесеното, со задоволство можеме да заклучиме дека докторската дисертација од третиот циклус студии под наслов: „Другоста во постколонијалната проза на Ханиф Куреиши, Казуо Ишигуро и Салман Ружди“, изработена од м-р Анита Димитријовска-Јанкуловска и поднесена на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, ги исполнува целите и задачите на истражувањето и дава придонес како кон постколонијалните теоретско-критички проучувања, така и кон критичката анализа на прозните творештва на Куреиши, Ишигуро и Ружди. Поради тоа, со особена чест и задоволство му предлагаме на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје да ја прифати нашата рецензија и да ја повика м-р Димитријовска-Јанкуловска да пристапи кон одбрана на докторската дисертација.

Рецензентска комисија

Проф. д-р Калина Малеска, претседател, с.р.
Проф. д-р Соња Витанова-Стрезова, ментор, с.р.
Проф. д-р Милан Дамјаноски, член, с.р.
Проф. д-р Елизабета Шелева, член, с.р.
Проф. д-р Славица Србиновска, член, с.р.

РЕЦЕНЗИЈА

за оцена на докторската дисертација „Албанскиот говор на жителите од скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско“, изработена од м-р Идаете Синани

Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на својата десетта редовна седница одржана на 22.5.2024 година (Одлука бр. 10-904/7 од 29.5.2024), избра Рецензентска комисија во состав: д-р Ајтен Камили, редовен професор, д-р Аслан Хамити, редовен професор, д-р Исмет Османи, редовен професор, д-р Ваљбона Тоска, редовен професор и д-р Хидајете Азизи, виш научен соработник (вонреден професор) – Институт за културно и духовно наследство на Албанците во РСМ, за оцена на докторската дисертација под наслов: „Албанскиот говор на жителите од скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско“ изработена од м-р Идаете Синани.

Рецензентската комисија, изразувајќи ја својата благодарност кон Наставно-научниот совет на Факултетот за укажаната доверба, по разгледувањето на доставениот докторски труд, го поднесува следниот

ИЗВЕШТАЈ

за оцена на докторската дисертација под наслов: „Албанскиот говор на жителите од скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско“, изработена од м-р Идаете Синани

1. Податоци за кандидатот

Идаете Синани е родена на 15.9.1978 год. во с. Крушопек – Скопје. Основното образование го завршила во подрачното училиште „Борис Кидрич“ во с. Грчец и во централното училиште „Борис Кидрич“ во с. Сарај. Средното образование го продолжила (1993 – 1997) во гимназијата „Зеф Љуш Марку“ во Скопје, каде во 1997 год. се избира меѓу најдобрите ученици.

По неколку години пауза, поради објективни причини, во академската 2002/2003 год. се запишува на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, на Катедрата за албански јазик и книжевност. Освен основната студиска насока, во своите студии избира и втор главен предмет – Македонски јазик (под Б) и во 2006 год. дипломира со просек 8,41 и се здобива со звањето *дипломиран филолог по албански јазик и книжевност и македонски јазик како втор главен предмет*.

Потоа се запишува на постдипломски студии, исто така, на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје – отсек Албански јазик, кои ги завршува со просек 9,00, а во 2016 год. го одбрани и магистерскиот труд под наслов „*Лексичките особености на селата Крушопек, Грчец и Нерези – Скопско*“ пред комисијата во состав: д-р Аслан Хамити, редовен професор; д-р Ајтен Камили, доцент и д-р Исмет Османи, доцент, а под менторство на д-р Аслан Хамити. На тој начин се здоби со звањето *магистер по филолошки науки во областа наука за јазик (MA in linguistics)*.

Во текот на 2007 – 2015 год. работи во Општина Чаир како преведувач од македонски на албански јазик и обратно за потребите на Советот и работните тела на Советот на Општина Чаир – Скопје.

Од 2018 година, работи во Институтот за духовно и културно наследство на Албанците – Скопје, како асистент истражувач во Одделот за албански јазик.

Во академската 2020/2021 година, се запишува на докторските студии, на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје, студиска програма: Наука за јазик, отсек: албански јазик, и под менторство на проф. д-р Ајтен Камили го

изработи докторскиот труд под наслов: „Албанскиот говор на жителите од скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско“.

1.1. Научноистражувачката дејност

Во поглед на научноистражувачката дејност, кандидатката, м-р Идаете Синани, се истакнала со својот придонес во продлабочување на лингвистичката дисциплина – албанската дијалектологија, со тоа што речиси целиот свој научен ангажман го посветила на ова лингвистичко подрачје. И нејзината магистерска теза, а и поголемиот дел од нејзините научни трудови се од тоа поле. Дека сериозно се зафатила за ова научно подрачје, покажува и фактот што на докторските студии продолжува и се продлабочува во народниот говор, со тема на докторската дисертација „Албанскиот говор на жителите на скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско“.

Идаете Синани учествувала во повеќе проекти на научни и образовни институции и здруженија, на научни сесии, конференции, семинари, во земјата и надвор од неа и има објавено голем број научни трудови, од кои повеќето од областа на албанската дијалектологија, лексикологија, етнологија и албанската лингвистика воопшто.

1.2. Објавени трудови

1. „Fonemat bashkëtingëllore në të folmen shqipe të fshatrave me prejardhje nga Reka e Epërme e Gostivarit“, Studime Albanologjike 19, Shkup, 2019;
2. „Fjalë të rralla në të folmen e rekasve të rrethit të Shkupit“, Albanologjia, Vol. 6. Nr. 11-12, Tetovë, 2019;
3. „Tradita e dasmave te rekasit e Krushopekut të Shkupit“, „Etnoalb“, nr. 3. 2019.
4. „Ndihmesa e profesor Remzi Nesimit për leksikun e shqipes“, SCUPI 24, Shkup, 2019;
5. „Barbarizmat sllave në të folmet shqipe në Karshiakë të Shkupit“, Studime për leksikun dhe leksikografinë, Instituti Albanologjik, Prishtinë, 2020;
6. „Veshjet tradicionale të grave në fshatin Shkupit“, SCUPI, Vëllimi 29, 2020, Shkup;
7. „Disa tipare të veçanta të së folmes së Rekës së Epërme“, Studime Albanologjike 20, Shkup, 2020;
8. „Një pasqyrë e studimit të të folmeve shqipe në Maqedoninë e Veriut“, Studime Albanologjike 21, Shkup, 2021;
9. „Zhvillimi historik i sistemit bashkëtingëllor në të folmen e Rekës së Epërme dhe veçoritë e tij“, Studime Albanologjike 22, Shkup, 2022;
10. „Sllavizmat si pjesë e pandarë e leksikut te të folmet e Rekës së Epërme“, Studime Albanologjike 23, Shkup, 2023.
11. „Gjuha e përkthimeve në tekstet shkollore të arsimit fillor me mësim në gjuhën shqipe në RMV“, SCUPI 31, Shkup, 2021;
12. „Ndihmesa e prof. Qemal Muratit për leksikologjinë dhe leksikografinë shqiptare“, SCUPI 35, Shkup, 2021;
13. „Gjuha shqipe në tekstet shkollore“, Albanologjia, Vol. 9. Nr. 17-18, Tetovë, 2022;
14. „Kontributi i prof. Petro Janurës dhe prof. Remzi Nesimit për Kongresin e Drejtshkrimit dhe standardin e shqipes“, Punimet e konferencës “Një komb - një gjuhë”, Instituti Albanologjik, Prishtinë, 2023.
15. „Petro Janura, themeltar i vatrës së shqipes standarde“, во тек на издавање.
16. „Reka e Epërme në trajtesat e prof. Avzi Mustafës“, во тек на издавање.
17. „Словенските заемки во говорот на жителите од скопските села со потекло од Горна Река“, во тек на издавање.

2. Образложение на темата

Докторската дисертација под наслов: „Албанскиот говор на жителите од скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско“, изработена од м-р Идаета Синани, содржи вкупно 175 страни компјутерски обработен текст на А4 формат, со единечен проред според стандардите за научна работа и содржи: ПРЕДГОВОР, ВОВЕД, I. ОПШТИ ПОДАТОЦИ ЗА ГОВОРОТ И РЕГИОНОТ, 1.1. Местото на говорот на Горна Река во рамките на дијалектната поделба на албанскиот јазик, 1.2. Говорот на Горна Река во дијалектниот атлас на албанскиот јазик, 1.3. Кратка историја на регионот, 1.4. Албанците од Горна Река во населбите на Скопската Долина, II. ФОНЕТСКИ И ФОНОЛОШКИ ОСОБЕНОСТИ, III. МОРФОЛОШКИ ОСОБЕНОСТИ, IV. СИНТАКСИЧКИ ОСОБЕНОСТИ, V. ЛЕКСИЧКИ ОСОБЕНОСТИ, 5.1. Активна лексика на говорот, 5.2. Ориентални заемки, 5.3. Словенските заемки, РЕЧНИК, Дијалектни текстови, ЗАКЛУЧОК, Библиографија.

Говорот на Горна Река, зачувува големи богатства кои претставуваат благодет, не само за тој регион туку и за албанскиот јазик воопшто. Конзервативниот карактер на овој говор се поврзува со историјата на овој регион, којшто преку затворањето во себе и решеноста да ги издржи фуриите од постојаните непријателски порои, успеал да го зачува речиси недопрено од надворешните влијанија богатството на овој говор.

Во општата панорама на мапата на албанските говори во Северна Македонија, говорот на Горна Река и на селата со потекло од тој крај, има заеднички фонетски, граматички и лексичко-фразеолошки карактеристики со гегискиот дијалект, бидејќи ѝ припаѓа на групата на централните гегиски говори, но од друга страна, содржи некои карактеристични особини кои често го приближуваат до тоскискиот дијалект.

Како посебна изоглоса, која се карактеризира со архаични јазични феномени, долго време го поттикнува интересот на лингвистите. Но, и покрај досегашните истражувања, може да се забележи дека говорот на Река и на раселените жители од тој крај, сè уште не е изучуван во сите нејзини елементи и карактеристики. Освен монографијата „E folmja shqipe e Rekës së Epërme të Gostivarit“, на проф. Сејфедин Харуни, и монографијата „E folmja shqipe e Karshiakës së Shkupit“ на проф. Хаки Имери, на која се опфатени и говорите на Реканците што живеат во скопските и велешките села, немаме некоја сеопфатна студија за овој говор. Токму ова е причината којашто нè поттикна како докторска дисертација да ни биде говорот од овој крај.

Поради тоа што кандидатката Синани е по потекло од Река, а со тоа и говорот од тој крај ѝ е својствен, освен научниот пристап како лингвист, таа е и емоционално и лично поврзана со овој крај и говор, затоа полесно се снаоѓала на терен и успеа да ни донесе многу оригинални констатации.

2.1. Идентификација и формулација на истражувачкиот проблем

Дијалектите се богатството на еден јазик и одраз на историјата на самите луѓе коишто зборуваат на тој јазик. Тие се еден вид на траги преку кои се достигнува длабоко до корените, до камен темелникот, врз кој почива јазикот, оваа величествена тврдина на човештвото, зачувана низ векови и милениуми и надградена во текот на времето. Народните зборови и фразеологија, како заедничко национално културно богатство, се јадрото на лексиката на денешниот литературен јазик. Ова драгоценото богатство е душата на нашиот национален

идентитет која му даде живот, а воедно и го одржува жив стандардниот албански јазик.

Горна Река и нејзиниот говор претставуваат ретка лингвистичка оаза која е богата не само за албанскиот дијалектен јазик во Северна Македонија туку и за албанскиот јазик воопшто, и неговата историја. Говорот на Горна Река и селата со потекло од овој крај, е дел од централното гегиско подрачје, кое во нејзината општа макроструктура има заеднички елементи со целата гегиска идиома, но, од друга страна, во својата микроструктура, поседува некои мали карактеристики и разлики, кои го доближуваат до јужниот дијалект. При испитување на основните карактеристики на фонетскиот, граматичкиот и лексичкиот систем, забележуваме дека во овој говор се претставени доста архаични и конзервативни посебности на старите зборови на албански јазик, кои ги среќаваме кај старите албански писатели како Буди, Бузуку, Барди и Богдани.

Осврнувајќи се со еден критички пристап кон извршените истражувања на говорот на Горна Река, се гледа дека и покрај фактот дека одредени студиски тези се сметаат за потврдени, истите сè уште остануваат во доменот на хипотези и претпоставки за многу проблеми коишто не се разјаснети и објаснети онака како што треба. Дури и во *Дијалектниот атлас на албанскиот јазик*, каде што се опфатени сите говори на територијата на Албанија, Косово, некои говори од Северна Македонија, Црна Гора и другите албански говорни области, се забележува дека дијалектниот материјал за албанските говори во Северна Македонија е собран од мал број примероци, од кои само три се однесуваат на говорот на Горна Река и селата кои потекнуваат од овој крај. Овој говор има развиено неколку карактеристики кои го прават да звучи различно од другите говори од истото јазично подрачје. До денес, нема соодветно истражување на овој говор, што би го дообјаснил овој феномен на разликување од другите сестрински говори од гегискиот дијалект.

Река и нејзиниот говор, изгледа дека биле запоставени од истражувачите. Затоа, нејзиниот назив, стана поттик да се продлабочиме уште повеќе, со набљудувања, толкување на изворните рекански особености, со анализи и констатации, а тоа после нè наведе да се продлабочиме во студиски статии од оваа област. И, поради чувството дека е потребно подлабоко, суштинско и системско толкување на овие проблеми, видовме дека е принудно докторската тема на м-р Синани да биде токму за овој говор и неговите особености.

Долго време во јазичните студии на различни автори, говорот на Горна Река не било предмет на суштинско истражување. Токму затоа, одлучивме да се навратиме на говорот на Горна Река, не за да ги оценуваме претходните студии, туку со намера да се приближиме до говорот на овој крај, давајќи проширена слика за неговата сегашна состојба, во другите региони каде што денес живеат Реканци раселени од поранешните огништа. Бидејќи регионот Горна Река денес е пуст, а Реканците ги наоѓаме раселени насекаде, го истражуваме говорот на Реканците во скопскиот регион, од селата: Крушопек, Грчец, Нерез, Света Петка, Чифлик, Патишка Река, Црни Врв и Јаболце.

2.2. Цели на истражувањето

Главната цел на овој труд е да се анализираат сите фонетско-фонолошки карактеристики, морфолошките, синтаксичките и лексичките карактеристики на овој говор и да се истакнат посебностите со кои се разликува од другите гегиски

говори. Но, истовремено да се појаснат и заедничките карактеристики со сестринските говори на истата група од централниот гегиски говор.

Ова истражување се спроведува поради објективно, аналитичко и темелно проучување на говорот на споменатиот регион, врз кои ќе извлечеме аргументирани и логични заклучоци за еден нецелосно и недоволно истражуван говор.

Како главна хипотеза чија содржина го покрива целиот наш предмет на истражување е:

- Реканскиот говор и говорот на селата со потекло од Горна Река се разликува од другите говори од гегискиот дијалект и звучи поинаку од другите говори што го опкружуваат;

Како посебни хипотези кандидатката ги поставува следниве:

- Говорот на Горна Река и на скопските села со потекло од овој регион, има заеднички фонетски, граматички и лексички карактеристики со тоскискиот дијалект, со што се разликува од групата на гегиските говори;

- Горнореканскиот говор, за разликува од другите централни гегиски говори и говорите со кои е во контакт, бидејќи не ги дифтонгира високите вокали / i, u / во акцентирани слог.

- Во консонантскиот систем, горнореканскиот говор се разликува од присуството на два консонанта, односно на алофоните (варијанти на фонемите), кои се изговараат како венечни (спиранти) [š] и [ž], кои се добиени од преградно-теснинските консонанти [q] и [gʲ].

- Говорот на селата со потекло од Горно Реканскиот крај ги чува консонантните групи *mb, nd, ng, ngj*, како и старите консонантни групи *kl, gl, lk* и *lg*.

- Ги задржува трагите од локативот или акузативот со предлог, и со ова, во системот на падежите овој говор е побогат од другите говори во рамките на групата на централно гегиските говори.

- Ја чува старата форма на минато определено несвршено време со *-nj*, и имаме: *-nja, -nje, -nte* еднина и *-njim, -njit, -njin* за множина, што се совпаѓа со тоскиските говори.

- Говорот на Горна Река и на селата што доаѓаат од оваа област е многу архаичен и ги чува старите албански зборови, кои ги сретнуваме и кај старите албански писатели: Буди, Бузуку, Бадри и Богдани.

2.3. Мошвацја за изборот на оваа тема

Дијалектните материјали се богати и зачувуваат многу фонетски и морфолошки особини, синтаксички структури, зборови и фразеологија, дури и многу постари од оние кои можеме да ги најдеме во најстариот пишан документ. Дијалектните говори, како жив аспект на јазикот, претрпуваат постојани промени под влијание на новите глобални настани. Тоа резултира со израмнување, а и меѓусебно мешање на нивните варијанти. И албанските говори во Република Северна Македонија сè повеќе се приближуваат, се топат меѓусебе и се губат старите форми. Затоа, мотивацијата за изборот на оваа тема е поврзана токму со истражувањето, запишувањето и документацијата на горнореканскиот говор што се зборува во селата на Скопскиот Регион, бидејќи тоа е единствениот начин за зачувување и одгледување на ова скапоцено богатство.

2.4. Значење на истражувањето

Со ова истражување дојдовме до заклучоци со важно значење, особено кога се работи за говор којшто не е проучуван во целост. Значењето станува уште

поголемо кога јазичните особености на овој говор се разгледани во тесна врска со различните надворешнојазични фактори, како што се општата и локалната историја, значајните политички и економски околности, институциите, религијата, како и целиот менталитет на соодветниот етникум.

Резултатите од ова истражување, се надеваме дека ќе претставуваат своевиден интерес во областа на албанската дијалектологија и лексикологија во Република Северна Македонија, како и албанската дијалектологија и лексикологија воопшто, а посебно за историјата на албанскиот јазик.

2.5. Структура на трудот

Трудот започнува со *Предговор* каде што кандидатката Синани ги објаснува нејзините мотиви за истражување на проблемот, платформата на проектот, доменот на истражување и целите на трудот. Во овој дел, таа изразува благодарност до сите оние кои директно или индиректно помогнале при создавањето на оваа докторска дисертација.

Потоа, следува *Воведот* во кој се идентификува и формулира истражувачкиот проблем, а се истакнува и предметот на истражување, сумирајќи го целиот корпус на кој е фокусирана работата за ова истражување. Во овој дел се дадени и методите кои се користени во истражувањето на проблемот и структурата на трудот.

Во *Првото поглавје* се дадени податоци за говорот и регионот. Овој дел содржи и една кратка историја за регионот Каршијака и осврт на селата: Крушопек, Грчец, Нерези, Света Петка, Чифлик, Црни Врв, Патишка Река и Јаболце. Во ова поглавје, исто така, се дадени информации за географската положба; потеклото; бројот на жителите за секое село одделно според националната структура основана на последниот попис и претходните пописи; главните активности; образованието на жителите; микротопонимите итн.

Во *Второто поглавје* имаме целосен преглед на фонетските карактеристики на говорот, почнувајќи од системот на самогласки, инвентарот на самогласките карактеристичен за овој говор, заедничките фонетски појави, кои ги споделуваат со другите албански говори, како и фонетските појави, кои се карактеристични само за овој говор и кои го разликуваат од централните гегиски говори. Системот на согласките, општиот инвентар на согласките, карактеристиките во системот на согласките, историскиот развој на системот на согласките итн.

Во *Третото поглавје* се опишуваат морфолошките особености, почнувајќи од именките со сите граматички категории, потоа придавките и степенот на придавките, заменката и нејзините видови, глаголот, времињата, начините на глаголите, броевите и прилозите, сврзниците, предлозите и извиците.

Во *Четвртото поглавје* е даден краток опис на синтаксичките особености на истражуваниот говор кој е базиран врз дијалектниот материјал собран на терен и обработен според „Udhëzuesit për kërkime në fushën e sintaksës popullore“ (Упатството за истражување во полето на народната синтакса), издадено од Институтот за јазик и литература во 1987 година, додека анализиран е според *Прашалникот за синтаксички варијации во говорите на албанскиот јазик*, кој претставува репродукција на Упатството и прашалникот за синтакса за собирање на материјалот за Дијалектолошкиот атлас на албанскиот јазик.

Петтото поглавје е посветено на лексиката на говорот. Лексичкиот фонд на говорот, според етимолошките речници, голем број се зборови од сржта на албанскиот јазик, кои сведочат за рано наследство зачувано низ генерации, додека

другите зборови преставуваат позајмувања, кои се живи докази за многуте и континуирани контакти на оваа популација со другите народи кои оставиле свои белези врз историјата и јазикот на Албанците од овој регион.

Зборовите се од различни полиња на материјалниот и интелектуалниот живот, давајќи ни така податоци за минатото и сегашноста, за начинот на живот, за погледот кон светот и духовниот живот, за карактерот на човекот, за семејниот живот, за верата, митовите и суеверијата. Тие даваат објаснувања за работата, храната, облеката, работните алатки, орудијата, растенијата, дивите и домашните животни, птиците и за се што е поврзано со животите на жителите на овој крај.

Во *Шестото поглавје*, кое преставува многу важен дел на трудот, е обработен речник на зборови кои се карактеристични за говорот и кои не можат да се сретнат по другите албански говори. Зборовите се подредени по азбучен редослед и за секој збор има објаснување на македонски јазик.

Потоа следува корпус на *Дијалектни текстови* кои ги претставуваат говорите на селата што се предмет на ова истражување, како и имињата на информаторите.

На крајот од трудот е заклучокот на македонски и на англиски јазик, потоа библиографијата.

3.1. Теоретска основа на трудот

За реализација на ова истражување, м-р Идаете Синани, користела теоретска литература, особено бројни монографии на домашни дијалектолози, кои го третираат говорот на Горна Река и другите сродни говори. Освен тоа, таа консултирала и истражувања од албанските дијалектолози од Албанија и Косово со кои прави споредби на особеностите на говорот на Горна Река со особеностите на другите албански говори и од гегискиот и од тоскискиот дијалект.

3.2. Методи на истражувањето

Во истражувањето се користени мешани, квалитативни и квантитативни методи: прашалници, лингвистичка анализа, анализа и компарација со други слични истражувања. Најпрвин, кандидатката ја анализираше целата работа направена од претходните проучувања и врз основа на тоа ги одреди патеките за ова истражување.

За собирање на материјалот од терен, Синани го употреби *Водичот за собирање на зборови и изрази на албански јазик*, изготвен од Институтот за јазик и литература при Академија на науките на Албанија. А како прашалници ги користеше *Прашалникот за собирање на дијалектниот материјал на албански јазик*, на Спиро Фљоќи, *Прашалникот (Фонетика, Морфологија, Синтакса, Лексика)* за собирање на материјалот за Дијалектниот атлас на албански јазик, како и *Прашалникот за собирање материјал за Дијалектниот атлас на македонскиот јазик*, на Божидар Видоески, кој го користеше во полето на лексиката. Освен овие, таа го користеше и *Прашалникот за синтаксичката варијација во говорите на албанскиот јазик*, кој претставува целосна репродукција на *Водичот за истражување во областа на народната синтакса*, изготвен од Институтот за лингвистика во 1987 година.

По завршувањето на теренската работа и собирањето на дијалектниот материјал, кандидатката започна со обработка, класификација и анализа на обезбедениот материјал, а со тоа изврши и споредбена анализа со претходните истражувања.

Анализата и описот на овој говор се направени во синхрониски аспект, т.е. онака како што е во денешна состојба. Во дијахрониски аспект, за некои општи фонетски и морфолошки појави, се наведени ставовите и констатациите на многу истакнати албаноолози кои се занимавале со историјата на албанскиот јазик, како: Е. Чабеј, Ш. Демирај, И. Ајети, К. Топали итн.

Фонетските и морфолошките карактеристики се претставени во однос на албанскиот литературен јазик и со ареалот на централните гегиски говори, споредувајќи ги понекогаш со другите албански говори од Северна Македонија, а и со тоскискиот дијалект.

4. ДОБИЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НИВНО ЗНАЧЕЊЕ

Со оваа докторска дисертација посветена на албанскиот говор што се зборува во селата на околината на Скопје, а што се со потекло од Горна Река, Гостиварско, се образложуваат особеностите кои го прават овој говор да звучи различно од другите гегиски говори, зачуваните конзервативни елементи од стариот албански јазик и некои карактеристики што го зближуваат со јужните говори.

Новитетот на истражувањето лежи токму во тоа што при анализата на овој говор се открија многу јазични особености кои не се истражувани до сега, а кои се многу важни за историјата и развојот на албанскиот јазик. Врз основа на добиените резултати и констатации може да кажеме дека говорот на Горна Река се разликува многу од другите централни гегиски говори и со своите посебности тој преставува една посебна јазична оаза во рамките на истата група каде што припаѓа.

Сметаме дека оваа докторската дисертација ќе преставува своевиден интерес во областа на албанската и балканската дијалектологија и лексикологија, а посебно за историјата на албанскиот јазик, и дека ќе биде појдовна точка за други лингвистички истражувања во областа на дијалектологијата, и пошироко.

ЗАКЛУЧОК И ПРЕДЛОГ

Од гореизнесените констатации може да се заклучи дека докторската дисертација под наслов: **„Албанскиот говор на жителите од скопските села со потекло од Горна Река – Гостиварско“**, изработена од м-р Идаете Синани, се одликува со јасна структура, одлична организација, опис и презентација на предметот на истражувањето. Според мислењето на Комисијата за оцена, доставениот текст ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторска дисертација.

Следствено на ова, Рецензентската комисија има чест и задоволство на Наставно-научниот совет на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ во Скопје да му предложи да ја прифати оваа рецензија и да ја повика кандидатката м-р Идаете Синани на усна одбрана.

Скопје, 10.6.2024 г.

Рецензентска комисија

Проф. д-р Аслан Хамити, редовен професор (претседател), с.р.

Проф. д-р Ајген Камили, редовен професор (ментор), с.р.

Проф. д-р Исмет Османи, редовен професор, с.р.

Проф. д-р Ваљбона Тоска, редовен професор, с.р.

**Д-р Хидајете Азизи, виш научен соработник (вонреден професор) –
Институт за духовно и културно наследство на Албанците – Скопје, с.р.**

ПРЕГЛЕД
ОДОБРЕНИ ТЕМИ НА ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ, „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“
2024

1. ДОКТОРСКИ ТРУДОВИ

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на Одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1.	м-р Иван Антоновски	„Современата македонска поезија во генолошки, мотивски и стилски дијалог со средновековната култура“	„Contemporary Macedonian Poetry in a Genealogical, Motivic and Stylistic Dialogue with Medieval Culture“	проф. д-р Весна Мојсова Чепишевска	29.5.2024 10-249/17
2.	м-р Кристина Тодоровска	„Прифаќањето и практикувањето на македонскиот јазик од страна на македонското и другото население во Корча и Округот на Корча во првите децении на XXI век, Р Албанија“	„The acceptance and practice of the Macedonian language by the Macedonian and other population in Korça and the Korça District in the first decades of the 21 st century, Republic of Albania“	проф. д-р Људмил Спасов	29.5.2024 10-53/12
3.	м-р Нурие Емрулаи	„Поетики на прогонството – егзилот, носталгијата, идентитетот низ книжевна призма“	Poetics of exile-exile, nostalgia, identity through a literary prism	проф. д-р Елизабета Шелава	29.5.2024 10-41/12

П Р Е Г Л Е Д
НА ОДОБРЕНИ ТЕМИ ЗА ИЗРАБОТКА НА МАГИСТЕРСКИ ТРУД ВО
ЕКОНОМСКИОТ ИНСТИТУТ

<i>Ред. бр.</i>	<i>Име на кандидатот</i>	<i>Наслов на темата</i>	<i>Ментор</i>	<i>Одлука од Научен совет</i>
1.	Емилија Саздовска	„Менаџмент на ризиците при логистичките операции во компаниите“ „Risk management in logistics operations in companies“	д-р Неда Петроска Ангеловска	Одлука бр. 02 – 503/2 од 31.5.2024 година

ПРЕГЛЕД
НА ПРИФАТЕНИ ТЕМИ НА ИНСТИТУТ ЗА ЗЕМЈОТРЕСНО ИНЖЕНЕРСТВО И
ИНЖЕНЕРСКА СЕИЗМОЛОГИЈА-ИЗИИС, СКОПЈЕ

1. Докторски труд

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1	Бурбуке Шатри	Оцена на сеизмичкото однесување на постоечки типични АБ згради во Приштина-Косово	Seismic performance assessment of existing typical RC buildings in Pristina-Kosova	Проф. д-р Голубка Нечевска-Цветановска	09-1049/1 од 05.06.2024год.

ПРЕГЛЕД
НА ПРИФАТЕНИ ТЕМИ НА ИНСТИТУТ ЗА ЗЕМЈОТРЕСНО ИНЖЕНЕРСТВО И
ИНЖЕНЕРСКА СЕИЗМОЛОГИЈА-ИЗИИС, СКОПЈЕ

1. Магистерски труд

Ред. бр.	Име и презиме на кандидатот	Назив на темата		Име и презиме на менторот	Датум и бр. на одлука на ННС/НС за прифаќање на темата
		на македонски јазик	на англиски јазик		
1	Агон Шаини	АНАЛИТИЧКО ИСТРАЖУВАЊЕ НА ОДНЕСУВАЊЕТО НА КОНСТРУКЦИИ ОД ЛАДНО ОБЛУВАНИ ЧЕЛИЧНИ ЕЛЕМЕНТИ ВО УСЛОВИ НА ЕКСПЛОАТАЦИЈА И СЕИЗМИЧКИ ВЛИЈАНИЈА	ANALYTICAL INVESTIGATION OF THE BEHAVIOUR OF THE STRUCTURES CONSTRUCTED OF COLD FORMED ELEMENTS UNDER EXPLOATATION AND SEISMIC INFLUENCES	Вон проф. д-р Горан Јекиќ	09-1050/1 од 05.06.2024год.

РЕЦЕНЗИЈА
ЗА ОЦЕНА НА ДОКТОРСКАТА ДИСЕРТАЦИЈА
„СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ ВО СОВРЕМЕНАТА МАКЕДОНСКА ТВОРЕЧКА
ИНСПИРАЦИЈА“ ОД М-Р ЗОРАН ПЕЈКОВСКИ, ПРИЈАВЕНА НА ИНСТИТУТОТ ЗА
МАКЕДОНСКА ЛИТЕРАТУРА ВО СКОПЈЕ

Советот на Институтот за македонска литература во Скопје, при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, на својата 2. редовна седница одржана на 22.4.2024 година, формираше Комисија за оцена и за одбрана на докторската дисертација под наслов: **Св. Климент Охридски во современата македонска творечка инспирација** на кандидатот м-р Зоран Пејковски. Комисијата е во состав: проф. д-р Илија Велев (претседател), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје, проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ (ментор), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје, проф. д-р Александар Прокопиев (член), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје, проф. д-р Ана Мартиноска (член), УКИМ, Институт за македонска литература – Скопје и проф. д-р Марина Даниловска (член), Универзитет во Тетово, Филолошки факултет, Тетово.

Комисијата во наведениот состав, со внимание ја прегледа и ја оцени подготвената докторска дисертација и на Советот на Институтот за македонска литература во Скопје му го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Анализа на докторската дисертација

Докторската дисертација под наслов: **Св. Климент Охридски во современата македонска творечка инспирација**, од кандидатот м-р Зоран Пејковски, содржи 205 страници компјутерски обработен текст со 1,5 проред и големина на букви 12. Во користената литература се наведени 184 библиографски единици, кои, главно, претставуваат научни монографски изданија и значајни студии поврзани со истражуваната проблематика, материјали од дигитални архивски збирки и фондови, прилози кои содржат оригинални современи уметнички поетски и книжевни остварувања, како и прилози со играни и документарни филмови посветени на св. Климент Охридски. Трудот е структуриран во 8 поглавја, од кои првото е **Вовед**, а последното се однесува на заклучните согледувања, придружено со користената литература, расчленети во точки и потточки со наслови и поднаслови, со што се овозможува соодветно прегледно следење на материјата што е обработена во истражувањето.

Воведот на трудот е структуриран во осум помали сегменти кои се насловени: Идентификување и формулирање на истражувачкиот проблем; Предмет на истражување; Цели и задачи на истражувањето; Хипотези; Начин и методи на истражување; Структура на трудот; Значење на истражувањето. Во нив кандидатот ги изложува основните параметри на истражувањето и неговата предметна насоченост во директна проследувачка врска со појавата и значењето на св. Климент Охридски во неговата средновековна пројава и, особено, во современата македонска книжевноуметничка творечка инспирација. Во воведните потпоглавја се нагласуваат проекциите на целите и задачите на овој истражувачки труд во кој системски се третираат природата и карактерот на творечкиот и креативен гениј на св. Климент Охридски од времето на неговото дејствување, преку сите креативни форми создавани под негово влијание во духовниот и културниот развој на македонски терен, пројавени на синхрониски и дијахрониски план. Се нагласува дека посебно внимание е ставено врз значењето на неговата инспиративна пројава во современото уметничко творештво во Македонија – со главен акцент на книжевните остварувања нему посветени, како и врз проекцијата на неговата пројава и значење во документарната и во филмската продукција. Притоа, уште во воведниот дел се нагласува дека ликот на св. Климент Охридски како инспирација во современата македонска книжевна и филмска продукција е простор досега неистражуван и многу податлив за согледување на два

аспекта: односот помеѓу книжевноста и филмот и интермедиијалноста (на литературата и филмот) како можност за актуализација на Светиклиментовиот лик и неговата творечка оставштина и процесот на нејзиното зачувување – овековечување, преку следење на подлогата која ја даваат книжевните извори и современите книжевни состави за св. Климент Охридски.

Поглавјето под број 1 носи наслов: **Појавата и значењето на св. Климент Охридски во глобалните сесловенски и македонски историско-културни контексти**, во кое низ 3 одделни потпоглавја: 1. Изворите за св. Климент Охридски, 2. Од животописот на св. Климент и 3. Св. Климент Охридски во научните проследувања, се апсолвираат сочувваните извори, кои изворно се пишувани на старословенски и на византискогрчки јазик, преку кои кандидатот врши неопходна реконструкција на неговиот живот и творечка дејност, притоа користејќи ги и сознанијата од досегашните капитални научни изданија. Во тезата се истакнува дека се работи, главно, за индиректни извори со култно-легендарен карактер, кои во својата основа не се директни историски изворни сведоштва од времето во кое живеел св. Климент. Се работи за извори, едните настанати во периодот непосредно по неговата смрт во 916 година, кога најверојатно е создадено неговото најстаро словенско житие напишано од неговите ученици, кое денес не е сочувано, врз кои се надоврзуваат и подоцнежните византискогрчки состави нему посветени – житијата на охридските архиепископи Теофилакт (XI век) и Хоматијан (XIII век) и химнографските творби, усогласувајќи ги со црковно-политичките интереси на Византија во соодветниот историско-политички период на нивното дејствување. Во одделно потпоглавје, проследени се и наведени бројни капитални изданија поврзани со дејноста на св. Климент Охридски во пошироката славистичка наука од научниот интерес, пројавен за него уште во 1840 година, кога чешкиот научник Павел Јозеф Шафарик и рускиот научник Вукол Михајлович Ундолски најдоа на преписи од негови текстови, па сè до монографски истражувања поврзани со духовниот и книжевниот профил на св. Климент Охридски одбележани со иновативен научен влог во нашата современост.

Поглавјето под бр. 2 е насловено: **Св. Климент Охридски во писмените извори во контекст на црковно-политичките и просветителските толкувања**. Во него, кандидатот низ четири потпоглавја: 1. Писмените извори за св. Климент Охридски, 2. Зачуваните ракописни преписи од грчките извори за св. Климент Охридски, 3. Латинските извори за св. Климент Охридски и 4. Словенски извори, се осврнува на книжевните извори од кои ги црпиме податоците за неговата појава, дејствување и творечка дејност, групирани според јазикот на кој се напишани во три групи: словенски, грчки и латински. Иако дел од нив потекнуваат од подоцнежен период, кандидатот соодветно на досегашните научни проследувања, нив ги третира како извори од круцијално значење за определување на духовниот и творечкиот профил на св. Климент Охридски, но и за проследување на процесот на воспоставувањето и проширувањето на култот на св. Климент Охридски низ вековите на македонски терен, во Охридскиот Регион, како и во пошироката сесловенска традиција. Исто така, овие извори во поглавјето се согледаат од аспект на детален преглед на познатите преписи од нив познати до денес во науката низ процесите на нивното проширување во словенската, византиската и латинската средина, како и од аспект на актуелните црковно-политички и просветителски прилики во однос на актуелното време на нивната појава. Кандидатот констатира дека овие прилики ги диктирале и податоците изнесени во нив во духот на актуелните политички тенденции и црковни состојби на времето и средината на нивната појава.

Третото поглавје под наслов: **Оригиналната книжевна постапка на св. Климент Охридски (за авторството и стилот на неговите книжевни состави)**, во потпоглавјата: 1. Книжевникот св. Климент Охридски, 2. Творечкиот профил на св. Климент, 3. Авторството на св. Климент Охридски и 4. Стилот на св. Климент Охридски, кандидатот детално ги разгледува Климентовите ораторски текстови пишувани во проза, како и химнографските творби, што главно ги градел врз основа на верски, идеолошки, етички и филозофски толкувања за христијанството, при што присутно е

користење на ораторските и химнографски обрасци од познатите византиски автори. Наспроти средновековната книжевна традиција, каде што е пропишано канонско следење на структурата и композицијата на творбите, сепак во темата се констатира и прецизно се образложува индивидуалниот авторски стил на св. Климент. При оваа постапка, кандидатот применува заклучоци од познати научни авторитети во доменот на стилистиката и поетиката на средновековната литература, поткрепувајќи ги со сопствени анализи и ставови. Констатациите одат во насоката дека св. Климент поседува извонредна оригиналност при изборот и комбинирањето лексеми, при изразувањето на поимите вклучени во тој јазично-стилски регистар, преку сложената игра со симболично обременетите епитети, споредби и метафори, создавајќи понекогаш изненадувачки – неочекувани семантички врски, со што тој постигнува вербално-емотивно објаснување на смислата на текстот, каде што просто и јасно се сугерираат христијанските вистини. Кандидатот заклучува дека најголемиот придонес на Климент Охридски е во фактот што тој елементите на високиот ораторски стил, усвоени од византиската книжевност, ги вклопува и ги приспособува на еден нов книжевен јазик.

Поглавјето 4 со наслов: **Св. Климент Охридски како инспирација во македонското современо книжевно творештво** опфаќа разработка на темата низ потпоглавјата: 1. Одрозот на св. Климент Охридски во македонската поезија, и 2. Св. Климент Охридски како инспирација во другите современи уметнички форми (новели, романи, романизирани биографии, драма, сценарио, ораториум, радио-монодрама, каде кандидатот врши систематизирано проследување на севкупната литературна продукција во македонската современа книжевност, којашто најмногу е во поетски облик, а во чиј одраз е ликот и дејноста на св. Климент Охридски. Низ оригинални прилози и анализи, кандидатот ја проследува силината на творечката инспирација во целиот македонски книжевен корпус преку творештвото на авторите: Петре М. Андреевски, Радован Павловски, Анте Поповски, Јован Котески, Славко Јаневски, Блаже Конески, Матеја Матевски, Георги Сталев, Бошко Смаќоски, Душко Наневски, Љупчо Стојменски, Санде Стојчевски, Милош Линдро, Петре Бакевски, Тодор Чаловски, Славе Ѓорѓо Димоски и др. Во посебен аналитички осврт се поставени првите романизирани биографии - Климент Охридски (1969) и Наум Охридски (1971) на Лазо Каровски, како и романот на Томе Арсовски посветен на Климент Охридски, кој е и автор на сценариото за филмот „Климент Охридски“ (1986), во режија на Славолуб Стефановиќ Раваси. Кандидатот заклучува дека современите македонски писатели и поети го опеваат св. Климент како карактер, како симбол, како просветител, црпат инспирација од неговите житија, но и директно од Климентовата поетика, на начин на кој таа се реинтерпретира и симболично творечки возвеличува во современото македонско творештво.

Поглавјето под број 5 насловено: **Св. Климент Охридски како филмска инспирација**, својата содржина ја систематизира низ потпоглавјата: 1. Култот на св. Климент како инспирација за филмска продукција, 2. Идентификување и именување на текстолошка трансмисија 3. Житијната творба на Теофилакт како директна предлошка на текстолошка конструкција на филмот, и 4. Филмот и книжевноста, интермедијалноста, адаптацијата. Овде кандидатот преку анализата на двата филма: играниот „Свети Климент Охридски“ (1986), работен според сценарио на Томе Арсовски, а во режија на Славолуб Стефановиќ, и документарниот „Св. Климент Охридски – охридскиот светилник“ (1986), во режија на Славолуб Стефановиќ Раваси, а по сценарио на Томе Арсовски, тргнува од определени премиси и правила, кои постојат во уметничките креативни форми согледани низ интермедијален приод, поставени во дадениот едноставен факт, дека целата историја на филмската содржина е во основа филмувана книжевна разработка. Притоа, се заклучува дека книжевноста подлога на филмот во нејзината книжевно-историска и книжевно-естетска релевантност има значајно место во вкупниот рецептивен процес со другите уметности, во нашиот случај со филмот, но и со јавниот простор и со публиката.

Шестото поглавје насловено: **Интермедијалноста како постапка во уметничките остварувања посветени на св. Климент Охридски (релација**

книжевност-филм), проследена преку потпоглавјата: 1. Теориски приказ на интермедијалноста; 2. Типологија на интермедијалноста; 3. Влијание на филмскиот медиум врз книжевниот; 4. Влијанија на книжевниот медиум врз филмскиот медиум; 5. Книжевен медиум – филмски медиум (сличности и разлики); 6. Адаптацијата како доминантен тип интермедијален однос меѓу книжевноста и филмот; 7. Документарниот филм „Свети Климент Охридски – охридскиот светилник“, ја поставува анализата на двете филмски остварувања посветени на св. Климент Охридски, каде што според кандидатот не само што имаме уметнички елементи помеѓу кои се создаваат интермедијалните релации, туку тие и речиси целосно (и текстот и филмовите) ги задржуваат својата посебност и сопствениот идентитет. Секое пренесување на книжевното дело во филм подразбира творечка постапка каде што книжевното дело, полифоно според содржината, се подведува на драматуршка обработка која ја бара филмот и се пронаоѓаат можности за соопштување преку филмскиот израз и филмската форма. Кандидатот во својот предмет на опсервација забележува дека станува збор за пасивна адаптација на книжевниот текст (романот на Томе Арсовски), при што не е изместена основната вредност на текстот (сценариото е направено доследно), а тоа не е на сметка на естетскиот интегритет на двете филмски продукции. Притоа, во заклучокот се наведува дека кога станува збор за двете филмски остварувања поставени во фокусот на анализата, расположливиот материјал, уделот на сценаристот и режисерот даваат пристојно филмско дело со уметнички вредности.

Поглавјето под бр. 7, **Св. Климент Охридски дел од културната меморија на македонскиот народ**, елаборирано ги проследува низ потпоглавјата: 1. Св. Климент Охридски во културната меморија преку народната традиција, и 2. Св. Климент во културната меморија во творештвото на XIX век, аспектите на меморијата и сеќавањето низ вековниот континуитет на *македонската книжевна традиција, соледана во директна и иницијална врска со творештвото на св. Климент Охридски, преку највпечатливите облици на нејзините пројави, на обличјите на културното живеење на македонско тло во континуирана последователност. Поглавјето има функција на еден вид прогледано и оригинално **заклучно соледување** во кое кандидатот врз основа на различната проследена граѓа, чија база е творечкото и духовно-црковното дело на св. Климент Охридски: оригинални ораторско-прозни и химнографски состави, обреди, усни истории, легенди и преданија, книжевност, филм, културни споменици, има интенција да ја проектира перцепцијата за тоа како културната меморијата го одредува влијанието на минатото врз сегашноста и каква е позицијата на сегашноста за разбирање и интерпретација на минатото врз примерот на рефлексивната на севкупното творештво на светителот Климент.*

Во **заклучокот**, во кој се синтетизираат добиените резултати и се сумира процесот на истражување, кандидатот поентира дека во текот на истражувањето и со изработката на трудот се потврдува констатацијата дека почетоките на македонската национална литература ги бараме во творештвото и дејноста на св. Климент Охридски, а преку негување на неговиот култ низ илјадагодишна временска последователност на македонски терен, се одвива процесот на обликување на културниот идентитет кај македонскиот народ. Проследувањето на овие суштински аспекти не се поставени само во духот на книжевно-историскиот преглед, туку преку бројните културолошки пристапи се согледува Светиклиментовата појава во современата македонска творечка инспирација низ толкувањата на творечкиот израз во најразличните современи книжевни остварувања, а во директна интермедијална врска со филмската продукција нему посветена.

Податоци за состојбата на подрачјето во кое е работена дисертацијата

Дисертацијата обработува комплексна проблематика во доменот на појавата, дејствувањето и проектирањето на духовно-културната пројава на св. Климент Охридски на дијахрониски и синхрониски план, и неговото влијание во творечките процеси на македонски терен од периодот на неговата активност до нашата современост во долг временски интервал од IX до XXI век, проследена низ методологијата и

аспектите на културолошките истражувања. Пристапот кон разработка на материјата открива интердисциплинарно подрачје кое обединува повеќе научни дисциплини и наметнува интермедијален пристап во проследување на културната и книжевната историја, литературата, филмот, драмата што кај нас и на други европски универзитети и институти, етаблира посебни предмети и курсеви, кои влегуваат во кирилометодијевската проблематика на истражување, но и во книжевно-теоретските и компаративни проследувања во доменот на современите литерарни тенденции. Сведоштво за значењето и актуелноста на предложената проблематика е и референтната библиографија од славистичката, македонската и европската научна мисла. Во македонски контекст, темата, главно, се согледува од аспект на значењето на Климентовата појава и книжевно творештво за што има значајни монографски публикации од реномирани историчари, книжевни историчари, литерати, медијевисти и сл., користени како референци (Б. Конески, Х. Поленаковиќ, Б. Ристевски, И. Велев, В. Стојчевска-Антиќ, Ѓ. Поп-Атанасов, Д. Пандев, Б. Панов, Л. Славева, М. Јакимовска-Тошиќ, М. Георгиевски, Р. Гроздановски, и др.). Таа се изделува како важна тема и во европскиот научен простор, и особено во славистиката, бидејќи во рамките на анализата на творештвото на Климент Охридски, на детерминирањето на неговиот авторски стил, неговата автентична поетика, се согледува и поврзаноста на неговата оригиналност со современото уметничко творештво, при што незаобиколни се студиите на: Л.Н. Туницкиј, А. А.Турилов, К. Станчев, Г. Попов, В. Велинова, Д. Петканова, Г. Илински, С. Николова, Р. Марти, К. Нихоритис, Е.В. Плисов, И. Христова-Шомова, Н. Романкова и др. Во однос на интермедијалноста како постапка во уметничките остварувања посветени на св. Климент Охридски (релација книжевност-филм), се користат теориските поставки за адаптација на А. Петерлиќ, В. Петриќ, Ж. Омон, Ж. Митри и др. Додека, пак, во поглед на односот културна меморија – народна традиција и традиција на македонскиот XIX век, во темата се аплицираат проследувањата на В. Стојчевска-Антиќ, В. Миронска-Христовска, М. Китевски, Т. Саздов и др.

Краток опис на применетите методи

Кандидатот во трудот го поставува начинот на истражување, кој претставува комбинација од повеќе нивоа и форми на истражувачката работа: теориски анализи, емпириско истражување, стилско-јазични и поетолошки проследувања, анализа на визуелен материјал, интермедијални преточувања на содржини. Компаративниот приод е неопходен за да се потврди специфичноста на постапката, односно како св. Климент Охридски е инспирација во создавањето и во интермедијалноста на македонската книжевна, драмска, филмска и, воопшто, уметничка продукција. Добиењето, а потоа систематизирани сознанија, го даваат одговорот за когнитивната моќ на книжевниот и на филмуваниот продукт, па оттаму и на прашањето зошто е важно да биде користена интермедијалноста, првенствено како едукативна алатка (во одредување на функцијата на книжевните остварувања и на двата филма за св. Климент во современата едукација и во културната промоција), но и како алатка за популаризација, односно обезбедување на актуелноста и во нашата современост. Во процесот на проследување на современата уметничка инспирација поттикната од творечките заложби и големината на фигурата на св. Климент Охридски се применува комбинирана методолошка постапка, која се движи на релација културолошки и историско-аналитички методолошки приод на проследување, со примена на интермедијалноста како постапка. Културолошкиот методолошки приод со својата интегративна особеност вклучува примена на повеќе дисциплинарни области кои ги детерминираат културните феномени, пројави и процеси во проследувањето на современото уметничко творештво посветено на св. Климент Охридски во македонската книжевна традиција низ културолошката призма, а со историско-аналитичкиот се овозможи историски преглед и анализа на појавата и дејствувањето на св. Климент Охридски, низ интерпретација на историските и научните извори неопходни за реконструкција на неговата дејност и творештво.

Краток опис на резултатите од истражувањето

Резултатите од овој труд се однесуваат на потврдување на важноста на истражувањето, на заклучоците и проекциите поставени во самиот истражувачки проект низ современи културолошки аспекти да се утврдат значењето, местото и улогата на св. Климент Охридски во неговата историска пројава, но и во неговата континуирана улога и влијание врз современата македонска уметничка инспирација. Притоа, трудот ги продлабочува и ги синтетизира сознанијата за местото и улогата на св. Климент Охридски во културната меморија на македонскиот народ, чија појава уште во изворите и научните истражувања се определува како суштествен и оригинален облик на книжевен израз кој е од исклучително значење за сесловенската и македонската културна традиција. Резултатите се изразени и во сеопфатното претставување на ликот на св. Климент Охридски, како и во однос на неговиот книжевен израз и карактеристичната поетика, со силно влијание и врз современата македонска творечка инспирација пројавена во уметничко-творечките облици во пошироката македонска културна продукција: книжевност, филм, драма. Придонесите од овој научноистражувачки интерес се согледуваат во компаративното сопоставување на поетиката на св. Климент Охридски и нејзиното стилско-јазично преточување во делата на современите македонски писатели. Ликот на св. Климент Охридски во современата македонска творечка инспирација централно ја анализира тезата дека книжевноста и филмот се истовремено сојузници и опоненти и аргументирано во темата се докажува во кои параметри се движи тоа сојузништво или „непријателство“, низ директна апликација на она што го имаме како книжевен текст, од една, и филмот како финален производ од друга страна, низ процесите на адаптација.

Оцена на дисертацијата

Докторската дисертација на кандидатот м-р Зоран Пејковски е особено вреден и значаен придонес во македонската академска средина во сферата на интердисциплинарното и интермедијалното проследување на творечката појава на св. Климент Охридски и неговото влијание врз современата уметничка и културна продукција. Третманот на овие прашања својот културолошки домен го шират и кон историскиот, културниот, уметничкиот и социо-општествениот контекст. Дисертацијата, воедно, претставува синтеза на широко знаење од културно-историскиот домен, испреплетено со теоретско познавање и стручната верзираност на кандидатот во домен на книжевните теории, на книжевната историја, на филмските практики применети при изработката на трудот. Се очекува дисертацијата да има практична и дидактичка примена во образовниот процес и во пошироката културна средина.

Исполнетост на законските услови за одбрана на дисертацијата

Кандидатот, пред одбраната на докторскиот труд, има изработено и објавено повеќе научни трудови, поврзани со предметот на неговиот научен интерес:

1. „Медиумската писменост и образованието во Република Македонија и Република Србија“, во: Зборникот на трудови од меѓународна научна конференција за меѓународните и интеркултурните релации „Врските меѓу Р Македонија и Р Србија низ вековите и денес“, Битола, 2018, стр. 65-74 (со А. Шијакова, К. Николоска).
2. „Компаративна анализа на медиумската писменост кај младите во Република Македонија и Република Србија“, во: Зборникот на трудови од меѓународна научна конференција за меѓународните и интеркултурните релации „Врските меѓу Р Македонија и Р Србија низ вековите и денес“, Битола, 2018, стр. 75-82.
3. „Анализа на перцепцијата на медиумите во Македонија и Србија за улогата на конзулатот на Република Србија во Република Македонија од 2007 до 2014 година“, во: Зборникот на трудови од меѓународна научна конференција за меѓународните и интеркултурните релации „Врските меѓу Р Македонија и Р

Србија низ вековите и денес, Битола, 2018, стр. 497-514 (со А. Шијакова, К. Николоска).

4. „Блаже Конески присутен и во македонската драматургија“, Литературен збор, бр. 4-6, Скопје: 2021.

Кандидатот остари студиски престој во Народниот театар од Ниш, од 4 до 11 септември 2023 година.

Заклучок и предлог

Докторската дисертација на кандидатот м-р Зоран Пејковски е значаен научен труд во академските книжевно-историски и културолошки истражувања, во кој на оригинален начин се теоретизира за изворите, за појавата и книжевното наследство на св. Климент Охридски со примена на научна медијевистичка парадигма, како и со примена на книжевно-теоретските анализи за значењето на неговата пројава во современата македонска уметничка творечка инспирација, поставено низ призмата на културолошки опсервации. Поради тоа, трудот добива оригинален карактер, бидејќи низ формата на заокружена монографска систематизираност се спојуваат двата аспекта во проследување на трајното влијание на Светиклиментовата појава од периодот на неговото дејствување (IX – X век), па сè до нашата современост. Низ автентичен приод, кандидатот образложува, теоретизира и заклучува дека современиот автор директно е повлијаен од силината на неговото дело, од Климентовата поетика, со што во современите уметнички остварувања за него се пишува, се твори, ликовно и сценски се изобразува според однапред определена и востановена матрица, на возвишен јазик и со празнична, торжествена реч. Како автентичен приод ја нагласуваме интеграцијата на значајни развојни постулати: во глобалната рамка преку фузирање на книжевната и културната историја со културолошкиот приод, кој понатаму го наметнува мултидисциплинарниот пристап, односно третманот на литературниот, културно-историскиот, социолошкиот и интермедиијалниот аспект, особено во согледбите за релацијата помеѓу изворните и современите книжевни состави и филмските остварувања посветени на св. Климент Охридски. Самиот труд дава драгоцен доказ дека преку нов, модерен пристап може да ја согледаме појавата и значењето на современите книжевни, филмски и други уметнички остварувања за св. Климент Охридски, коишто кореспондираат со гледиштата и сфаќањата на современото општество и на актуелните политички тенденции.

Со оглед на наведеното, Комисијата му предлага на Советот на Институтот за македонска литература во Скопје да ја прифати позитивната оценка и да закаже одбрана на докторската дисертација **Св. Климент Охридски во современата македонска творечка инспирација** на кандидатот м-р Зоран Пејковски.

МИСИЈА

Проф. д-р Илија Велев, претседател, с.р.

Проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, ментор, с.р.

Проф. д-р Александар Прокопиев, член, с.р.

Проф. д-р Ана Мартиноска, член, с.р.

Проф. д-р Марина Даниловска, член, с.р.

Скопје, 5.6.2024